Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 730
DUMINICA 2 DECEMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Clasicism național

de Al. A. Philippide

Pentru marea majoritate a publicului cititor, un autor clasic este un autor plicticos. Epitetul de clasic evocă deobicei imaginea unui scriitor colbăit de admirațiile silite ale dascălilor de literatură, figurând în programele școlare și înghițit fără poftă în anii de liceu. Este o aversiune explicabilă, pentrucă are la bază admirația prin constrângere. De câte ori această obligație de-a admira nu ne-a întârziat plăcerea de-a gusta pe cutare sau cutare autor, pe care avusesem nenorocul să-l vedem interpretat gângav și sterp în orele de literatură din anii noștri de școală! Cu ciudă ne-aducem aminte că ani de zile n'am mai putut citi „Andromaca" din pricina profesorului nostru de franceză, burtăverde posac și hărțăgos, care cu accentul lui din Auvergne, ne ordona să *subliniem* versurile frumoase din tragedia lui Racine, fără să ne explice măcar pe departe de ce anume erau frumoase acele versuri. In aceste ore de clasă, copleșite de stupiditatea hursuză a profesorului, ce mai rămânea din tânguirile Andromacăi, din patima Hermionei, din înverșunarea lui Oreste? Totul se nivela într'o înăbușitoare plictiseală și într'o imensă platitudine. Racine devenea o tortură săptămânală, așa cum devenea o tortură, la ora de română, îngâmfarea seacă a altui dascăl care monopoliza înțelegerea lui Eminescu, aruncându-ne nouă elevilor, fărâmituri laconice și îmbibate de dispreț. D'apoi obiceiul altor profesori de-a tăia firul de păr în patru și de-a căuta înțelesuri ascunse și sensuri transcendentale în simplele poezii de dragoste ale lui Eminescu sau în „Souvenir" al lui Musset! „Somnoroase păsărele" ajungeau mai înspăimântătoare chiar decât filosofia lui Kant!

Fără îndoială, lectura clasicilor, la o vârstă la care au mai multă putere de atracție romanele de aventuri, trebue însoțită de oarecare obligativitate. Dar nu e mai puțin adevărat că ponosul pe care-l poartă clasicii în amintirea noastră se datorește în primul rând oamenilor care, prin meserie, sânt ei înșiși obligați să predea literatură la ore fixe și să împartă clasicismul cu lingurița, ca pe o doctorie. Dar când meseria nu e însuflețită de niciun entusiasm, de nicio dragoste pentru frumos, rezultatul este penibil. In asemenea condiții puneți în programele de liceu orice autor veți pofti și fiți siguri că'l veți face odios pentru mii și mii de cititori viitori. Nici Ponson du Terrail nu mai rezistă.

Amintirea acestui „admiră că te tai!" din vremea adolescenții întunecă plăcerea de-a reciti un clasic și face să piară însuș gustul de a-l reciti. Și e păcat. Pentrucă autorii citiți din obligație în cărțile de școală, chiar dacă sânt grei, nu sânt nici plicticoși nici inutili. Apar inutili și plicticoși numai din vina acelora chemați ca să-i înfățișeze. Este o chestiune care se confundă cu aceia a modului de predare a literaturii în liceu și care merită mai mult decât o aluzie mâhnită într'un articol de considerații teoretice.

Am vrea deocamdată să discutăm puțin ceiace se înțelege prin autor clasic și cam ce valoare are epitetul de clasic aplicat la un autor român. Domnește în privința aceasta, și mai ales la noi, destulă confuzie. In țările cu cultură veche și cu o tradiție literară bine stabilită chestiunea se rezolvă comod: un clasic e de obicei și în opiniunea curentă un autor cu vechime de măcar o sută de ani, consacrat de admirația constantă a câtorva generații și luat ca model. Sainte-Beuve, într'una din ale sale „Causeries du lundi", după ce amintește de această definiție curentă, o lărgește și o amplifică astfel: „Un adevărat clasic e un autor care a îmbogățit spiritul uman, care a adăugat într'adevăr ceva la comorile acestui spirit, care l-a ajutat să facă un pas înainte, a descoperit un adevăr neîndoelnic sau a captat din nou o pasiune eternă în sufletul omenesc în care totul părea cunoscut și cercetat; care și-a rostit gândul, observațiile și descoperirile într'o formă oarecare, dar largă și cuprinzătoare, fină și chibzuită, sănătoasă și frumoasă în sine; un autor care a vorbit întregii lumi într'un stil personal și în acelaș timp al tuturora, într'un stil nou fără neologism, nou și antic, putând fi lesne contemporan tuturor timpurilor".

Definiția lui Sainte-Beuve are meritul, între altele, că desființează limita de timp pentru consacrarea unui autor drept clasic. Dar deși largă și cuprinzătoare, ea acumulează însușiri care într'adevăr se întâlnesc rar toate împreună. E o definiție pentru literaturi cu tradiție și cu trecut bogat. In lumina acestei imense definiții, literatura noastră apare ca o miniatură într'un cadru colosal. In astfel de cazuri noi Românii avem obiceiul să-l împingem repede în primul plan pe Eminescu. Tot Sainte-Beuve, (care prevăzuse cazuri analoage și încă pentru cine? pentru secolul al XVI-lea francez, care face cât patru literaturi românești laolaltă!) se însărcinează să răspundă: „Câțiva scriitori de talent, înzestrați cu originalitate și cu o vervă excepțională, câteva sforțări strălucite, izolate, dar fără urmare, repede curmate și care trebue reîncepute mereu, nu ajung ca să doteze o națiune cu un fond solid și impunător de bogăție literară. Ideia de *clasic* implică în sine ceva care are urmare și consistență, constituind un ansamblu și o tradiție, care se închiagă, se transmite și durează".

Dealtfel, trebue să mărturisim că ne-ar veni greu să găsim în literatura noastră autori care să corespundă în totul definiției de mai sus. Trebue să ne obișnuim cu ideia că astfel de clasici, în cuprinzătoarea accepție pe care o dă Sainte-Beuve, ne lipsesc. Trebue să ne limităm la posibilitățile noastre, să constatăm ce putem avea și mai ales să vedem ceiace avem în lumina cea adevărată. Potrivit unui obicei național de rățoială și de umflare, am introdus și în istoria noastră literară exagerarea. Nu-i autor român care să nu fi fost măcar odată comparat cu vre-un celebru scriitor străin, și de multe ori în defavoarea străinului. Eminescu, mai ales, a fost amestecat în toate sosurile, comparat când cu Heine și mai mare decât Heine, când cu Lenau și deasupra lui Lenau, ba chiar cu Goethe și mai-mai să-l întreacă și pe Goethe. Fără să mai vorbim de arbitrarul acestor măsurători și comparative, este la noi o cumplită lipsă de măsură când e vorba să se judece literatura autohtonă. Intre o subestimare pesimistă și o prețuire exagerată ar fi mai nimerit să se aleagă o cale de mijloc.

Așa și cu clasicii noștri. Ii avem, fără îndoială. Mai modești și poate mai puțin general omenești decât vrea Sainte-Beuve, autorii noștri clasici sânt pe măsura literaturii noastre și potriviți nevoilor noastre. Inutil să-i mai comparăm cu clasicii altor literaturi. Nici n'ar avea vre-un punct comun cu aceștia. Autorii noștri mai vechi, dela care ne-am obișnuit să cerem sfaturi și să-i recitim pentru a ne împrospăta gustul,

Urmare în pag. II-a

Al. Phoebus — Portret

Din viață... și din cărți

Atitudine

Ziarul „Dreptatea" scrie următoarele rânduri cu prilejul parastasului dela Florica — după șapte ani dela moartea lui Ion I. C. Brătianu:

„S'au împlinit șapte ani de când doctorul Angelescu a tăiat beregata lui Ionel Brătianu".

Iar mai departe:

„Cruntă soartă să mori prin hărtănirea beregății!"

In timpul vieții, orice violență — la urma urmei — se explică: chiar crima politică.

După moarte însă — cruzimea necrofagică n'are nici o explicație din afară.

Totul se lămurește numai prin hiena care dormitează în sufletul omului...

Prigoana cărții

D-ra Ella Negruzzi — o respectabilă luptătoare pentru cauza feministă în genere și pentru femeia-avocat în special,— a făcut o intervenție scrisă la Baroul de Ilfov împotriva cărții d-lui Al. Bilciurescu: „Fata cu păr de lup" („Cum iubesc avocatele", „Dragostea și moartea în tribunal", „Cum se pierd și se câștigă procesele"), cerând expulzarea volumului din Palatul de Justiție și măsuri disciplinare împotriva autorului. Opera — în foc; autorul — la spânzurătoare!

După o viață întreagă de luptă pentru libertate, — iată că d-ra Ella Negruzzi face un demers medieval.

...Dar, — spune d-sa,— în carte sunt batjocoriți magistrați, avocați, femei-avocat...

Ei, și?

După o mentalitate îngustă, — nu poți vorbi de un militar... fără a fi acuzat: că insulți armata...

Același lucru se petrece astăzi cu magistratura și avocatura — masculină, cași feminină...

In petiția către barou, d-na Ella Negruzzi dă și extrase infamante din cartea cu pricina. De exemplu: „In fond, o avocată își trece pe de-asupra buzelor sfârcul roșu al tubului Coty, voind pesemne să fie în formă, când se va interesa de o pronunțare la judecătorul.... dela secția civilo-corecțională".

Ne așteptam dimpotrivă, ca d-ra Ella Negruzzi să protesteze împotriva avocatelor care câștigă procesele — vorba d-lui Bilciurescu — „cu doctrina surâsului și cu jurisprudența trupului"... făcând colegelor lor serioase o concurență neloială.

Dar a folosi cazurile speciale din carte — generalizându-le — ca un atac împotriva tuturor avocatelor și împotriva tuturor femeilor... este o greșală de logică.

Am cita expresia lui Cehov: „revoltătoare logică feminină", dar ne temem să nu fim acuzați de sentimentele anti-feministe și anti-feminine... noi care cântăm imnuri femeii, în proză și'n versuri, în paginele acestei reviste.

Repetăm vorba populară: pădure fără uscături....

Nu cerem d-rei Ella Negruzzi să pornească prin barou cu frânghia în spate pentru strângerea uscăturilor, — dar cel puțin o rugăm să-l lase în pace pe d. Bilciurescu.

D-sa putea să-și zică în sine:

— Desigur avocatul ăsta burtos, oricât s'ar dandina în fața onor. judecății, nu poate obținea termene scurte, ca avocatele pe care magistrații vor să le vadă cât mai des. De-aceia i-i ciudă... de-aceia moare de necaz, că judecătorii — pipăindu-le constituția — le dau câștig de cauză și 'n drept și 'n fapt.

D-ra Ella Negruzzi a ridicat un incident amuzant — și atâta tot...

Acest lucru ne face însă să credem că d. Bilciurescu are dreptate, — și anume:

...Că femeile-avocate nu prea au procese.

Iar în așteptare, unele își cultivă terenul și altele bârfesc...

M. SEVASTOS

Toate vignetele pe trei coloane din numărul acesta sunt datorite pictorului *Alexandru Phoebus*.

Din carnetul unui muncitor

De dorul tău

De dorul tău mi-am dus singurătatea
Pe câmpuri cu sulfină și cicoare —
Amic, un plop tot timpul dintr'o vie
Mi-a urmărit tristețea călătoare.

Am contemplat din marginile zării,
Prin transparența-i de safir albastră,
Orașul unde norii văd în tine
Un liliac în floare la fereastră.

M'am odihnit într'un târziu pe iarbă
Și plopul mi-a 'nțeles melancolia —
Stingher și 'ntunecat în umbra serii
Doar el știa că port în gând pe Lia.

CRISTIAN SARBU

Intre dascăli și școlari

In desbaterea procesului școlarității dintre autoritatea respectivă și părinți, profesorii, comportându-se ca niște medici, savanți ai unor arcane cu neputință de aprofundat de către profani își asumă o înfumurare comică și tratează învățământul ca o boală secretă și pe părinți și școlari ca pe niște bolnavi.

Că e vorba de o boală nu încape îndoială, dar ea se ia de la profesori, și epidemia se numește surmenaj — și ridicola specialitate de a fixa ce-i trebue și nu-i trebuește unui copil nu-i nici o specialitate. Fiindcă am urmărit de aproape școala primară, care-i liceul copiilor până la vârsta de 11 ani, se pot nota câteva observații, scutite de marea specialitate a institutorului și suficient autorizată de cealaltă specializare, părintească. Dacă este greu să ajungi profesor nici obținerea gradului de părinte nu e mai ușoară. Pe lângă că nu este suficient să fii singur și că este mare nevoe să fii doi ca să dai școlii un elev și eventual mai mulți, funcțiunea de părinte implică șapte ani de exclusivă pedagogie la domiciliu, fără concursul profesorului, care-și ia școlarii de-a gata și cu o educație făcută. Prima școală este a părinților, și este neîndoios că școala lor e bună, dacă viitorii elevi, urmăriți cu reguli și probleme până la universitate, au învățat limba întreagă și înțelesul lucrurilor întreg de la ei. Profesorul, cel puțin în cursul primar, exploatează un capital, la care nu contribue cu nimic, complicându-l în coloane și rubrici.

Intr'o lună de zile, defalcată dintr'un trimestru și compusă din 24 de zile din câte 5 până la 10 și 12 ore, un elev nu învață nimic la școala primară. Oricare lună s'ar izola dintr'un trimestru, rezultatul e acelaș cu cel din prima lună; ceeace dă zece luni anual, în care la școală copilul nu învață nimic. Și e logic că nu învață într'un an nimic, dacă într'o oră nu învață nimic.

Am examinat zi cu zi cunoștințele noi căpătate în cursul zilei de doi școlari primari, o fetiță și un băiat. Ei stau la școală, dela opt dimineața până la 6 seara și istoviți de un program totalmente nul, se întorc la domiciliu cu o sarcină școlărească suplimentară, obligați să mai lucreze măcar 2 ore și 3 acasă. Totalul orelor cheltuite fără folos dar în detrimentul substanței se cifrează zilnic la 12. Cum se chiamă asta dacă nu surmenaj? Și surmenajul mai este și idiot.

Doamna sau Domnișoara institutoare sau Domnul institutor fac tot ce pot ca să fie cât mai evazivi și mai absenți din sarcina lor, figurând la catedră niște personagii confuze, plictisite și împovărate. O oră are 60 de minute: în 60 de minute micul școlar, deprins să capete fulgerător zeci de noțiuni dela viața liberă, la școală nu capătă niciuna. Ințeleg ca un copil să stea nemișcat în clasă un ceas întreg și câteva ceasuri pe zi, am vorbit cu o Doamnă profesoară — cu toate că aș prefera să nu înțeleg la fel precocitatea imobilității și a încremenirii pe loc — dar nu înțeleg câtuși de puțin ca într'un ceas un copil să nu afle nimic nou. Refuz orice înțeles situației că școlarul nu-și învață lecția în timpul orei din program și că mai are nevoie să lucreze acasă și abia acasă să afle cum trebue asimilat în clasă. Profesorul nu e prin urmare măcar profesor, dacă tot părinții, cu care autoritățile școlare discută în niște comisiuni, trebue să le dea copiilor învățăturile neprimite la școală. Nu numai atât, Doamnă profesoară, dar trebue să interziceți elevilor Dv. să puie mâna pe cartea școlii în afară de clasă. Lecția trebue să fie proaspătă, clară și vie.

— Aveți dreptate, însă nu se poate altfel, mi-a răspuns D-na profesoară. Vedeți și Dv., am 40 de elevi...

— Ei, și dacă aveți 40! Atât mai bine. Aveți o atmosferă și numai atmosfera face pe un părinte să nu-și ție copiii acasă și să-i trimită la școală. De asta vă plângeți? Ce faceți, Cucoană în 60 de minute dintr'o oră și în 300 de minute din 5 ore?

Să vedeți ce fac Doamnele Profesoare. Dau teme și le cercetează și aplică regulile, pe care copiii nu le-au învățat în orele precedente și presupunând învățate paragrafele marcate în manuale cu o cruce de creion — manuale tot atât de goale ca și orele petrecute în niște ziduri de școală — jonglează cu compoziții și probleme. Și când găsesc în clasă acel ciripit de neastâmpăr natural, pe care vrăbiile au voe să nu-l întrerupă la geamuri, Doamnele Profesoare își iubesc atât de cumplit profesiunea (ele o numesc apostolat — sic) în cât se supără și obțin liniște cu amenințarea. Copiii sunt obligați atunci să scrie de 30 de ori, de 50 de ori și de o sută de ori — după caz — maxima: „Când intră Doamna în clasă trebue să fie tăcere".

Ce i s'a întâmplat Doamnei Profesoare acasă, că a venit atât de enervată la catedră, nu ne interesează. Realitatea este că timpul valid se pierde și se destrăbălează. Ce mai însemnează școala? Vedeți Dv. că mai însemnează ceva?

Totalitatea noțiunilor de căpătat într'o clasă e minimă, însă dozajul ultra imbecil al acestui minimum de cunoștințe, e așa administrat încât esențialul se pierde în gunoiul orelor, al zilelor, al lunilor și al trimestrelor și un copil ajunge la examen pur și simplu extenuat de regula de trei. Metodă mai stupidă ai căuta zadarnic dincolo de școală. Cu patru operații de aritmetică se pierd patru ani întregi și sute de mii de vieți agere se anemiază și capătă acel dezgust de școală, care treptat duce tineretul românesc la 70 la sută de căderi la bacalaureat. Un spirit de ostilitate se intercalează între natură și profesor, natura fiind reprezintată întotdeauna exclusiv de școlari, încă nefalsificați. Natura refuză și catedra persevereează și după 80 de ani de învățământ se găsesc adunați la o masă verde din Minister dascălii și părinții, căutând o soluție imposibilă. Toate elasticitățile sunt ankylozate, frăgezimile pierdute, lirismul și juvenilitatea rezistenții compromise. Școala stârnește oroarea și cartea cade din destinul ei.

Vina nu o poartă nici sportul, nici spectacolul și nici chiar de tot dezinteresul de progenitura lor familiile dezorganizate. Vinovatul e întotdeauna dascălul, care ca să pară mai important și să beneficieze de un prestigiu de massă, a luat numele de „Corpul Didactic".

T. ARGHEZI

ŞTIINŢIFICE

Vârsta pământului

Geologul canadian Dr. H. V. Ellsworth a trimis la laboratorul profesorului A. Franck din Viena o probă de monazit combinat cu uraninit, provenind din regiunea Winnipeg. Acest fragment urmează să fie studiat prin procedeul microanalizei chimice. Doctorul Hecht şi asistenta sa domnişoara Krupa au evaluat vârsta mineralului la 1.725 milioane de ani.

Părintele hipnotismului

Municipalitatea oraşului Manchester intenţionează să ridice un monument marelui medic Braid (1795—1860), mort în acest oraş.

După cum se ştie, Braid este onorat în lumea întreagă pentru faptul că a descoperit hipnotismul.

E îndoelnic totuş că meritul acestei descoperiri revine în realitate celebrului chirurg englez.

Intr'adevăr, există povestiri din cea mai îndepărtată antichitate, din care rezultă că încă în epocile străvechi se ştia că voinţa unei persoane poate stăpâni pe aceea a unei alte persoane. Se pare chiar că în cursul evului mediu au existat numeroase cazuri de hipnotism.

Astfel, un savant napolitan din veacul al XVI-lea, Giambattista della Porta, pretinde în scrierile sale, că a reuşit — numai prin voinţa sa — să silească mai multe persoane să înnoate şi să sară, fără voia lor.

Braid a fost însă cel dintâi care a întrebuinţat hipnotismul în tratamentul bolnavilor.

Se spune că ar fi adormit chiar un pacient, hipnotizându-l şi în această stare i-a aplicat o operaţie chirurgicală foarte complicată.

In urmă, un medic francez, doctorul Liébault, contemporan cu Braid, a adoptat aceeaş metodă.

Totuş, adevăratul iniţiator în hipnotism pare a fi un jezuit german, părintele Atanasie Kircher (1601—1680), care a inventat lanterna magică, mai multe instrumente optice şi prima maşină de scris.

In lucrarea sa „Ars magna lucis et .rebrae", Kircher descrie experienţele, făcute asupra unei găini, pe care a reuşit s'o adoarmă, ţinându-i capul în aşa fel, ca s'o silească să fixeze cu privirea nişte linii trase cu creta pe o placă de ardezie.

O altă găină aşezată pe o placă, în care Kircher desenase un pătrat şi o pentagramă, s'a găsit în imposibilitate de a străbate aceste linii.

Kircher pomeneşte deasemenea de starea de transă care a permis sufletului „eroului" său să viziteze luna şi planetele Marte, Mercur şi Jupiter.

Se pare însă că ideile astronomice ale genialului jezuit nu erau la înălţimea celorlalte concepţii ştiinţifice ale sale.

Raze catodice în loc de raze X?

După cum se ştie, medicina foloseşte razele Roentgen — zise şi razele X, — nu numai pentru recunoaşterea unor anumite boli, cu ajutorul radiografiilor, ci şi pentru tratamentul tumorilor maline.

Iată însă că acum s'a constatat că razele Roentgen nu acţionează asupra organismului nostru în mod direct, ci numai indirect, prin faptul că dau naştere în corp unor electroni, care exercită efectul terapeutic.

Această observaţie a sugerat savanţilor ideea de a încerca să radieze direct corpul omenesc cu electronul, prin folosirea unor emiţătoare de raze catodice care după cum se ştie constau din electroni într'o mişcare rapidă.

E drept că noul sistem terapeutic este abia la începuturile lui. El deschide însă medicinei perspective promiţătoare.

Temperarura maximă

Temperatura maximă pe pământ poate fi produsă cu ajutorul arcului voltaic.

Acest procedeu e folosit în timpul din urmă şi pentru unele operaţiuni dificile de topire.

Cel mai înalt punct de temperatură obţinut până în prezent este acela de 3537 de grade Celsius, depăşit numai de temperatura interiorului globului terestru.

Clasicism naţional

Continuare din pag. I-a

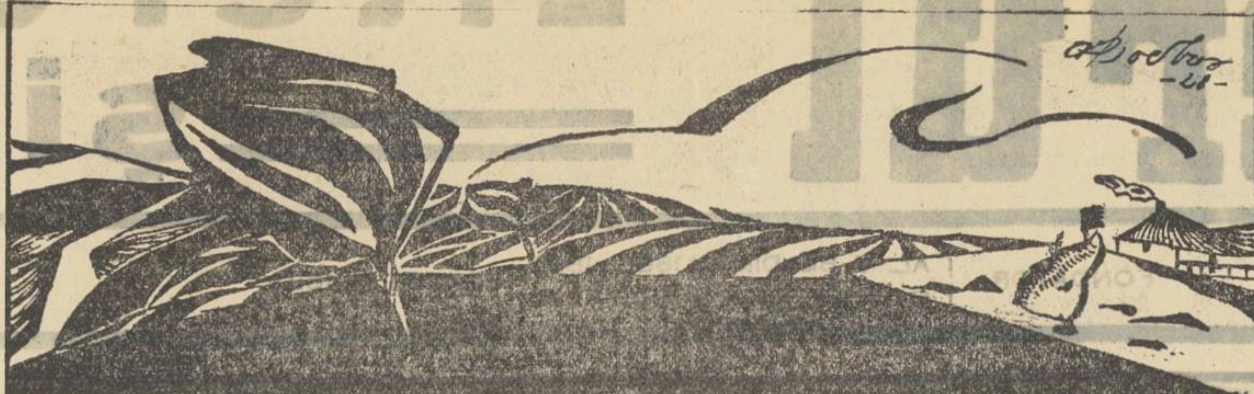
sânt toţi din secolul al XIX-lea, socol care a fost un iarmaroc de curente, de stiluri, de şcoli şi de maniere literare, secol bolnav de romantism încă dela naştere, fără o fizionomie unitară şi, desigur, dintre toate secolele cel mai puţin clasic în sensul tradiţional al cuvântului. Secol, totuş, plin de noutate, bogat în posibilităţi şi în deschideri de drumuri. Iată de ce clasicii noştri sânt cei mai puţin clasici dacă îi comparăm cu clasicii altor literaturi.

Dar tocmai de această comparaţie n'avem nevoie. (Afară doar de cazul când voim să facem pure speculaţii de literatură comparată). Mai interesant ar fi să desprindem din clasicii noştri un fond tradiţional românesc, să urmărim în ei înjghebarea unei tradiţii literare autohtone şi să învăţăm dela ei ceva dacă este ceva de învăţat.

In anii din urmă au început să apară diverse colecţii de clasici români. Nu prea vedem după ce criterii. Fiecare editor se conduce după aprecieri proprii. Aşa se întâmplă că vedem trecuţi printre clasici pe Grigore Alexandrescu dar şi pe Nicoleanu, pe Costache Negruzzi dar şi pe Iacob Negruzzi, pe Eminescu lângă Bolintineanu, pe Odobescu lângă Eliade Rădulescu, pe Alecsandri lângă Sihleanu şi Cârlova. Cu sistemul acesta orice scriitor mort de cel puţin un sfert de secol devine clasic, în chip automat. Negreşit, este greu să se stabilească o normă fixă şi clară în alegerea clasicilor. Până la urmă trebue să te mulţumeşti tot cu consacrarea unanimă şi admiraţia constantă. Ştim cât valorează această admiraţie. Ea coincide demulteori cu amintirea penibilă a orelor de literatură din liceu. Poate, totuş, ar trebui să se aibă în vedere şi arecare însuşiri de fond, mai sigure. Am pune de exemplu într'o categorie aparte pe clasicii de însemnătate culturală şi istorică de tipul lui Eliade Rădulescu, şi în altă categorie, unică, pe aceia a căror lectură ar fi de-un folos spiritual oarecare, fie că ar desvolta gustul, fie că ar ajuta la împrospătarea limbii, fie că ar aduce în epoca noastră de frământare şi neîncredere puţină seninătate şi cumpătare.

Pentrucă un lucru e sigur. Am avut în literatura noastră oameni de-o adâncă spiritualitate, care au lăsat opere perfect echilibrate. Asta era pe vremea când nu se făcea profesionalism literar, când se scria din convingere mai mult decât din simplă voinţă de-a scrie. Se făcea mai puţină literatură, dar se scria mai rodnic şi mai serios. Opera acestor oameni poate fi astăzi învechită, fondul lor poate fi îmbătrânit şi inactual. Nu asta ne interesează. Ceiace ne este drag la ei este tonul de adâncă convingere şi de sinceră probitate intelectuală, felul aşezat şi sobru, chibzuit şi calm, în care îşi rostesc gândurile. Aceasta ne întâmpină şi ne hrăneşte la un Eminescu, la un Odobescu, la un Maiorescu, la un Caragiale, şi preţueşte tot atât de mult cât arta sau ideile lor. Departe de-a reedita retrospectiva nostalgie pesimistă din „Epigonii" lui Eminescu, întâlnirea cu unii dintre aceşti clasici ne bucură ca o întâlnire cu nişte prieteni bătrâni, care cu sfaturile lor potolesc pornirile noastre prea dezordonate, şi ne silesc, în zbuciumul prezentului, să ne gândim o clipă la lucruri eterne.

AL. A. PHILIPPIDE

Trei faţete ale geniului lui Dostoevsky

Cu treizeci de ani în urmă, scriitorii ruşi erau citiţi cu scopul de a iniţia secretul vieţii şi regula conduitei. Scriitorii împărtăşesc însă soarta poporului lor şi-i rămân legaţi dealungul anilor. O înfrângere morală a naţiunii întunecă de multe ori pe poeţii săi. Goethe a pierdut mult din autoritatea lui de când Hitler conduce, ca stăpân absolut, destinele Germaniei, întocmai după cum bolşevismul ne-a răpit ceva din încrederea pe care ne obişnuisem s'o avem în direcţiunea morală a ruşilor. Nu este însă mai puţin adevărat că scriitorii ruşi de eri, priviţi prin prizma Rusiei de azi, prezintă un caz cu totul special: bolşevismul, cu înfăţişarea lui cosmopolită, apare, în fond, în atât de mare măsură drept ceva eminamente slav, încât romancierii trecutului ne ajută, în bună parte, să-l înţelegem mai uşor. Iar, dintre romancierii aceştia, acela care pare să-l lămurească cel mai bine rămâne, fără îndoială, cel mai nevrozat dintre toţi, Dostoevsky.

Bănuim că acesta a fost unul din motivele temeinice care au determinat recenta apariţie în limba franceză a trei nuvele ale marelui scriitor, care rămăseseră netraduse până azi. Nuvelele acestea, care se deosebesc fundamental una de cealaltă prin caracterul lor, înfăţişează trei aspecte deosebite ale poporului rus.

Prima din ele „*Gazda*", care dă şi titlul volumului, este pur şi simplu înfricoşătoare prin misterul care învăluie personagiile. Să fie o poveste din lumea nebunilor? Cu neputinţă de ştiut. Probabil că nici autorul n'ar fi putut să răspundă cu precizie la întrebarea aceasta. Personagiul principal, Ordynov, este un tânăr de familie bună, lipsit însă cu desăvârşire de orice resursă materială, care a locuit luni de zile la o gazdă bătrână fără să aibă cel mai mic contact cu lumea exterioară şi devorat de pasiunea lui pentru ştiinţă. Caracterul acesta excesiv, straniu, nelalocul său va fi comun tuturor eroilor nuvelei.

Gazda lui Ordynov părăseşte Petersburgul, iar tânărul savant este nevoit să-şi caute un adăpost. Strada reprezintă pentru ochii lui un spectacol neprevăzut, dela care primeşte impresii asemănătoare acelora pe care le lasă o călătorie lungă: excitare, curiozitate, melancolie, frică şi oarecare gingăşie. Rătăcind printr'un cartier depărtat, Ordynov intră într'o biserică unde întâlneşte o femeie tânără, minunat de frumoasă, însoţită de un bătrân. Femeia se roagă şi plânge: ea pare un personagiu tot atât de ciudat ca şi Ordynov. In timp ce lacrimile îi îneacă ochii, un surâs îi flutură pe buze:

„Obrazul ei purta urmele unei spaime misterioase, copilăreşti. Ea se alipea cu timiditate de bătrân şi o vedeai cum tremură de nelinişte..."

Ordynov urmăreşte perechea până acasă. Aci, este alungat de o privire furioasă a bătrânului. Ceeace nu-l împiedică să revină a doua zi, s'o revadă pe tânăra femeie, să afle că este o cameră de închiriat în chiar apartamentul lor şi să se instaleze acolo, fără să înţeleagă cum s'au petrecut toate acestea.

MIHAIL DOSTOEWSKY

Din clipa aceia începe o existenţă îngrozitoare. Intregul apartament nu se compune decât dintr'o singură cameră imensă, împărţită, prin nişte pereţi subţiri de tot, în trei încăperi: una este ocupată de bătrân, care se numeşte Ilia Murin şi de tânăra femeie al cărei nume este Caterina; a doua este aceia pe care bătrânul i-a subînchiriat-o lui Ordynov, iar cea de a treia este anticamera. O servitoare, îmbrăcată în zdrenţe, atât de murdare încât nu poate să inspire decât milă, se ocupă cu bucătăria. Abia intrat în cameră, Ordynov se îmbolnăveşte şi leşină. Când îşi revine în simţiri, o vede pe Caterina aplecată deasupra patului, cu un zâmbet pe buze.

FEODOR DOSTOEWSKY

Ea l-a îngrijit, ea îi pregăteşte ceai, ea îl desmiardă, ea plânge. Prietenie frăţească? Dragoste? Cine ştie?

Bătrânul, la rândul lui, este la fel de bizar. Citeşte cărţi mistice şi se spune despre el c'ar fi vrăjitor. Meseria lui pare să fie ghicitul viitorului. Este epileptic şi asistăm la o criză a boalei: bătrânul cade ţeapăn, cu corpul încovoiat, cu spume pe buze. Caterina, deşi îl îngrijeşte cu gingăşie, profită de boala lui pentru a-şi petrece timpul cu Ordynov. Ea îi povesteşte o întâmplare fantastică: Ilia Murin, care a fost probabil amantul mamei ei, i-a omorât părinţii şi a răpit-o după ce dăduse foc casei în care locuiau. Tot acest Murin a înecat pe un tânăr negustor cu care voia Caterina să fugă.

Povestirea aceasta stranie, clară în detalii şi obscură în ansamblu, bogată în imagini şi absurdă în fond ca toate minciunile istericilor, mărită tot mereu cu fapte noi, să conţină oare ceva adevărat? Nu o vom şti nici odată.

Boala lui Murin dă naştere unor impulsiuni ucigaşe: la un moment dat, apucă o puşcă şi trage în Ordynov, fără să-l nimerească. Caterina susţine că este legată de bătrân prin amintirea unei crime şi printr'un fel de dominaţiune magică pe care acesta o exercită asupra ei. Pe de altă parte, Murin pretinde că tânăra Caterina, pe care el o iubeşte cu gingăşie, este nebună. Aşa dar, povestea paricidului, a focului, a înecatului nu este altceva decât imaginaţia unui creer bolnav. De fapt, Caterina este o fiinţă mai mult decât stranie. Ea plânge, râde, se aruncă de gâtul lui Ordynov, îl târăşte pe acesta în camera bătrânului şi se arată deodată plină de dragoste faţă de Murin...

La drept vorbind, e o poveste de dragoste între nebuni. Nuvela se sfârşeşte de altfel pe cât se poate de simplu: Ordynov părăseşte locuinţa lui Murin şi se mută la un neamţ liniştit.

■

In timp ce această primă nuvelă ne prezintă o specie de incoerenţă plină de patimă, de impulsivitate care activează fără ca raţiunea sau măcar conştiinţa să intervină, cea de a doua înfăţişează, din contra, bunătatea pământească, spiritul de fraternitate nevinovată care sălăslueşte în sufletul rus. Povestea se poate reda în două cuvinte. Un biet croitor, sărac de tot, Astafi Ivanovici îşi împarte camera cu un beţiv respingător care s'a agăţat de el şi pe care n'are inima să-l dea afară. Cu toate că beţivul îi fură până şi ultima copeică câştigată cu multă trudă, Astafi regretă până şi imputările pe care i le face. Dacă beţivul întârzie, tovarăşul lui este neliniştit, chinuit de remuşcări. In cele din urmă, beţivul intră în agonie. Astafi îl îngrijeşte cu inima sfâşiată la ideia că-l va vedea murind...

Este povestea unei bunătăţi bizare, făcută din adevărată mizericordie dar şi din indolenţă, din pasivitate, din acceptare şi din incapacitate de a voi.

■

In fine, cea de a treia şi ultima nuvelă a volumului este o comedie enormă, atât de vie, de hazlie, de caraghioasă încât ar putea să fie adaptată scenei cu mult succes. Este cunoscută îndeajuns metoda lui Dostoevsky care, de multe ori, întrebuinţează, dealungul unor nenumărate pagini, forma dialogată, astfel că se pot scoate din romanele lui scene întregi fără să fie nevoie să schimbi un cuvânt.

Un amant şi un soţ, înşelaţi de aceiaşi femee, o urmăresc şi sunt hotărâţi atât unul cât şi celălalt, fără să se cunoască, s'o pândească în faţa unei case, unde ea s'a întâlnit cu un al treilea. Ei leagă cunoştinţă în timpul acestei straje comune, soţul agăţându-se cu naivitate de amant. Tânăra femeie reuşeşte însă să scape cu faţa curată din încurcătură. Dar, în aceiaşi seară, la teatru, ea dă întâlnire unui alt tânăr. Din păcate, biletelul de dragoste cade din loja ei tocmai pe capul acelui amant pe care ea îl înşelase după amiază şi care ocupa un fotoliu. Cuprins de furie, acesta aleargă s'o surprindă, în timpul întâlnirii, pe necredincioasa lui iubită. Intrarea lui în alt etaj decât acela unde se găseşte iubita, obligaţia lui de a se ascunde sub pat, întâlnirea lui cu soţul infidelei cu care are un dialog burlesc, scena în care soţul gâtuie un câne şi este luat drept un hoţ, în fine modul cum se sfârşesc toate în favoarea soţiei adulterine, sunt povestite cu o vervă care întăreşte odată mai mult maxima după care marii tragici sunt în acelaş timp şi mari comici.

H. SELL

ŞAHUL

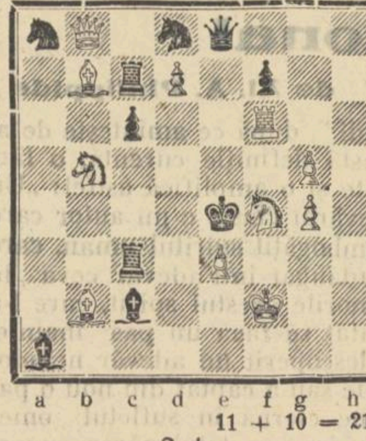
Adresa redacţiei acestei rubrici :

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 823

— Din concursul international „in memoriam **W. Pauly"** —

— Chişinău — (84)

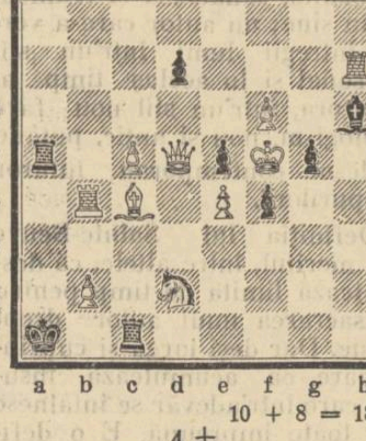
11 + 10 = 21

2 ≠

PROBLEMA No. 824

— Din concursul internaţional in memoriam **W. Pauly"** —

— Boy — (85)

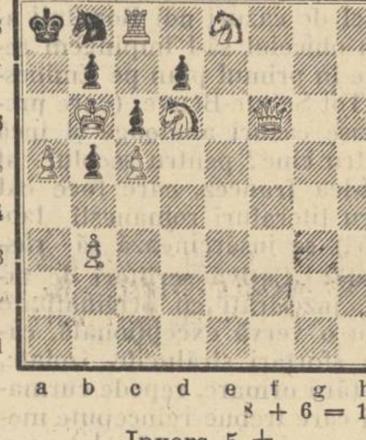
10 + 8 = 18

4 ≠

PROBLEMA No. 825

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Nervus rerum — (86)

8 + 6 = 14

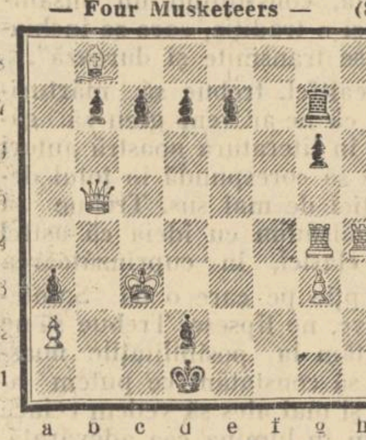
Invers 5 ≠

Selbstmatt 5-er.

PROBLEMA No. 826

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Four Musketeers — (87)

7 + 9 = 16

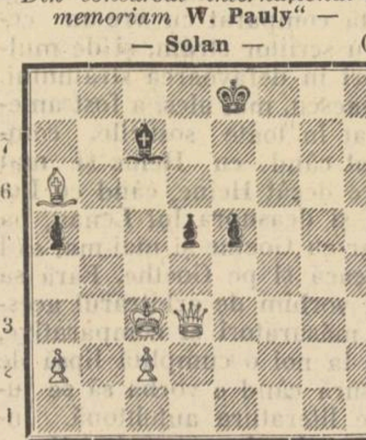
Maximal invers 3 ≠

Längstzüger—Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 827

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Solan — (88)

5 + 5 = 10

Ajutor invers 3 ≠ (J. Ap.)

Hilfszüger—Selbstmatt 3-er. Mit Satzspiel.

BIBLIOGRAFIE

A apărut excelenta publicaţie bilunară *Revista Română de şah* No. 13 de sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu.

In excelente condiţiuni technice, ea conţine un articol instructiv de teorie, datorit maestrului *Max Euwe*, viitorul adversar al lui Alechin în lupta pentru campionatul lumii, precum şi un alt articol al publicistului M. Davidovici despre „O carte de şah". Urmează cinci partide jucate în toamna acestui an, bine analizate, finaluri şi partide scurte foarte interesante. In partea destinată problemelor se găsesc 14 probleme directe şi 12 probleme feerice precum şi o pagină de soluţii.

Cronica şahistă cu care *Revista Română de Şah* îşi încheie numărul din 15 Noembrie 1934, este foarte cuprinzătoare, cu ştiri numeroase din ţară şi străinătate.

Mişcarea şahistă luând în ultimul timp un avânt imens, organizându-se multe concursuri şi manifestaţii şahiste, era nevoie de o revistă de specialitate, care să contribue şi ea la progresul şahului românesc.

Revista Română de Şah îşi îndeplineşte cu prisos această datorie, într'un stil cu totul occid.ntal.

Buletinul Federaţiei Române de Şah, care a apărut în 3 numere, iar ultimul dublu (August—Septembrie) pare a-şi fi încetat apariţia. Ne mirăm că succesul „excepţional" pe care l-au anunţat conducătorii acestei reviste nu i-a îndemnat să continue apariţia în mod regulat.

Poate că succesul trâmbiţat a fost oarecum iluzoriu...

Ne mirăm că energia intensă a d-lui Cristian Leu, preşedintele F. R. Ş.-ului, datorită căreia şahul românesc are o activitate din ce în ce mai vie, nu s'a îndreptat puţin şi către această revistă.

Curiozităţi şahiste

Suntem nevoiţi să reproducem curiozitatea din numărul trecut, greşit apărută.

I

Alb: Da5, a6, a7!
Negru: Rh8.

Alb dă mat în 7 mutări, mişcând Damele numai pe coloana „*a*". Soluţia în numărul viitor.

ŞTIRI

Duminică 25 Nov. au avut loc mari manifestaţii şahiste în Capitală.

In sala cercului de şah P.T.T. au avut loc 2 simultane date în acelaş timp de Kseni Athanasoff, campionul Bulgariei (??) precum şi de campionul României St. Ederly. Maestrul Erdely a jucat la 20 table cu rezultatul +17, —1 (la Borfis Schneidermann, un tânăr talent de mare viitor),=2 (ing. I. B. Florescu şi C. Lehaci). Performanţa lui Erdely este strălucită, mai ales după slaba sa comportare în Campionatul de Şah al Capitalei pe anul 1935.

In schimb „maestrul" Kseni Athanasoff a dezamăgit: în simultan a reuşit cu multă greutate să facă +11 —1=6, iar în match-ul de 6 partide jucate cu campionul nostru n'a putut să câştige nici-o partidă, pierzând patru şi făcând două remis!

In tot cazul sărbătoarea şahistă dela P. T. T. a avut succes şi aşteptăm ca la o eventuală aducere în ţară a unui maestru străin, F.R.S. să aibă grijă să aleagă un maestru adevărat!

✻

Duminică 24 crt. cercul „Tura" a sărbătorit 9 ani dela înfiinţare printr'o manifestare şahistă, al cărei ecou se înscrie în analele şahului nostru.

A avut loc un simultan dat de d. dr. George Davidescu la 25 de table cu rezultatul 20+ 5— (80%). Considerând că au jucat contra d-lui dr. Davidescu, în cea mai mare parte jucători buni, rezultatul merită să fie subliniat. Au câştigat d-nii: av. Sorin, N. Sircus, I. Gruia, Chisinevski şi Gh. Pascalu.

După amiază s'a ţinut un concurs de deslegări de probleme — organizat de d. S. Rosenfeld — dotat cu premii.

Rezultatele se vor cunoaşte Duminică 2 Decembrie 1934.

Au complectat programul 2 concursuri de blitz: 1) cu 8 participanţi, 2) cu 12 p. Au reuşit la 1) I. J. Rapapaort cu 6 p., !!—III. d. ing. St. Ionescu şi I. Feinstein cu 5 p.; la 2) I. d. Gh. Nudelmann.

Au participat la această manifestare şahistă d-nii: ing. St. Ionescu, preşedintele F.C.S.R., dr. Bobeş vicepreşedinte, dr. Proca, secretar g-l, maestrul Max Wexler preşed. reg. sud. F. C .S.R., maestrii Armand şi S. Herland, f. mulţi membrii ai cercului de şah „Tura" în frunte cu conducătorii Eskenasy şi Davidovici, etc.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

a apărut
foc în hanul cu tei
roman de i. peltz
editura „adevărul" 2 volume lei 100

Cea dintâi deziluzie

Lui „Cuţu meu"

Soţii Puica şi Radu G. s'au căsătorit, împlinindu-se la Paşti un an.

Ceia ce am să vă povestesc acum, s'a întâmplat, după ce cu multă veselie, au serbat un an dela acest eveniment.

Cei doi soţi erau fericiţi şi veseli. Ea foarte tânără, un copil încă, deşi se pricepea de minune în ale gospodăriei; pregătea mâncăruri gustoase în special pe acele care ştia că-i plac bărbatului, cum de pildă friptura de epure cu smântână sau tortul de migdale. El, deasemeni foarte tânăr, un copilandru încă, îşi complecta nevasta în gospodărie: dimineaţa la şase tăia lemne — din convingere sportivă, evident, — la şapte pleca în piaţă cu servitoarea, apoi toată ziua umbla pe la judecătorii sau Tribunal, să aducă seara bani acasă.

Când s'au căsătorit, au luat casă cu chirie. Amândoi fiind săraci, cele câteva mii de lei lunar pe care le câştiga el ca simplu avocat începător abia le ajungeau să aibă strictul necesar.

Dacă au găsit de închiriat casa din Sărărie a Doamnei şi Domnului Pauline şi Ionică Stegărescu, au rămas încântaţi. Două odăiţe mici (consumă lemne puţine, iarna), curate şi drăguţe, una zugrăvită în rose şi alta bleu, despărţite printr'un antreţel verzui, cu o bucătărie bună şi îngrijită.

Casa era aşezată în fundul grădinii, cu faţa la soare. Deoparte avea o plantaţie bogată de liliac, de alta straturile cu diferite zarzavaturi jumătate din ele lucrate de chiriaşi, jumătate de proprietar. Prin mijloc, o potecă dreaptă croită solid din piatră lată, şi îmbrăcată, aproape înăbuşită, de un troscot bogat şi gras, trecând prin faţa casei mari a proprietarilor şi pe sub un nuc bătrân lega uşa căsuţei chiriaşilor cu portiţa de la stradă.

Nucul din ogradă, deşi foarte bătrân, avea multă vigoare în verdele coroanei sale crescute în voe. Işi lăsa crengile cu totul pe pământ aşa că dacă voiai să te odihneşti pe banca de sub el, frunzele odată cu uşoarele raze de soare furişate îţi mângâiau obrazul.

Singurul inconvenient era faptul că proprietarii locuiau în aceiaşi curte, în casa mare cu odăi moldoveneşti. Incă dela început s'au ferit să se împrietenească cu ei pentru ca să evite certurile de mai târziu.

Şi cum vă spuneam, se împlinise un an de când aceşti fericiţi soţi locuiau în căsuţa din fundul grădinii şi întâmplarea ce v'o povestesc a avut loc într'o primăvară, în luna Mai.

Intr'o dimineaţă, prima rază de soare ce s'a furişat prin transparentele lăsate, a trezit-o pe Puica. Cu o mână a încercat parcă să alunge ceva, sprâncenele ei subţiri au schiţat o umbră de supărare, dar deodată a deschis ochii mari şi a zâmbit. Şi-a adus aminte că azi se împlinesc patru săptămâni de când moţata stă pe ouă. Şi de trei zile, de câte ori îi dădea cloştei mâncare, lua încetişor câte un ou şi-l ducea la ureche. Mă rog, aţi ascultat vre-odată cu atenţie ce se aude într'un ou clocit cu succes? V'aţi controlat inima să vedeţi ce tare vă bate atunci când ţineţi oul la ureche cu mâna tremurândă? Puica auzea ceva mai frumos decât se aude imensitatea mării într'o scoică, auzea un fâlfâit de vultur şi un piuit îndepărtat.

Azi trebuia să se ivească ceva. A sărit din pat, deschizând uşa încet, să nu-l trezească pe Radu şi s'a furişat la bucătărie. Moţata stătea ca deobiceiu înbufnată pe cuibarul ei făcut dintr'o cutie de zahăr cubic. A luat-o încet şi cât de mari i s'au deschis ochii! Mânile îi tremurau şi nu ştia ce să facă. Un pui negru, jilav şi boţit îşi ridicase căpşorul deasupra celorlalte şapte ouă ciocnite toate. Opt ouă fuseseră de toate, patru de raţă, puse cu o săptămână mai înainte, după cum o învăţase spălătoreasa şi patru de găină. Ouăle de raţă erau ciocnite şi ele şi ciocurile lătăreţe şi galbene se zăreau, piuind.

Până a doua zi seara, toţi puii erau pe picioare. Unul era gălbior ca puişorii pe care îi găseam în copilărie în ouăle de şocolată, altul negru, unul tărcăţel cu ochii parcă scrişi şi altul roş la puf, ca penele mamei lui şi promitea să fie cocoş, fiind pintenat şi tare voinic. Dar cele patru răţuşte erau toate la fel: aurii şi tot una de mari.

O săptămână încheiată Puica a stat lângă ei ca o a doua cloşcă, dădăcindu-i şi păzindu-i. Le fierbea crupe cu lapte şi când cloşca din greşală călca pe unul, o dojenea şi o plesnea, luând în pumnii făcuţi găoace pe micul persecutat şi-l săruta gingaş pe ochi.

După o săptămână, un ţăruş fu înfipt în faţa bucătăriei şi cloşca legată cu o sfoară atât de lungă cât să-i permită să ajungă în marginea straturilor. Dar puii erau din zi în zi mai îndrăzneţi. Lăsau pe mama lor cloncănind şi mai ales răţuştele o luau la fugă, legănându-se mărunt şi repede până la poartă, în stradă. Când se întorceau, se opreau pe straturile proprietarului şi aşa s'a făcut că în două zile i-au mâncat tot pătrunjelul şi mai ales fasolea care abia încolţise.

D-na Pauline Stegărescu a trimis de câteva ori vorbă tinerilor ei chiriaşi, dar fără nici un folos. Radu recunoştea greşala, dar era imposibil s-o facă pe nevastă-sa să înţeleagă să ia unele măsuri.

— Puico, să trimitem puii la ţară, nu mi-ar plăcea să am deaface cu proprietarii.

— Nu vreau, răspunse apăsat doamna. Plătesc chirie, fac ce poftesc. Nu mă despart eu de puişori de gustul burtoşilor de proprietari.

— Bine, atunci să ştii că ţi-i omor, de cât să mă cert, ca la mahala, cu ei.

— Omoară-i, dar să vezi tu ce păţeşti, îl ameninţă furioasă Puica şi-şi scutura părul lins copilăreşte, ca să-l convingă că ameninţarea nu e glumă.

Dar într'o dimineaţă, când răţuştele au ajuns să ciupească şi salata de marole, doamna Pauline, proprietăreasa, n'a mai putut răbda. A eşit în ogradă aşa legată la cap cu batista albă, în capotul de casă cu flori mari şi fără să pue mânile în şolduri (de gestul acesta s'a ferit) a strigat tare, adresându-se soţului sau servitoarei ei, că chiriaşii sunt nişte neruşinaţi, obraznici, derbedei, fără obraz, fiindcă nu-şi închid păsările.

Biata Puica se făcuse mică în fundul divanului şi aştepta. Atunci (vai, nu poate uita nici azi) Radu a privit-o feroce.

— Vezi, cucoană, ce-ai făcut cu puii d-tale? Ii dai la ţară sau îi omor? Ii dai?

— Nu!

Şi ca o furtună Radu s'a repezit afară, printre ei, alungându-i. Un pui de raţă s'a zăpăcit şi a rămas pe loc. Cum s'a întâmplat nimeni nu ştie, dar Puica susţine că Radu l-a călcat şi răţuşca a rămas cu un picior zdrobit, încercând zadarnic să se ridice. Când Puica văzu că răţuşca sărea doi-trei paşi într'un picior târându-l pe celalt, alergă vârtej şi aplică două palme sonore pe obrajii lui Radu.

— Brută!

Puica avea lacrămi lungi pe obraji şi palmele fierbinţi. A fugit în casă plângând ca niciodată, lăsându-şi bărbatul zăpăcit, lângă puiul rănit care măcăia jalnic după mamă şi după fraţi, împrăştiaţi care încotro o apucase.

La început Radu nu ştia ce să facă. Ii era ruşine de servitoarea proprietarului care-l privea zâmbind şi-i era milă de bietul pui, care ţipa la picioarele lui.

L-a ridicat încet şi s'a dus cu el în odaia de alături. Mângâindu-l, aproape plângea:

— Ce ţi-am făcut eu ţie, puiul tatii?

După masă, răţuşca a fost îngrijită de amândoi, piciorul pus în lopăţele şi hrănită cu făină de popuşoi în care Puica, pe lângă diverse burueni gustoase, punea în ascuns calciu să ajute la fiertul osului rupt. Intr'o săptămână nu ştiai care dintre cele patru răţuşte avusese piciorul rupt.

Dar s'au mutat la vie, cu tot cu cloşcă şi acum, toamna, când au început să cadă ploile reci, cele patru raţe au haine albe ca zăpada şi probabil toate vor fi răţoi. Is la fel de albe, de mari, fericite că au baltă, mâncare şi buruiană.

Puica le-a privit azi prin geamul aburit şi o lacrimă grea a picurat încet.

De-atunci, ceva tot aşa de nebănuit ca durerea răţuştei i s'a strecurat în suflet şi i-a întunecat un pic viaţa.

SABINA HATMAN

PLASTICA

Majoritatea pictorilor noştri străbat provincii şi străinătăţi costisitoare, urmărind pitorescul şi expresivul naturii, ori căutându-şi atmosfera prielnică stilului propriu. Prea puţini cunosc resursele de poezie ale peisajului bucureştean. Le explorează însă metodic de câţiva ani meşterul Bunescu şi de curând rezultatele obţinute au început a ispiti şi pe alţii.

Ne oprim în deosebi asupra ciclului bucureştean prezentat de d. *Alexandru Phoebus* la „Cartea Românească".

Nimic din activitatea anterioară a pictorului nu ne-a revelat în d-sa un poet al paletei în stare să se diversifice ca acum în atâtea zeci de aspecte interiorizate, echivalând fiecare cu o altă stare sufletească.

A. Băltatu — Iarnă

G. Holban-Peters. Colţ din Bucureşti

Pustiul unei uliţe dosnice şi prăfuite stă alături de exuberanţa policromă a magazinului cu firme multe, colorate strident şi numai în aparenţă inutile.

Casa gospodarului chibzuit şi cumpătat zâmbeşte în tonalităţi luminoase maghernitei vecine, din care aştepţi parcă să o zbughiască flămând şi desculţ plodul zgribulit al unui biet meseriaş.

D. Phoebus a turnat o melancolie specifică în viziunile sale periferice. Metropola trăeşte în ele mai mult, mai adânc şi mai real decât în sărbătorile cromatice ale imaginilor centrale.

Edificiile monumentale care definesc Capitala sunt reci, distante, fără viaţă. Sunt mai degrabă titluri impresionante de arhitectură.

Adevăratele vibraţii de viaţă, marile eforturi de sensibilitate şi energie, încercările misterioase ale destinului, decepţiile şi bucuriile, numai în aceste colţuri uitate se pot întâlni.

Inapoi spre pitorescul mahalei, — acesta trebue să fie îndemnul artei noastre tinere.

Străduţa întortochiată, în care casele bătrâne se apleacă parcă de greutatea anilor spre trecătorul grăbit care le străbate, — scâncetul înăbuşit al gardurilor dărăpănate, — armonia infinită de nuanţe a zidurilor ce dispar în paragină şi mucegai, — straja credincioasă de verdeaţă sălbatecă din preajma gospodăriilor modeste, — iată atâtea teme inepuizabile, pe care pictorul Phoebus le desprinde cu neîntrecută măestrie din nesfârşita comoară de imagini a Bucureştiului necunoscut.

Lucrările acestea ar putea alcătui ele singure un Muzeu al Capitalei.

Artistul înfăţişează în afară de peisajele bucureştene, executate în guaşă, opt peisaje în ulei, două Balcicuri luminoase, un interior şi patru portrete.

Uleiurile reprezintă o etapă, acum depăşită, în care construcţia colorată pierde în expresivitate pe măsură ce evoluiază în complicaţii inutile de compoziţie.

Maria Brateş-Pillat — D-rele I. B.

Părăsind această manieră de lucru, d. Phoebus nu are decât de câştigat.

■

La Hasefer — d-na *Lucie Caroline Reiner* expune portrete, cafenele, străzi, curţi şi portaluri arabe, unele tăiate sugestiv în linoleum, altele tratate fără dificultăţi în ulei.

H. BLAZIAN

Duminică 2 Decembrie se deschid următoarele expoziţii de pictură:

Iser — în sala Dalles.

Ştefan Constantinescu şi *Hrandt Avakian* — în sala Mozart.

Jean David — tot la Mozart.

Estetica

In editura Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol al II-lea", a apărut primul volum din „Estetica" d-lui Tudor Vianu. E primul sistem românesc al acestei discipline.

Autorul studiază arta şi ca o realitate estetică, dar şi în raport cu celelalte aspecte ale vieţii sociale.

Concepţia d-lui Vianu se sprijină pe o bogată exemplificare din istoria esteticei şi din istoria artei.

Volumul al II-lea şi ultimul, care întregeşte sistemul de estetică al d-lui Tudor Vianu e în preparaţie.

Vom reveni asupra acestei importante lucrări.

G. Nichita — Nud

Maud Griffiths Belbin

Sunt împletiri de nume străine în urzeala culturii noastre naţionale, care trebuiesc reţinute şi fixate.

Fiindcă aceste nume sunt discrete şi modeste, iar urmele lor s'ar pierde uşor şi pentru totdeauna.

Astfel este şi numele lui Miss Griffiths-Belbin.

Engleză, născută la Wrexford dintr'o veche familie din Ţara Galilor, a venit în România din îndemnul principelui Ion Ghica, fost ministru plenipotenţiar al României la Londra.

Deşi condiţiile ei familiale n'o destinaseră învăţământului, împrejurările vieţii au făcut din ea o perfectă educatoare. Avea un instinct pedagogic înnăscut, rafinat de o cultură personală superioară.

Primul contact l-a avut cu familia Radu Rosetti şi mai apoi cu familia Rosetti Teţcanu, ambele din Moldova.

Apoi a devenit profesoară de stat la liceul de fete „Regina Maria" din Bucureşti.

Maud Griffiths-Belbin n'a fost o profesoară de limba engleză, în înţelesul restrâns al cuvântului. Atât persoanele, cât şi copiii, care au avut fericirea să intre în contact cu dânsa, au stat sub vraja unui spirit de elită, dela care primeau mai mult decât nişte cunoştinţe dintr'o limbă şi literatură străină; primeau o concepţie de viaţă, o directivă de conduită.

Analiza şi interpretarea operelor literare engleze, în legătură cu alte literaturi străine şi cu problemele de filosofie antică şi modernă pe care le adâncise, îi dădeau posibilitatea să facă aceasta cu o abilitate remarcabilă.

Câte persoane din elita socială şi intelectuală a ţării noastre, nu i-au rămas astfel tributare, sufleteşte!

Şi aceasta, graţie în acelaş timp unui farmec deosebit al verbului ei, graţie acelei doze de humour, cu adevărat englezesc, cu care îşi împodobea în chip atât de natural expresivitatea şi îşi însoţea adesea actele şi gesturile.

Astfel, Maud Griffiths Belbin radia în jurul ei numai simpatie şi găsia prin aceasta şi ca profesoară, calea cea mai bună de a conduce uşor pe alţii la scopurile ei, şi spre folosul lor.

Războiul n'a putut lăsa indiferent un asemenea suflet.

Fiica Albionului a simţit dreptatea cauzei noastre, — dar n'a îmbrăţişat-o ca orice străin, de departe şi pentru motivele mai mult sau mai puţin politice, ci ca cineva care ne cunoştea bine şi de 'ndelungată vreme sufletul, în intimitatea calităţilor lui, care ne cunoştea exact istoricul neamului nostru zbuciumat de veacuri.

Ocupaţia germană a surprins-o în Bucureşti, dar n'a desarmat-o.

Făcea oficiul de soră de caritate la Spitalul „Regina Maria".

Nu se sfia să-şi pună costumul naţional românesc, şi să se plimbe astfel cu el pe străzile Bucureştilor şi la şosea.

Bănuită de relaţii cu Curtea Regală, serviciul spionajului german o pândea. Intr'o dimineaţă fu ridicată de la domiciliu şi depusă la Comandatură.

Până la orele 9 seara a fost *uitată* pe un scaun!

Prin răbdarea şi tenacitatea ei, a dezarmat chiar şi pe cea mai teribilă căpetenie a poliţiei germane, pe faimosul Pinkovs, care s'a mândrit înaintea ei de rolul pe care l'a jucat la executarea celebrei engleze osândită în Belgia, Miss Cavell.

Nici această aducere aminte n'a intimidat-o pe engleza noastră, apărătoarea fermă a cauzei româneşti, care găsea de bine să poarte în acele zile la piept celebra medalie germană, cu inscripţia: „Gott strafe England!" Provocare, la provocare! A fost închisă într'o cămăruţă din ultimul etaj de la Cercul militar. S'a plâns de murdăria şi de insectele de acolo, iar nu de faptul de a fi fost închisă.

Cum nici acei care au închis-o nu ştiau ce vină avea, i-au dat drumul. Apoi, după câteva săptămâni, i s'a pus în vedere că, într'o zi două, trebuia să părăsească ţara.

Astfel a fost expatriată cu vestitul tren, supranumit „Take Ionescu".

Bănuia că va fi închisă în vr'un lagăr, sau în vr'o fortăreaţă din Germania. A fost însă lăsată să pribegească prin Elveţia.

S'a stabilit în Geneva, cu mijloacele restrânse cu care putuse pleca.

In Geneva, prin toate cercurile pe care le atingea, agita chestiunea românească.

De acolo trimitea note la ziarele engleze, care îi părea că nu sunt destul de bine informate asupra cauzei româneşti.

In fine, când după încheierea armistiţiului voi să se întoarcă în ţară, în aşteptarea banilor ce trebuia să-i primească cu greutăţi şi întârziere, un nobil gest regesc îi grăbi întoarcerea. Fiind mai târziu refuzată în restituirea acestor mijloace de transport, Maud Griffiths-Belbin depuse suma pe numele unei societăţi de binefacere pentru copiii nenorociţi de pe urma războiului, şi trimise chitanţa acelei căreia-i datora.

In faţa nobilului gest regesc, ce alt gest mai demn de nobleţă de caracter al unei fiice a rasei ei, ar fi putut să urmeze?

Aceiaşi discretă atitudine, dublată de acelaş profund devotament l-a păstrat ea totdeauna faţă de aceiaşi regină, care a onorat-o cu afecţia şi distincţiile ei.

După încheierea păcii, odată cu consolidarea României Mari, Maud Griffiths-Belbin îşi exprimă dorinţa de a-şi continua cariera şi activitatea pe acest nou pământ al statului românesc, pentru care îşi dăduse şi dânsa modestul ei obol. Fu invitată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei să ocupe catedra de limba engleză, ce se înfiinţase la liceul de fete „Regina Maria" din Cluj.

Din primul moment al sosirii ei la Cluj, ea cuceri simpatiile societăţii ardeleneşti. Dar Maud Griffiths-Belbin deveni în acelaş timp un nou crainic al unor nouă interese naţionale. Ea deveni un agent de legătură, un centru de atracţie în casele româneşti a atâtor englezi şi americani, care furnicau pe acea vreme prin capitala Ardealului, atraşi şi indoctrinaţi în casele magnaţilor maghiari, ale căror legături cu cercurile englezeşti erau bine cunoscute.

Numai cei care au stat aproape de dânsa au putut aprecia cu cât entuziasm, şi totuşi cu cât tact, făcea ea să se audă şi „celalalt clopot", aşa cum îi plăcea ei să numească clopotul adevărului, clopotul dreptăţii cauzei româneşti.

Activitatea ei în cadrul învăţământului din Ardeal, la care s'a adăogat mai târziu şi catedra de limbă engleză dela liceul de aplicaţie al Seminarului pedagogic universitar din Cluj, unde avu prilejul de a îndruma pe tinerii, mai ales tinerele candidate în învăţământul acestei limbi, precum şi toată această activitate culturală, desfăşurată cu o energie şi rezistenţă care păreau să sfideze etatea, au făcut să devie şi în mijlocul societăţii clujene aceiaşi educatoare de caractere, pentru oricine — mari şi mici — care intrau în contact cu dânsa.

Filosofia vieţii ei, o constantă afirmare a spiritualităţii asupra materialismului, subt orice formă, devenise pentru ea o religie.

Retrasă din învăţământ, cu o pensie de mizerie, dacă ar fi fost redusă numai la atâta, neavând drept nici la despăgubiri de războiu, căci pentru Anglia, — trăise de prea multă vreme în România, — iar pentru România nu fusese încetăţenită, cu toate că pentru acest scop ce-l intenţionase mai de mult, formalităţile noastre complicate o înspăimântară, Maud Griffiths-Belbin sfârşi prin a simţi că soarta îi devenise nedreaptă. Dar nu cârti o clipă, şi nu încetă de a avea aceiaşi încredere şi iubire pentru ţara noastră.

In ultimii trei ani, o boală grea şi nespus de dureroasă o doborî din energia şi vitalitatea cu care minunase până atunci

Urmare în pag. IV-a

pe toți, pentru vârsta la care ajunsese.

In fine, moartea o răpi și din brațele durerilor. Moare în ziua de 28 Septembrie în etate de 78 de ani, după 48 ani de ședere neîntreruptă în țară.

Ultima ei dorință, de a fi incinerată la București, și de a i se asvârli cenușa rămășițelor pământești în vânt, peste pământul românesc, îndeplinită cu pietate de prieteni, dovedește până în clipa din urmă aceiași manifestare simbolică a filosofiei cu care a trăit Miss Griffiths—Belbin: triumful spiritualității rafinate asupra materialismului grosolan, al idealismului generos, asupra egoismului!

Dar acest din urmă act trădează și legătura mistică pe care această fiică a Albionului a contractat-o cu pământul patriei ei adoptive.

Când, în perspectiva viitorului, vreo mână iscoditoare de rosturile noastre culturale, va da printre filele îngălbenite de vreme care vor constitui documentele mai mult sau mai puțin însemnate ale trecutului nostru, și de modestul nume *Maud Griffiths-Belbin*, atunci numai se va descoperi și mormântul ei, care astăzi nu se găsește nicăieri.

Prof. VL. GHIDIONESCU

A. D. Xenopol și concepția maioresciană a culturii

Concepția maioresciană a culturii românești întemeiată pe un principiu împrumutat din filosofia romantică germană, tradiționalistă și conservatoare, n'a fost combătută numai de C. Dobrogeanu-Gherea în polemica rămasă celebră pentru istoria literaturii noastre, și mai târziu de G. Ibrăileanu și Șt. Zeletin.

Nu se știe de pildă, că obiecții și încă foarte interesante și puternice, împotriva negativismului sceptic și pesimist al lui Maiorescu, a ridicat A. D. Xenopol. Aceste obiecții ale teoreticianului istoriei au fost formulate când avea vârsta de douăzeci și doi de ani, într'o scrisoare adresată lui Iacob Negruzzi, cu care întreținea corespondență. Scrisoarea cu data de 17 Ianuar 1869, este comentată de d. N. Iorga, care o găsește „admirabilă”, în volumul d-sale recent apărut „Istoria literaturii românești contimporane”. Acestei scrisori, care arată idealismul larg al istoricului Xenopol, plin de încredere în forțele și viitorul culturii noastre, d. N. Iorga îi atribue un rol important în formarea doctrinei unei generații.

D. Octav Botez, autorul unei valoroase lucrări asupra lui Alexandru Xenopol ca filozof al istoriei, se ocupă îndeaproape de această scrisoare (A. Xenopol și problema culturii românești, revista „Gândul vremii”, Iași), care cuprinde în germene întreaga atitudine a istoricului față de cultura noastră.

In cuprinsul ei, Xenopol examinează minuțios și cu un deosebit simț de pătrundere critică, afirmațiile lui Titu Maiorescu din celebrul articol „In contra direcției de astăzi în cultura română” publicat în 1868.

Maiorescu afirma că țara noastră este incapabilă de progres, întrucât progresul de atunci (era vremea victoriei liberalismului apusean la noi) era numai aparent, neavând la bază un impuls al poporului nostru, ci un act de imitație superficială a unor forme străine de cultură și civilizație. Maiorescu, conservator și tradiționalist consecvent, acuză liberalismul de atunci că împrumută numai formele din Occident, întreținând o cultură de forme fără fond. De acest viciu ar suferi toate reformele generoase ale unui liberalism care la noi nu-și are întemeierea serioasă de aiurea. Maiorescu denunța acea direcție greșită care-și croise drum în cultura română. Și pentrucă autorul „Criticelor” se bucura de o autoritate nediscutată, afirmațiile sale au avut un ecou destul de mare. Spiritul nou combătut de Maiorescu era însă destul de puternic, și Xenopol se întreba dacă el ar mai putea fi împiedicat cu argumente logice, dacă mai era timp pentru aceasta.

Maiorescu pleca dela convingerea că progresul nostru era fals. Xenopol se întreabă însă „dacă progresul nostru ar fi putut fi altminteri și dacă starea noastră actuală, care desigur nu este bună, este consequența unei baze rele sau rezultă din alte cauze și nu este decât o stare necesară prin care trebue să trecem, pentru a ajunge la bine”. Xenopol conchide că programul nostru e normal în sine, dar că în regularitatea sa se produc și stări anormale, dar necesare. Punctul său de vedere și-l ilustrează în chipul acesta foarte plastic: „dacă se produc bureți și mușchi pe trunchiul încă verde, nu trebue să conchidem de aici că măduva însăși e deja putredă”.

Xenopol își întemeiază obiecțiile sale împotriva interpretării lui Maiorescu dată fenomenului culturii, pe considerații de istorie generală, neglijate de acesta. După teoria sa, un popor se pote civiliza în două feluri: sau civilizația isvorăște din interiorul său, în mod treptat, organic, sau el poate fi pus în fața unei culturi care-l influențează și-l determină să iasă din starea în care se găsește, desvoltându-i necesități care se cer satisfăcute. Firește că aceste două feluri de desvoltare nu sunt exclusive. Dimpotrivă, sunt amestecate, predominând când unul, când celălalt. Xenopol citează ca exemplu influența civilizației antice asupra lumii barbare. Studiul ei este foarte important pentru desvoltarea noastră, prin consecințele ce se pot deduce.

Sunt foarte interesante considerațiile lui Xenopol; dacă spațiul ne-ar permite, le-am reproduce aci în întregime. Reținem însă concluzia sa profund optimistă pentru viitorul culturii și poporului nostru.

Xenopol avea o perspectivă mult mai largă decât Maiorescu, întrucât conta nu numai cu considerațiile de ordin logic, ci și cu cele de istorie generală, care evident nu pot fi lăsate la oparte în discuție unei probleme așa de interesante și în acelaș timp complicate cum este aceia a spiritului și direcției unei culturi într'un moment dat.

Obiecțiile lui Xenopol au o bază foarte serioasă, și e sigur că ar fi provocat o discuție cu ecou adânc, dacă ar fi putut pătrunde în spiritul public sau chiar și numai în cercul Junimii. Se pare însă că n'au fost cunoscute decât de Iacob Negruzzi. Formulate la o vârstă fragedă, aceste obiecții sunt dovada unui spirit critic și independent, ingenios și profund. Ciocnirea lor cu concepția maioresciană a culturii, pe atunci în mare înflorire, ar fi avut un rol important în desvoltarea ideilor și formarea unei generații.

Așa, sunt numai interesante documente pentru unele aspecte ale profilului său intelectual, care alături de Maiorescu, și poate mai durabil decât acesta, va domina veacurile.

PRIMII PAȘI

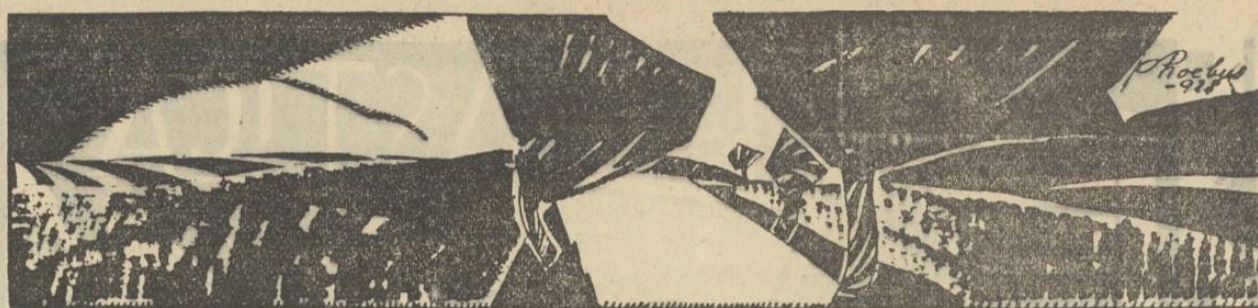
Noapte

Amurgul greu își scutură cenușa.
Fântâna scoate noaptea din adânc
Și sufletul aleargă pe 'ntunerice
Cu luna atârnată de oblânc...

O cumpănă s'apleacă 'ncet pe vânt
S'afunde ciutura 'ntr'o stea...
Când pe grumazul nopții, toamna,
Cad bulgări de lumină grea...

Liniștea trece cu pași de mătase
Vântul își sfâșie sângele prin cruci.
Zadarnic vreau să cânt mai departe:
Vorbele mi-adorm în frunzele de nuci.

C. M. DUMITRESCU

Erasm din Rotterdam

Peste doi ani, în Iulie 1936, se vor împlini patru sute de ani dela moartea lui Erasm. In vederea sărbătoririi acestei date, firma „du Pot-Cassé” din Paris a început tipărirea operelor celui ce a fost supranumit Voltaire-ul olandez. Ediția va cuprinde zece volume, din care a apărut primul, conținând cea mai populară și mai celebră operă a marelui humanist, anume: *Elogiul nebuniei.*

Colecția aceasta de opere erasmiene apare subt direcția unui compatriot al nostru, d. Constantin Castera, care a mai scos la Paris două colecții: *Scripta Manent și Antiqua.*

Evident, *Elogiul nebuniei* nu apare pentru întâia oară în franțuzește. Chiar d. Constantin Castera o scoate numai în decurs de cinci- șase ani pentru a treia oară. Pe semne că Francejii păstrează încă slăbiciunea pentru textele clasice și cu deosebire pentru acele texte care aparent frivole, au totodată un fond de satiră și de zeflemea pe tărâmul ideilor și al psihologiei umane.

Din apariția acestei ediții franceze facem un prilej de a vorbi ceva despre Erasm.

La prima vedere, Erasm din Rotterdam face impresia unui îndrăcit blasfemator. Dacă n'am cunoaște decât acest „Elogiu al nebuniei”, care e un fel de profesiune de credință ticluită în formă satirică și în care autorul ia peste picior pe călugări, pe teologi, scolastici, cardinali, ba chiar pe papi și pe regi, — și încă ne-am mira aflând că Erasm a fost iubit de papii Iuliu II, Leon X și Paul III, ca și de regii Henrich VIII al Angliei, Ferdinand al Ungariei, Sigismund I al Poloniei, Francisc I al Franței și Carol Quintul.

Un pomelnic foarte impresionant, cu atât mai mult cu cât cuprinde pe unii dintre cei mai vestiți papi — Leon X — și pe unul dintre cei mai puternici împărați ai lumii — Carol Quintul. Pomelnicul acesta ar putea să dea de înțeles cât de procopsit era acest Erasm, ceiace nu este exact, și ar putea să însemneze câtă putere avea el, când de fapt nu avea decât popularitate. Nu cred să existe în istoria lumii un om care, cucerind importante și multiple prietenii, să fi avut mai mulți dușmani decât Erasm. Poate cel mult — Petroniu, Voltaire și Heine. Lucrul e lesne de explicat.

Dacă n'o fi fost chiar un „olandez sburător”, Erasm a fost un olandez peregrin. Și fiindcă ne aflăm pe linia comparațiilor vom spune că traseul călătoriilor lui Erasm este tot atât de încâlcit și de bogat ca și acel al lui Rousseau, cu care însă n'are altă asemănare. Iar din peregrinările sale, autorul „Elogiului nebuniei” a strâns un imens material de observație umană. Deși spirit caustic și temperament bătăios în enunțarea ideilor, Erasm este cel mai strălucit exemplu de toleranță și înțelegere. Pe subt ironia lui incomparabilă, trăește o largă dragoste de oameni și idei.

Când e vorba să se dea un exemplu de acumulare variată de cunostinte, Erasm vine în prima linie. Și când spui „humanist”, te gândești în primul rând la Erasm. Opera lui a cărui bogată bibliografie nu-i încă pe deplin stabilită, stă dovadă vie în privința aceasta. Latinist și elinist neîntrecut, olandezul nostru se pricepe în mai toate domeniile gândirii omenești. Dar marea valoare a lui Erasm nu stă — mi se pare — exclusiv în varietatea și profunzimea cunoștințelor sale laice, nici chiar în universala-i atitudine satirică, ci mai ales în filosofia lui aparent frivolă, dar cu adânci rădăcini în experiență și viață. Filosofia lui purcede dela Epicur și atinge religia Sfântului Francisc din Assisi, ca și filosofia abatelui Coignard al lui Anatole France.

Deși creștin desăvârșit, și încă unul care avea să se ia la harță cu reformatorul Luther, el își îngădue adesea să râdă de dogme și de moravurile bisericii creștine, ca fiind contrazicătoare învățăturii lui Iisus și vătămătoare împrăștierii ei printre oameni, ca și întăririi ei printre cei declarați deja drept credincioși. Atacurile lui, fără să fie violente, sânt totuși cu atât mai eficace cu cât o ironie subtilă și diabolică le căptușește.

E explicabilă totuși prietenia pe care i-au închinat-o atâția împărați și papi, pentrucă — deasupra atacurilor — Erasm era, personal, un om cuceritor, afabil, fără să fie servil și fără să caute a exploata înnaltele prietenii.

Ideile sale despre credință și oameni sânt atât de juste încât n'au numai o valoare istorică. Ele sânt și azi valabile și, deși se împlinesc în curând patru sute de ani dela moartea lui Erasm, sânt deadreptul actuale, cum vom vedea.

■

Elogiul nebuniei se citește cu mare ușurință și conține atâtea idei-calambururi încât poate apărea, la prima vedere, doar un simplu divertisment. Adevărul e însă că nu-i numai atâta.

Acest elogiu plin de glume și ironii intră în categoria cărților ce nu se citesc exclusiv pentru o agreabilă trecere de timp, pentru îndulcirea necazurilor și însfârșit pentru simplul amuzament. El solicită cititorului o oarecare putere de reflexiune și mai ales ceeace se chiamă afinitate, adică putința de pătrundere în esența ei. Este cazul să spun că *Elogiul nebuniei* cere cititorului să se împărtășească din conținutul ei așa cum spune Unamuno: în chip eucharistic. Adică ideile conținute în această carte să se transforme pentru cititor în carne și sânge, precum vinul la Cina cea de taină pentru cei doisprezece apostoli.

Cartea lui Erasm se subintitulează *declamație* și declamația aceasta este susținută de însăși Nebunia care — după autor — este generatoarea lumii, mai mult decât numerele lui Pitagora. Astfel, se vede din carte că lumea omenească este împărăția Nebuniei și nu a ideilor lui Platon.

Nebunia aceasta a fost alăptată — după propria-i mărturisire — de fiica lui Bachus, *Beția* și de fiica lui Pan *Ignoranța.* Nebunia care stăpânește lumea are o suită foarte pestriță și foarte nostimă: *Amorul propriu, Lingușirea, Uitarea, Lenea, Voluptatea, Demența, Desfătarea* și doi zei: *Comus,* zeul mâncării și *Morfeu,* al somnului.

Cum își argumentează Nebunia, pretenția că ea dă viață zeilor și oamenilor? Simplu: „Spuneți-mi rogu-vă, oare capul, obrazul, pieptul, mâinile, urechile, oare vreunul din aceste membre cinstite zămislesc pe zei și pe oameni? Ba deloc. Partea care slujește la propagarea neamului omenesc este atât de nebună, de caraghioasă, încât nu i-ai putea spune pe nume fără să nu te pufnească râsul. Și totuși din acest izvor sacru mai mult decât din numerele lui Pitagora decurge viața tuturor ființelor”.

Dar unul din puternicele argumente care să susțină că Nebunia împărățește peste zei și peste oameni este faptul că înțeleptul nu poate trăi în mijlocul societății omenești și că cei ce se pretind înțelepți puri nu-s niciodată atât de înțelepți încât să nu conțină și o suficientă doză de nebunie care să-i susțină în viață.

„Căci după părerea stoicilor — zice Erasm — a fi înțelept înseamnă a lua rațiunea drept călăuză, a fi nebun înseamnă să te lași dus de patimi. Or; Jupiter ca să îndulcească puțin amărăciunile și durerile vieții, n'a dat oare oamenilor mai multe pasiuni decât rațiune? Și rațiunea aceasta, el a pitit-o într'un colțișor al capului, în vreme ce a făcut ca restul trupului să fie pradă frământărilor continue ale pasiunilor. Apoi a mai opus acestei sărmane rațiuni, care-i absolut stingheră, doi tirani foarte impetuoși și foarte violenți: mânia care domnește în partea superioară, adică în inimă, care-i izvorul vieții, și concupiscența a cărei putere se întinde până în vârful degetelor”.

E greu să nu recunoști că Erasm are toată dreptatea, când și după patru sute de ani dela moartea lui tot mâniile și poftele neînfrânate cârmuesc lumea.

Mânia de care vorbește Erasm pare că începe să întunece dela o vreme cerul inutilelor neînțelegeri omenești. Și că mânia este a Nebuniei, e lesne demonstrabil. O demonstrează Erasm: „Războiul de pildă — zice el — nu-i oare izvorul tuturor acțiunilor pe care omul le admiră? Nu războiul pregătește câmpiile glorioase de pe care eroii vor culege laurii? Or, există un lucru mai nebunesc decât să te angajezi în certuri care se nasc adesea fără să știm dece și care sunt totdeauna mai mult vătămătoare decât utile ambelor părți care le susțin?”

Intreg *Elogiul nebuniei* este greu de asemenea idei, care au de partea lor marele avantaj al actualității. Ironia lui Erasm, care-i ceva mai mult decât batjocura zeului Momus, se amuză dureros recunoscând, nu ca Leibnitz că „totul e cum nu se poate mai bine în cea mai bună dintre lumi” ci că ”lumea e cum este și ca dânsa suntem noi”. In ochii lui Erasm, înțelepciunea trebue să se refugieze undeva, foarte departe de lume. In mijlocul oamenilor ea n'are rost.

„Dacă cineva își pune în gând să se împotrivească el singur acestei nebunii universale: îl sfătuesc să imite pe Timon Mizantropul și să se ducă să se vâre într'o singurătate adâncă pentru a se bucura singur de scumpa lui înțelepciune”.

LASCAR SEBASTIAN

Societățile secrete

Există societăți secrete din cea mai îndepărtată antichitate și aceasta dovedește că ele răspund unei necesități a omenirii. Ele se observă la copii și tineri sub forma instinctului de bandă și dacă s'ar studia cu grijă de educatori, ar putea folosi mult în formarea copiilor pentru funcția lor de mai târziu ca membri ai unei colectivități organizate. Ceiace e sigur, este că adeseori au servit foarte bine interesele grupelor oprimate și că s'au păstrat și s'au perpetuat printre generații chiar după ce scopul a fost atins. Vorbeam data trecută de Francmasonerie, dar în istoria omenirii se găsesc multe altele, cultivând în membrii lor gustul pentru mister, satisfacerea romantică a se simți participând în secret la o acțiune, lucrând în umbră ca un factor al unei puteri ascunse. De curând s'a tradus în franțuzește, din limba germană ,cartea lui *Eugeniu Lennhoff „Istoria societăților politice secrete în secolul al XIX* și al *XX-lea*, cu multe și interesante amănunte ale acestui subiect, având însă toate ca origină revendicări sociale.

Astfel au fost *„I Carbonari”*, luptând împotriva absolutiștilor, cu principii de o înaltă puritate morală. Ei urmăreau liberarea popoarelor, credeau în ideologia progresului, observând, totuși, în întrunirile lor rituri absurde, misterioase și mistice în acelaș timp. Apoi vestita societate rusă a *„Decembriștilor”*, cu principii filantropice și umanitare, luptând împotriva ignoranței și căutând să lumineze poporul. Cu ajutorul lojelor masonice ei au introdus în Rusia, ideologia filosofilor francezi și au fost origina liberalismului, care a izbutit, cincizeci de ani mai târziu, să suprime șerbia.

Istoria societăților secrete din Anglia este pur și simplu istoria Irlandei în luptele ei pentru independență. Spiritul clocotitor al Irlandezilor nu are răbdare să discute mult. Fanatici, ei trec îndată la acțiune, urmează reacțiunea puterii, torente de sânge și apoi iar comploturi și conspirații, dar la ei fără rituri misterioase și limbaj rocambulesc, ci în plină realitate.

Țara clasică a societăților secrete este însă, fără îndoială, China, care se laudă cu ajutorul divin în lupta împotriva tinerimii, căci fac să creadă pe naivi că ei au o putere magică, ce îi face invulnerabili.

Mâna neagră, în Serbia, a fost la început o societate secretă cu un scop bine definit, omorârea lui Alexandru și a reginei Draga. Dar, după ce și-a atins scopul, a continuat a fi o societate secretă de conspiratori înăscuți, incapabili de a se adapta la stările normale și regulate.

In Statele-Unite semnalăm *Ku-Klux-Klan*, întemeiat după războiul Secesiunei și îndreptat împotriva negrilor emancipați, dar degenerând într'o asociație a elementelor celor mai dezaxate și a criminalilor, care au devenit o bandă ce exercita o teroare neînchipuită.

Desființată odată, ea a reapărut în 1917, având un program împestrițat și absurd, căci adoptase între altele ca puncte de program: lupta împotriva catolicilor, acuzați că vor să instituie un regim de opresiune, împotriva negrilor și a evreilor, pe care-i denunța ca corupători ai moralei publice. Pompoasă și zgomotoasă, utilizând publicitatea asurzitoare a presei americane, cu tot programul ei absurd, această bandă a avut un succes nebun. A înrolat pe toți protestatarii emigranți, care n'aveau unde să-și manifeste instinctele belicoase și nici cum să-și exercite șovinismul deșert, fără cauză. Dar în curând a început să comită asasinate dintre cele mai îngrozitoare și, sub presiunea autorităților, a fost nevoită să-și schimbe caracterul. In prezent luptă cu mijloace civilizate în potriva bolșevismului, materialismului și ateismului. Nu se bazează oare pe aceleași metode și nu întrebuințează oare aceleași metode hitlerismul, fascismul, cuzismul și gărzile de fier dela noi?!

Cartea lui Eugeniu Lennhof este o adevărată capo d'operă în această privință. Plină de fapte, de informații, de documente, ea este foarte plăcută la citire, pe lângă că e instructivă. In curând va apare (tot în editura Payot) volumul capital al acestui erudit, istoria Francmasoneriei, în traducere franceză, pentru cei ce nu citesc nemțește.

Dumin'ca Orbului
roman de Cezar Petrescu, ed. Alcalay

Acum patru ani, răspunzând unei anchete organizată de marea revistă franceză *La Grande Revue*, romancierul român Cezar Petrescu scria între altele: „Subiectul, intriga unui roman, nu interesează. Tot așa mediul. Căutarea originalității e o iluzie. Realitatea depășește întotdeauna imaginația romancierului și nu ține socoteală de logică.... Un sat este un mic univers, dar un univers complect. In acest univers romancierul poate descifra tot ce face subiectul eternelor tragedii omenești, tot ce experiența umană i-ar oferi în vasta lume: pasiuni, mistere, vanitate, ambiții, sacrificii și eroisme obscure”.

Reluând această temă, în noul său roman *Dumineca Orbului*, Cezar Petrescu a zugrăvit existența a 24 personagii sociale, cu diverse temperamente și cu mai diversele lor drame. Abandonând tehnica romanului clasic, cu expunerea cronologică a evenimentelor, de astă dată autorul a făcut o adevărată secțiune verticală în 24 vieți omenești și prin acest procedeu de vivisecție, prezintă realitatea palpitantă ,sângerândă, așa cum o trăim fără să ne dăm seama și cum o trăiește vecinul de masă la restaurant, vecinul de pe bancheta tramvaiului, trecătorul de pe stradă, fără s'o bănuim. Căci fără îndoială senzația cea mai atroce a omului e această singurătate în mijlocul mulțimilor. Fiecare prezintă semenului său numai o zonă de contact, prin vorbe, gesturi și raporturi convenționale, păstrându-și ascunsă partea substanțială a personalității: micile drame, micile aspirații, micile desamăgiri, micile eroisme. Pe acestea insul le duce cu dânsul dintr'o singurătate a vieții în teribila singurătate a morții.

Poate că s'ar scrie o epopee mai mișcătoare decât acea a războiului troian, dacă în loc să căutăm personagii mitologice sau istorice, am opri la întâmplare zece trecători de pe stradă și fără alegere, fără nici o contribuție a imaginației, le-am zugrăvi existența așa cum au trăit-o și cum o trăesc. Condus de această ideie, autorul romanului *Dumineca Orbului,* s'a mulțumit să înfățișeze un aspect episodic al Capitalei, într'o zi de Duminecă, așa cum se perindă sub ochii tuturor, dar cum nu tuturor le este dat să presimtă realitatea ascunsă sub zâmbetul sau crispația trecătorului anonim de pe stradă.

Dumineca Orbului e romanul mulțimii. Romanul fiecăruia dintre noi, surprins în focarul unei lentile măritoare.

N. I.

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar”: manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Revista „Meura“

Care se va consacra exclusiv studiului „Tradiției Ezoterice *sub toate aspectele sale, își va începe apariția lunară la 1 Decembrie.*

Revista, îngrijită de d. Marcel Avramescu, *se va bucuria de alesele colaborării ale unora dintre cei mai autorizați reprezentanți mondiali ai doctrinelor ezoterice, și se va adresa elitei intelectuale românești.*

Demascând, fără cruțare, toate surogatele moderne de „spiritualitate”, această revistă își va câștiga stima tuturor inteligențelor cari se străduie către o veritabilă înțelegere a doctrinelor tradiționale.

Gazeta Medicală

Dece unuii copii sunt uituci? — Farmacia gospodarului de dr. D. Pașcanu. — Gușa care devine canceroasă. — Ereditate, sifilis, tuberculoză. — Valoarea untului de peșe. — 90 la sută din cazurile de blenoragie se vindecă. Pruritul vulvar. — Infecția sânului. — Cum ne apărăm contra frigului. — Operațiile de înfrumusețare. — Cinematograful și medicina. — Boli de sezon: Pneumonia.

Consultațiuni medicale și grafologice.

A apărut

Intr'un cămin de domnișoare

ROMAN de Anișoara Odeanu

Editura Adeverul — Lei 60

Lumea-Capitala

Un spectacol de artă

Am aşteptat cu nerăbdare spectacolul de mare artă organizat de Gabriel Negry la Opera Română în seara de 23 Noembrie. Nerăbdare justificată nu unmai de tot ceeace ştiam despre darurile acestui tânăr inspirat şi de colaborările pe care şi le asigurare în vederea unei cât mai desăvârşite realizări ci şi de faptul că spectacole de felul acesta sunt atât de rare la noi. Şi ar fi atât de necesare vieţii trudite sau, în orice caz, încorsetate de sbucium, pe care o ducem cu toţii.

Frânturi de simfonii şi de poeme simfonice în penumbră şi în aşteptare de falduri de catifea ce se ridică pe contururi menite doar să sugereze — contururi în stilizarea cărora se împleteşte realul şi irealul — şi pe fondul de nesigur al cărora prind să se desfăşoare, să se avânte, să se sbuciume şi să se stingă unduios, pulsaţii de trăiri ele înseşi stilizate, sublimate.

Incântare a privirii, a auzului, a închipuirii, a întregii sensibilităţi şi înţelegeri.

Iată ceeace a fost sau ceeace ar fi trebuit să fie spectacolul lui Gabriel Negry.

„Ceeace ar fi trebuit", deoarece a suferit de unele scăderi inevitabile, ţinând seamă de mijloacele materiale considerabile pe care le necesită o astfel de manifestare.

O orchestră improvizată cu posibilităţi prea reduse pentru Tristan şi pentru Simfonia VII-a (cu care totuşi adevăratul maestru ce este d. Teodor Rogalski a făcut reale minuni de nuanţare şi fineţe, ca de pildă în *„L'après-midi d'un faune")* şi o încadrare cu elemente mult prea inegale. Intr'adevăr d-na Mimi Tutunaru — care are marele atout al unei frumuseţi apreciabile — a fost mai prejos de toate aşteptările iar d-na Silvia Enescu mai mult decât oarecare.

In ipostaza de complectatoare de ansamblu şi d-ra Alexandrina von Sylbernagel a fost destul de mediocră, mai ales în *„Floarea Nestricăciunii"*. D. Vergiu Cornea are multe calităţi dar este încă mult prea stângaciu în întrebuinţarea lor. Mişcările de ansamblu erau complect lipsite de armonie simetrică.

In ciuda acestor fatale scăderi, spectacolul de Vineri seara, rămâne totuşi o manifestare de mare artă.

Gabriel Negry este într'adevăr nu numai un dansator cu rare daruri de expresie ritmică şi plastică ci şi un vizionar inspirat. Din acest punct de vedere nu am destule cuvinte pentru a reda toată franca şi aproape entuziasta admiraţie insuflată de felul cum a conceput şi realizat *„După amiaza unui faun"* (după poemul lui Debussy, inspirat de egal de faimosul poem al lui Mallarmé) şi mai ales acel *„Rit de Trecere"*, adevărată creaţie de mare anvergură.

In atmosfera aceea de soare, de toropeală, de efluvii de pădure, de ierburi şi flori de câmp mototolite de căldură, în ritm de zumzet de albine şi bondari, atmosferă şi ritm pe care muzica fluidă a lui Debussy o evocă până la exaltare, Gabriel Negry a construit din nuanţe minunat şlefuite drama fiinţei ambigue, jumătate ţap jumătate om; pasul acela de animal care pipăe nervos şi frenetic pământul din care trupul soarbe setos elanuri vitale şi erotice ce exaltă inutil închipuirea omului care până la urmă rămâne tot ţap; apoi chipul în care erau dozate tendinţele: figura avea totuşi expresii senin bestiale iar picioarele păstrând mişcările tipice ale animalului ce se tăvăleşte cu copitele în aer, aveau totuşi mişcări umane.

In *Rit de Trecere* finalul care a explicat dintr'odată, ca o bruscă iluminare, toată compoziţia, a fost atât de impresionant încât accidentul acela stupid cu vopseaua proaspătă ce mânjise costumul şi umerii a trecut aproape neobservat. Şi e rar ca astfel de întâmplări să nu deslănţue râsul irezistibil. Atmosfera era prea puternic ţesută: mimarea fiinţei dematerializate ce părăseşte trupul şi urcă treptele imateriale pentru a trece dincolo. Un *„dincolo"* pe care d-na Marietta Sadova l-a realizat admirabil cu linia orizontului, şi cu lumina ireală a fundalului între draperiile de catifea cenuşie.

Au fost acestea, două momente culminante.

„Oda mânilor" a fost de asemenea remarcabilă. In *Tristan* compoziţia mi s'a părut puţin cam nesigură, oarecum monotonă, un fel de reeditare a *Odei mânilor* cu jocul mânilor în minus. In schimb d-ra Sylbernagel a fost o adevărată revelaţie. Am mai avut prilejul să scriu, tot aici, cuvinte de laudă pentru această dansatoare de mare viitor care în *Isolda* a fost plină de diversitate, de neprevăzut, de vigoare, de graţie şi patetism. A avut, cu deosebire, un moment impresionant: acela în care sbuciumul Isoldei ajunge la ultima limită şi Isolda evadează din propriile ei hotărîri şi concepţii: vibraţia corpului rămas pironit locului, sbaterea tragică a braţelor, clipa de imobilitate, apoi destinderea.

D-ra Sylbernagel a gradat interpretarea acestui personagiu-idee cu o intuiţie şi o măestrie de adevărată artistă. Păcat că mare parte de efect a fost pierdut din pricina proectorului prea slab, mânuit în chip imbecil şi a ideii rău inspirate de a lăsa mereu evoluţiile ei în penumbră.

O realizare absolut fermecătoare a fost *„Mănuşile Galante"*. Agreabil prin culori, lumini şi corpuri plăcute la vedere a fost şi primul tablou : *Choreartiun. „Simfonia Dansului"* a fost deasemenea impresionantă.

Costumele în general bine alcătuite şi combinate.

INTERIM

D-ra Alexandrina von Sylbernagel

Cronica feminină

Despre pălării

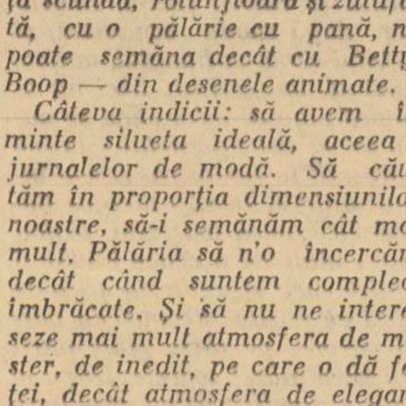
Dupăce — pentru compensaţie, vom recunoaşte că puţine ţări (şi în orice caz Franţa nu), au pantofi atât de frumoşi ca linie şi executare cum găsim la Bucureşti, vom constata că în ceeace priveşte pălăriile — în afară de câteva case scumpe care aduc modele dela Paris, Capitala noastră lasă foarte mult de dorit. Când e atât de simplu să execuţi o pălărie decentă şi personală, ne uimeşte şi ne revoltă varietatea complicaţiilor de prost gust ce ni se înfăţişează drept „modele originale". Şi în afară de asta, dimensiunile lor. Dacă s'a întâmplat să ai un cap mai mic, îţi e absolut imposibil să găseşti într'un magazin de mode obişnuit o pălărie de mărimea lui. Nu-ţi rămâne decât să-ţi comanzi.

De fapt, dacă vrem să avem o pălărie frumoasă, cu bani puţini, comanda e singura soluţie. E necesar doar să găsim o lucrătoare conştiincioasă. Pentru rest dacă ne-am studiat destul de bine şi ştim ce vrem, putem să dăm singure indicaţiile, în timpul încercărilor.

Cine-va mi-a spus acum câteva zile — un lucru pe care la început nu l-am luat în seamă, dar am revenit asupra lui fără să vreau — vi-l repet şi dv. doamnă, ca să meditaţi asupra lui. Mi-a spus că o femee când încearcă o pălărie, are absolută nevoe *de o oglindă întreagă, nu de una de mână. Voiu încerca să parafrazez: închipuiţi-vă o femee de statură submijlocie. Dar nu una din acele femei care sunt micşorări proporţionale a fotografiei femeii înalte şi svelte a jurnalelor de modă. Ci femeia scundă despre care putem spune că ar fi putut să aibe picioarele, sau talia, sau corsajul mai lungi. Femeia asta poate să aibă un cap minunat pentru o pălărie cu bor mare. Totuşi, borul mare o va copleşi — şi îi va da un aspect de ansamblu foarte departe de linia ideală. De multe ori, pentru estetica ansamblului va trebui să facem martiraj de romancier, care îşi sacrifică părţi de cea mai preţioasă inspiraţie, pentru unitatea întregii opere. Pentru ca să poarte o pălărie cu bor mare, de altfel, o femee trebue să aibe o atitudine destul de degajată, să fie subţire şi graţioasă şi foarte „modernă". Altfel, riscă să pară lălâe sau... provincială (eu nu întrebuinţez termenul acesta pentru doamnele ce nu stau în Bucureşti. Provinciali, sunt o anumită categorie de oameni — şi sunt convinsă că aţi înţeles care sunt — aşa că pot să închid paranteza). Afirmaţia mea va revolta probabil, atunci când voiu continua să spun că unei sportive care joacă tenis, patinează, face sky, înot, bicicletă, îi va sta mai bine pe stradă, cu o pălărie cu bor mare decât unei femei „de interior". Pentrucă, ceeace place mai ales, e vioiciunea femeii sportive — siguranţa ei, tinereţea ei, care se degajă din toate gesturile. Pălăria cu bor mare feminizează. Cu atât mai bine. In schimb o femee foarte leneşă şi lascivă, are nevoe de ceva ca să simuleze cel puţin o vitalitate latentă, o posibilitate de „a deveni". (Am accentuat „pe stradă" pentrucă sunt anumite cazuri — garden party-uri de ex. — în care feminitatea de secol trecut cu plete, bor mare, etc... nu-i deplasată).*

Pălăriile, ale căror modele ne sunt sugerate de centrul tuturor creaţiilor în domeniul modei: Parisul, au fost tăiate şi aranjate pe capete de manechine superbe — femei elegante, distinse, rafinate. Asemenea femei pot să poarte şi fes cu ciucure în vârf — şi pălărie chasseur cu pană de un sfert de metru în vârful calotei. Mişcările lor graţioase, pasul sigur, privirea indiferentă, buzele ironice şi spirituale, vor dezarma orice intenţie de aluzie răutăcioasă. Dar, pentru Dumnezeu, domnişoară, dumneata care deşi vrei să pari indiferentă şi-ţi strângi buzele „distins", te uiţi totuşi cu coada ochiului la fiecare trecător să vezi ce impresie faci, care umbli ţapăn, nenatural — în aşa fel că toată atitudinea d-tale spune: „am o pălărie cu pană!" — dumneata domnişoară, renunţă mai bine la acest ornament.

Mai ales în ultimul timp, de când au început să se lanseze modele „ştrengăreşti", o întreagă categorie de femei au alunecat pe panta ridicolului. O coniţă scundă, rotunjioară şi zulufată, cu o pălărie cu pană, nu poate semăna decât cu Betty-Boop — din desenele animate.

Câteva indicii: să avem în minte silueta ideală, aceea a jurnalelor de modă. Să căutăm în proporţia dimensiunilor noastre, să-i semănăm cât mai mult. Pălăria să n'o încercăm decât când suntem complect îmbrăcate. Şi să nu ne intereseze mai mult atmosfera de mister, de inedit, pe care o dă feţei, decât atmosfera de eleganţă şi supleţă pe care i-o dă întregii siluete.

A. O

P. S. Un charme inepuizat încă, pentru o faţă fragedă, o vor da şi în iarna asta căciuliţele de blană măruntă, mai ales dacă complectează un mantou rusesc.

Femeia „vamp" în politică

Ca un ast-fel de tip de femee este privită *Mistress Bryan Owen*, ministru al Statelor Unite în Danemarca.

Crescută de la vârsta de cinci ani în atmosfera înfrigurată din casa părintească, în care tatăl său, avocat şi deputat, îşi exercita elocinţa, apoi mai târziu secretara sa în campania electorală, pentru preşidenţia Statelor Unite, tânăra fată, activă, arzătoare şi cochetă, a hotărît să-şi pună în valoare diversele sale calităţi în politică.

Problemele sociale, economice şi politice, îi devenîră familiare nu numai din această activitate din jurul politicei tatălui său. Bogată, americană şi inteligentă, Ruth Bryan a căpătat o educaţie princiară, studiind muzica şi canto la Hanovra şi cunoscând ast-fel sufletul Germaniei. Doi ani a stat în Anglia, trei în Jamaica, trei în Egipt. A făcut apoi înconjurul lumii, oprindu-se în Indii, Ceylan şi Extremul Orient.

Ast-fel Ruth a învăţat, nu carte ci viaţa în toate diversităţile ei, cercetând toate problemele cu spiritul ei curios şi simpatie plină de veselie. Pe lângă preocupările politice şi ştiinţifice tânăra copilă din Nebraska, nu a uitat să-şi cultive corpul devenind o atletă mlădioasă, puternică şi graţioasă. Cum vedem nimic din cele ce trebuiau să-i servească mai târziu nu a fost neglijat. Până şi dragostea i-a venit în ajutor pentru desăvârşirea experienţii sale de viaţă, căci s'a amorezat, s'a măritat, s'a divorţat şi s'a remăritat din nou, cu un ofiţer britanic ce i-a arătat nu numai o nouă faţă a dragostei, ci şi alte noi feţe ale vieţii, luând-o cu el în Palestina, unde a îmbărbătat cu cântul său trupele în tabără de sub comanda soţului ei, Reginald Owen.

Dar printre toate aventurile ei de femee, nu uita preocupările politice din viaţa publică a Statelor-Unite. Reîntorcându-se în Florida cu soţul ei rănit, reluă ascensiunea politică de la bază, mai ales că-şi îndeplinise şi rolul de mamă, crescând patru copii cu competinţă şi numai cu surâsul. A început prin a lua preşidenţia tuturor operelor de asistenţă şi a tuturor asociaţiilor de tot felul, ajungând astfel pe primul plan al vieţii publice şi abordând pe această cale la începerea propagandei sale electorale. Amintirile din copilărie şi din tinereţă o ajutară. Senatorii îşi reamintiră de fiica lui Jennings Bryan.

Până azi a rămas *femeia Vamp* în politică, cu toţi cei patruzeci şi nouă de ani ai săi Foarte bine îmbrăcată, practicând nudismul cu o artă desăvârşită, izbutind să fie cu atât mai goală cu cât e mai îmbrăcată. Sub buclele ei argintii şi bogate, chipul ei devine adese gânditor şi amar ca al lui Byron, părând a nu acorda nici o însemnătate vorbelor spuse de ea. Apoi pe neaşteptate îşi ridică ochii surâzători asupra interlocutorilor săi, iar cel cu care vorbeşte nu poate fi atât de puţin gentleman în cât să îndrăznească să nu fie de aceiaşi părere cu o femee ai cărui ochi verzi-albaştri sunt atât de fermecători...

Mistress Bryan Oven

Era firesc, ca după felul în care şi-a format singură personalitatea să-şi aleagă relaţiile exterioare ca domeniu al politicii sale. A izbutit şi aici căci iat'o ministru al Statelor Unite în Danemarca!.... Are un merit deosebit însă: şi-a ştiut câştiga stima şi s'a impus prin seriozitatea muncii sale, prin tactul şi priceperea ei ca ministru, succesele sale feminine sunt alături de meritele reale ale persoanei. Este o *Vampă anglo-saxonă* şi arată lumii o altă înfăţişare a femeei americane de cât cele din cinema!...

Justiţie, jurişti, justiţiabil.

— Atunci, pierdem procesul?
— Ferească Dumnezeu!
— Il câştigăm?
— Eu aşa cred.
— Nu vă înţeleg. Ori îl pierdem ori îl câştigăm. Vreau să ştiu sigur.
— Sigur, nimeni nu vă poate răspunde.
— De ce?
— Pentrucă în această privinţă, rămâne valabil răspunsul pe care Matei Cantacuzino l-a dat unui client: „după lege ai dreptate, după jurisprudenţă ai şi mai ai şi după doctrină. Să mai vedem şi cum or vrea boerii — dar aiasta n'o putem încă şti".

Există în adevăr, în natura fiecărui proces, un element special care se sustrage tuturor regulelor stabilite de ştiinţa Dreptului. Acest element acoperit în expresiunea „speţă" cu variantele: „nu se aplică în speţă" sau „în speţă, nu s'a produs... cutare act", etc., etc., face loc larg, în motivările hotărîrilor judecătoreşti, subiectivităţii magistraţilor. In scurt, nu se poate nega existenţa conţinutului real din butada „cum or vrea boerii".

Dar oricât ne-ar părea de rău, pentru splendoarea rece a zeiţei ce ne patronează, nici nu se poate altfel. Totul este măsura. Pasul dintre Drept şi Echitate, sau dintre Lege şi „Speţă" să nu fie prea mare.

Pentru potrivirea acestui pas sunt căile de atac ale hotărîrilor — şi trebue recunoscut — se întâmplă câte odată ca „speţa" să se confunde ideal cu legea, în cuprinsul unei hotărîri definitive.

Intreagă atenţiunea şi preocuparea asupra acestui rezultat, formează activitatea avocaţilor. Dar tot lor le revine — când sunt „parte adversă", să camufleze câte odată existenţa pasului.

O neinsemnată alterare a unuia din termenii problemei, conducând la un alt rezultat, constitue tactica de luptă. Legea nu se lasă prea mult interpretată, dar încerci să afli ceva în dezbaterile parlamentare din care s'a născut, în jurisprudenţă foarte des variată şi mai ales în doctrină unde nu se poate să nu găseşti un autor de părerea ce-ţi convine. Când nu reuşeşti — ceeace e aproape imposibil — mai cercetezi odată faptele.

In acest mod se explică de ce, oricare caz deferit judecăţilor, îşi poate găsi un susţinător.

Şi totuşi... sunt momente grele, peste care nu se poate trece decât printr'un truc, sau o abilitate.

Eri s'au întors, dela o Curte cu Juraţi din provincie, doi dintre cei mai valoroşi avocaţi. Apăraseră pe un tâlhar-asasin, care îngrozise o vară întreagă tot judeţul cu isprăvile lui.

— Ce-aţi putut spune în apărarea acestui criminal ordinar?
— A fost foarte greu, dar am găsit. Am început aşa:

„Onorată Curte şi domnilor juraţi. Vă rog să-mi îngăduiţi să trec peste orice amănunt de fapt şi să examinez împreună cu d-voastră, numai problema Drept. Faptele *vor fi analizate, cu întreg talentul eminentului meu coleg X, care va vorbi după mine" — şi am făcut o largă incursie în doctrină, în psihologie... peste tot pe unde am putut. Au fost momente când juraţii erau chiar emoţionaţi...*

Când am terminat s'a ridicat — grav şi impunător — maestrul X:

— Onorată Curte şi domnilor juraţi. După strălucita pledoarie a distinsului meu confrate, în care faptele *au fost rând pe rând analizate, nu-mi mai rămâne mie, decât să pledez problema în Drept". Şi a pornit-o şi el, în drept, în sociologie, în Economie Politică, în literatură, cu talent şi dar de convingere. Cum era să vorbim de fapte, dovedite şi para dovedite în faţa noastră?*

— Şi juraţii?
— Muncă silnică pe viaţă. Dar asta e altceva!...

G. COSTACHESCU

Toamnă

Toamnă
Peste 'ntreaga fire...
Amintiri prind să se 'nşire
Din trecutul care nu e:
Urcă vechea cărărue
Inspre crama
Ruinată;
Şi, în via, azi uitată
Frunzele cum e arama
Scuturate de furtună,
Zi cu zi
Se tot adună
In covor cu mii de feţe.
Trec răsleţe,
Peste vârfuri de livadă
Păsările călătoare:
Trec cocoare
Şi trec berze
Cu aripi ca de zăpadă.
Şi 'n tăcerea ce se lasă
Peste dărâmata casă
Un prigor
Domol suspină.
Şi 'n surdină.
Greerii îi ţin isonul.
Parc'ar fi o liturghie
Pentru tata... pentru vie...
Pentru tot ce-a fost odată.
Şi cu fruntea 'n jos plecată
Spun şi eu o rugăciune
Pentru cel ce nu mai este
Pentru cel ce nu mai ştie.
Şi 'n părăginita vie
Amintiri prind să s'adune
Din nimic, ca 'ntr'o poveste.

Toamna poate-i toată vina?
Crama goală şi ruina ?
Cine poate ca să spue !?!...

Dar
Pe vechea cărărue
Toamnele de-odinioară
Plâng în frunzele de ceară.

A. C.

Pe Dunăre — în România

Impresii de călătorie

In anul 1856, guvernul austriac a trimis pe căpitanul ceh Emanuel Solomon Friedberg (Mirohorsky) în principatele române, ca să facă niște măsurători în vederea unei hărți geografice a Valahiei.

Căpitanul Mirohorsky, în tot timpul șederii sale în Principate, și-a scris impresiunile pe care le-a publicat în limba cehă, imediat după reîntoarcerea sa la Praga.

Când i s'a încredințat această misiune — spune el — a fost adânc mâhnit că-și va părăsi familia, rudele, prietenii și slujba plăcută ce avea la Praga, pentru a merge în Valahia „țara aceia pe jumătate sălbatecă, fără cultură, între barbari, bandiți și fiare sălbatece. Acolo unde nu se găsește nimic bun și curat de ale mâncărei, iar locuințele sunt bogate în insecte hidoase și unde îl așteaptă o muncă grea, anevoioasă".

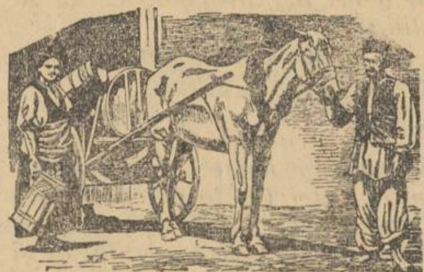
A părăsit Praga în ziua de 21 Martie 1856, îndreptându-se spre Viena, de unde cu vaporul

Un cerșetor

„Pest a străbătut Dunăre cu malurile ei romantice, intrând în principate pe la admirabilul punct al Porților de fier și pe unde tovarășii săi de drum, cântând, se luau la întrecere cu vântul și valurile, până la Turnu-Severin unde Dunărea se lărgește mult, dând putința vapoarelor să plutească în voe și fără grijă, până la Marea Neagră. La Turnu Severin au schimbat vasul. Cu cât înaintau cu atât începeau să-l intereseze tipurile care se perindau pe vas. Salonul vaporului era murdar căci vasul, dela Turnu-Severin la Galați, făcea curse dese și lua cu el Turci murdari. Mâncarea prea pipărată, grasă și fără nici un gust. Era mare deosebire între acest vas și acela elegant și bine organizat dela Budapesta la Drenkov. La Vidin s'au mai urcat călători, sârbi, bulgari, turci, majoritatea ofițeri, fumând din niște pipe lungi și care mâncau înșirând pe bănci merindele aduse cu ei, tot felul de brânzeturi și cârnați. Apoi s'au mai urcat două romànce: o femeie bătrână cu o fată cu care au călătorit până la Brăila. Erau remarcabile, afectat de dulcege, fata destul de drăgălașă. Și se urcau pe vas tot felul de oameni în costume variate, neobișnuite și foarte pitorești — Turci, Greci, Albanezi și soldați români. Am trecut pe la Calafat. La țărm, ca birou al portului, o baracă primitivă și o magazie pentru mărfuri.

Trecem pe lângă nesfârșita câmpie a Valahiei. Vânt puternic, iar după ce am trecut de Rahova am dat chiar de zăpadă. Nicopole, oraș în amfiteatru. La Turnu Măgurele soarele se ivi între nori și pe pajiște albeau turmele de oi — în zare pe o stâncă sclipeau băile Șviștov, foarte pitorească localitate, cu geamia-i veche. Acolo am poposit o clipă la o cafenea turcească. Dela Rusciuk am trecut la Giurgiu, unde mulți dintre călători au coborît spre a lua drumul Bucureștiului, foarte mândri că se duc în capitala țării. Străzile Giurgiului aveau în totul înfățișarea orașelor turcești: case joase cu acoperișuri de lespezi subțiri de piatră, olane sau tinichea și numai prăvălii simple de scândură, în care

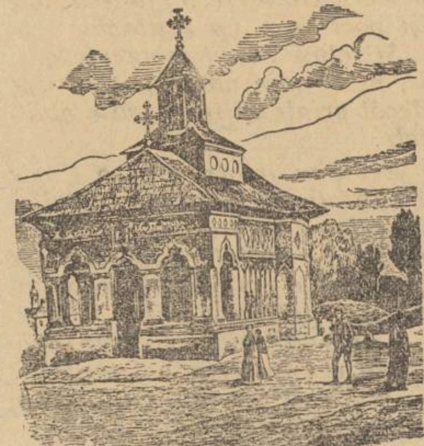

Sacagiu (Focșani)

însă domnea multă mișcare comercială, vie și animată, cu totul deosebită de felul adormit și greoi, turcesc. Băcăniile erau turcești ca și cafenelele dar animate de suflul temperamentului valah. In drum am mai cunoscut două doamne cu care ne-am împrietenit și care cu cât se apropiau de casă cu atât deveneau mai vesele și mai expansive. Pe când vorbeam cu cea bătrână, d-ra Constanța strigă cu o voce răgușită, aspră: „Dumnezeule, uite pe dracu!" și sări lângă noi, parcă mușcată de un șarpe veninos. Uitându-ne într'acolo, am zărit în urma ei un cerșetor.

La 1 Aprilie, pe la o amiază frumoasă și caldă, am ajuns la Silistra, glorificată prin disperata apărare împotriva Rușilor în timpul ultimei lupte. Atât în interior cât și ca exterior această cetate era slab întărită, cu străzile-i în zig-zag, colțuroase, neregulate și murdare. Oraș turcesc, cu câteva moschee văruite, prăvălii turcești, mici, înghesuite una într'alta, o fântână la care femei bulgăroaice, turci și turcoaice își spălau picioarele și fața. Trec în Dobrogea la Babageac, într'un ținut ca de pustă, vecinic umed într'o parte, uscat în cealaltă. Am ajuns la Brăila unde doamna Dunkov cu fiica ei Constanța, au coborît spre a porni în direcția Iașului, în timp ce ceilalți tovarăși ai mei au luat-o spre Buzău, eu rămânând cu amicul Querlond pentru a merge la Focșani.

Brăila e plină de vapoare care prin portul Sulina trec aiurea toate cerealele aurii ale Valahiei și Moldovei. In oraș și în port mișună tot felul de marinari, cu

Biserică Veche (Focșani)

uniforme variate, fețe arse de soare și de vântul mării și care vorbesc toate limbile și dialectele europene, făcând o învălmășeală de nedescris, împreună cu hamalii și lucrătorii ce roiesc prin port. Mai toate firmele restaurantelor erau grecești sau întocmite în litere cirilice.

S'au oprit și au intrat la hanul „La doi frați" recomandat încă de pe vapor. Hangiul văzându-i în uniformă de ofițer, obișnuit cu ofițerii turci, de teamă s'a ascuns crezând că vin și ei să consume fără să plătească. Cu toate bătăile și stăruințele lor, nu a ieșit nimeni. In cele din urmă, venind și câteva femei, îmbrăcate după moda apuseană, și vorbind ceva cu hangiul, acesta, însfârșit, le deschise. Nici nu apucară bine să intre când se auzi o zarvă mare pe străzi. Curioși se duseră la fereastră. Era o înmormântare. In cap mergea băiatul cu crucea mortului, urmat de un altul cu o cruce înaltă și subțire care preceda un grup de tineri ce purtau steaguri în vârful cărora, pe niște plăci aurii strălucea măreț soarele. După ei veneau preoții, pășind grav în odăjdii multicolore, cu potcapiul în cap, cu bărbi mari și mustăți, cântând cu glas tare. Erau urmați de dascăli cari purtau niște vase mari făcute din dovleac, pline cu rachiu și pe cari le treceau de la un popă la altul ca să-și mai ude gâtlejul uscat de atâta urlet și să capete astfel forțe noui. In urma lor venea cosciugul, descoperit, în care se vedea un bărbat îmbrăcat civil, cu capul gol și pus alături o șapcă în formă de tichie. Capacul cu dantele brodate era purtat de alți tineri, la spatele cărora erau femei îndoliate cari plângeau, boceau, rupându-și părul și vestmintele de pe ele și-și frângeau mânile, manifestându-și durerea asemeni unor izbucniri barbare. Totul li se părea fantastic, neomenesc. După ce au văzut trecând convoiul, s'au dus la masă, la un restaurant nemțesc și de acolo la comandantul orașului, Alois Schaffner, pe care-l cunoscusră la Timișoara, ca să-i îndrumeze și sfătuiască. Căpitanul ceh face mențiunea că în nici unul din hanurile valahe, afară de cele din București, drumețul nu poate găsi altceva de mâncare decât pâine, vin și țuică, iar călătorul mai cu stare trebuia să-și aducă bucătarul cu sine.

Orașul Brăila e mare, format în cercuri concentrice spre piață și port, cu străzile în rază, lungi, largi și drepte. Prăvăliile sunt bogate și îmbelșugate în mărfuri străine, franceze și engleze mai ales, foarte scumpe pentru cei bogați, căci negustorul român vinde marfa după cumpărător. Numele străzilor era scris în românește. Duminica sau în alte zile de sărbătoare, orașul avea o înfățișare și mai

Fintină (Focșani)

frumoasă, fiind impestrițat cu drapelele lungi și multicolore ce fluturau surâzătoare, înfipte în porțile sau balcoanele diverselor consulate străine, purtând falnic emblema țării respective. Neexistând Bănci au schimbat

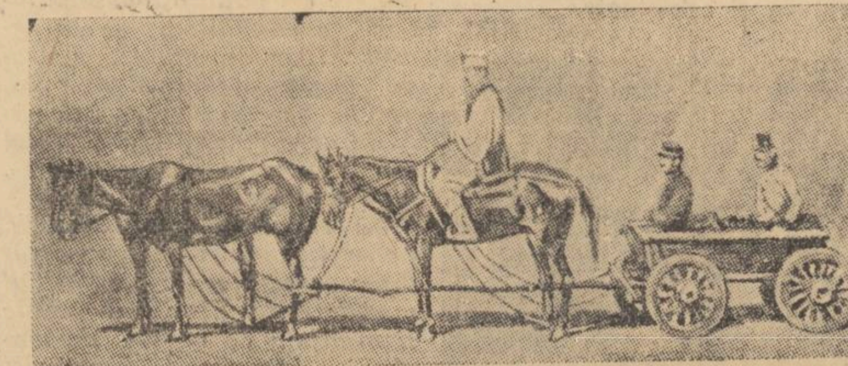
Țigani români

moneda la zlătari și a doua zi de dimineață, au plecat cu căruța poștală la Focșani. Au încărcat bagajele și au îmblănit, cu sluga lui Raimund Tscherplen, căruța ușoară și au pornit în galop, parcă goniți de draci în urmă, că te mirai cum de nu s'a sfărâmat carul și nici caii nu și-au zdrobit picioarele pe caldarâmul Brăilei. Luminându-se de ziuă, începură să apară una câte una morile de vânt ce se înșirau nesfârșite dealungul câmpiei valache. Căruța poștală zbura ușoară și părea o jucărie de copil, deși era solidă și bine echilibrată pe roțile mari și grele; era din lemn zdravăn, lungă pe cât de largă și aproape că numai doi oameni slabi puteau încăpea bine într'însa. In Valachia numai caii de poștă erau potcoviți, ceilalți nu și sufereau sărmanii până sângerau. La stația Maximem a văzut cea dintâiu căsuță poștală. O baracă mică, destul de depărtată de sat, iar poștașul, îmbrăcat țărănește, era culcat pe o bancă de lemn, învelit cu o pătură groasă, împestrițată în culori vii, solid țesută de o mână femeiască. După schimbarea cailor au plecat, întovărășiți de o întreagă caravană. Prin praful gros ce plutea în aer, abia se mai puteau distinge în zare vârfurile colinelor Dobrogei. Am trecut prin Bolboaca, Hăngulești. Am mâncat într'un han unde intrai ca într'o hrubă sau peșteră, a unui iugoslav. Focșanii e un oraș mare, întins, cu străzi neregulate în zig-zag, ici colo câte o prăvălie cu pretenții elegante, dar de scândură. Prin oraș trece râul Milcov sau Mielkov sau Nielkov, care desparte Valachia de Moldova. Valachia, mai mică, mai colțuroasă, în zig-zaguri, mai murdară și mai săracă în urma luptelor sfârșite nu de mult, în parte arsă, pe când Moldova, mult mai largă, mai puternică și mai primitoare, mai ospitalieră, cu case mai arătoase, mai boierești, mai nobile. Este remarcabil faptul, ca o consecință a acestui spirit ospitalier, că pe când în Valachia nu îndrăsnea să se stabilească nici un evreu, mai ales dintre cei modești, în Moldova acest neam era liber să locuiască—astfel la Focșani, jumătate a orașului, de o parte a Milcovului, era plin de evrei, pe când pe partea cealaltă nu zăreai pui de evreu. Casele din centrul orașului lăsau de dorit: murdare, neîngrijite; cele boierești, în schimb, erau nu numai mari, spațioase, ci frumos clădite, încăpătoare și destul de bine împărțite și confortabile. Caldarâmul pe alocuri era bun, dar mai mult ți se înfunda piciorul în noroi, pe străzi. Erau o mulțime de biserici, foarte pitorești, în stilul bizantin, dar și acestea văruite fără nici un gust sau îngrijire, în așa fel că astupau orice amănunt arhitectonic. Acoperișurile bisericiînvelite în tinichea albă, străltin și răspunzând gustului acelucind puternic la soare dar obositoare pentru ochi, fiind făcute din materialul cel mai eftin și răspunâznd gustului acelor locuitori pentru lucrurile sclipitoare — de departe însă erau de mare efect. Fântânile erau foarte caracteristice.

(urmează)

ELENA EFTIMIU

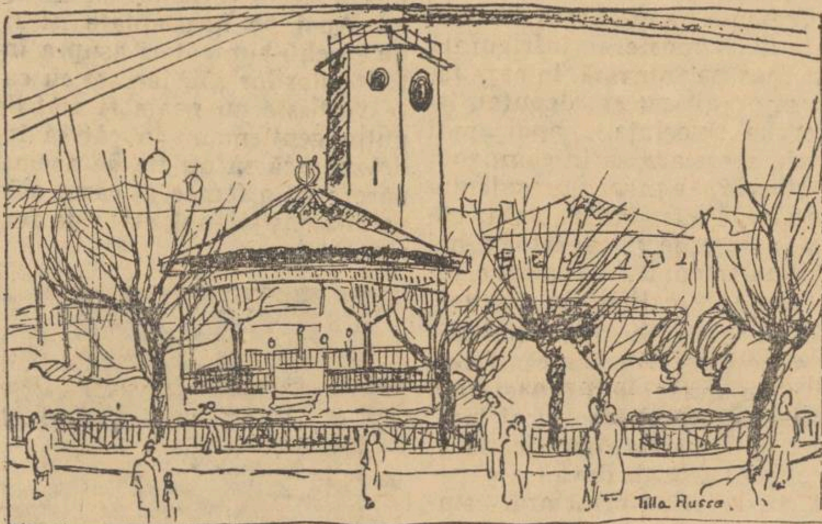
Spoitor turc (Focșani)

Căruță de poștă

Fântână la Durostor (Silistra)

O, domnișoară...

O, domnișoară...
Cu-albumul tău de cărți poștale ilustrate,
Pe care ți le-a scris un prieten din copilărie sau o verișoară
Plecați cu-excursia „Realității ilustrate".

O, domnișoară...
Care-ți păstrezi cutia ta de manecură
Cu funde roz așa cum ai găsit-o în pomul de Crăciun
Și-o ții în cameră în locul cel mai bun
Și n'ai atins-o de atuncea niciodată,
Ci folosești o foarfecă stricată.

O, domnișoară,
Care mai porți chiloți făcuți în casă,
In care au intrat trei metri de opal
Și zece metri de dantelărie,
Care-ți brodezi, sub lampa cu lumină albă
De patru ierni, trusoul de mireasă...

O, domnișoară...
Care în fiecare zi la ora șasă
Te 'mbraci să ieși pe strada principală
Și-ți legeni inocența de vestală
Printre priviri de ofițeri și magistrați
Ce stau la Capșa din orașul tău, de ziduri răzimați

O, domnișoară,
Care-ai iubit odată un băiat
Și te-ai crezut pe veci dezonorată,
Pentrucă 'n fața casei tale, într'o noapte înstelată
Te-a strâns în brațe și te-a sărutat.

O, domnișoară,
Ce ții jurnal de zi și, când iubești,
Notezi în el cu majuscule înflorite
Pictate în culori: „Je t'aime de tout coeur !"
O, domnișoară, care mai citești
Iubiri cu „happy-end"-uri ticluite
Savant, de blândul Guy de Chantepleure.

O, domnișoară,
Care, când dragostea visată 'n fiecare seară,
Iți vine 'n chip de domn ce vrea să se însoare
Și are burtă și miroase-a usturoi,
Ești gata pentru totdeauna să te 'ndoi...
Și, când te sinucizi, lași o scrisoare
In care ceri părinților iertare
Și-i rogi să îți aducă la înmormântare
Flori multe și muzică militară...

O, domnișoară...
Din urbea ta din margine de țară
In care trece-un tren în fiecare dimineață
Și altu'n fiecare seară...
In care toată lumea se însoară
Și-apoi așteaptă resemnată ca să moară...
Ce fericită ești, o domnișoară!!!

ANIȘOARA ODEANU

Citiți toți azi în:

„LECTURA"

— Floarea literaturilor străine —

ZÂMBETUL GIOCONDEI

— Romanul unor cinici —

de

ALDOUS HUXLEY

Ilustrul autor al romanelor „Cerc vicios" și „Contrapunct".

Lei 4. Romanul complect.

La chioșcari și librari.

Varia

Franc-Nohain

Franc-Nohain a murit subit în vârstă de 61 ani. Era un spirit fin și delicat, care știa să pună în practică arta de a trăi căreia-i consacrase o lucrare spirituală și înduioșătoare. Ca poet, el a scris versuri ușoare și pline de spirit. Toată lumea cunoaște „Fabulele" sale în care personagiile tradiționale cu vulpea, broasca etc., au fost înlocuite cu personagii mult mai moderne, care n'au părăsit niciodată viața prozaică: ascensorul, nasturele și altele.

Franc-Nohain era un om căruia-i plăcea să se oprească în fața problemelor, pe care viața le pune fiecăruia dintre noi, să reflecteze și să le rezolve dacă se poate, dar totdeauna cu surâsul pe buze. Era prea parizian ca să nu fie ușor sceptic și n'avea nici pretenția de a egala maeștrii pe care-i alesese de model. El îi imita numai, cu un talent, a cărui frăgezime și vioiciune n'au fost șterse în decursul anilor.

Știri de artă

Bisericuța din San Giovenale din Orvieto, e de mult timp celebră prin frumoasele sale picturi datorite școalei locale (Andrea di Giovani) și celei din Siena (Lippo Memmi) școlii lui Cimabue și Pietro Cavalini. De curând s'a descoperit o nouă serie de fresce, acoperite până acum cu stuc și reprezentând pe Sf. Anton, Sf. Jean-Baptiste, Sf. Caterina de Aragon, Isus Christos și Sfânta Fecioară cu Christos în brațe. Bertini Calosso, căruia i se datoresc aceste descoperiri, atribue picturile școalei orvietane și le datează aproximativ din 1300. Toate sunt de o mare calitate artistică.

In acelaș timp, într'o biserică din împrejurimi s'a descoperit o frescă datată 1501, reprezentând pe Sfânta Fecioară cu Christos și Sf. Sebastian. Fresca e atribuită lui Signorelli, ale cărui capo-d'opere se găsesc, după cum se știe, la Catedrala din Orvieto.

O înjurătură regală

Unul din editorii lui „Rabelais", în curs de publicare la Campion, a reamintit într'una din notele acestei savante publicațiuni, înjurăturile întrebuințate de câțiva dintre suveranii francezi din dinastia treia.

Cea mai puțin uitată e „Ventre Saint-Gris" a lui Henric IV, rămasă atât de populară încât o poți vedea fără surprindere, dar nu fără plăcere figurând într'o strofă din corul „Hortanse, Couche-toi!"

Cent sous!... Il nous offre une thune!...
Ventre Saint-Gris, c'est la fortune!...
Or, voici qu'il est midi vingt.
Preécipitons nos pas vers le marschand de vin.

Henric IV însă avea și alte înjurături. El spunea de asemenea: „Jarnicoton!" „Dictionnaire de Trévoux" propune pentru origina cuvântului următoarea explicație:

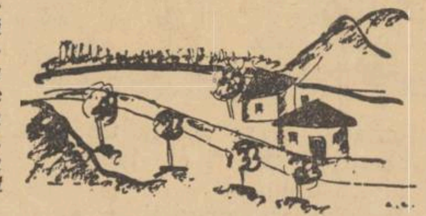
Regele luase obiceiul de a repeta în orice împrejurare: „Je renie Dieu !". P. Coton, confesorul său, l-a făcut să înțeleagă indecența expresiei în gura unui principe.

Răspunsul regelui a fost că n'are un nume care să-i fie mai familiar decât numele lui Dumnezeu, exceptând poate pe cel de Coton: „Ei bine, Sire, răspunse Coton, spune: „Je renie Coton". Așa dar de aici a rămas Jarnicoton.

Părintele jezuit, redactorul acestei edificatoare note etimologice, arăta imediat mai sus, că „Jarni" e un cuvânt corupt provenind din „Je renie" „care intră în mai multe feluri de înjurături dar care alături de numele lui Dumnezeu, dă naștere unei înjurături detestabile".

De aceea sfătuește pe toți, pentru a evita această impietate, de a substitui numelui lui Dumnezeu alte cuvinte și de-a spune de exemplu: jarnibleu, jarnicoton.

El adaugă că „jarnicoton" nu e întrebuințat de cât în popor și mai mult de femei. Această înjurătură, care mulțumește gâtlejul, are totuși — după el — o origine regală și foarte masculină (Mercure de France).

Congresul internațional al teatrului din Roma

Până să avem fericirea de a citi știrile culese la fața locului de Ion Marin Sadoveanu, delegat de statul român să reprezinte teatrul modern românesc, spicuim știri interesante despre rezultatele congresului teatral din Roma. Căci teatrală a fost reuniunea concomitentă a autorilor celebri europeni contimporani ca Pirandello, Marinetti, Maeterlinck, Butler-Jeats, Jules Romain și last not the least Gerhardt Hauptmann și a regisorilor lor Coppeau, Tairoft, Gordon Craig și a criticilor nenumărați. Au fost discuții animate în jurul a patru teme date.

Gerhardt Haupmann a vorbit despre legătura dramei cu poporul fie că se produce prin cinematogaef, radiodifuziune, lupte sportive sau „teatrul masselor sau teatrul mic". Poetul Bontempelli ca și criticul teatral Silvio d'Amico au făcut apel la spiritul, la sensul religios, la puterea mistică, acele valori întregitoare care străbat mulțimile ca în antichitate și fac din ele un tot ce se ridică spiritual. S'a arătat importanța sensului de „comuniune" dintre poet și popor în noua lumină a tehnicii moderne.

Dar și discuțiile practice au luat un loc important în congres: cum să se lupte cu concurența cinematografului și a radiodifuziunii. Prețurile eftine ale cinematografului ar putea fi realizate de teatrul de masse. Un teatru în care ar încăpea 20.000 de spectatori, după proectul celebrului arhitect din Weimar, Gropius, ar putea corespunde acestor premize de ieftinătate. Dar și necesitatea teatrului normal, intim rămâne tot atât de vie. Pentru asemenea proecte ar trebui ca mai întâi să fie construite teatrele și apoi să vie arta dramaturgilor corespunzători.

Reprezentanți a 14 state au citit bogate referate ale activității teatrelor respective subvenționate de stat, dovedinduse necesitatea susținerii teatrului în ce are mai bun prin stat. Nu s'a aflat nimic esențial nou în săptămâna teatrului dela Roma. Dar personalitățile mari alelumii teatrale și-au spus cuvântul.

Literatura Universală

Soţ şi soţie model

Angelo Frattini

Căsătorie din dragoste înseamnă în majoritatea cazurilor când unul din soţi iubeşte pe cellalt. Când ambii soţi se iubesc, — după o vreme mai mult sau mai puţin îndelungată, — dragostea lor dispare aproape în mod simultan: ea face loc afecţiunii fără elanuri, cordialităţii puţin expansive, indulgenţei suportări reciproce, indiferenţei. In schimb, când iubeşte doar unul din soţi, se obţine una dintre cele mai desăvârşite forme ale căsniciei: fiindcă se poate întâmpla ca atunci când nu mai iubeşte unul, dragostea să nască şi să ia proporţii în cellalt, marcând astfel începutul unei balansări afective, căreia îi trebue multă vreme pentru a se opri, spre marea satisfacţie a participanţilor.

Perechea Remigio Basalto — Ana Ivaldi se luase din dragoste, anumo Remigio iubea pe Ana, fără a fi răsplătit: şi după douăsprezece luni se adeveri întocmai, în mod deosebit, fenomenul semnalat mai sus cu multă risipă de prea subtilă psihologie: Remigio continua s'o iubească pe Ana şi Ana, departe de a da cea mai infimă dobândă acestui mare capital de afecţiune, începu să iubească un alt bărbat.

Cine o fi acel alt bărbat, ea singură n'o ştia; gândea cu simplitate, că târziu sau curând „dânsul" va trebui să-şi facă apariţia: să întruchipeze o fiinţă, un aspect, un nume.

— A, neruşinata!

Nu, amabilă cititoare, nu vă indignaţi. Dvs. sunteţi o Doamnă, — dintre acelea care se duc cu plăcere la amantul lor, după ce vor fi aplaudat, în faţa Curţii cu Juri, soţului înşelat care şi-a ucis soţia, — sigur fiind că va fi negreşit achitat de o simpatică adunare de juraţi, încornoraţi notorii, — şi în această calitate a Dvs. mă învăţaţi, lucru vechiu, că în majoritatea cazurilor, slăbiciunile soţiilor trebuesc puse în vina soţilor.

Remigio Basalto — spuneţi Dvs. era cu douăzeci de ani mai bătrân decât Ana, se bărbierea odată pe săptămână, câştiga pe jumătate din cât necesita familia, seara îşi încuia nevasta în casă şi pleca să-şi facă partida de cărţi cu doi militari cărunţi din cartier.

Nu şi iarăşi nu.

Remigio Basalto, deşi abea de treizeci de ani, avea o situaţie de invidiat la Banca de Credit Regional. Datorită râvnei, activităţii, punctualităţii sale, şi altor însuşiri, nu mai puţin admirabile care se termină în „tate" — putuse, — cum se spune în jargon funcţionăresc, — să sară peste o mulţime de colegi, — la avansări şi alte întâmplări asemănătoare fiind mereu desemnat de către superiorii săi.

Când vom fi spus că pe biroul său (care fără îndoială ar fi câştigat premiul într'un concurs mondial de mobile ţinute în perfectă ordine) în orice oră a anului, creionul roşu, creionul albastru şi creionul negru formau un impecabil triunghiu isoscel, vom fi spus fără îndoială multe în privinţa psihologiei sale.

Aspectul fizic: mai mult decât discret: statura mijlocie, inteligenţa normală sau puţin deasupra normalului: diploma de studii tehnice obţinută cu bile albe. Perfect jucător de biliard şi admirabil administrator al propriilor resurse financiare; când i se întâmpla să piardă mai mult de două lire, se retrăgea din joc. Nu cheltuia decât după matură chibzuinţă. Era proaspăt bărbierit în fiece zi fără soţ a anului. Ştia să picteze, din memorie, pansele pe cutii de bomboane.

Odată chiar pictase vreo sută de astfel de cutii pentru o cofetărie, realizând un câştig net de trei lire şi cincizeci de cutie. Dar pe urmă cofetarul pretinse să-i picteze liliac şi fuxii şi venitul se evaporă, fiindcă dânsul era specialist pentru acea singură floare. Frumoasă **dar unică.**

Detesta lucrurile inutile, ca ideile; lucrurile periculoase ca aventurile; lucrurile de prisos, ca arta; lucrurile fără sens ca moda, lucrurile nesigure, ca iniţiativa; invidia soarta remorcelor de tramvai, a căror singură însărcinare e de a urma o maşină care le trage după sine, a actorilor care timp de câteva ore pe zi nu au îndatorirea de a căuta fraze, ci se servesc de cele scrise şi sugerate de alţii; a chelnerilor de hotel, care nu sunt nevoiţi a-şi alege prânzul, ci sunt cu punctualitate serviţi conform dispoziţiunilor şefului bucătar. Chinuit de preocuparea de a-şi compune prânzul Remigio, o vreme, se folosi de reţetele oferite de un almanah: câte o reţetă de fiecare zi; dar la sfârşitul unei luni, nu se ştie cum, lipsiră două file şi posti timp de 48 de ore. Cred că e inutil, după cele de mai sus, de a mai vorbi de tendinţele sale sociale, morale, religioase. Dimpotrivă găsesc că e de neînlăturat să adaog că în afară de cele deja arătate, dânsul detesta şi lucrurile desordonate, ca femeile.

Totuşi se îndrăgosti şi se însură.

Frecventa Joia şi Sâmbăta casa cavalerului Tomaso Ivaldi, fostul său şef pensionat, care-l stima, lucru mare. Cavalerul avea o fiică, Ana. Fu deci d-ra Ana Ivaldi aceia pe care Remigio avu putinţa s'o aprecieze în diferitele sale calităţi: de profesoară diplomată a cursului elementar, cum sunt 98% din duduile italiene, îndemânatecă brodeză de feţe de masă şi pianistă.

Pianistă care cunoştea o singură bucată: — Nostalgie — dar pianistă.

O singură bucată, dar grea. Grea dar unică.

Nostalgie: panselele muzicii.

Pentru Remigio Basalto a lua nevastă însemna, înainte de toate, a avea o femee pentru dânsul singur. La 30 de ani, aventura periodică, mai mult sau mai puţin banală, începe să devie apăsătoare prin bagajul său de convenţiuni şi ritmul său imposibil de domesticit şi aproape în totdeauna în completă discordanţă cu voinţa: o femee proprie devine un obiect comod de primă necesitate. Pentru Ana Ivaldi a se mărita însemna „a se mărita" şi este inutil a lămuri irezistibila semnificaţie ce posedă aceste două cuvinte pentru orice domnişoară de familie.

„Căsnicie, fereastră deschisă asupra vieţii", — citise odată Ana, pe un afiş de cinema, între două fotografii ale unei drame pasionale, şi meditase multă vreme asupra acestei definiţii.

Il plăcea mult cinematograful. Ii plăceau deasemenea şi dansul (uşa deschisă) şi îi plăcea lectura romanelor pline de sentiment, de lascivităţi şi fiori.

Aceste trei plăceri făcuseră dintr'însa o fiinţă nespus de sensibilă care într'un trecător oprit în faţa casei sale în aşteptarea unui taximetru liber recunoştea un îndrăgostit nebun, chinuit, aşteptând pomana privirilor sale, un pretendent dispus a face supremele sacrificii.

In schimb nu-şi iubea logodnicul, dar Remigio n'o ştia şi era foarte fericit.

Pictase cincizeci şi două de pansele galbene pe cincizeci şi două de cutii din crêpe satin, pline de bomboane destinate rubedeniilor, şi multe alte pansele pe anunţurile de căsătorie.

Nunta: cadouri, copii cu buchete de trandafiri albi, perechi căsătorite care au făcut **speze vestimentare, biserica,** primăria, dineul care durează 3 ore, tren, sărutări, lacrimi, îmbrăţişări, „scriţi", la „revedere" batiste, batiste, batiste....

Sosire, descindere la hotel (hotelul recomandat de papa) ascensor, un braţ de scară, coridor, trei trepte, privirile expresive ale unor cameriste care inventariază lingerie, încă doi paşi, No. 29. Lift-boy-ul: Aci, domnule (depune valizele).

Remigio: Mulţumesc (îi dă o liră, apoi, după o clipă îi face semn să se întoarcă şi-i dă altă jumătate de liră).

Ana: (după ce uşa e bine închisă, priveşte împrejur, ar voi să spună ceva, dar nu reuşeşte).

O jumătate de oră mai târziu.

Ea... atât, de fericită (parcă imitând o altă voce). Şi d-ta, d-le Remigio Basalto, eşti mulţumit de a fi luat de soţie pe aci prezenta d-ră Ana Ivaldi?

El: Ana, Ana (renunţă de a se mai exprima cu cuvinte).

■

Când se împlini termenul de libertate acordat, Remigio se înapoie cu propria femee, şi începu viaţa conjugală regulată.

„Prea regulată", — spuse doamna într'o zi unei prietene. — „Exasperant de regulată. Imaginează-ţi că însăşi...

— „Insăşi ce?"

— „Nimic. Vei râde. Şi apoi e foarte greu să-ţi descriu pe bărbatul meu. Gândeşte-te, de pildă, că înainte de a se culca, în noaptea nunţii, el îşi întinse cu multă grijă pantalonii sub saltea, pentru a le păstra cuta. Nu râde, te rog".

— „Scuză".

— „Fiindcă te asigur că nu totul în firea lui e caraghios. Bărbatul meu nu e un om, e un metronom, o maşină de calculat mecanică, o... Nu găsesc un termen îndeajuns de semnificativ. Gândeşte-te că...

■

E drept. Remigio nu era cel mai entuziasmat dintre soţi.

— Ana, săpunul a căzut în reţeaua buretelui de gumă; aminteşte-ţi să-l pui la loc.

— Ana, azi e Vineri, peşte.

— Cât e ora în casă Ana?

— Şapte.

— Indreaptă ceasul, **fiindcă nu-s decât şase şi cincizeci opt.**

Apoi.

— **Ai dat să puie pingele ghetelor?**

— Da.

— **Când le vom avea?**

— Joi.

— **Şi ghetele cele?**

— Poimâine.

— Ghetele?

— Mâine.

— Ghete?

— Diseară.

— Cât costă?

— Două zeci de lire.

— Scump.

Scump: cuvântul pe care dânsul îl rosteşte mai des ca oricare. Un cuvânt pe care dânsa nu i-l spunea nici odată, la nici o ocazie, pe care nu i l-a spus nici când, cu prilejul primei aniversări a căsătoriei el îi dăruise o frumoasă etolă de blană „imitaţie". Ea îi făcuse cadou, potrivit dorinţei sale exprese, o pereche de galoşi, un impermeabil şi o umbrelă. Deoarece printre cele multe ce detesta, figura în prima linie ploaia şi umezeala.

— Mulţumesc, Ana.

— N'ai pentru ce.

Sosi, punctuală, şi a doua aniversare a nunţii; sosiră, punctuale, şi zilele onomastice şi aniversările de naştere a amândorura, vacanţele de vară, sărbătorile Crăciunului, cu suplimentele respective de voie bună, de petreceri şi de intimitate. Se făcu în aşa fel încât cu puţin înaintea celei de a treia aniversare, sosi şi un băiat.

— Să-l numim Giancarlo, — spuse ea.

— Nu, îl vom boteza Linneo.

Nu a fost posibil să-l faci să-şi schimbe ideea.

Pentru a se răzbuna, Ana Basalto Ivaldi reîncepu, câteva luni mai târziu, să frecventeze singură cinematografele, pasiunea ei de pe timpul când încă nu era căsătorită.

■

— Ne ducem la cimitir.

— Ne ducem.

Era Duminică, şi deci trebuia să se ducă. Dela orele zece la unsprezece, Duminica dimineaţă era închinată cultului defuncţilor, în orice anotimp al anului, când vremea o permitea.

A se duce la cimitir, însemna „a face o mică plimbare" (cinci chilometri dus şi întors) şi a „cumpăra de două lire flori".

Da: Remigio nu cumpăra nici odată flori. Cumpăra de două lire flori.

— E nemai auzit, — spunea nevestei sale, — îşi întind specula chiar şi asupra lucrurilor celor mai sfinte, florile pentru morţi. Altădată, pentru o liră căpătai un braţ întreg de flori; azi, pentru două lire îţi dau o garoafă anemică şi fără viaţă.

Astfel pentru a nu fi constrâns de a cheltui peste cele prevăzute, spunea florăresei pur şi simplu: „Flori de două lire". In consecinţă primea vara un buchet absurd de margherite, volbure, trifoiu şi cinstea astfel şi pe rudele cele mai îndepărtate; iarna în schimb căpăta doi trandafiraşi gemeni ce ţineau petalele în sus numai suflând pe ei şi ajungeau abea pentru sărmanii părinţi. Dar fapt e că rămânea înlăuntrul preţului, şi asta era totul.

La înapoere, cum trecea în faţa cavoului uneia din cele mai însemnate familii a oraşului, spunea invariabil soţiei sale:

— Nu pare a fi acela depe scenă din ultimul act din Romeo şi Julieta. (Asistaseră cu puţin în urmă la reprezentarea acestei tragedii, graţie celor două bilete de favoare dăruite de un chiriaş din imobilul vecin).

Şi Ana era datoare să răspundă: — Da, — sau: — Aşa şi aşa!

După care o porneau înapoi, pentru slujba dela ora douăsprezece.

Prânz.
Plictiseală.
După masă.
Plictiseală.
Seara.
Plictiseală.

Plecarea lui pentru partida de biliard, Linneo adormit greu cu capul pe masă.

Noapte: după un preludiu şi un epilog de sărutări, acele sărutări ale lui care aveau un gust straniu de cancelarie şi se opreau cu respect pe pragul unei anumite părţi, la ora două zeci şi treizeci precis Remigio adormea cast.

Ana nu dormea, gândea. Gândea că o femee poate erta unui bărbat care o bate, unui bărbat care-i pricinueşte durere, unui bărbat care o înşeală: dar nu unui om care o plictiseşte. Acela trebue să se resemneze de o pierde, fără nădejde.

Remigio nu-şi pierduse încă nevasta, dar o va fi pierdut în curând, fără îndoială. Inainte de toate fiindcă dela patru la şase, în fiecare zi dânsa devenea invizibilă în întunerecul muzical al unui cinematograf; apoi, fiindcă la aceiaşi oră acel cinematograf era frecventat de un domn care, prin multe apropieri pline de tact, sfârşise prin a se aşeza alături de ea.

Tânăr, cu aspect „fin şi distins" elegant ca un tenor de operetă, acel domn poseda toate rechizitele pentru a place doamnei Ana şi altora.

Faptul decisiv surveni în timpul proecţiunii capodoperei în patru părţi: „In cercul destinului". In primul tablou, în timp ce publicul silabisea cu atenţie explicaţiile (?).

Ca toate fiicele marilor financiari americani, Madge Hanother se bucura de multă bogăţie şi de multă independenţă. Implinindu-şi majoratul, tatăl său Gilbert Hanother dete o serbare, în care interveni nepotul său Ronald Wuickly, întors din Europa.

Madge Hanother, actriţa Philis Dooling
Gilbert Hanother, actorul King Charles
Ronald Quickly: actorul Patrick Grandall.

Poşeta Anei căzuse depe genunchii posesoarei sale şi se oprise pe piciorul vecinului, care o silise să cadă cu multă pricepere. Ana turburată murmură un: Mulţumesc.

— Mă rog, răspunse cellalt, cu un surâs fosforescent vizibil chiar şi în întunerec.

In prima pauză, de cum se făcu lumină, ambii se priviră. Ana roşi şi cellalt făcu un efort apreciabil pentru a tresări. Riscă o conversaţie, înclinându-se uşor:

— Scuzaţi: d-ra Ivaldi, dacă-mi reamintesc bine.

— D-na Basalto... Ivaldi, cu numele de domnişoară, da — răspunse Ana emoţionată. Dar...

— Dvs. desigur nu vă veţi aminti de mine...

— Intr'adevăr...

— Avui prilejul să vă cunosc cu tatăl Dvs. la...

Intuneric.

După ultima întâlnire Madge îşi purtase durerea fără odihnă prin ţările cele mai diferite şi mai depărtate. Trecură doi ani, în care timp încercă să uite: şi inima sa începu să intre în convalescenţă când într'o seară, la miezul nopţii, în timp ce o mulţime aristocratică eşea de la Opera din Paris...

La tabloul al patrulea, în clipa chiar în care Madge se îmbarca pe un transatlantic, Ana văzu în semi întuneric o mănuşe culoare ardezie apropiindu-se de mănuşile ei de antilopă. Acea mănuşe conţinea o mână care atinse uşor pe a sa. O înfiorare. Pe urmă mănuşa ardezie şi antilopa fraternizară.

Se făcu din nou lumină.

Ana, puţin înfierbântată, răspundea oricărei fraze cu ilară politeţe. Domnul îşi recita rolul în mod magistral, amintind domnişoarei de altă dată detaliile unei îndepărtate întâlniri care n'a avut loc nici odată, însă închipuită de o imaginaţie remarcabilă, graţie încă ajutorului unor informaţiuni obţinute pe sub mână, numai în schimbul sumei de zece lire, de la servitoarea casei Basalto. (Nimeni nu va izbuti vreodată să facă pe o femee să înţeleagă cât de periculos e să păstreze servitoarea devotată pe care o avea înainte de căsătorie).

Intunerec.

M'ai făcut să sufăr atât, dar acum sunt atât de fericită.

Şi ca în acea zi îndepărtată Madge întinse braţele către Ronald.

La eşire domnul se hotărî să se prezinte, luându-şi rămas bun:

— Roberto Dovendo.

— Foarte încântată.

Natural, se mai văzură, se revăzură, şi se mai revăzură. Şi fu obişnuita desfăşurare a lucrurilor: întâlniri, plimbări pe străzi îndepărtate, puţin frecventate, ceai cu prăjituri în încăperile cele mai discrete ale celor mai discrete cafenele, destăinuiri şoptite între un surâs şi altul, tentaţii, făgăduieli. Trecură trei săptămâni, la capătul cărora Ana se convinse că avea îndatorirea de a comite o greşală. Nimic într'adevăr **demn de cugetat n'ar fi putu**t-o reţine: nici Remigio, care apăsa asupra existenţei sale cu greutatea unui monolit; nici Linneo, cu acest nume şi cu stupida sa imobilitate de îmbălsămat; nimic. Să fugă, să fugă, departe de peştele de Vineri, de expansiunile de Sâmbătă, de mauzoleul lui Romeo şi Julieta: să fugă. Şi să se ducă pentru totdeauna; să nu se obişnuiască cu micile minciuni murdare ale adulterului care se ascunde; a crea ireparabilul.

Dar dece oare Roberto nu părea entuziasmat de aceasta?

Pe când, împotriva oricărei aparenţe, Roberto era entuziasmat.

Intr'atât încât într'o după amiază de Mai, era în treizeci şi unu Mai, hotărîse să fugă cu dânsa. Ana, înainte de a pleca, nu voi să comită o necuviinţă şi se simţi datoare de a-şi preveni soţul de plecarea sa, cum se obişnuieşte în romane. Depuse tocmai în mijlocul mesei din sufragerie cartea sa de vizită cu acest singur cuvânt specific: Adio.

Prezentul capitol, amabilă cititoare, ar putea să fie foarte lung. Va fi foarte scurt, deoarece sunt, precum ştiţi deacum dintr'o îndelungată experienţă, unul dintre cei mai pedepsiţi scriitori.

Inchipuiţi-vă pe lac un hotel alb. Inchipuiţi-vă sfârşitul unei zile de Mai, combinată din părţi egale de soare, albastru şi miresme; şi pe deasupra mai închipuiţi-vă doi amanţi nebuni de beţie reciprocă; două guri care necontenit cedează cuvântul sărutărilor, sărutări care...

Cum spuneţi? Dvs. n'aţi comis nici odată ceva asemănător? Tocmai deaceea v'am spus: închipuiţi-vă.

Ana! — Roberto! — Dragoste! — Veşnic! — A mea! — A ta! — Incă, etc.

Ana naufragia într'un ocean de senzaţii răscolitoare, sub un torent febril şi spasmodic de desmierdări neîntrerupte, o revărsare de sărutări fără opriri fixe, de sărutări scurte, muşcătoare, agresive, lungi sărutări insistente, lipicioase, avantgarda dorinţelor îndrăzneţe împinse spre explorări ameţitoare.

Roberto era un superb amant inepuizabil, iar cuvintele sale buimăceau.

Au fost, timp de câteva zile, cei mai clasici dintre amanţii insaţiabili; amanţi care se pierd pe dânşii însăşi, care pierd sensul măsurii şi noţiunea timpului, amanţi care iau prânzul la ora 9 seara şi n'ar putea spune cum era vremea în timpul zilei.

— Gura ta e o miraculoasă floare tropicală, de savoarea curmalelor şi a vervenei.

Şi reîncepea s'o sărute; şi Ana se afunda din nou în cele mai calde şi catifelate dezmierdări: o beţie, o beţie, o beţie; un vis, un vis, un vis...

Un vis care se risipeşte sub lovitura de hamal a realităţii.

Intr'o dimineaţă domnul ese din cameră, în timp ce doamna se scoală.

— La revedere, în curând.

— Mai târziu, rectifică el.

Ana aşteaptă o oră, două, trei.

Sosi ora cafelei de dimineaţă, dar Roberto nu veni. Acea a prânzului, şi Roberto nu venise încă. Nemâncată şi alarmată se suise în cameră, de cinci minute, când auzi bătând în uşe.

— Tu eşti, — zise cu însufleţire, deschizând uşa.

Se pomeni însă faţă în faţă cu reverenţa în unghiu obtuz a lift-boy-ului, care cu un gest impecabil îi întinse o telegramă. Era expediată cu două ore mai înainte dintr'un mic orăşel de pe cellalt ţărm al lacului, de unde se putea lua trenul numai decât spre marele oraş.

Glăsuia:

— Frământat remuşcări abătut datorii soţie mamă rog iartă-mă păstrează-mi amintirea drăgostoasă.

Roberto

Ana privi în jur aiurită; lift-boy-ul dispăruse, întocmai ca şi iluziile sale.

Urmare în pag. VIII-a

Retrospecţie

Te'ntorci din cale, suflete, şi'ntinzi
Zadarnic braţe să te-aduni din zile,
Căci goluri dorm în unghiuri de oglinzi
Şi catifele turburi în pupile.

Un vas crepuscular cu dârz catarg
A spintecat întinsurile'n luptă,
Dar s'a pierdut cu aurul în larg
Precum un goeland cu-aripa ruptă.

Copilul dus, ce şuera hoinar
Uitând de casa veche şi penaţii ei,
Se'ntoarce 'n miez de noapte — avatar —
Să-şi ispăşească blestemul damnaţiei.

O frunte de sidef şi peruzea
Şi mâna lui, ca mâinile de moaşte —
Şi de-opotrivă mi-e ca umbra mea...
Dar pleacă mut, căci nu mă mai cunoaşte.

M. D. IOANID

Pagina Cronicilor

Continuare din pag. VII-a

Atunci ,fără a găsi măcar curajul de a plânge, își refăcu mica sa valiză (observă că Roberto luase cu sine chiar și flaconul de apă de colonie), cercetă nervos în poșetă și observă că cheia dela apartamentul de acasă se mai afla în colțul obișnuit, în dosul cutiei cu pudră compactă. Apăsă pe butonul soneriei și rugă pe cameristă să comunice directorului că pleacă. Femeea reveni peste câteva minute aducând socoteala celor trei zile de dragoste: cinci sute lire. Dânsa nu poseda decât 300 și le dete ca acont. In dimineața următoare se duse cu vaporul în orașul învecinat și primi dela un apreciat bijutier alte 400 lire în schimbul inelului său de nuntă (dar de la mama sa, nu de la soț) care valora 2000 de lire.

Achită contul. Plecă.

Iar în tren, privind un zbor de pescăruși albi îndepărtându-se pe lac, ca un semn făcut cu batista, începu să mediteze.

La prima stație însă cumpără dulciuri și un jurnal de modă.

Trenul sosi în oraș la zece seara, sub o ploaie furioasă.

In poarta casei Ana nu mai așteptă nici restul pe care șoferul îl aduna cu o încetineală bine calculată. Când se văzu înaintea ușii încuiate a apartamentului său, avu absurda senzație că nu va reuși să o deschidă, și observă că inima îi bătea fără astâmpăr. Totuși cheia se învârti cu ușurință.

Intunerec. De pe cuierul din vestiar lipsea pălăria lui Remigio. Semn fără greș al absenței proprietarului, angajat într'o grea partidă de biliard. Linneo dormea cu pumnii strânși lângă obraz. Servitoarea dormea cu cât mai puține perne și complect descoperită (potrivit unui obiceiu al ținutului său).

Nu avu inima de a intra în odaia conjugală, și se așeză în sufragerie. Tăcere.

Ceasul bate ora zece și jumătate.

Știind că va trebui să mai aștepte exact încă o jumătate de oră, pentru a-și găsi o ocupație Ana începu să examineze cartea de socoteli, o puse la zi, se duse să vadă resturile prânzului, și însfârșit rămase în contemplarea stupidă a unei cutii de lemn de măslin — pe care era scris printre aripele unei rândunele pictate pe ea „Amintire", dăruită de soțul său în cursul voiajului de nuntă ; cutia pe care o definise, vorbind cu nedespărțita prietenă, drept „cea mai frumoasă amintire a călătoriei mele de nuntă".

Unsprezece fără zece. Inima le acceleră cu alte treizeci de bătăi. Avu aproape o senzație de ușurare când, odată cu bătăile orologiului din turn auzi cheia scârțâind în broască.

Remigio îi apăru din profil, cu umbrelă, impermeabil și galoși. Văzu lumină în sufragerie și impresionat, având în vedere ora, strigă:

— Cine e?

— Ana, — îi răspunse cea mai umilă voce de femee.

Acea voce era o declarație de predare.

Totuși nu fu de loc înduioșat. Ba chiar cu un gest de prim actor arătă Anei ușa și-i ordonă peremptoriu:

— Eși!

Dar un tunet puternic acoperi acest imperativ. Ana profită de el pentru a șopti:

— Ai spus?

Timp de un minut nu se auzi decât zgomotul ploii: urmă, neașteptat, vâjâitul grindinei. Remigio ezită. Apoi, dintr'odată, voind parcă a da vocii sale un ton de înfricoșătoare autoritate:

— Grindină. Vei pleca de aici mâne.

— Vreau să-ți spun...

— Nimic.

— Dacă tu...

— Nu. Sau mai bine da. Să ne distrăm, spune-mi.

— Nu, dar nu așa.. Te rog...

— Spune-mi.

Există femei care, surprinse de soții lor, desbrăcate în brațele unui bărbat în pijama, jură că au ajuns acolo sub influența unui acces de somnambulism, deci fără voia și știrea lor; există altele care fără a încerca să spună o minciună sau a masca cu inteligență adevărul, mărturisesc totul, ca fetițele prinse cu degetele murdare de dulceață, sub voința crudă de a fi aspre cu ele înșile.

Ana mărturisi astfel.

Remigio pe scaun, frământat în tăcere, desena arabescuri lichide pe podea cu vârful umbrelei uitată în mână.

Pe la jumătatea povestirii plecă capul, închizând ochii.

Când află de inel, plânse.

■

Ana dormi în salon, pe divanul transformabil în pat.

Ar fi trebuit să plece în ziua următoare, dar în ziua următoare mai ploua încă și nu plecă.

Timpul rău ținu o lună.

La sfârșitul lunei sosi o rudă care nu putu fi trimisă la hotel. Remigio la hotel nu voi să se ducă, fie din cauza cheltuelilor, fie din alte cauze. Nu voi nici ca Ana să se ducă la hotel, fiind că hotelurile nu-i aduceau noroc. Sfârși deci...

E de necrezut cât de slab e trupul uman.

Dar Ana, îmbrăcată într'un capot delicios, încheiat într'un singur nod avea în seara aceia o atracțiune magnetică.

Și Remigio, în aceiași seară, fu o revelație.

Ana începu să aibă remușcări.

■

Veni apoi previzibila succesiune necesară de stări de suflet, de fapte și de evenimente. Ana, ca toate femeile care vor să facă uitat faptul că au fost ertate, fu adorabil de docilă, ertătoare, desăvârșită. Remigio, ca unii soți care vor să fie ertați că au trebuit să erte, avu puțin obișnuitul bun gust de a nu mai pomeni nici de departe de acest episod. Mulți alții nu lasă să le scape nici cel mai infim prilej (un fapt divers, un cancan în jurul doamnei de la etajul de sus, recensia unei comedii țesută în jurul unui adulter) pentru a trimite din umbră săgeți înveninate nevestei.

Și pentru aceasta Ana se apucă să-l stimeze, și remușcările sale crescură.

Ceeace se întâmplă în urmă cu perechea Basalto-Ivaldi, fu deosebit de straniu.

Nesatisfăcută de o simplă ertare, Ana voi cu orice chip să recucerească dragostea soțului său. Sforțări de prisos, deoarece n'o pierduse nici odată, cu toată marea rătăcire din viața sa. Asta va părea curios unora din doamne, mai puțin altora, mai în măsură de a judeca după experiență.

Unii oameni judecă într'adevăr cu înțelepciune că trădarea este o ofensă personală ce poate fi ștearsă de timp și de buna purtare a vinovatei.

Unii caută în tăcere în propria lor ființă cauza greșelii femeii.

Remigio, om cinstit, adoptă acest fel de a judeca.

Era emoționant tare să-i vezi, pe el și pe Ana, în râvnă generoasă de a se apropia din nou, de a se aprecia sub noi înfățișări de mare încântare reciprocă. Anei îi era ușor succesul. Era deajuns să se arate drăgăstoasă și pasionată; mai puțin ușor îi era lui Remigio, care, cu cruzime, supunea propria imaginație unor sforțări de dansator de frânghie, pentru a apare altul. Se ocupă de atâtea fleacuri drăguțe care o interesau pe nevastă, îi cumpără fructe zaharisite, îi spunea: „Aranjează-l tu" pentru menu-l de prânz, se prefăcea că uită să remonteze pendula, lăsa să iasă un capăt de batistă de mătase din buzunarul hainei, căuta să se exprime în mod variat și seducător. Dacă creioanele pe masa din birou mai formau încă un perfect triunghiu isoscel, acasă ceainicul așezat în mijlocul mesei putea de acum înainte să stea cu mânerul întors spre nord-est, în loc de sud-vest.

Remușcările Anei creșteau pe măsură ce sărutările soțului său refuzau să respecte granița de altă dată. Remigio începu să fie iubit. Dar dânsul nu se mulțumi cu succesul, voia izbânda.

Ii spunea: — In seara asta ne ducem unde vrei—; sau: — Cum ți se pare? — sau chiar: — Dacă nu ai nimic împotrivă.

Cumpără o pereche de mănuși cu triplă bară neagră pe dos.

Se lăsă bărbierit chiar și în zilele cu soț.

Ajunsese până acolo încât franca o scrisoare adresată în oraș cu un timbru de o liră, așa fără a da întâmplării nici o altă însemnătate.

Ana, uimită, nu reușea să găsească maniera de a se revanșa în chip demn într'adevăr era foarte greu. Totuși într'o zi încercă. Se dusese cu dânsul la cimitir într'o după amiază de Marți. Era prima oară, după întâmplare. Cum coborâră din tramvai (de azi înainte se vor duce în orice zi ar fi, cu tramvaiul) intrară la florar.

— Alege tu — spuse Remigio cu drăgostoasă insistență — ce ți se pare mai potrivit.

Ana scoase dintr'un vas doi trandafiri, o gladiolă, o ferigă, o narcisă. Il privi pe dânsul, privi la stăpâna magazinului care căsca gura într'un surâs, și un foarfece enorm gata să taie cozile prea lungi, privi la corolele umede.

O clipă. Apoi dintr'odată lăsă să cadă totul în apă și spuse încet, cu naivitate:

— De două lire flori.

■

Deveniră două ființe de neasemuit.

Soț și soție model.

Și totuși fură pedepsiți cu cea mai aspră pedeapsă.

Fură fericiți toată viața.

Traducere de ELLA KLEIN

Cinematograful

Suzana

Am reușit să văd abia acum un film care îmi scăpase. Imi scăpase fiindcă îmi fusese categoric silă să mă duc să-l văd. Și numele actriței (Lilian Harvey) și fotografiile de afară reprezentau dansuri diverse, care însă cu toată diversitatea nu puteau fi decât exact aceleași pe care Lilian Harvey le-a executat în trecutele sale filme (Trei băeți și-o fericire, Visul blond și alte patru-cinci al căror nume, cum e și foarte firesc îmi scapă).

Nu zic că această artistă îmi displace. Sunt chiar printre acei care — cum se spune — au „descoperit-o". Acum mulți ani, pe vremea filmului mut, juca ea un rol de nimica toată într'un film nemțesc mut „Adio mascotă". Cu această ocazie scriam eu în „Adevĕrul Literar" că filmul e o infamie, dar mica necunoscută care joacă într'însul o să facă carieră. Nu pot deci fi învinuit de părtinire în defavoarea ei. Mărturisesc chiar că jocul ei în general îmi place foarte. Dar tocmai de aceea cred că e absurd să nu se încerce a se obține de la ea și lucruri mai serioase. Ea este vecinic pusă să repete ce a mai făcut deja.

Acum însă i s'a dat încă mai puțin decât atâta. A fost pusă să joace într'un film unde „actorii-oameni" nu au nici o importanță; este un film în care principalul — pot zice unicul— interes il prezintă jocul păpușilor. Filmul conține foarte multe scene de teatru de marionete. Și pentru a motiva aceste reprezentații se construește o intrigă banală, stereotipa poveste de amor. De ce? Nu era deloc nevoie de asta. Ca să dureze filmul mai mult? Dar nu aveau decât să înmulțească exibițiile de marionete. Erau atât de reușite, era atâta grație și fantezie într'însele! Filmul a avut un deosebit succes numai grație acestor scene; vă puteți închipui ce bun ar fi fost dacă nu mai conținea nici o umplutură. Dar e greu să înțeleagă asta un producător cinematografic care, chiar atunci când a găsit un filon de artă adevărată, tot nu se desbară de obiceiul de a-l amesteca cu „de toate".

Și teatrul acela de marionete era atât de frumos! Mă mir chiar că ideia nu a venit mai de mult, mai ales că avusese un precedent: parodia de operă pe care o concepuse Robert Stolz în „Das Lied ist aus", (care era trebue s'o spunem, de o calitate superioară aceleia a păpușilor din „Suzana"). Dar să nu fim mofturoși. Păpușile din „Suzana" erau excelente. In deosebi quartetul din Rigoletto era plin de haz.

Chopin

Nu pot să zic că filmul lui Chopin e prost. In tot cazul e mult mai puțin plicticos ca acel cu Paganini. O mulțime de actori joacă bine, povestea e bine decupată, personajul principal are aproape capul care trebue. Ii lipsește însă autenticitatea pentru tot ce se raportează la Paris. Poate fiindcă actorii vorbesc nemțește? Nu știu. E sigur însă că, oricum ar vorbi, sunt teribil de nemți toți. Asta mai merge pentru Chopin, pentru profesorul lui, și pentru Franz Liszt. Dar când vedem un Alfred de Musset cu un cap tipic de june rabin, ne piere tot cheful.

Incă odată însă trebue să declarăm că filmul nu e plictisitor. Mai întâi din pricina muzicii lui Chopin, pentru care orice om de gust este insațiabil. Fiește nu înseamnă a reabilita un film spunând că muzica dintr'însul are o valoare în sine.

Filmul e mai întâi de toate imagine, mișcare și psihologie; numai în subsidiar mai e și sunet. De aceea ne grăbim a spune că, pe lângă muzica lui Chopin — care e a lui Chopin, nu a filmului — acesta din urmă are și calități cinematografice propriu zise și merită să fie văzut.

Mister de provincie

O singură dată Boris Karlof a avut un rol bine făcut: acela din „Mumia". Toate celelalte „creații" ale acestui negustor de „pocească" fizionomică oscilează între neînsemnat și absurditate. Și ceea ce-i deosebit de humoristic la acest diletant de satanism profesional e expresia lui de apaș analfabet și vulgar. Observați ce plebeian este tot ce face el cu ochii sau cu gura. Amestecul acesta de golan de suburbie cu mefisto sadic e profund deconcertantă și mai cu seamă ridicolă.

In ultimul timp filmele lui au fost o infamie. Așa bunioară „Lumina eternă" și „Pisica neagră" nu merită nici măcar onoarea să fie criticate.

Asta nu însamnă că „filmul de groază" nu poate fi ceva foarte frumos artisticește. Iată bunioară faimosul „Nopți de groază" de acum doi ani, care e una din cele mai bune producții ale Cinematografului în genere. Dar nu-i lucru ușor să faci asemenea filme. Și când așa ceva e făcut prost, atunci este deadreptul intolerabil.

Imi amintesc și de un alt film de groază pe care l-am lăudat foarte mult: „Măști de ceară". Fiindcă bucata a avut un deosebit succes, s'a crezut nimerit să se mai fabrice o alta, cu exact aceeași actori. Filmul a rulat acum la București. Pe lângă ridicolul inerent unor lucruri menite să provoace groază și care nu produc decât surâsuri, trebue remarcată ambiția acestor semidocți de a se furlandisi cu tot soiul de termeni technici din domeniul științelor exacte, ale medicinii și în deosebi ale psihiatriei. Câteodată frazele debitate sunt de un foarte savuros efect, ca de pildă: „uneori creerul se desvoltă în dauna celorlalte facultăți", și câte altele! Cum Dumnezeu nu se gândesc ei să trimită libretul piesei unui om care cunoaște valoarea cuvintelor și-i deprins cu mânuirea corectă a limbagiului articulat?

Filme rusești

Aflu că o casă importatoare românească a început să aducă filme din Republica Sovietelor. Reprezentantul acestei case îmi anunța, ca o mare victorie, că comisia noastră de cenzură a admis rularea filmelor vorbite în limba rusească. Am fost indignat. Cum își poate cineva închipui că o instituție oficială ca cenzura ar putea refuza spectacole într'o limbă care este vorbită de o sută cincizeci de milioane de suflete, unei limbi vorbită de un popor cu care tocmai de curând am luat hotărîrea să trăim în pace și prietenie, o limbă în care s'au scris cele mai de valoare opere ale literaturii universale? Este direct ofensător să ne reprezentăm comisia noastră de cenzură sub aspectul obscurantist al unei mâncătoare de străini.

Judecând după presa franțuzească și englezească, filmele sovietice sunt de o remarcabilă calitate artistică.

Cât despre caracterul sedițios al acestor bucăți — să nu ne temem. Rușii au prevăzut acest obstacol. Deaceea, pe lângă filmele lor de „propagandă" sovietică, ei produc și altele cu preocupări de artă pură, menite să fie rulate peste granița în țările capitaliste.

D. I. SUCHIANU

A APARUT

Steaua Robilor

ROMAN
de
Henriette Ivonne Stah

EDITURA ADEVERUL LEI 60.—

A APARUT

Intr'un cămin de domnișoare

de

ANIȘOARA ODEANU

Editura Adeverul Lei 60.—

ROMANELE CAPTIVANTE
12 Lei
FELIX SALTEN
Fecior de bani gata
ROMAN SOCIAL

Citiți toți

FECIOR DE BANI GATA

ROMAN SOCIAL
de FELIX SALTEN
12 LEI – 250 pagini!
Colecția „Romanele Captivante"

La toți chioșcarii și librarii

MIZANTROPUL

Imaginația vieții

Scriitorii se străduesc să găsească subiecte extraordinare pentru a exemplifica drama umană, dar imaginația lor nu va atinge niciodată puterea de invenție a vieții însăși. Nicio minte umană nu va fi în stare să născocească o himeră mai bizară decât aceea pe care la un moment dat natura se hotărește s'o dea. Am citit despre un nou născut care avea cap de broască, trup de maimuță și picioare de rață, plus o coadă cu solzi, tocmai când mă sileam să găsesc o închipuire cu care să desfătez câțiva prieteni mici. De le-aș fi făcut o astfel de descriere ar fi dat din umeri și pruncul din leagăn. Dar în ce privește destinul omenesc? Proasta opinie pe care o are intelectualul despre imaginația Providenței își găsește cea mai puternică expresie în rezerva pe care criticii literari o fac față de întâmplările „melodramatice", „neverosimile" deși stilul vieții este neprevăzutul însuș. Nu de mult se putea citi prin ziare o informațiune ce părea reclama deghizată a unui film „senzațional". Și nu era decât una din piesele senzaționale pe care Destinul le joacă serios. Un inginer dela o fabrică textilă din Lille e condamnat la deportare pe viață în Insula Dracului, fiindcă semnalmentele date de casierul acelei fabrici, muribund în urma unui atac banditesc, se potrivesc cu ale lui. Douzecișipatru de ani strigă acest nenorocit nevinovăția lui în zadar și încercările disperate de evadare îi aduc numai înăsprirea regimului. El apare paznicilor ca geniul rău al deportațiunii, ca banditul veșnic suspect, dar e un martir, vibrând — o melodramă! — de sentimente generoase pentru colegii săi de captivitate. Incearcă din nou să evadeze împreună cu 16 tovarăși, însă aproape de coasta salvatoare, barca în care se aflau se clatină și unul din ocnași cade în apă.

Eroul nostru de melodramă sare în apă și-l scapă, dar este sfâșiat el însuș de rechini. Credeți că imaginația Soartei se oprește aci? Nu. In acelaș timp sosea din patrie ordinul eliberării lui. Se recunoscuse eroarea judiciară!

Toate ziarele au comentat zilele acestea cazul acelui Jean Valjean român, osândit la închisoare fiindcă a furat o pâine. Dar publicul român se delectează din când în când cu peripețiile melodramatice ale altui bătut de soartă, care, milionar pe vremuri, e jefuit metodic de procuristul său pe când lipsea din țară. Milionarul ajuns cerșetor se judecă de ani de zile și când în sfârșit câștigă procesul se împiedică de anume bețe în roate ce i se pun la redobândirea averii. Nu e de mirare să moară cerșetor și să i se notifice după înmormântarea în groapa comună dreptul de a păși în bunurile sale. Căci viața e inventivă, cum nu este de obiceiu criticul literar, și melodrama se arată a fi genul ei de predilecție.

ARISTARC

Marcel Brandza: Flora ilustrată a plantelor lemnoase din România

O lucrare prezentând un deosebit interes prin întinsa utilitate ce o poate oferi este „Flora ilustrată a plantelor lemnoase din România" a defunctului botanist Marcel Brandza, apărută de curând la Cartea Românească într'o ediție postumă îngrijită de d-ra dr. Panca Eftimiu, șef de lucrări la Institutul Botanic din București.

Cartea aceasta este unică în literatura floristică de la noi și aparițiunea ei vine să umple un gol pe care iubitorii de natură ca și specialiștii (naturaliști, silvicultori, pomicultori, etc.) l-au simțit de mult.

Flora ilustrată a plantelor lemnoase din România este așa întocmită încât să poată servi cu înlesnire chiar și acelora care nu au cunoștințe de botanică. Cu ajutorul ei, oricine poate determina orice arbore sau arbust crescând la noi în țară spontan sau cultivat.

Și fiindcă Marcel Brandza a vrut să facă din opera aceasta nu numai o carte de simplă cunoaștere teoretică dar și un îndemn pentru împliniri practice, a complectat-o cu o sumă de indicațiuni prețioase privind aria geografică a speciilor, utilizarea lor industrială, alimentară, medicinală, etc.

Formulată cu o conciziune și pregnanță magistrală, înbogățită cu sute de figuri desăvârșite ca precizie și eleganță „Flora ilustrată a plantelor lemnoase din România" este lucrarea care poate interesa pe toată lumea știutoare de carte și conștientă de locul pe care îl ține arborele în viața de producție și recreațiune a omului modern.

Cronica muzicală

Violoncelistul Enrico Mainardi și ultimul concert simfonic

D. Enrico Mainardi *nu e un oaspe nou pentru publicul concertelor noastre. Răsunetul recitalurilor sale atât de aplaudate din primăvara trecută e cel ce l-a adus acum pe tânărul și totuși atât de maturul artist italian ca solist al „Filarmonicei". D-sa a executat în acest cadru „Concertul pentru violoncel și orhestră" de* Dvorak, *dovedind față de această operă — atât prin alegere cât și prin interpretare — o puternică simpatie, ciudată poate și puțin împărtășită în genere, dar netăgăduit de reală.*

Imprumutându-i o strălucire și un fior ce-i aparțin interpretului iar nu operei, d. Mainardi *a izbutit să transfigureze indiferenta muzică a lui* Dvorak *și să emoționeze un public ce se aștepta — pornind dela datele programului — să fie doar impresionat de o tehnică prodigioasă.*

In restul programului—bogat ca și cele precedente — am ascultat unul din „Concertele brandemburgheze" *ale lui* Johann Sebastian Bach, *pentru* violină, flaut, clavecin *și orchestră. Am apreciat, luate în parte, atât acompaniamentul orchestrei, cât și interpretările soliștilor, d-nii* Theodorescu, Jianu *și mai cu seamă* Rădulescu *— ce stăpânește cu atâta autoritate și gingășie delicatul instrument de care și-a legat numele. In ansamblul orchestral însă — și chiar în* trio *izolat — eminenții soliști — și mai ales primii doi— și-au păstrat, în dozarea intensităților, o independență capricioasă și dăunătoare minunatului echilibru al operei lui* Bach.

Suita „Priveliști moldovenești" *de* Mihail Jora, *s'a bucurat de cea mai mare grije de interpretare din partea „Filarmonicei" și-a conducătorului ei.*

E o alcătuire de patru tablouri — „Pe malul Tazlăului", „La Joc", „Grâu sub soare" *și* „Alai țigănesc" *— ce caracterizează destul de deplin personalitatea compozitorului, prin seriozitatea și grija compoziției, întemeiată în mare măsură pe motive populare, prin evocarea reușită a unei atmosfere specific moldovenești — de calm și leneșă visare — și prin cea mai forțată, bazată pe un abuz de disonanțe și stridențe, a unui pitoresc româno-țigănesc. Pentru aceste motive tablourile „Pe* malul Tazlăului *și* „Grâu sub soare" *ne par cele mai realizate din toată suita și din mare parte a operei* d-lui Jora.

Concertul s'a încheiat cu o sclipitoare execuție a uneia din operele de succes și de predilecție ale maestrului George Georgescu, „Till Eulenspiegel" *de* Richard Strauss.

N.

Cărți și Reviste

Reviste românești

Cele Trei Crișuri

(Sept.—Oct. 1934)

Ultimul număr al acestei reviste este închinat *„Literaturii și poesiei populare"*.

Scriind despre poezia populară, d. Mihail Sadoveanu, înamoratul a tot ce este autentic și în acelaș timp de gingașă duioșie în viața patriarhală, spune: ...„In acele vremi de restriște, singurul chiag care ținea pe bătrâni, erau limba și credința. Limba închega în versuri și cântări suferințele; credința îi îndemna să zidească, pe pământul stropit de sânge și presărat de morminte, biserici lui Dumnezeu. Atât se încumetau bătrânii să zidească din piatră, pentru veșnica credință. Incolo, sălașurile oamenilor țineau între două spulberări de furtună. Iar omul, după cuvântul biblic, era ...„ca iarba, zilele lui, ca floarea câmpului..."

„Necăjiții noștri străbuni au suferit, au luptat și au murit. Iar cântecele bătrânești și doinele s'au ridicat din inimile lor ca flori pe morminte.

„In durerile și furtunile negurosului nostru trecut, Doina și Cântecul bătrânesc au fost izvoare de viață și energie. Cât, suferind, acest popor a cântat, el dădea dovadă că trăește și va răzbi. Deatunci încă pregătea vremurile mari de azi. Dela aceste fermecate izvoare de apă vie cată să se adape toți cei care cântă și se simt ai acestui popor și ai acestui pământ".

Blajul

(An. I, No. 9—1934)

Această revistă culturală desbate totdeauna probleme interesante. Mai ales dintre acelea cu caracter educativ.

Dăm un fragment, în traducerea d-lui Livnic, despre „dificultatea educației și dispoziției necesare educatorului" de R. Lambruschini:

„Dificultățile educației consistă deci mai mult decât în alt loc în educator. Iată marea consecință care urmează din adevăratul concept, a ceeace poate și a ceea ce trebue să facă educația. Iată în ce sens educația e grea, foarte grea. Dar în acelaș timp iată de ce educația este apostolat atât de măreț, atât de util educatorilor înșiși, atât de plăcut și atât de plin chiar de plăcerea cerească ce restaurează sufletul moleșit de mizeriile pământului.

„Ințelepciunea, hărnicia și mai ales virtutea educatorului sunt prin urmare prima condiție a educației".

Interesante observațiunile d-lui Tuliu Racoță făcute în articolul despre „Influența internă în cronica lui Ioan Neculce". Și în acelaș timp pline de adevăr.

AL. CAR.

Marcu Beza

Două cărți ale bine cunoscutului și apreciatului scriitor, au apărut odată cu sosirea sa depe *„tărâmurile biblice"* unde l'au trimis destinele carierii sale diplomatice: *„Ruva"* pe care o cunoaștem, tipărită într'un volum cu o altă bucată nouă *„Intre două lumi"* (edit. Boabe de grâu") cu fotografii după călători englezi și PE TARAMURI BIBLICE", Palestina, Siria și țările învecinate, cu minunate ilustrații, fotografii, ale unui expert în reproduceri archeologice, *I. Schweig.*

„Intre două lumi" este o poveste plină de fapte, întâmplări, peisagii actuale în care se răsfrânge trecutul, cu perspectivele sale dense, „cu raccourci", pentru a ilustra sufletele a doi prieteni: Edmond Bent, occidentalul englez trăit de generații în Anglia, dar cu origini depărtate în Macedonia, și Duma Cegani, macedoneanul cucerit de dorul luminilor din Apus și de focul unei patimi pentru o străină, de și cu adânci rădăcini în Orientul său și cu sufletul sfâșiat între două mari iubiri: locul copilăriei; mama, sora și iubita rămasă la Londra.

De sigur, spațiul restrâns de o sută pagini ale acestei povestiri nu ar fi fost suficient nici pentru a adânci și a evoca una singură din problemele sufletești pe care le atinge povestirea d-lui Marcu Beza. Fiecare dintre cei doi prieteni aleargă după un miragiu; Duma Cegani după unchiul său Manole Cegani plecat din năzuința neînfrântă a sufletului său în căutarea adevărului și a frumosului clasic, pe care-l simțea instinctiv. El întâlnește însă în cale ademenirile impunătoarei civilizații britanice cu toate ispitele ei de tot felul pentru un tânăr și neexperimentat oriental și primitiv. Manole Cegani, unchiul sau Loghiotatul, ale cărui urme se pierduseră în țara sa de origină, existase, fusese cunoscut, însemnase ceva în lumea învățaților archeologi din Anglia, dar murise cu câțiva ani înainte. Duma Cegani își pierde astfel steaua călăuză care-l adusese în haosul și imensitatea Londrei. rele amăgitoare ale unei dra- El rătăcește acum după făclioagosti lumești, urmărind să prindă din aventurile unui student străin și sărac prin pensiunile pline de curse primejdioase ale cartierelor acestui oraș nesfârșit „o dragoste dăinuind peste hotarele morții".

Aceeași dragoste veșnică o caută și prietenul său englez Edmund Bent, în halucinațiile sale de archeolog, covârșit de puterea atrăgătoare a unui Orient închipuit... „Văd vise 'ntrupate gonind după vise, până dau în morminte ce-așteaptă deschise", este concluzia cea mai firească a lecturii povestirii d-lui M. Beza, deși sunt încă multe alte evocări interesante, scurte și veridice descoperiri asupra diferitelor colțuri de viață ale Londrei și colegiilor engleze, ale locuitorilor și moravurilor, ale strânsei împletiri dintre trecut și prezent în viața și sufletul britanic, între peisagiul și munca omului de acolo.

MARCU BEZA

Cât despre explorarea tărâmurilor biblice nu se poate să nu recunoaștem greutățile pe care le-a avut de învins d. Marcu Beza, pentru a scri *încă o carte,* nouă, plăcută, interesantă asupra unui subiect despre care atâta s'a scris, din alte vremuri și încă mai mult de cât ori când în vremurile noastre.

Toate calitățile prețioase ale acestei cărți se datoresc în mare parte pasiunii d-lui Marcu Beza pentru „locurile sfinte izvoditoare de minuni și de legende". Ceeace constitue farmecul adevărat al acestei cărți însă este o simplificitate voită și familiară, în care bogăția informației se simte fără nici un fel de pretenție sau pedantism. Cartea sa este un mozic de bucăți frumoase menite a deștepta numai plăcerea cititorului, fără a băga de seamă câte lucruri însemnate, câte elemente esențiale sunt semănate acolo spre a provoca cititorul la o sintetizare largă, făcută de el însuși deși sugerată de autor. D. Marcu Beza aprinde însă mereu lanterna minții sale și ne lămurește la fiece pas, dar ușurel, plimbându-se pe tărâmurile biblice, pe largile drumuri ca și pe potecuțele tainice ale unor epizoade pe care avem pretenția de a le cunoaște toți.

Domnul Beza vorbește întotdeauna cu finețâ și o secretă duioșie, știe povesti căci posedă calitatea adevăratului povestitor, darul de a varia și știința de prezenta lucrurile și a face să se miște oamenii. Dar iată câteva rânduri cu care se închee această frumoasă carte, plăcută în cetire.

„Incă puțin și mă aflu pe creștetul Muntelui Sinai — o clipă unică ce nu seamănă cu alta în viață. Cât străbat ochii, întregul turnat în granit, sub întârziate văpăi ale asfințitului. Munți grei după munți stau încremeniți în măreția lor de purpură. Tăcerea care m'a izbit în tot drumul, aici e desăvârșită, nefiresc de copleșitoare. Nimic nu mișcă, nici o vietate. Singur vântul și în el recunosc vocea lui Dumnezeu spunându-mi că dincolo de marginile vieții stăruie noianul misterului necuprins; iar dincoace, pentru buna liniște dintre bieții oameni vremelnici, se cer numai câteva simple învățături, totdeauna aceleași — nu cum le-a întocmit Moise. Avea el încă mult din zgura primitivă, spre a fi putut prinde cu adevărat înțelesul grăirii Dumnezeești"...

Am închis cartea cu gândul hotărît și dorința vie de a o redeschide mereu, căci este nu numai o carte plină de imagini frumoase, o călăuză istorică și artistică de mare interes, dar și o plăcută conversație cu un om care a fost purtat pe multe meleaguri și a știut să le vadă, să le înțeleagă și să ne vorbească de ele cu agrementul unei conversații vii și antrenante.

IZABELA SADOVEANU

Al. Moscu — Nud

Reviste streine

Revue Bleue

(3 Nov. 1934)

In numărul acesta colaborează: Selma Lagerlöf, Lucien Maury, M. Favre, Jules Romains, Firmin Roz, Gaston Rageot, etc. Este și explicabil succesul crescând al revistei care, pe lângă o colaborare aleasă, ne oferă un material bogat și totdeodată atrăgător.

D. Anagnine scrie despre **Leopardi:** „Toată viața sa, Leopardi s'a împărțit între sentiment și rațiune, între inspirație și analiză. Sentimentul este acela care-l face să vibreze, să palpite din toate fibrele sale, să strige, să spere, să dezespereze, care îl avântă pe înaltele culmi ale creațiunii. Iar rațiunea, recea și neînduplecata rațiune, este aceea care îl readuce mereu către realitate, către „misterul teribil și îngrozitor al vieții universale".

„Astfel el se sbate mereu într'o criză acută; trăiește între prostrație și extaz, între descurajare și exaltare. Reflexe din această luptă continuă, a cărei intensitate nimeni din vremea lui n'a bănuit-o, iluminează întreaga sa operă poetică... Căci acest sensitiv vrăjit de apariția frumosului, de gingășia și armonia unei lumi imaginare, este totdeodată un gânditor viril, care simte trebuința de a vedea limpede lucrurile, este un observator neînduplecat al „comediei umane".

„De foarte timpuriu, Leopardi pierdu sentimentul religios. De asemenea, de foarte timpuriu, el a îmbrățișat o filozofie pe care prietenii săi din Florența o socoteau descurajantă pentru umanitate, vătămătoare progresului și fericirii".

La Nouvelle Revue Française

(1 Novembre 1934)

Colaborează André Suarès, Lèon-Paul Fargue, R. Sébastien, etc.

De un deosebit interes sunt însă textele primului congres al scriitorilor sovietici, reunite de d. J. E. Poutermann. Dintre acestea repraducem un fragment din *„Cum trebue să scrim noi"*, de Ilya Ehrenburg, ale cărui opere sunt cunoscute, azi, în lumea întreagă:

„Creațiunea unei opere artistice este un fapt individual, aș spune chiar intim, și sunt convins că caetele noastre literare vor intra în istoria literelor noastre ca un detaliu pitoresc dar trecător al anilor noștri de adolescență.

„Mă îndoesc că s'ar putea să fiu bănuit de a fi partizan al unui futurism arhaizant.

„Pentru mine eu nu dețin nici un program de școală literară, nici o rețetă de roman. Mă consider ca unul dintre acești scriitori sovietici, cari cu stângăcie și dibuind caută o formă nouă care să corespundă noului conținut. Noi nu ne forțăm să copiem *Războj și Pace,* nici romanele lui Balzac. Clasicii descriau o viață stabilită și personagii definitiv formate, pe când noi ne ocupăm de viața în devenire.. Eroul romanului nostru nu este încă format. Viața noastră se schimbă cu o repeziciune atât de mare încât scriitorul ajuns la capătul operei sale, își dă seama că eroii săi nu mai sunt aceiași. De aceea forma romanului clasic, transportată în ambianța noastră, cere dela autor un început fals și ceeace este mai grav un fals desnodământ".

Cronici, bogate ca întotdeauna, complectează acest număr.

L'Europe Centrale

(17 Novembre 1934).

Spicuim câteva date interesante din articolul d-lui Franck L. Schoell, care scrie despre *literatura lituaniană:*

„Exclusivitate poloneză, această Lituanie eșită din imaginații romantice era desigur ea însăș poloneză și romantică, sentimentală și înecată în brume... Scriitorul Jonas Kossu-Aleksandrevicius declară: „In lirism sufletul nostru național a găsit plentitudinea sa adevărată și puterea cea mai mare de expresie. Lituanienii sunt lirici din natură. Pretutindeni prezent în culegerile noastre de versuri, elementul liric este rareori absent din poezia noastră epică și din producția dramatică".

„In timpul celor vre-o douăzeci de ani dela începutul secolului, literatura lituaniană n'a putut să nu asculte de inevitabilele cuvinte de ordin patriotic. Totuși iată că tinerii încep să uite obsesiunea națională și încep să observe în jurul lor viața așa cum se desfășoară, cu rutina și scrâșnetele ei zilnice".

Dintre numele cele mai cunoscute în literatura lituaniană citām pe: Balys Dvarionas, Kazis Binkis, D-ra Peckauskaite, Kreve-Mickivicius, Sofija Kymantaite-Ciurlioniene, Boruta, etc.

SYR.

Cronica literară

Isaiia Răcăciuni, Mîl

Pe măsură ce producția de romane românești sporește (și în ultima verme a căzut o adevărată grindină de volume) rolul cronicarului literar se restrânge și se definește. Inainte criticul putea să aibă chiar de la început o perspectivă și să stabilească relații de valoare, operațiune, în fond, de competența istoricului literar. Astăzi problema s'a complicat și în rezolvarea ei cronicarul e ținut să pună foarte multă intuiție și cât mai puțin dogmatism. Procesul de consolidare în umbră al valorilor lirice trebue să slujească drept lecție de prudență și în domeniul prozei, cu atât mai mult cu cât aci elementul de simpatie socială contimporană întunecă vizionarea măduvei universale. Critica românească a fost până acum didactică, adică s'a mărginit să caracterizeze opera după prejudecata naturalistică a unor anumite tipuri. In mâinile unui istoric inteligent, această metodă e un prilej de expunere clară a fenomenelor literare, la un cronicar mediocru ea devine un calapod odios. Scriitorul nu pune azi subtitlul roman decât fiindcă i-l cere editorul. In fond el urmărește să se exprime pe sine și nu se îndoaie decât cu greu prejudecăților unei critici pretențioase și abuzive. Prozatorul român este încă dezorientat. El se crede obligat să creeze „caractere" și să dea opere „compacte", în două volume, ca d. Liviu Rebreanu, spre a da impresiunea „vieții", adică se lasă convins de a intra în formula romanului rusesc, deși interesele materiale și poate chiar artistice l-ar indica pentru epica senzațională, gen Pierre Benoît (care la noi ar rata) sau polițistă în linia ce pleacă dela Edgar Poë. Criticul trebue să fie atent și mai cu seamă preocupat de valoarea literară a romanului. Sub „viață" se poate ascunde foarte adesea „documentul" și ne-am găsi amenințați să socotim scriitor de valoare pe Remarque. Azi cetățeanul nostru a devenit mai literat. El e capabil să observe și să analizeze, să stabilească raporturi și să organizeze. Dacă ne punem din punctul de vedere al obiectivității, absența însușirilor literare poate fi interpretată în favoarea reporterului. In realitate singurul indiciu serios de valoare îi dă aspectul literar al romanului, urma aceea de inhibire a inefabilului personal în materialul obiectiv.

N'am făcut această introducere ca să mă sustrag, prin abilități, dela îndatorirea unei judecăți sincere asupra cărții d-lui Isaiia Răcăciuni, ci pentru a arăta, pe de o parte, că a porni dela anume principii este primejdios și nedrept pentru scriitor, iar pe de alta, că de aci încolo cronicarul va trebui să se mulțumească cu verificarea unui minim de condiții artistice și să aștepte o desfășurare mai mare de forțe literare naționale spre a încerca o ierarhizare.

Dacă pornesc dela această vamă a minimului de interes artistic, indiferent de valoarea de document uman, nu pot să nu rămân surprins de repeziciunea cu care scriitorul român s'a adaptat genului. De ce-aș minți și n'aș mărturisi că am tăiat cu multă neîncredere paginile romanului d-lui Răcăciuni, ale cărui compuneri poetice risipite prin reviste obscure păreau opera unui diletant? Desigur că într'un roman care rezumă o experiență de om te poate uimi maturitatea de gândire a scriitorului, sfera lui de acțiune, cultura lui generală, ceeace în lirică rămâne mai totdeauna învăluit. Desinvoltura cu care privește d. Răcăciuni viața, competența sa în domeniul problemelor erotice nu sunt prin ele înșile neglijabile, într'o literatură cam săracă în motive. Este o satisfacțiune pentru critic de a vedea cum scriitorul pășește cu simplitate într'o problemă esențială fără a se învârti inutil în jurul ei. Mîl se aseamănă în această privință cu Arsenic al d-lui Sergiu Dan. Aceeaș plenitudine de experiență umană, aceeaș ușurință de a-și alege un subiect firesc și simplu. Pășim dar spre industria romanului, fără a da acestui termen nici o interpretare înjositoare, adică spre acel meșteșug de a scoate cu cât mai puțin efort o emoțiune din drama zilnică a vieții și ieșim din canonul pe care s'au crezut obligați să și-l impună unii prozatori de a trata teme de o generalitate aproape simbolică. Dar și mai mult. Incepem, se pare, a avea romane pe categorii sociale și pe profesii. Berufsromane, cum le zic germanii, cu o psihologie scoasă din condițiile grupului uman. Un astfel de roman al profesiunii este până la un punct și Mîl, de oarece ne înfățișează un număr oarecare de femei a căror viață sentimentală se desfășură în cadrul unei prostituții mai mult sau mai puțin oficiale. Eroina principală, Lulu, ex-actriță de revistă și curtezană contra întreținere intră în definiția generală a femeii, cu restricțiunea că aspirațiunile ei nu trec de ceeace este obiceiul a se oferi unei astfel de ființe. Dacă în descrierea unui mediu, în linii foarte generale, asemănător, d. Sergiu Dan punea o facilitate ironică de proveniență franceză, d. Răcăciuni pare inspirat de neo-realismul german care, mai grav, se mulțumește să pună probleme și să le trateze linear, fără a da atențiune prea mare indivizilor. Și 'ntr'adevăr, dacă am încerca să definim persoanele din romanul Mîl am întâmpina o anume ceață care le învălue. Autenticitatea lor e redusă la contribuția pe care ele o aduc în desfășurarea problemei, existența lor este, ca să zic așa, colectivă. Numai Lulu se izolează, ca pentru a exemplifica o categorie.

Problema d-lui Răcăciuni este următoarea: Cum poate scăpa un bărbat de o femee pe care n'o iubește și nici nu se cade a o iubi, dar care se „colează", bizuită pe o anume slăbiciune a bărbatului, cum ar fi aci corespondența fiziologică? D. Răcăciuni are o teorie a „potrivirii", după care Toni, căruia „îi plăcea corpul" Lenuței, trebuia să se cufunde în „mîl". Singura soluție a unei astfel de situații este moartea unui erou, ceeace se întâmplă și 'n cazul de față. Lulu se sinucide, lăsând liber pe Toni. Dificultatea era de a face firească această soluție și d. Răcăciuni a făcut-o. Lulu este dintre acele femei fără osie în viață, neurastenizată, cu sentimentalități și gelozii absurde, cu treceri repezi dela glumă la tragedie, gata oricând de a înghiți câteva pastile de veronal. Cu cât concepția ei despre lume e mai îngustă, cu atât gestul devine mai explicabil și mai comun. De altfel desnodământul e ajutat prin toată galeria de femei, a căror formulă sufletească e aceeaș: viață ratată, impulsivitate, prostituție sau numai libertinaj, absurditate sufletească și oboseala ce duce la hotărâri pripite. Autorul a umanizat pe această Lulu, care e „mîl", numai întrucât nu poate aduce certitudinea unei fidelități, dar care suferă realmente de sentimente puternice, deși contradictorii.

Intenția scriitorului de a „studia" problema, fără nici o preocupare de convenția psihologică literară se vădește pe alocuri în comentariile adiacente pe care le face textului. Bunăoară zice:

„Pare neverosimil și melodramatic dar Lulu căzu, în realitate la picioarele lui Toni și cu ochii umezi, îi cuprinse picioarele și i le sărută", sau

„Incepu clasica luptă pentru cheie".

Ceeace înseamnă că autorul nu se teme nici de melodramatic, nici de banalitate, dacă acestea sunt aspectele porțiunii sale de experiență.

Intrucât privește eroul masculin, el ne surprinde prin excesele sale erotice și prin ușurința cu care numeroase femei se grăbesc să i le satisfacă. Mai toate romanele românești exaltă această forță elementară a nației și nu e cazul să ne mirăm de sălbăticia erotică a unei femei căreia „nu-i plăcea să facă dragoste decât pe podea".

Calitatea literară a experienței d-lui Răcăciuni este documentabilă tocmai prin scenele mai riscate și așadar mai discutabile. Nu fără surprindere am citit pasagiul în care Toni, în prada problemei sale capitale, își face necesitățile naturale, continuând meditația, cu ochii la cer:

„In timp ce elimina lichidul prisoselnic, Toni se uita în sus spre cerul întunecat și-și zise:

— Toată viața va fi oare așa?!.... Nu, nu, e prea mult"...

Scena ar fi trivială de n'ar fi de o desăvârșită justețe.

Tot așa de abilă este și pagina în care Toni, folosindu-se într'un chip cam intemperant de voluptățile a două tinere curtezane, care nu se vând decât împreună, constată cu oroare că una din ele e impracticabilă din cauza unui respingător defect fizic.

— „Va să zică, de aceea mergeți amândouă... Pe chestia asta, voiu publica un studiu.

— Cum se va numi, ca să citim și noi...

Fata întrebase atât de simplu, încât Toni se pomeni că-i răspunde, serios.

— Titlul va fi „Umanitate" căci de fapt, bruneta merge cu tine din umanitate. Cine s'ar apropia altfel de corpul tău!..."

Iată o întorsătură neașteptată, de un mișcător dramatism!

Scris ușurel, din vârful penrței, romanul d-lui Răcăciuni reprezintă un bun echilibru între intențiile și mijloacele autorului, care sunt simple dar eficiente. Sunt supărătoare unele erori de limbă ca: îi se întâmpla, îi se înfipsese, îi se luase.

G. CALINESCU

Insemnări şi polemici

Animalul din om

A reapărut „Gândirea" subt direcţia d-lui Nichifor Crainic. In „Mărturisire de credinţă", d-sa — hotărît să nu mai gâdele animalul din om nici cu pană la pălărie feminină, nici cu aromă de cupă — scrie următoarele:

„Linia noastră e a lui Bălcescu. E a lui Eminescu... Pentru noi scrisul nu este o profesiune, ci, ocolind cuvântul misiunea, o poruncă morală... Cine îşi comercializează condeiul, evitând spiritul şi gâdilând animalul din om, nu face altceva decât să ia în deşert marea poruncă şi să caricaturiseze diabolic sarcina ce i s'a pus pe umeri... Intre Dumnezeu ca isvor al frumuseţii şi între inima neamului ce aspiră după ea, scriitorul e un mijlocitor. In opera lui vibrează elementele acelui acord suprem în care sufletele, biciuite de groaza vremelniciei, se regăsesc, pentru o clipă măcar, în armonia vastă a infinitului. Căci după toate esteticile din lume, arta e ordonanţă, armonie şi strălucire".

Da — arta e ordonanţă... de plată.

D. Petre Manoliu ne reclamă...

D. Petre Manoliu dela „Credinţa" reclamă direcţiei ziarelor „Adevărul" şi „Dimineaţa" pe d. M. Sevastos, conducătorul „Adevărului literar".

Dacă d. Manoliu are atâta trecere pe lângă direcţia ziarelor de mai sus — de ce nu s'a adresat d-sa direct lor, oferindu-le o colaborare permanentă.... ci a preferat să apeleze pentru aceasta la concursul d-lui Sevastos care, cu toate demersurile făcute n'a reuşit să-l satisfacă?

Folklor

Reproducem din revista „Satul" următoarele versuri poporane:

Din Bucovina

STRIGĂTURI

Vai de mine, ce să fac,
Că cine-mi place, nu-i plac?
Vai de mine, nu-ş' ce-aş face,
Cui plac eu, mie nu-mi place?

Fata care-mi place mie,
De frumoasă, satu'o ştie;
Da' ceia care mă vrea,
E urîtă ca noaptea.

Din Muntenia

CÂNTECE

Şi-am zis verde iasomie
Toată lumea-mi zice mie
Să iau fată cu moşie
Să-mi poruncească ea mie.
Mai bine una săracă
Să-i dau o palmă, să tacă.
Să ias'afară plângând
Să intre 'n casă râzând.

Şi din „Cuget Moldovenesc" — care împlineşte acum trei ani de existenţă — dăm două cântece:

Eu străin şi tu străin,
Hai în codru să trăim.
Unde-ori fi codrii mai deşi
Să ne facem bordeieş,
Cu uşorii de cireş
Şi cu uşile de-alamă,
Să-şi dee o lume samă
Şi cu cărăruşi de spini
C'am fost în lume străini.
Frunzuliţă solz de peşte,
I-auzi marea cum vueşte,
Nistrul doară clocoteşte
Şi-un voinic se prăpădeşte...

■

Eu şi-aseară-am fost la voi,
Mândruţă,
Şi te-am găsit între doi,
Mândruţă,
Şi-am dat mâna cu-amândoi.
Decât dam mâna cu voi
Mai bine-mi mureau doi boi
Şi părinţii amândoi...

Veşnicul adolescent

Veşnicul adolescent este un tip mai curent de cât s'ar putea crede în epoca şi literatura noastră contimporană. In literatura franceză talente remarcabile ca Julien Green, Cocteau şi alţii nu se pot desprinde de epoca aceasta a vieţii şi opera lor, oricât de mare ar fi valoarea ei intrinsecă, suferă un fel de întârziere, dacă nu chiar o oprire, în procesul său evolutiv. Atât Julien Green, cât şi Cocteau, sunt fără îndoială încă tineri, dar e foarte curios că ei au rămas în etapa vârstei precoce în care au atins culmea gloriei. Jean Cocteau, de pildă, a fost celebru la 18 ani, născut la 1891, îl vedem purtându-şi adolescenţa de vre-o 25 de ani....

Subtil în gradul cel mai înalt, comprehensiv, înzestrat cu tot felul de talente, Jean Cocteau a scris versuri, romane, piese de teatru, a vorbit despre pictura cubistă atât de bine în cât a convins chiar pe cubişti. Regisor de teatru şi cinema, el este un desenator de talent şi meşteşugar într'o artă în care a creiat obiecte ciudate şi originale, pline de fantezie, dovedind că poate ori ce. Dar în fond regăsim mereu pe liceanul care se amuză să facă le „chahut", publicului de astădată, pentru că nu mai are profesori. „Le Potomak", „Le Cap de la bonne Espérance", „Le Coq et l'Arlequin", „La vie d'un pôete", „Les Enfants Terribles" *mai ales şi acum de foarte curând* „La Machine Infernale", *iată un bagaj destul de voluminos... Critica literară franceză însă îl socoate mai mult voluminos, strălucitor, dar fără greutate.*

Poate că prea s'a lăsat furat de mirajul tinereţii sale, de falsa îndrăzneală a unui ştrengar care se joacă de-a călăul sau de-a copilul teribil şi tânărul impertinent, chiar după ce a trecut timpul şi momentul potrivit. A mers mai încet de cât pasul vremii şi a rămas în urmă, adolescent de o adolescenţă veşnică şi iremediabilă.

I. B. Pristley desƀre „Sterilizare"

Sterilizarea, zice celebrul romancier englez, este din chestiunile cele mai importante, mai complexe şi mai grele din vremea noastră.

O astfel de problemă nu poate fi rezolvată nici de o mână de medici, oricât de savanţi ar fi, nici de unul sau mai mulţi oameni de lege. Toată lumea, bărbaţi şi femei trebuie să se intereseze *de ea, dacă vor să merite numele de oameni. Dar Priestley nu vrea să spună prin aceasta că fiecare trebuie să aibă o soluţie sau o părere absolută, căci problema e foarte complicată.*

In adevăr, faptul că statul îşi asumă aşa, netam nesam, să suprime omului dreptul la paternitate, trebuie să provoace în primul loc un sentiment de revoltă şi de neîncredere. Mai întâi de unde poţi şti dacă se poate aplica în mod drept şi competent cuiva calificarea de degenerat, dement, criminal, etc.?

Un Nazi entuziast, zice el, poate foarte uşor să socoată pe toţi cei ce nu se 'nchină lui Hitler, de pildă, ca pe nişte criminali odioşi. Vom găsi apoi foarte mulţi oameni gata să afirme că pacifiştii sunt nişte demenţi.

Chiar medicilor nu li se pot da drepturi imprescriptibile în acest sens. Aş putea paria, zice Priestley, că unii medici germani ar fi gata să declare pe comunişti ca pe nişte degeneraţi crimniali.

Sterilitatea obligatorie, observă el, ne dă impresia unei uşi deschise spre multe alte scopuri. Dacă autorităţii îi vine în minte să suprime facultatea de reproducere, cine ar putea opri să se suprime tot ce-i va trece prin fantazie cu timpul?...

Dar dacă reflectăm din alt punct de vedere vedem că omul de azi nu poate exista de cât mulţumită unei cooperaţii complicate şi că dacă nu luăm în consideraţie aceste condiţiuni vom redeveni în curând nişte bestii înfometate.

Statul, ca reprezentant al comunităţii, este răspunzător de incapabilii sau criminalii care ameninţă colectivitatea. Iată un exemplu scos dintr'o statistică. Intr'o localitate trăia o familie care avusese nouă copii dintre care nu mai era în sarcina familiei decât unul, aproape imbecil. Toţi ceilalţi erau ţinuţi într'un azil pe seama colectivităţii. Cu banii pe care-i cheltueşte statul cu întreţinerea acestei interesante familii s'ar fi putut ajuta măcar vre-o şase oameni de geniu, căzuţi în mizerie. Nu era mai bine dacă nu se năşteau? S'ar putea ajunge la concluzia că dacă Statul trebue să aibă grijă de copii, ar trebui cel puţin să fie lăsat să şi-i aleagă! Din punct de vedere logic, închee Priestley, o societate care distribuie ajutoare de somaj după familiile cele mai numeroase, ar trebui să aibă dreptul de a controla naşterile. Când depinzi de stat trebuie să te supui şi la poruncile lui.

Problema deci nu e rezolvată şi nu va putea fi încă multă vreme.

Până atunci hitleriştii se amuză sterilizându-şi adversarii politici!...

Premiile literare...

Abia s'a terminat cu premiul Nobel şi se vorbeşte deja despre premiul Goncourt, Femina, etc., etc.

La ce dată va fi acordat premiul Goncourt anul acesta? In 1931 s'a dat premiul Goncourt Luni 7 Decembrie, în 1932, Miercuri 7 Decembrie, în 1933, Miercuri 6 Decembrie. Anul acesta s'a fixat mai întâi Luni 3 Decembrie, apoi Miercuri 5 Decembrie şi în sfârşit Luni 10 Decembrie.

Pronosticuri puţine până în prezent. Baloane de încercare s'au lansat până acum în favoarea lui Georges Bonneau şi Eugène Dabit. Doi mânzi aparţinând... aceluiaşi grajd (?!) au partizani mai siguri: Roger Vercel şi Maxence van der Meersch.

Se zice că Léon Daudet va susţine pe Hubert de Lagarde, *pentru minunatul său roman:* „Le Soupçon".

J. H. Rosny ar fi foarte impresionat de farmecul romanului „Le Hameau de la Solitude" *al* lui Yves Florenne, *iar Dorgelès, este pentru „Clamadieu"* al lui *Elie Richard.*

Lucien Descaves va vota „izolat" ca anul trecut. Se zice că citeşte ultima operă a lui Ignace Legrand.

Juriul premiului „Femina" nu este încă hotărît dacă va premia o femee sau un bărbat. Sesiunea aceasta este însă foarte bogată în opere feminine foarte remarcate: Monique de St. Hélier, Clarisse Francillon, Simone Chevallier, Jeanne Magendie, Constance Coline, etc.

In special romanul d-nei Monique Saint Hélier, „Bois Mort" *a avut un succes destul de însemnat, alături de romanul* „La main passe" *a d-nei Constance Coline. Juriul are de unde alege.*

Balzac şi mama sa

Un american, Waller Scott Hocstrings, a publicat un volum de scrisori ale lui Balzac către familia sa. *Rosny-ainé a spus odată într'o conversaţie cu un pasionat admirator al lui Honoré de Balzac:*

„Acest om mare a fost, de sigur, un om absolut imposibil în legăturile sale cu alţii..." Din scrisorile lui Balzac către mama sa se vede câtă dreptate a avut Rosny.

Să-i scrie bietei bătrâne era pentru Balzac o corvadă neînchipuit de grea:

„Imi ceri să-ţi scriu cu deamănuntul?! Dar, biată mamă, tot nu ştii cum trăesc eu? Când pot scrie trebuie să-mi scriu manuscrisele; când nu-mi scriu manuscrisele mă gândesc la ele. O pagină smulsă de afaceri, îndatoriri, afecţiuni îmi mănâncă viaţa!".

Dar nici să primească scrisori de la ea nu vrea:

„Eram gata să-mi încep, în dimineaţa aceasta, munca cu curaj, când scrisoarea ta a venit să mă dezorganizeze complect. Era de plâns nu altceva! Crezi oare că poate cineva să mai aibă gânduri artistice având în faţă un tablou ca acela al mizeriilor mele pe care mi-l prezinţi tu?"

Deci un om de geniu nu trebuie să mai datoreze nimic nimănui, nimeni nu trebuie să-l turbure cu nimic, dar, totuşi, când el are nevoie de a se confia, de a-şi vărsa necazul, de a-şi spune suferinţa, trebuie ca mama să fie gata a-l asculta, a-l mângâia, a-l ajuta. Iată ce scrie mamei sale din Aix Les Bains, unde iubita sa, Marchiza de Castries, îi pune inima la tortură:

„Mamă bună şi mult iubită, te sărut din toată inima, din tot sufletul. Dacă ai şti câtă nevoie am în clipa aceasta de a putea să mă arunc la inima ta ca într'un adăpost de iubire întreagă, mi-ai pune un cuvânt duios în scrisorile tale, dar aceia la care răspund nu conţine nici cea mai mică sărutare din partea ta. Adio, mamă, asta e foarte rău...".

De altfel nici odată nu-şi poate reţine sentimentele pentru el însuşi, căci ele sunt exaltate şi-l debordează. Familia-i cunoaşte toate dragostele. Mai grozave sunt însă scrisorile lor când mama sa îi descrie situaţia materială, ruina averei lor din cauza lui Honoré de Balzac şi mizeria ei din ultimile zile, înainte de moartea lui Balzac, căruia tot ea i-a închis ochii aceia plini de lumină pe care atâtea femei i-au iubit.

Viaţa acum un secol

Jurnalul d-nei Mars din 1843 şi 1844 e un mic carnet de socoteli, legat într'o hârtie moarată de culoare închisă. El a fost păstrat în arhiva Operei şi datează din ultimii ani ai celebrei artiste Anne-Francoise-Hippolyte Boutet, care-şi luase, după cum se ştie pseudonimul mamei sale, născută Salvétat.

D-na Mars, după ce-a jucat pentru ultima dată la Comedia Franceză la 31 Martie 1841, „Tartuffe" şi „Jeu de l'amour et du hasard" a dat la 15 Aprilie următor, reprezentaţia de adio, unde a apărut în „Misanthrope" şi „Les fausses confidences". La 18 Mai 1842, a fost numită inspectoarea claselor de declamaţie dela Conservator, începând dela 1 Octombrie.

Părăsind casa din strada Tour-des-Dames, unde avusese vecini pe Talma şi Duchesnois, celebra actriţă a închiriat un apartament în strada Lavoisier, unde-a şi murit la 20 Martie 1847.

Desigur că ea avea obiceiul, mai înainte chiar de epoca în care s'a retras din teatru de a-şi ţine contabilitatea şi tot odată de-aşi însemna cu sfinţenie toate ocupaţiunile cotidiane.

Carnetul păstrat ne arată că veniturile artistei pensionare se ridicau în 1843, la suma de 26.969 franci şi 30 centime, compuse din diferite rente şi dobânzi, din leafa lunară, pe care o primea dela Conservator (158,30 fr.) şi din suma de 8.400 fr. înscrisă la rubrica: „pensiunea teatrului".

Câteva rânduri scrise la data de 28 Ianuarie 1843 ne arată cu prisosinţă tonul extrem de simplu al acestui document:

„M'am dus la Magot să-mi cumpăr o rochie (adică stofa pentru o rochie); aceasta m'a costat 58,30 franci. Am dat-o să mi-o confecţioneze D-nei Filon. Am făcut o vizită D-nei Valmore. Am trecut pela D-na d'Harcourt, ca să văd dacă n'avea mantia mea cea neagră. Nu era acolo. Am luat masa împreună cu Charles şi Alphonse. Seara au venit Millot şi d. Vidal".

Ceva mai departe se pregăteşte să plece la Vichy. In vederea plecării îşi aranjează furnizorii, se îngrijeşte de diamante, etc. Joi, 6 Iulie, e fixată plecarea. Iată cum se călătorea până la Vichy în 1843:

„Am plecat din Paris, scrie d-na Mars, cu trenul de Orleans, de acolo am luat, camerista mea şi cu mine, diligenţa până la Moulins, iar de acolo ne-am continuat drumul până la Vichy cu un omnibus detestabil. Am ajuns Sâmbătă dimineaţă la ora 5. Aici plătesc 8 franci pe zi. Bucătăreasa casei prepară masa".

D-na Mars notează apoi cu multă conştiinciozitate tratamentul pe care-l urmează sub supravegherea doctorilor Prunelle şi Noyer: 3 pahare de apă şi o baie cotidiană.

In ziua de 12 de exemplu scrie:

„Am băut trei pahare de apă şi mi-am făcut baia. Am primit o scrisoare dela Prinţul Mistcherski, care mi-a trimis o scenă scrisă de el în versuri şi care-mi cerea să-l primesc: a venit. Am eşit apoi să mă plimb. Timpul era frumos".

Doctorul Prunelle a invitat-o pentru Joi, 20. Acolo mai erau Ministrul Comerţului Cunin-Gridaine, d. Vatry, d. Mortimer, d. Dupre.

„Ploua cu găleata, am luat „une chaise à porteur". Am plătit 5 franci. Am primit o scrisoare dela Pepita".

Duminică, 30:

„Ne-am dus la „Saut de la chèvre". Voiajorii mei au plecat. Seara am fost cu Durand la Bordeaux ca să văd ţăranii dansând".

Cărţi

DR. S. TOVARU: *docent universitar Problema şcoalei româneşti din Balcani. Tip.: „Cultura" Bucureşti, 1934.*

TUDOR VIANU: *Estetică. Volumul I. Fundaţia pentru literatură şi Artă „Regele Carol II" Bucureşti, Preţul 100 lei.*

M. COSTIN: *Şoimii patrupezi. Tip.: „Studio" Tg.-Mureş, 1934. Preţul 40 lei.*

ALEXANDRU CĂLINESCU: *Declin (Poeme) Colecţia Revistei „13". Preţul 40 lei.*

HENRIETTE YVONNE STAHL: *Steaua robilor. Ed.: „Adevărul" Bucureşti, 1934. Preţul 60 lei.*

MARCEL BRANDZA: *Flora ilustrată a Plantelor lemnoase din România. Ediţiun publicată sub îngrijirea d-rei Panca Eftimiu doctor în ştiinţe. Ed.: „Cartea Românească" Bucureşti, 1934.*

MONITOARE

MONITORUL MUNICIPAL: *No. 37 (Noembrie) Timişoara.*

Poşta Redacţiei

ISACEL S. S., *publicist. — Ne spuneţi în scrisoarea care vă însoţeşte bucata:*

„De publicarea articolului acesta — depinde răspunsul ce-l voiu primi, desigur tot prin revista d-voastră, din partea tinerei poete amorezate" (căreia îi dedicaţi proza).

Scuzaţi, dar astfel de oficiu nu facem...

C. A. RĂDĂUŢI. — *Ne trimiteţi versuri şi fotografia d-voastră. Putem publica numai fotografia...*

I. G. IAŞI. — *V'am citit scrisoarea. Am reţinut următorul pasaj:*

„Acum două luni simţind o inspiraţie de a scrie versuri m'am pus la scris şi am reuşit. De atunci şi până azi am scris cele cinci compoziţii alăturate.

Cum mulţi m'au felicitat pentru aceste poezii mi-a venit ideia să le trimet Dv., ca să le înseraţi în revista Dv., la rubrica „Primii Paşi".

La titluri n'am avut aşa inspiraţie aşa că vă dau Dv., libertatea să alegeţi alte titluri care o să vă convie. Dar dedicaţiile din a doua, a treia, a patra şi a cincia compoziţie să fie neapărat reproduse întocmai. Cât despre prima poezie titlul să nu fie schimbat căci titlul pus de mine e real!

Că sunt greşeli de ortografie recunosc singur căci în acest domeniu nu sunt „specialist". Cred că veţi scuza acest fapt şi veţi bine-voi a pune pe corectorul Dv., ca să le corecteze, pentru care lucru vă mulţumesc anticipat!

Aveţi timp de 4 luni ca să le înseraţi. Dacă până în 4 luni nu le veţi fi publicat atunci voiu socoti că am dreptul să le inserez în altă publicaţiune. Dar nu cred că voiu fi nevoit să fac acest lucru căci cu siguranţă că poeziile o să vă placă şi le veţi însera, consecutiv, pe toate. Aceste poezii au izvorât din fundul sufletului meu!".

Ca să vă fac plăcerea, reproduc această strofă:

Stând aşa, şi gândindu-mă la tine,
Simt că, de dragoste, un fior îmi
vine;
Căci sunt îndrăgostit de trupul tău
felin
Şi nu găsesc cuvinte prin care
iubirea-mi să-ţi exprim.

De iubit, suntem siguri — că iubiţi teribil. Dar totu-i de găsit cuvântul...

Aşa că nu vă putem felicita şi noi pentru versurile d-voastră.

D. DR. — *V'am citit poezia „Dancing-Bar":*

Şi, surde acorduri de Bangy şi
Ghitară,
străbate cu greu prin groşii pereţi
Cuprins este totul de besnă afară;
la zid urinează în tihnă doi beţi.
Ptiu!

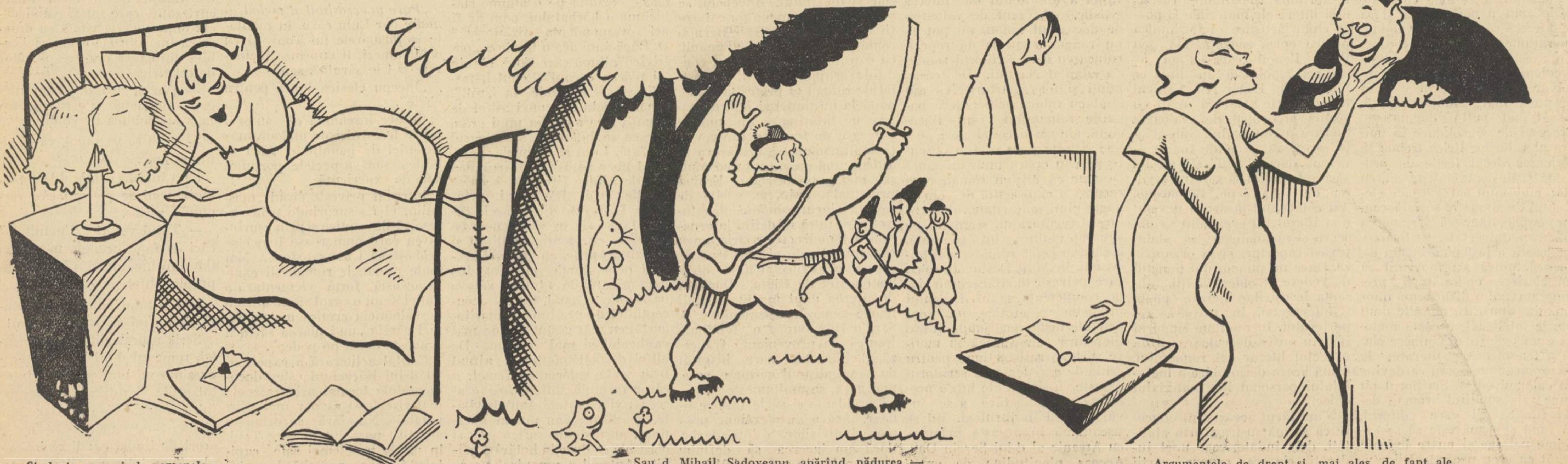
D. R. — ŞOSEAUA OLTENIŢEI, Bucureşti. — *V'am citit schiţa intitulată „Şoseaua", pe care „roţi cauciucate o alină pe pântece după trecerea unei şine grele de fier".*

Pentru alungarea acestor obsesiuni, vă sfătuim să vă mutaţi de pe Şoseaua Olteniţei...

O. M., Ileni (Făgăraş). — *Vă temeţi că versurile nu vor fi publicate, din pricină că le-aţi trimis în ziua de 13 Octombre.*

Chiar dacă erau trimise în ziua de 14 aveau aceiaşi soartă....

„INTR'UN CĂMIN DE DOMNIŞOARE" de ANIŞOARA ODEANU — „NOPŢI DE SÎNZIENE" — „FATA CU PĂR DE LUP" de AL. BILCIURESCU

Studenta preparînd examenele... — ...Sau d. Mihail Sadoveanu apărînd pădurea — eroina romanului — contra inamicilor. — Argumentele de drept şi, mai ales, de fapt ale femeii-avocat...

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 731
DUMINICA 9 DECEMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Cincinat Pavelescu

Pe Cincinat Pavelescu l-am cunoscut foarte puțin. Eram din tabere adverse. De-oparte—notițe îndreptate mai mult asupra unui anturaj de cabotini. De alta — epigrame ofensatoare.

Aceste „relații încordate" au durat până la ultimul volum de epigrame al lui Cincinat Pavelescu, despre care — într'un bilanț de sfârșit de an literar — spuneam, în această revistă, numai cuvinte bune... trecând peste polemica dintre noi.

Acest lucru l-a surprins pe Cincinat Pavelescu. El se aștepta la orice — numai la laude dela un adversar, nu.

Atunci Cincinat Pavelescu

CINCINAT PAVELESCU

mi-a trimis o scrisoare de patru pagini subliniind purtarea civilizată a „Adevărului Literar". Am primit și un volum cu o dedicație în acelaș sens.

Iar subt epigrama injurioasă, poetul scrisese „Sans rancune!"

Există în cafeneaua noastră literară obiceiul de a ponegri adversarul până la negarea talentului. N'am făcut niciodată acest lucru. Iar cazul lui Cincinat Pavelescu — pe lângă atâtea altele — este o dovadă a obiectivității noastre.

Cincinat Pavelescu a avut suflu poetic. A avut și spirit.

Serenada lui, — închinată eroinei cu păr blond, în care soarele își încurcase razele, încât el însuși nu știa

Care-i raza lui de aur,
Care-i firul tău de păr, —

a trecut din gură în gură. A rămas în suflete — ca un ecou de chitară... un fior plin de duioșie și de grație.

Cel ce-a reușit să scrie poezii, care au rămas în amintirea tuturora — poezii la care toți recurg în clipe de melancolie— face parte dintre cei chemați. Creiază un tipar ideal pentru visurile noastre.

Dar în afară de cântece, Cincinat Pavelescu a scris epigrame — multe reușite.

Dacă ținem seamă de cadrul improvizației, de verva epigramistului, — trebue să recunoaștem că atâtea cuvinte și strofe de spirit, rostite de dânsul, aveau un farmec în plus pe lângă litera moartă.

Acest scriitor era și magistrat. A peregrinat, toată viața, în provincie tânjind după București, cu toată prietenia oamenilor mari, cu toate banchetele oficiale înveselite de verva lui, cu toate epigramele închinate miniștrilor, președinților de consiliu, cabinetelor întregi.

Ceiace reușește ultimul agent electoral pentru un om de casă—n'a izbutit în viață Cincinat Pavelescu. A murit cu idealul neîndeplinit. Doar înmormântarea i-a avut loc în Capitală.

Un om cu relațiile lui, și care a rămas un învins al vieții — înseamnă că și-a călăuzit pașii cu demnitate.

Acum pașii i s'au oprit pentru totdeauna.

Acei care au suspinat pe muzica versurilor lui, cei ce-au râs cetindu-i sau ascultându-i epigramele — au rămas o clipă pe gânduri, în ziua de sfârșit de toamnă, când poetul rozelor și al zâmbetelor s'a pogorît sub frunzele uscate.

Dar am luat parte la durerea morții lui și noi adversarii, cu care el a avut poate mai multe puncte comune decât de desbinare.

Am înțeles acum că de acest adversar am fost mai legați decât de un tovarăș.

Iar sfârșitul autorului „Serenadei" a pus doliu nu numai pe balconul eroinei, n'a făcut numai ca soarele să-și retragă razele din șuvițele blonde, n'a strecurat printre panglicele colorate dela mânerul chitarei numai o fâșie neagră — ci a plecat și ochii adversarilor spre pământul atotprimitor, care unifică visul cu scheletul.

M. SEVASTOS

Helada

Inscripție Tebană

Și bărbat i-a fost și fiu ca să zidească
Animalitatea și'n acelaș timp
Omenie cu proporții de Olimp
In aceeași plămădire omenească.

Trebuia să se deștepte'n cumpănire
Asuprirea și dreptate-alături, în
Singurul predestinat de soartă sân
Să lăpteze crima lângă ispășire.

Trebuia ca mila și cu nepăsarea
Să se 'nfăptuiască din acelaș sbor,
Și mai trebuia ca tragedia lor
Să-și găsească zbuciumul și dezlegarea.

Eteocle și cu Polinice'n luptă,
Când lumina ochilor Edip și-a scos,
Au căzut ca niște ucigași de jos
Prin ursita lor din lapte încă suptă.

Antigona'n schimb a răsărit în soare
Cu căldura iubitorului ei gând,
Și-a trecut cu eroinele la rând
Sufletul ei îmbrăcat de sărbătoare.

N. DAVIDESCU

Din viață... și din cărți

La vie est une passerelle..

De sus, din balcon, vedeam trecând în fiecare zi, aproape la aceiași oră, un bătrân rău îmbrăcat, cu fața suptă, care 'n ținuta și mersul său, părea a fi jenat chiar de existența sa în spațiu.

Curioasă să-i aflu starea, l-am întâmpinat, într'o zi, în stradă; și, cerându-i să-mi arate direcția unui alt cartier, am intrat cu el în vorbă.

Mi-am dat seamă că era francez; și, dealtfel, în chip cuviincios, se prezintă „Jean Duruy, professeur".

Ca să-i alung jena de care părea cuprins și pe care i-o vedeam în gestul, repetat, de a-și ascunde haina fără de nasturi. îl întrebai, în chip natural și'n limba lui:

— La ce școală sunteți profesor?

— Acum, doamnă, aș profesa, în chip strălucit, la școala vieței, — îmi răspunse el, strângând mai tare haina în jurul trupului istovit.

— La școala vieții sunt prea mulți profesori interpreți... Eu vă 'ntreb, însă, de ocupația zilnică și pozitivă.

— E aceia s'ajung a nu-mi mai da seamă, a nu mai ști că exist; și, atunci am să simt că mi-am făcut datoria.

— Față de cine?

— De mine, bine-înțeles; că, pentru omenire, am cel mai profund dispreț.

Bătrânul se 'nclină și, lipindu-se de ziduri, se depărtează ca umbra prin luminiș.

Târziu, când mașinile urlă și danțează cotilionul lor infernal; de câteva nopți auzeam, în scurte clipe de liniște, un glas, nasal și tărăgănat, repetând o melopee, întreruptă, de quinta unei tuse seci:

„La vie est une passerelle dont les poutres sont souvent pourries tant pis pour qui s'y fie, tant pis!".

Cercetând, în lumina străzii, văd bătrânul, isbindu-se de ziduri și lunecând apoi până 'n margine de trotuar.

„La vie est une passerelle".

Un clacson, puternic, îi acopere glasul și tusa îl oprește 'n loc.

„La vie est une passerelle", — mai aud, ca un ecou, pierdut, în vijelia unei păduri.

Rembrandt

In fața celei mai bogate fructării din Capitală, se oprește o elegantă limuzină din care se scoboară un valet, ce-ar putea fi ușor confundat cu stăpânul trăsurii, dacă n'ar deschide ușa pe dinafară și nu s'ar adresa, reverențios, stăpânei, care-i întinde o hârtie de bancă, și se lasă apoi, ca ostenită de gest, pe perna de catifea.

Prin ușa deschisă se răspândește, în aer, parfum exotic, și în sgomotul străzii s'aud sunetele radio-ului, înăbușit.

De pe trotuar, de lângă bara vitrinei, se deslipește un bătrân, slab și palid, cu chip distins, dar sărăcăcios îmbrăcat; s'apropie, îndoelnic, de ușă, tace; și, cu pălăria 'n mână, se 'nclină adânc.

Privirea doamnei alunecă pe chipul stins, în timp ce valetul depune în trăsură un mic coșuleț; și explicând, grăbit, în franțuzește „cela a coûté, justement, la somme que vous m'avez donnée", înlătură bătrânul, închide ușa și-i gata să-și ia locul când s'aude strigat:

— Joseph, donnez quelques sous au vieux, car il ressemble, parfaitement, à un portrait de Rembrandt.

C. MARINO-MOSCU

Elegie

Dece sunt ros de liniștea pinilor?
Poate iubesc ochii stilizați de săgeți
Și lâncezesc, — purpură grea pe pereți —
Ca răstigniții în miezul grădinilor.

Când ai venit în botfori scumpi de domn,
Singurătate, prin orgele apelor?
Ți-e udă linia tristă a pleoapelor
De roua continentelor de somn.

Cu tine alături, în ferigile serilor,
Fața simplă răsare, fața simplă apune,
De tâmpla mea se sprijină o minune
— Mișcare pură 'n savana tăcerilor.

MIRCEA PAVELESCU

Iser — Peisaj

Cartea dela San Michele

de *I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI*

Reproducem aici un fragment din minunata conferință rostită de d. Brătescu-Voinești la cercul „Libertatea" — în cadrul unui ciclu de interesante conferințe, ținute de intelectuali de seamă.

Eroul cărții, deși nu are încă decât 26 de ani, e la Paris medic cu reputație, mai ales în lumea aristocratică. Elev al lui Charcot, înzestrat cu un fin spirit de psiholog, el și-a dat seama că nouăzeci la sută din doamnele care vin să-l consulte nu suferă nici de apendicită, nici de colită, maladiile la modă, de care se pretind atinse, ci că bolile lor sunt de natură nervoasă. Tratamentele lui fac adevărate minuni. Printre clientele, al căror număr sporește necontenit, e o tânără contesă, al căreia soț, om foarte cumsecade, e mai bolnav decât ea. Il amenință în fiecare zi mai îngrijitor obezitatea, pricinuită de viața din Paris, cu care a înlocuit viața sănătoasă ce ducea la moșia sa din Turena. Deși extrem de interesant, mi-ar cere prea mult timp să vă povestesc cu câtă măestrie și delicateță, doctorul convinge pe contesă să plece pentru câtăva vreme la țară. Și ei și contelui viața de acolo le priește de minune. Invitat acolo pentru câteva zile, doctorul se duce. Găsește acolo pe amândoi complect vindecați. Face acolo cunoștința unui viconte, văr al contesei, ofițer încrezut, trăgător vestit, care se laudă cu rândunicile pe care le împușcă cu glonțul. De îndată, fără să ne-o spue, simțim că eroul a înțeles ce e între contesă și vărul său.

Paginile în care povestește cum împiedică pe ofițer să plece la Paris pentru a lua parte la un concurs de tir sunt de un humor desăvârșit. Tot atât de desăvârșită e discreția rândurilor în care simțim indignarea lui pentru situația în care e târât prietenul său, contele.

Intr'o seară, plimbându-se cu contesa prin parcul scăldat în lumina argintie și proteguitoare a lunei, descoperă... ba nu descoperă încă nimic.

Pentru a împiedica pe ofițer să plece la concursul de tir de la Paris, îi sugerase că e grav bolnav. Sugestia reușise. Nerodul sta țintuit în pat, cu o pungă de ghiață pe pântece.

Intors din parcul în care se plimbase cu contesa, doctorul se culcă și are un coșmar, în care se ceartă cu un monstru, care-i spune rânjind: „Pretinzi c'ai țintuit pe viconte în pat pentru a răzbuna rândunicile pe care le împușcă. Aida de! Farseurule! Othelo! Ai făcut-o pentru a-l împiedica de a se plimba în parc cu....

Citez: „Făcui o sforțare violentă pentru a-mi ridica membrele amorțite și mă sculai asudat. Deodată vălul se ridică de pe ochii mei vrăjiți. Prin fereastra deschisă văzui luna plină, cum mă privea.

„Lună, zeiță fecioară. Mă poți tu auzi prin tăcerea nopții? Pari atât de dulce, dar și atât de tristă! Poți tu înțelege suferința? Poți tu ierta? Poți tu vindeca rănile cu balsamul luminii tale limpezi? Mă poți tu învăța să uit? Vino, soră dulce, vino de te așează lângă mine, sunt atât de obidit! Pune mâna ta albă pe fruntea mea înfierbântată și domolește gândurile mele răvășite. Șoptește încet auzului meu ce trebue să fac, unde trebue să fug, ca să pot uita cântecul sirenelor...

Mă dusei la fereastră și multă vreme rămăsei privind, pe regina nopții, care-și urma calea printre stele. Le cunoșteam bine pe toate din nopțile mele de veghe și le chemam pe fiecare pe nume: Scânteietorul Sirius, Castor și Polux, adorați de corăbierii antichității, Arcturus, Aldebaran, Capela, Vega, Casiopea! Ce nume purta steaua strălucitoare de deasupra capului meu, care-mi făcea semn cu lumina ei fixă și sigură? A! da, era ea. Adeseori cârmuisem barca mea, călăuzit de scânteierea ei, și adeseori îmi arătase drumul, când rătăceam în câmpiile de zăpadă ori în pădurile țării în care sunt născut. Steaua Polară.

— Iată-ți drumul. Călăuzește-te după raza mea și vei fi scăpat".

Doctorul va lipsi timp
de o lună. Sunteți rugat
a vă adresa doctorului
Norstrom, Blevardul
Haussmann No. 66

Iată în ce mod discret și plin de poezie aflăm că eroul, în fața constatării că s'a îndrăgostit de contesă și frământat de scrupule pentru jicnirea ce ar fi putut aduce contelui, pe care îl iubea și-l stima, dacă s'ar fi lăsat pradă îndemnurilor tinereții sale și farmecelor contesei, se hotărăște să fugă în Suedia, țara lui natală.

Vai! cât mi-e de rușine pentru chipul lamentabil în care v'am rezumat admirabilul Capitol VI al cărții de care vă vorbesc.

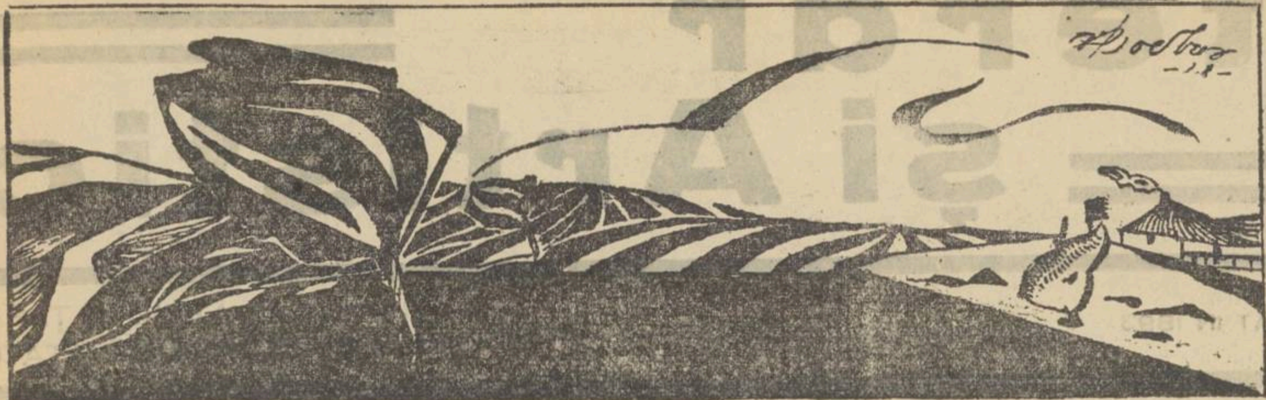
Constatarea insuccesului meu mă sfătuește să renunț de a încerca să vă rezum Capitolul VII, în care e descrisă călătoria eroului în Laponia, în tovărășia Ristinei, nepoata bătrânului lapon Turi. Fără îndoială e unul din cele mai frumoase lucruri pe care le-am citit. In el se poate vedea ce extraordinar însuflețitor e Axel Munthe. Te gândești citindu-l la un prestidigitator miraculos, care pe ce pune mâna învie. Obiectele pe care le atinge încep să respire, să râdă, să plângă, să trăiască. Cât suflet trebue să aibă un artist pentru ca din prisosul lui să împrumute nu numai personagiilor, dar chiar și lucrurilor pentru a le însufleți.

■

O însușire tot atât de mare a autorului, pe lângă cele de care v'am vorbit, e cuviința, o scrupuloasă cuviință, isvorâtă din întemeiata lui convingere că, între nenumăratele lucruri și spectacole care trec pe dinaintea ochilor noștri, sunt unele care nu pot deveni subiecte ori obiecte de artă, oricâtă genialitate ar avea cel ce întreprinde să le zugrăvească.

Emulii unei noui școli literare, care pretind că revoluționează arta scrisului, afișează un dispreț suveran pentru scrierile cuviincioase. Nu e epitet oricât de aspru, de trivial și de grosolan pe care să se sfiască de a-l întrebuința pentru calificarea acelor scrieri. Cu ostentație și persevență se duc să-și caute subiectele în substraturile drojdiei societății și oricât de desgustătoare ar fi lucrurile înfățișate văzului lor de realitate, le șarjează încă, pentru a se dovedi îndrăzneți și originali. Activitatea, bucuriile și durerile oamenilor normali nu-i interesează, zugrăvirea lor le pare banală, lipsită de interes. Lor le trebuesc eroi stranii, bizari, care săvârșesc acte excepționale; — și în goana lor după nou și inedit, întrebuințând uneori cuvinte și expresii luate din vocabularul chivuțelor și salahorilor, ne zugrăvesc tipuri patologice, monștri imposibil de situat nici în timp nici în spațiu, atribuindu-le acte de o absurditate apocaliptică. Ochii ucenicilor acestei școli literare nu mai pot vedea decât părțile grețoase ale lucrurilor. In fața copiilor ochii lor nu mai văd nimic din frăgezimea și drăgălășia copiilor, — la auzul lor nu pătrunde nimic din naivitatea vorbelor lor. Din o mie de copii trecuți pe dinaintea lor, văzul nu li se oprește decât asupra celor rahitici, ori hidrocefali, plini de bube, în descrierea cărora se complac ca într'o

(Continuare în pag. II)

Cartea dela San Michele

(Urmare din pag. I-a)

baie călduţă. Nenumăraţi bătrâni au prilejul să întâlnească în viaţă, — mulţi din ei curaţi, frumoşi. Adormirea patimelor a adus pe chipurile lor înseninarea. Părul şi barba albă a unora aduc aminte chipuri de sfinţi zugrăviţi în biserici. Toţi poartă în făptura lor acel ceva indefinibil, ca un bilet vizibil de călătorie, călătoria din care nu se vor mai întoarce.

Ochii ucenicului şcoalei literare înaintate nu se opreşte decât asupra bătrânului hidos şi asupra murdăriei, neputinţelor şi mizeriei, fatal legat de bătrâneţea lui.

Imprejurările au dus pe autorul cărţii dela San Michele la Neapole în vremea îngrozitoarei epidemii de holeră, la Mesina în vremea marelui cutremur, care prefăcuse oraşul într'un morman de ruine, printre care forfoteau ca hienele bandiţi prădători.

Citiţi capitolele în care se descriu acele urgii şi veţi vedea câtă măsură, câtă cuviinţă pune Axel Munthe în zugrăvirea unor spectacole şi scene, de care, vorba cronicarului, „se sperie gândul".

Autorul cărţii dela San Michele e medic de boale nervoase. Clientela lui se compune mai ales din femei. Câte cazuri de histerie bizară trebue să fi examinat şi să fi tratat el! Şi totuşi nu se opreşte să ni le descrie. De ce ? Pentrucă ştie că asemenea făpturi n'au ce căuta într'o lucrare de artă şi că locul lor e în tratatele de patologie.

In multe pagini ale cărţii sale sunt descrişi copii, unii morţi sub cuţitul cu care îi opera. Citiţi acele pagini şi mai cu seamă capitolul întitulat John şi veţi vedea ce imagini frumoase şi ce scene înduioşătoare văd ochii lui.

Nenumăraţi bătrâni şi bătrâne trăesc şi mor în paginile cărţii sale: maestro Vincenzo, Pacciale, unchiaşul Iapon Turi, bătrâna marchiză, mătuşa contesei, nenorocita babă dela Anacapri, a căreia moarte o presimte singurul ei tovarăş, un câne, — doctori, preoţi octogenari, călugări şi călugăriţe care nu-şi mai pot aminti vârsta, — domnul Alphonse, decanul bătrânilor, pe care moartea întârzia să vie să-i culeagă şi pe care îi îngrijeau călugăriţele dela San Pietro în Vicoli şi câţi alţii Citiţi paginile în care Axel Munthe îi descrie şi veţi vedea ce vedeau ochii lui, la aceşti bătrâni, ce părţi ale făpturii lor socoteşte vrednice să fie împărtăşite cititorului şi ce atitudine cuviincioasă şi compătimitoare are pentru acele sărmane făpturi, care se târau încovoiate spre poarta de ieşire din viaţă.

O altă însuşire a cărţii e enormul număr de personagii şi de episoade ce cuprinde. Când ai terminat-o de citit, ţi se pare că n'ai citit un singur volum, ci zece, douăzeci. Fiecare personagiu ţi se întipăreşte în minte de nu-l mai poţi uita nici odată. Eşti încredinţat că ai să-l recunoşti de îndată ce s'ar întâmpla să-l întâlneşti. Cu drept cuvânt un critic a scris că „se cuprinde în *Cartea dela San Michele* material, care să ajungă autorilor profesionali pentru romanele lor senzaţionale până la sfârşitul vieţii lor". Şi aşa e.

Un alt critic zice că această carte s'ar cuveni să poarte ca titlu: *Cartea morţii*. Şi în adevăr, chinuitoarea frământare a gândului autorului de problema marei taine, care poate să se petreacă dincolo de graniţele vieţii se vădeşte în multe pagini. O mărturiseşte autorul însuşi, în prefaţa traducerii în franţuzeşte, citând cuvintele adresate de Michel Angelo lui Vasari: *„Non nasce in me pensier che non vi sia dientro scolpita la morte"*. Nu încolţeşte în mintea mea un gând, în care să nu fie întipărită moartea.

Dar însuşirea culminantă a acestei cărţi, aceea care o încununează cu un nimb strălucitor, e nemărginita bunătate a autorului, care se arată în fiecare pagină. Psiholog desăvârşit, el are o adâncă compătimire, pentrucă are o adâncă înţelegere a sufletului şi a durerilor tuturora, nu numai a oamenilor dar şi a animalelor, mai ales a animalelor.

Reni, urşi, lei, pantere, câni, pisici, maimuţe, broaşte ţestoase, dihori, şopârle, toate îi sunt dragi, cu toate se înţelege. Nu mai vorbesc de păsări pentru care are un adevărat cult. I se pare, zice într'un loc, că sunt făpturile cele mai dragi lui Dumnezeu, de vreme ce şi îngerilor care-l înconjoară le-a dat aripi.

Sunt convins că Axel Munthe ar subscrie cu entuziasm vorbele lui Michelet: *„Plus je connais les hommes, plus j'aime les bêtes"*.

In toată cartea lui, pe unul singur, din cele câteva sute de oameni pe care ni-i descrie, nu îl poate ierta, anume pe un fost măcelar, care, pentru a face să cânte într'una păsările pe care le prindea cu laţul, le orbea cu un ac înroşit în foc.

Am să mă silesc să vă citesc în linişte câteva pasagii, care vă vor face să înţelegeţi bunătatea şi nobleţa sufletească a autorului. Mă rog lui Dumnezeu să mă ajute s'o pot face, fără să fiu gâtuit de emoţie.

Ascultaţi cum povesteşte sfârşitul slugei sale credincioase Pacciale, pasnicul casei sale de la San Michele:

— „Nu-mi plăcea să-l văd scoborând şi urcând de atâtea ori pe zi coasta repede a falezei. Mi se părea că arterele începeau să i se îngroaşe şi adeseori ajungea sus gâfâind. Incolo părea neschimbat, nu se plângea de nimic, — îşi mânca macaroanele cu pofta lui obişnuită şi era în picioare din zorii zilei până la apusul soarelui.

Deodată, într'o zi, nu vru să mănânce, — încercarăm să-l ispitim cu fel de fel de lucruri, dar refuză. Recunoscu că se simţea *un poco stanco*, niţel cam obosit şi păru foarte mulţumit stând două zile sub pergola şi privind marea. Pe urmă stărui să se scoboare la locuinţa lui; — cu mare greutate îl hotărâi să rămâe cu noi. Nu cred că el îşi da seama de ce vrea să se ducă acolo, dar eu ştiam. Il îndemna instinctul lui de om primitiv să se ascundă de ceilalţi oameni, să se culce şi să moară în dosul unei stânci, ori sub un tufiş, ori în grota în care mii de ani în urmă alţi oameni primitivi se culcaseră şi muriseră. Către amiază ne spuse că ar vrea să se întindă puţin pe pat, el care de când era pe lume nu stase în pat ziua. De câteva ori în cursul zilei l-am întrebat cum îi merge, îmi răspunsese: „bine, mulţumesc". Spre seară pusei să i se mute patul spre fereastră, de unde putea vedea soarele scoborându-se în mare. Când mă întorsei, după Ave Maria toţi ai casei, frate-său, stau în jurul odăii. Nimeni nu le spusese să vie, nici eu nu ştiam c'o să se întâmple atât de curând. Nu vorbeau, nu se închinau, ci au stat aşa jos, simplu, nemişcaţi toată noaptea. Conform tradiţiei nimeni nu sta lângă patul pe care Pacciale singur sta lungit, nemişcat şi liniştit, privind în zarea mării. Totul era atât de simplu, atât de solemn, întocmai cum se cuvine să fie când e să se sfârşească o viaţă. Preotul sosi cu Sfintele daruri. Bătrânul Pacciale fu rugat să-şi spovedească păcatele şi să-şi ceară iertare. El îşi clătină capul în semn că se învoeşte. Preotul îi dete sfânta împărtăşanie. Dumnezeu atot puternicul aprobă cu un zâmbet şi zise că bătrânul Pacciale e primit în Cer.

Il credeam ajuns acolo, când deodată îşi ridică mâna şi mă mângâie pe obraz, uşor, aproape sfios.

— *Siete buono comme il mare*, îngână el.

Bun ca marea! Nu cu măgulire scriu aceste ultime ale lui cuvinte, ci cu adâncă minunare! Bun ca marea! De unde veneau aceste cuvinte? Desigur veneau de departe, veneau ca un ecou al unor vremi sfinte de mult uitate, de când Pan trăia încă, — de când pomii din pădure ştiau să vorbească, — de când valurile mării ştiau să cânte şi de când oamenii ştiau să asculte şi să înţeleagă"..

Ascultaţi cum descrie prietenia lui cu gorilul Jacques şi moartea lui:

„Dar bietul Jacques, faimosul goril dela grădina zoologică, cel dintâi din tribul lui, prins şi adus în ţara fără soare de vrăjmaşii lui. Nu-şi punea el cu încredere mâna lui bătătorită în mânile mele de cum vă vedea? Nu se lăsa el cu plăcere să-l mângâi pe spate? Minute întregi sta jos liniştit ţinându-mi mâna. Adeseori îmi examina podul palmei cu multă atenţie, ca un ghicitor în palmă. Imi îndoia pe rând degetele, unul după altul, parcă pentru a examina jocul încheeturilor, — pe urmă lăsa să cadă mâna mea şi se uita la a lui cu aceiaşi atenţie; părea că râdea în sine şi-şi zicea că nu e nici o deosebire între amândouă, — şi avea dreptate. Mai toată vremea sta jos, nemişcat, jucându-se cu un paiu, într'un colţ al cuştei, unde vizitatorii nu-l puteau vedea; foarte rareori se slujea de leagănul ce i se pusese în cuşcă, cu grotescul gând că l-ar fi putut confunda cu mădioasa ramură de sicomor pe care îşi făcea siesta în vremea libertăţii lui.

Dormea pe un culcuş scund ca Serirul Arabilor, dar se scula cu noaptea în cap şi nu l'am găsit în pat decât când a căzut bolnav. Gardianul îl învăţase să mănânce stând pe scaun la o masă joasă, cu un şervet la gât. I se dase chiar şi un cuţit şi o furculiţă de lemn tare, dar nu se putuse obişnui niciodată cu ele şi prefera să mănânce cu degetele, cum făceau strămoşii noştri până acum două sute de ani şi cum face şi azi majoritatea oamenilor; dar îşi bea laptele cu mare plăcere în ceaşca lui. E drept că-şi sufla nasul cu degetele ; dar Laura lui Petrarca şi Maria, regina Scoţiei şi Regele Soare tot aşa şi-l suflau.

Bietul Jacques! prietenia noastră a ţinut până la sfârşit. Boala îi dura dela Crăciun, faţa i se făcuse ca cenuşa, obrazul i se scobise şi ochii i se adânceau din ce în ce în orbite. Ajunsese neliniştit şi îngrijorat, slăbea văzând cu ochii şi în curând se ivi o tuse rău prevestitoare. Ii luai de mai multe ori temperatura, dar trebuia băgat de seamă că putea, întocmai ca un copil, să spargă termometrul, ca să vadă ce se mişca înăuntru. Intr'o zi când sta pe genunchii mei şi mă ţinea de mână, fu apucat de o tuse care îi provocă o uşoară hemoptizie. Vederea sângelui îl îngrozi, lucrul se întâmplă şi multor oameni. Am băgat adeseori de seamă, în timpul războiului, că chiar cei mai curagioşi *poilus*, care priveau fără nici o emoţie rănile lor căscate, se îngălbeneau la vederea câtorva picături de sânge proaspăt. Jacques pierdea din ce în ce pofta de mâncare şi trebuiau fel de fel de mângâieri spre a-l hotărî să mănânce o banană ori o smochină. Intr'o dimineaţă îl găsii culcat în patul lui, cu plapoma peste cap, întocmai ca bolnavii din Sala Sainte-Claire, când erau obosiţi de agonie şi desgustaţi de toate. Trebue să mă fi auzit venind, căci îşi scoase mâna de sub plapomă şi-mi cuprinse pe a mea. Nu vrui să-l deranjez şi şezui lângă dânsul cu mâna lui între ale mele, ascultând gâfâitul respiraţiei lui greoaie şi hârâitul mucozităţilor din gâtlejul lui. Deodată un acces brutal de tuse îi sgudui tot trupul. Se sculă şi-şi duse mânile la tâmple cu un gest desperat. Expresiunea feţei lui se transformase, lepădase masca animalului, era o făptură omenească în pragul morţii. Se apropiase atât de mult de mine, încât pierduse singurul privilegiu pe care Dumnezeu a tot-puternic l-a acordat animalelor ca o compensaţie a suferinţelor la care îi supun oamenii, acela de a muri în pace.

Agonia lui a fost cumplită; a murit gâtuit pe îndelete de moarte, acelaş călău pe care de atâtea ori îl văzusem la lucru în sălile spitalului Sainte-Claire. O recunoşteam după îndelungata încleştare a ghiarei sale.

Şi apoi? Ce s'a făcut cu bietul meu Jacques?

AXEL MUNTHE

Ştiu bine că trupul lui emaciat a fost dus la Institutul Anatomic şi că scheletul cu vasta lui cutie craniană se găseşte încă la muzeul Dupuytren. Dar... să fie oare numai atât?".

Timpul nu-mi îngăduie să citez admirabilele pagini în care descrie înţelepciunea şi fidelitatea cânilor.

Da, supraomeneasca bunătate a autorului, profunda lui compătimire pentru durerea altora, continua preocupare a minţii sale de cele ce pot fi dincolo de hotarele vieţei, sentimentul comunităţii minţii şi sufletului său cu cineva atot puternic, care cârmueşte destinele universului, asigură acestei cărţi, căreia i s'a propus ca titlu *Casa Morţii*, o vecinică nemurire.

In ultimul capitol, retras la San Michele doctorul erou şi autor al acestei cărţi, cu vederea aproape complect pierdută, e cu inima sfâşiată de durerea că nu se mai poate bucura de privelişten colţului de raiu în care cu sudoarea frunţii sale îşi clădise casa.

Ziceam mai sus că el are sentimentul comunităţii cu cârmuitorul acestei lumi. In ce măsură îl are veţi vedea din ultimul pasagiu ce vă voi cita.

Cum zic, aproape complect orb, ca toţi cei ce sunt pe cale de a orbi cu desăvârşire, când se înşera se simţea cuprins de spaimă.

Intr'una din seri, după ce roagă soarele să mai întârzie, să nu se scoboare încă în mare, dându-şi seama de inutilitatea rugăciunii sale şi reamintindu-şi cât de implacabil e destinul, care nu cruţase nici pe Crist, nici pe Sfântul François d'Asisi, se adresează cârmuitorului lumii: Citez:

— „Cu ce drept aşi putea îndrăsni să-ţi cer o favoare, Ţie, care cu mânile tale darnice mi-ai acordat atâtea daruri nepreţuite? Mi-ai dat ochi ca să strălucească de lumină şi ca să se umple de lacrămi. Mi-ai dat inimă ca să palpite de dorinţi şi să sângereze de milă. Mi-ai dat somnul. Mi-ai dat speranţa. Socoteam că mi le daseşi în dar. M'am înşelat, mi le-ai dat în împrumut şi acum mi le ceri înapoi, ca să le treci altuia, care se va naşte din aceiaşi veşnicie în care eu mă întorc acum. Amin, Doamne al luminii! Tu mi-ai dat, tu-mi iei, fie numele tău binecuvântat!".

Splendoarea şi succesul Cărţei dela San Michele ar trebui să slujească drept pildă şi învăţătură tinerilor scriitori, care alergând ahtiaţi după originalitate şi după dobândirea unei grabnice dar curând trecătoare notorietăţi, ne zugrăvesc tipuri şi situaţii monstruoase şi hidoase.

Rea o fi încă majoritatea oamenilor, înrudirea lor cu fiarele fioroase din care se trag e vădită încă; — totuşi experienţa nenorocirilor ce isvorăsc din invidie şi din egoism îi îndeamnă să preţuiască şi să le fie mai dragi cărţile scrise cu seninătate, după cetirea cărora să simtă că au devenit mai înţelepţi şi mai buni, — decât cărţile scrise cu scrăşniri de dinţi, care le sădesc în suflet revoltă şi ură şi a căror cetire, în loc să-i înalţe, îi târăşte în jos spre animalitate.

I. AL. BRATESCU-VOINEŞTI

ŞTIINŢIFICE

Prolactin, un nou hormon

Este incontestabil că descoperirea hormonilor şi aşa ziselor secreţiuni interne au revoluţionat cu desăvârşire fiziologia şi medicina modernă.

Hormonii sunt substanţe chimice, produse de mici glande în organism şi capabile să stimuleze anumite secreţiuni interne.

Aşa, de exemplu, hormonul suprarenal, adrenalina, reglează — în cazul unui efort de activitate — drenarea zahărului spre muşchi, iar un alt hormon, produs de o glandă a creerului, guvernează creşterea corpului.

Iată că acum trei savanţi americani, Riddle, Bats şi Dyshorn, au descoperit un nou hormon în directă legătură cu secreţiunea laptelui.

Se pare că acest hormon e produs de o glandă din preajma creerului, de unde trece în sânge şi guvernează formarea laptelui.

Din zinc, cupru radioactiv

Zincul poate fi transformat în cupru radio-activ, dacă îl bombardăm cu „neutroni", părticelele de electricitate neutră.

Nu e mult de când un învăţat italian, profesorul Fermi, a descoperit un nou element, denumit „elementul Nr. 93" din cauza locului pe care îl ocupa în tabloul periodic al lui Mendeleiev.

Fermi a ajuns la această realizare prin folosirea neutronilor, cu care bombarda diferitele elemente, forţând astfel transformarea lor.

Prin bombardarea uraniului —elementul socotit până în prezent ca cel mai greu — savantul italian a ajuns să obţină un nou element.

Incercări asemănătoare au fost întreprinse de curând de fizicianii englezi Westcott şi T. Berge, care au realizat o transformare artificială a zincului în cupru-radioactiv.

Radio-activitatea noului produs — înţelegând prin aceasta emisiunea unor anumite radiaţiuni utilizate adesea în scopuri terapeutice — scădea însă la jumătate din valoarea ei iniţială, numai după şase ore.

Această durată de timp este remarcabilă, dacă ţinem seama de faptul că elementele radioactive naturale au nevoe de sute de milioane de ani pentru a-şi reduce în aceeaş proporţie forţa lor radio-activă.

Aşa, de exemplu, uraniul îşi pierde progresiv proprietăţile lui radio-active şi se transformă mai întâi în radiu şi apoi, după miliarde de ani, în plumb, sub forma cum cunoaştem acest metal în viaţa de toate zilele.

Nivelul uscatului şi al mărilor

Nivelul mărilor variază necontenit. Oceanele se ridică şi coboară, iar uscatul, la rândul lui suferă şi el importante oscilaţiuni, din cauza mişcărilor scoarţei terestre.

După profesorul A. Penck, în fiecare an sunt transportate în mare în mijlociu vre-o 12 kilometri cubi de roce. Prin aceasta nivelul mărilor se ridică în curs de 1000 de ani, cu 33 de milimetri.

In timpul perioadei glaciale existau vre-o 40 de milioane de kilometri cubi de ghiaţă în plus, legate de uscat. Prin topirea acestor gheţuri, nivelul mării s'a ridicat cu 100 de metri, fenomen care s'a desfăşurat în curs de 10.000—20.000 de ani.

Astfel, nivelul mării a crescut într'o mie de ani cu 5—10 metri.

Acţiunea metalelor asupra vieţuitoarelor

Cercetările recente au pus în evidenţă o ciudată influenţă a diferitelor metale asupra bacililor, precum şi asupra unor plante inferioare sau superioare.

Aşa, de exemplu, culturile de bacterii şi de ciuperci, deasupra cărora era aşezat un disc de metal, manifestau o creştere mai înceată.

Aceleaşi efecte au putut fi constatate şi la seminţele plantelor cu flori.

Asemenea întârzieri în procesul de creştere a vegetalelor au loc numai în cazul când discul de metal se găseşte în imediata lor apropiere.

Dacă însă, depărtarea e mai mare, se observă, dimpotrivă, o accelerare a ritmului de creştere.

Remarcabil este deasemenea faptul că, închizând culturile de plante în camere, despărţite ermetic de lumea din afară, aceste influenţe devin mult mai intense.

Inrâurirea metalelor asupra vieţuitoarelor apare cu atât mai accentuată cu cât e mai mare greutatea atomică a metalului.

După toate probabilităţile, această acţiune se datoreşte unor radiaţiuni emanate din metal.

Observaţiunile de mai sus sunt cu deosebire importante pentru serele construite în oţel, sau pentru cultura unor anumite plante foarte sensibile şi scumpe.

Anima'ele plâng?

Se spune adesea că focile isbucnesc în lacrămi, atunci când îşi pierd un pui.

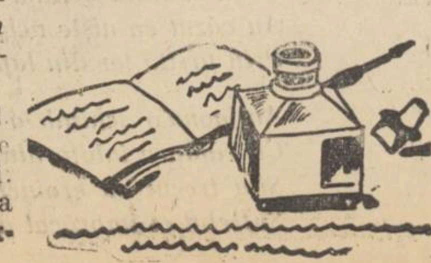
Pe de altă parte, mulţi naturalişti şi vânători au observat în repetate rânduri că elefanţii — atunci când sunt capturaţi— plâng, nu atât din cauza durerii, cât mai ales din cauza emoţiei ce o încearcă.

După explicaţiile savantului danez, profesorul Brandes, nu dispunem încă de o documentare suficientă relativă la aşa zisul „plâns" al animalelor.

E drept că toate mamiferele posedă glande, care le întreţin globul ochiului într'o stare de umiditate. Cuprinsul secreţiunei acestor glande este în parte gras, în parte uleios. Dar numai la om, această secreţiune joacă un rol de seamă.

Ceeace socotim la elefanţi, în mod greşit, ca un fluid lacrimal, este în realitate o secreţiune uleioasă a unei glande sexuale, situată între ochiu şi ureche, iar lichidul rezultat se prelinge pe faţă, asemenea unor lacrămi.

I. S.

Graba d-lui Ion Sân-Giorgiu

Graba este un rău sfetnic! Se pare că înţelepciunea acestui vechiu proverb, este unanim ignorată în zilele noastre, mai cu seamă de către tineri. Dacă stăm să reflectăm serios, nu vom putea admite, de exemplu, graba unui tânăr Al. Ciorănescu, asupra isprăvii căruia ne-am oprit o clipă. In graba sa de a scrie cu orice preţ şi d-sa despre Eminescu, într'o vreme când toţi cred de cuviinţă a-şi spune cuvântul asupra poetului, a „descoperit" o a doua operă a nepieritorului geniu. Ce păcat că „descoperirea" nu era valabilă decât pentru d-sa, „noutatea" fiind de mult timp învechită pentru cine e la curent cu istoria literaturii.

Dar se pare că aceiaşi grabă conduce şi paşii publiciştilor ceva mai puţin tineri.

Al doilea care s'a grăbit să-şi spue cuvântul despre Eminescu, furat de curentul unei indecente mode, este d. Ion Sân-Giorgiu. In „Revista Fundaţiilor Regale" (aceiaşi revistă care a publicat „descoperirea" d-lui Ciorănescu) d. Ion Sân-Giorgiu publică un studiu despre „Eminescu şi spiritul german". O problemă istoric-literară, desigur interesantă.

Asupra acestui studiu citim însă un comentariu deosebit de interesant, într'o altă revistă mai puţin cunoscută. După spusele întemeiate pe fapte, din acest comentariu, reiese că d. Ion Sân-Giorgiu, în graba sa de a se alătura celor care vor să arate că despre Eminescu ştiu multe, a uitat să amintească izvoarele de informaţie ale studiului d-sale.

A te folosi de munca altuia fără a mărturisi împrumutul, nu e un lucru tocmai frumos, oricât de grăbit ai fi când scrii asemenea studii copios retribuite.

Din comentariul acesta, reiese că d. Ion Sân-Giorgiu practică activ sistemul compilaţiei. E drept, sistemul e foarte comod, dar nu-i recomandabil câtuşi de puţin. Dece, până la urmă, utilizând munca altuia, nu i-ai cita şi numele? Operaţia ni se pare destul de uşoară, şi foarte cinstită.

După cum se arată, d. I. Sân-Giorgiu a folosit din belşug informaţiie din „Studiii şi documente literare" vol. IX, al d-lui I. E. Torouţiu. Nu găseşte însă oportun să citeze vreodată acest izvor, bine exploatat altfel. In graba d-sale, nici n'a mai corectat cel puţin lucrurile greşite din acest volum, pe care le-a împrumutat. Procedând astfel, îi dă d-lui Torouţiu ocazia şi posibilitatea să spună: „Nici textul de la pag. 87, text românesc al meu, nu al lui Eminescu, d. Ion Sân-Giorgiu nu spune de unde îl copiază; ceva mai mult, d-sa îşi asumă din nou o răspundere, pentru care nu poartă nici o vină... Eu însumi astăzi n'aş mai traduce cum am tradus în româneşte textul german al lui Eminescu..." „Intregul pasagiu este reprodus de d. Ion Sân-Giorgiu după traducerea mea, cu acelaş încăpăţânat refuz al mărturisirii".

D. Sân-Giorgiu nu s'a gândit că d. I. E. Torouţiu îi va putea replica în felul acesta:

„In măsura în care consideri munca înaintaşilor tăi, ţi se întoarce către tine şi pentru tine respectul şi încrederea generală. Oricât de meşteşugit ai cârpi faţada construcţiei, de sub tencuiala peticită rânjeşte provocator lipsa de seriozitate şi temeinicie. Se pare însă că asemenea gânduri şi sentimente nu s'au prea abătut prin fiinţa fericită şi preocupată de sine a preopinentului nostru. Scrupule, teama de a fi descoperit, jenă că pe urmele tale s'ar putea lua cineva făcându-te atent că n'ai călcat drept — sunt nimicuri în avântul spre cucerirea renumelui de erudit...

Nimeni nu poate pretinde d-lui Ion Sân-Giorgiu să dea probe de erudiţie. Onestitatea însă i se cere cu toată rigoarea, fiindcă autorul este şi profesor şi în această calitate are datoria să înveţe tinerii universitari să muncească cinstit, să-i iniţieze în metodele de lucru şi disciplina ştiinţifică şi mai ales să fie conduşi de acel scrupul de conştiinţă şi probitate, care nici o clipă să nu le umbrească mândria rectitudinei morale. Oricare ar fi rezultatele ştiinţifice obţinute, pe primul plan trebue să rămână preocuparea creşterii caracterelor şi nicăerea nu se dovedeşte tărie sau slăbiciune de caracter, micime sau nobleţe de suflet decât în modul cum te prezinţi nu ce prezinţi într'o lucrare.

La început de an şcolar universitar ţinem această lecţie etică de istorie literară, cu toate concluziile care se impun singure, aspre şi necruţătoare, pentru conversioniştii din domeniul celor spirituale".

Până la urmă credem că d. Ion Sân-Giorgiu se va convinge de înţelepciunea proverbului: graba strică treaba, ori graba e rău sfetnic. Mai **ales că... experienţa doceti!**

Două Tablete

Pohl

Mă simt de două ori obligat să-i fac anticarului Pohl un necrolog: din veche simpatie şi mai ales pentrucă l-am mai înmormântat odată de viu, anul trecut.

Curios vieţuitor, acest adunător de cărţi şi de timpuri. El a fost îngropat în total nu de două, ci de trei ori; întâia dată prin 1922 — şi a mai trăit două termene. Să fie adevărat, de tot adevărat, că astăzi a murit? S'ar putea să ne pomenim peste 15 ani că Pohl moare pentru a patra oară şi că se desminte şi decesul de azi.

In orice caz, această reiterare în moarte nu se poate să nu aibă o tâlcuire ocultă, venită cine ştie de unde şi cum, din marfa vechimii profesionale, din duhul cărţii, din dulapuri, pe unda mlădie a unui prezent devenit suvenir. „Dimineaţa" îmi pune dinainte fotografia lui. E Pohl în persoană: Pohl fotogenic. El apare în transparenţă cu ticul lui sufletesc, bătut dintr'un ochi strâns în colţul de la tâmplă, pentru teologie. Nici că se putea într'altfel la un tip de asemănare al Sfântului Petru iconografic.

Mai rămâne din generaţia portretului un singur reprezintant al marelui Arhiereu şi al marelui anticuar, D. Carol pe care dv. nu-l cunoaşteţi, directorul unui depou de cherestea din periferie. La 85 de ani câţi are şi pe care-i poartă curaţi, elastici şi bine periaţi, D. Carol, un hebraist şi un talmudic, a venit cu discreţie la mine şi între patru ochi mi-a mărturisit un secret adânc al conştiinţei sale. Mi-a afirmat că a descoperit în Vechiul Testament pe Hristos şi că s'a hotărît să-l divulge în adunările baptiste, ca invitat special pentru demonstraţii.

Când însă se destăinuia d. Carol, mă gândeam la Pohl: citiţi-i numele cum vreţi: la Pohl, care aşa dară a murit. Există şi o figură de anticar, fără nicio îndoială: singur Pohl a fost înzestrat să o aibă. El semăna şi cu cărţile, nu numai cu apostolul Petru, cărţile trecuseră în el şi el trecuse în cărţi, cum trece prin foaia de hârtie pagina ilustrată de un heruvim xilografic, lăsat cu aripile întinse peste un potir. Cât corp mai putea să aibă Pohl în costumul lui atârnat în aer, când îi rămăsese acel cap evoluat, care te face să crezi într'un om viitor desprins de sine, dela guler în sus şi levitând cu pălăria trasă pe urechi între Lună şi Venus? Mi se pare că n'am uitat-o: pălăria lui Pohl era un demi-joben simili-ecleziastic, între predicator şi rabin.

Şi trebue să fi avut şi el de-a face cu Iisus Hristos, în lecturile lui cu litera strâmbă hebraică. Era turburat în anticele lui certitudini şi nimic nu-i plăcea mai mult, după cărţile Bibliei, decât lungile vizite la arhiereii ortodocşi. Cunoscuse pe Melchisedec, un învăţat despre care nu s'a vorbit. L-am găsit adeseori în cerdacul dărâmat al bisericii de lângă Poştă, de vorbă cu arhiereul Calistrat, un popă distrat la liturghie, îmbrăcat în şiac.

— Imi place popa ăsta, nu-ţi faci idee, zicea Pohl.

Intr'adevăr, originile tăcerilor inteligente ale bătrânului Vlădică, păreau să fie adânci şi ţineau de îndoială.

— Ce-mi place la el, e că te ascultă, zicea Pohl. Şi ai văzut cum ascultă? Ca un lup zbârlit.

Prea Sfinţitul Calistrat era zbârlit pe dinlăuntru. Se băteau în sufletul lui cap în cap, câteva capete din Apocalips cu osul tare şi simbolic cornut. Acum, când îl văd pe Pohl, văd şi ochii speriaţi de imponderabil ai Vlădichii.

Odihnească-i Domnul pe amândoi, în Ierusalimul de sus, unde, de sigur, bătrânul cumpărător de buchi vechi se va fi şi întâlnit la apariţia ziarului, cu fostul lui anticar.

— Ţi-aduci aminte, Prea Sfinţite, i-a spus alaltăeri Pohl? Iţi lăsam cărţile cu 40 la sută mai ieftin şi asta numai pentru dumneata, fiindcă te iubeam şi fiindcă aveam şi eu nişte îndoieli ca Dumneata...

Cincinat

Dar a murit şi Cincinat, Cincinat Pavelescu, poet virgilian şi epigramatic, în păinjenişul din care s'a muncit o viaţă întreagă să scape, ca să mai trăiască măcar un an fără obligaţii şi datorii. A murit procuror de Curte de Apel, la Braşov. Cincinat epigramist şi procuror, asemenea hibriditate nu se petrece în istoria literară de două ori.

Cincinat a făcut parte cu cravată şi baston dintr'un grup de cinci scriitori care s'au fotografiat todeauna împreună şi care par'că toţi au murit. Ei au colindat înainte de războí Ardealul şi Bucovina, au citit, au declamat şi s'au cam oprit odată cu războiul, când au dispărut marii proprietari, marile averi, marile exporturi şi banchetele artă culinară pentru artă culinară. Mesele boereşti invitau pe Cincinat şi verva lui petroniană condimenta petrecerea până la ziuă. Dar boierii erau boieri chiar cu un poet, care fusese în prima lui tinereţe bogat. Ei nu se uitau la pardesiul subţire al poetului, când chelnerul aducea în camera separată a ospăţului blănile de samur — şi pe când boierii se duceau acasă în caretă, cântăreţul pleca pe ploaie şi ger fără galoşi, pe jos şi fără adresă.

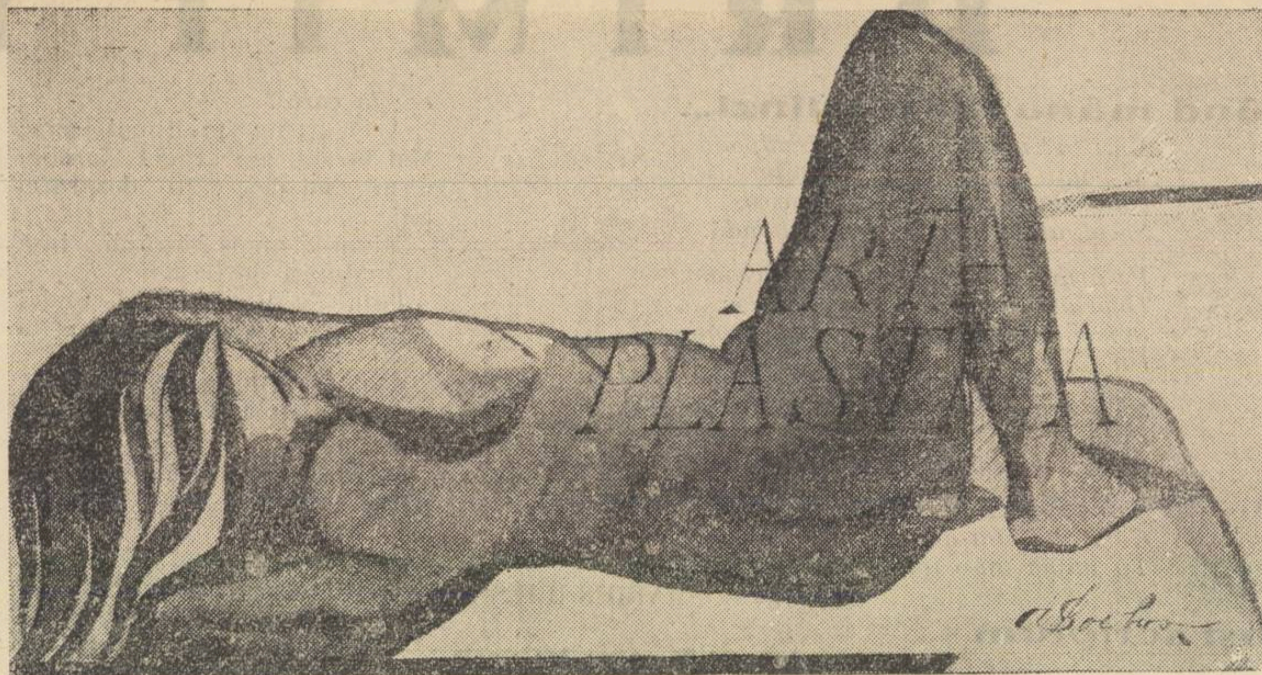
Neavând sânge plebeu şi ştiindu-se pe la spatele decorului înrudit cu bogătaşii care-i plăteau icrele negre, stridiile şi sticla de Moët et Chandon *şi refuzau să-i strecoare un pol valută aur în buzunar, Cincinat nu s'a putut revolta nici odată dar sugrumat de mizerie şi îngrozit de generozitatea boierească, şi-a adus aminte de o diplomă de licenţă în Drept dintr'un geamantan şi a cerut ca toată lumea post, în luptă de atunci cu toţi prezidenţii şi consilierii, care nu ştiau să facă epigrame. Mutările bruşte dintr'un capăt al ţării în celălalt şi audienţele lui ministeriale de protestare au mers paralel cu cariera. Viaţa lui Cincinat a fost o contradicţie permanentă şi o grije de zi şi noapte, pe care exuberanţa şi optimismul lui le acopereau destul de greu. In confidenţă se iveau oftatul şi lacrima.*

După războí, pentrucă Cincinat nu a fost niciodată un singuratic, îndestulat şi fortificat în singurătatea lui, s'a simţit însingurat şi a rămas într'adevăr singur, singur cu ai lui, care pieriseră, şi singur de epocă, la o vârstă când nu se mai putea hotărî şi regăsi. Acest clar şi bucolic talent a cunoscut prea de vreme succesul şi satisfacţiile lui minore şi lipsit de o mare suferinţă în tinereţea lui, el a fost lipsit şi de facultatea ascetică de a reîntineri consecutiv în câte o nouă lumină a cerului străbătut şi confruntat cu sine la timp.

Putem nota însă, apăsat pentru moravurile actuale că Cincinat Pavelescu a fost un bun şi generos camarad.

T. ARGHEZI

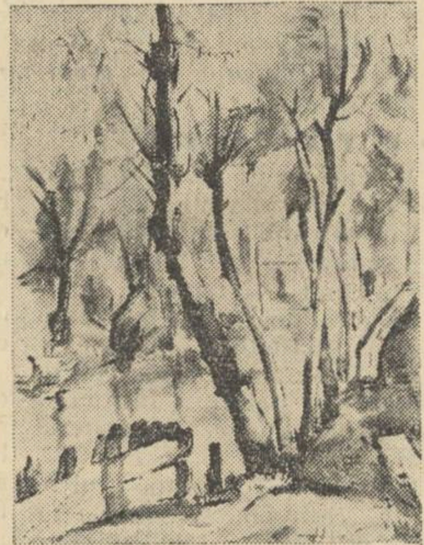
Iser — Arlechin

Suntem în plin sezon plastic. Concomitent cu expoziţiile tinerilor verificaţi de critică şi de amatori, expun meşteri de reputaţie mondială, ca Iser, debutanţi al căror viitor e încă sub semnul întrebării, diletanţi şi meşteşugari rataţi a căror prezenţă nu mai constitue pentru nimeni o problemă.

Cea mai populată e sala Mozart.

Debutul e al d-rei *Elena Radu*. Acuarelele d-sale, de o discretă transparenţă şi de mult

M. W. Arnold — **Portret**

gust în fixarea imaginii, definesc o viziune limpede, spontană, descătuşată de orice prejudecată de şcoală. Cu mijloacele acestea — orice izbândă e posibilă.

■

Liric în arabescul linear şi de data aceasta extrem de reţinut în desfăşurarea culorilor sale de mătasă, pictorul *Ştefan Constantinescu* transcrie în acuarelă o serie de privelişti profund emotive.

Ceiace izbuteşte — în tuş — şi vecinul său de expoziţie, d. *Hrandt Avakian* prin cuminţenie şi delicateţă de inspiraţie.

D. Constantinescu e însă mai studiat, mai rotund, mai atent la fluiditatea luminii şi la tranziţiile de tonalităţi. Pe câtă vreme d. Avakian e uneori mai aspru, mai neglijent, dar mai real în jocul artistic al alternanţei de alb şi negru.

Niciunul nu deformează însă, cum încearcă în portret d. *Jean David*, pe panourile de alături.

In pofida sensibilităţii sale cromatice, artistul pune la contribuţie o fantezie nestrunită, alimentată cu vagi reminiscenţe din imagismul şarjat al lui Modigliani.

Construind cu remarcabilele d-sale calităţi de colorist sinteze care ţin adesea de ordinul caricaturii, d. Jean David dovedeşte că nu-şi preţueşte îndeajuns talentul.

Pictura d-sale de azi e mai mult din cap decât din inimă.

■

Lucrările şcolăreşti ale d-nei *Florica Georgescu-Măinescu* strălucesc în inutile virtuozităţi diletante.

■

Tot la Mozart expune apetari de factură veche, dar sensibil executate, d. *Arthur Mendel*. Un pictor onest, care însă, în ulei, pastel şi acuarelă nu parvine să se depăşească.

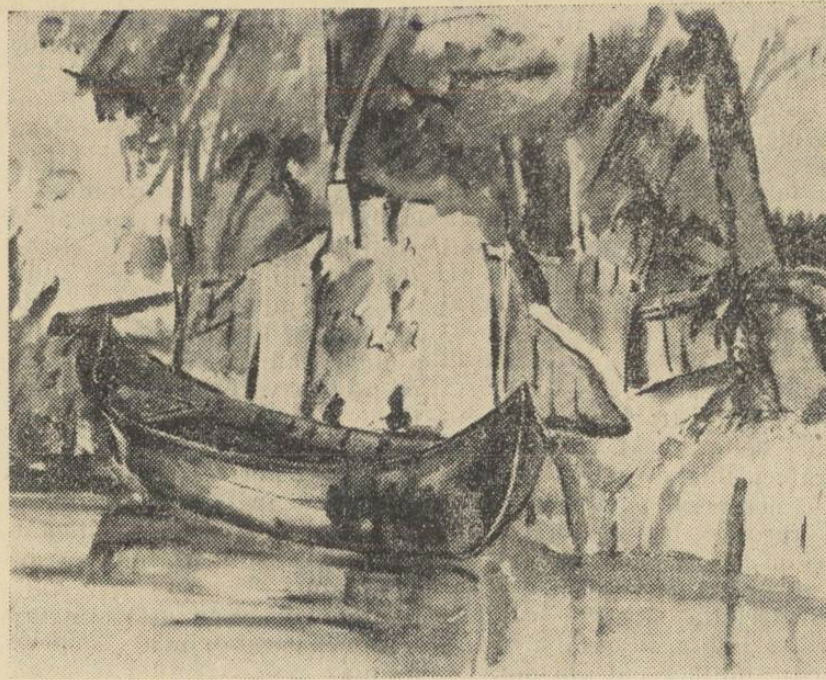
Aşa cum nu parvine nici d. *Constantin Artachino*, care expune la „Universul".

Totuşi, d. Artachino se situiază pe o treaptă mai sus prin arta desenului său, expresiv atât în portrete, cât şi în peisaj.

Culoarea se lasă mai greu cucerită.

■

La Ateneul Român, d. *A. G.*

Hrandt Avakian — **Peisaj**

Ionescu aduce lucrări vechi şi noi, din epoci atât de diferite şi de dizarmonice, încât ne trebue multă bunăvoinţă ca să grupăm într'o apreciere însuşiri risipite destul de avar în maniere disparate.

Cu oarecare simţ autocratic şi puţin mai sever în selecţie, d. Ionescu ar putea concentra câteva note sensibile.

■

In sala vecină, d. *Dimitriu-Nicoreşti* se înfăţişează pentru prima dată publicului bucureştean.

Un ansamblu decent. Pe alocuri — bune sugestii.

■

D-na *Maria Pillat-Brateş* prezintă la Fundaţia Dalles portrete şi flori în acuarelă, cu aceiaş înţelegere ca şi până acum pentru mijloacele de exprimare colorată.

In toate lucrările predomină violetul d-sale preferat, în care notele calde îşi spun partea lor de duioasă poezie, atmosfera păstrându-se clară, transparentă, de tărie matinală.

Aceasta dă o neintrecută prospeţime şi vitalitate acuarelei d-nei Pillat.

Cu fiecare an, artista îşi perfecţionează tehnica, ajungând tot mai mult să se exprime aşa cum simte.

Mai mult nu poate dori nici un artist.

■

La Dalles este deschisă şi expoziţia pictorului *M. W. Arnold*.

Subiectul lucrărilor sale îl formează de data aceasta Balcicul.

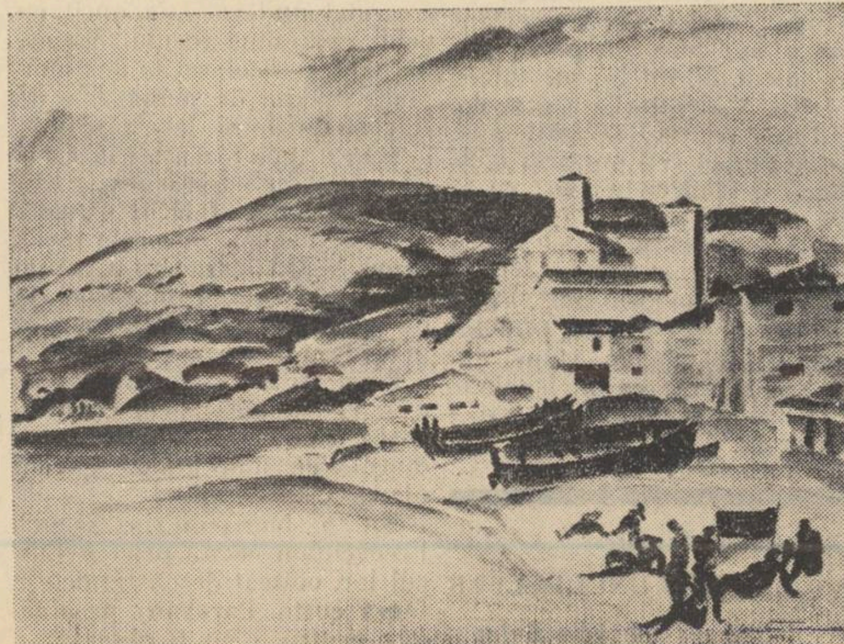
Hrandt Avakian — **Peisaj**

Oraşul luminii convine mult mijloacelor acuarelei d-lui Arnold.

Cerul, marea, casele apăsate de soare sunt tot atâtea motive pentru o întinsă vibraţie, pentru joc fluid de culoare.

Alături de acuarelele luminoase, d. Arnold, expune şi câteva lucrări în ulei, unde problemele de compunere spaţială sunt tratate curajos, cu mult exuberanţă.

H. BLAZIAN

Ştefan Constantinescu — **Peisaj**

Din amintirile căpitanului Zenovie

Examenul de maior

In sfârşit a reuşit şi căpitanul Zenovie. Strânşi la un pahar de vin, în crâşma lui Mitică, după câteva jumătăţi, i s'a deslegat limba. Nu mai venise prin garnizoana noastră de vr'o doi ani, aşa că păţaniile lui (omul acesta o păţea mereu) le ascultam cu toate urechile:

„Ce ţi-e şi cu examenele astea, Domnule! Om în toată firea, cu copii în liceu, cu fete 'n pension şi să dai examen ca un candidat la bacalaureat...

Unde mai pui nevasta şi soacra care te conduc până la gară ca să-ţi facă urarea necesară:

— Dacă nu iei examenul, acasă n'ai ce mai căuta. Ai văzut pe beţivul de Popescu cum l-a luat şi după un an l-a făcut maior; mai bine-ai fi băut şi tu...

Noroc că pleacă trenul. In definitiv cam au dreptate şi ele, dar acum nu mai e ca înainte de războí să-ţi arate ciobanul, din partea locului, unde să pui bateria şi unde să trimiţi escadronul. S'au schimbat lucrurile: se fac alte teme, care mai de care mai încâlcite, par'c'ar fi „cuvinte încrucişate". Nimereşti soluţia, bine; n'o nimereşti, vii la anul; n'o nimereşti nici la anul, începi să-ţi vezi de gospodărie, căci numai două examene ai dreptul să dai.

Să-ţi vezi de gospodărie n'ar fi o perspectivă aşa de grozavă, fiindcă, la urma-urmii, nu scrie nicăiri că trebuie s'ajungi Napoleon, dar ce te faci cu lighioanele din casă?

Nu zic că ai s'o păţeşti ca bietul Ştefan-cel-Mare să nu te primească mumă-ta în casă strigându-ţi dela geam: „De eşti tu acela, nu-ţi sunt mamă eu", dar vai de culcuşul ce-o să ţi-l dea nevasta:

— Mă faci de râs în toată mahalaua! Dacă-l luam pe Ionescu, eram maioreasă de-un an...

— Taci, dragă, că o să se schimbe legea: o să dau şi la anul şi...

— Lasă-mă 'n pace că te cunosc eu: nu eşti bun de nimic.

— Ei, ce ştiţi voi, femeile?

— Eu? Dacă mă duceam, reuşeam cu siguranţă, cât sunt eu de femee.

— Mofturi!

— Ce mofturi? De şaptesprezece ani, de când suntem împreună, oi fi ştiind şi eu atâta militărie ca să-mi dau seama că trebuia să ataci, nu să stai pe loc cum ai făcut tu.

Parc'o văd şi pe soacra lângă uşă, adusă de dracul tocmai la timp:

— El să atace? un molău care nu e în stare să dea o palmă la un soldat? Mai sunt şi ăştia bărbaţi! Unde e răposatul Grigore să te vadă? Cum ştia el să atace pe oricine! De câte ori i-am ascuns ghetele seara?...

Şi aşa mai departe până-ţi acreşti tot sufletul din tine de-ţi vine s'o iei razna.

Vedeţi dar că examenul la care m'am dus eu, era mult mai uşor de cât cel pe care ar fi trebuit să-l trec acasă, dacă — Doamne fereşte — nu nimeream soluţia.

Tema scrisă a fost destul de grea, dar — de frica prăpădului familial — am făcut pe dracu'n patru şi am brodit-o pe-aproape.

Cuiul temei a fost un escadron de cavalerie pe care trebuia să-l trecem peste un râu.

Soluţiile candidaţilor au fost foarte variate: unul a trecut-o prin vad, altul a trecut-o pe portiţe, unul a trimis-o pe vase, altul a trecut-o cu vederea, altul... şi eu...

In sfârşit am dat şi „proba orală" şi — cu chiu cu vai, mi-a dat drumul cu „proces-verbal".

Am dat telegramă acasă şi — după un chef la „Mercur" — m'am suit în tren beat turtă, unde am dormit până la ziuă.

In gară, toată familia:

— Uite-l pe Averescu.

— Ba, Mackensen, mamă.

— Tăticule, ai atacat?

— Mama mare spunea că ai să stai pe loc.

Vinul băut n'avusese timp să se oţetească. Mai ales cu un aşa tărăboiu la deşteptare.

— Dar cu cavaleria ce-ai făcut? Drăgulinescu a trimis-o prin vad, — a făcut bine?

Exasperat de-atâtea întrebări, am vrut să le-o retez scurt:

— N'a făcut bine. Eu am trimis cavaleria prin poştă.

— Cum se poate?

— Uite-aşa.

Şi apoi, către mamă-sa, adică soacră-mea:

— Auzi, mamă, că Mielu a trimis cavaleria prin poştă şi-a făcut bine.

La care, cotoroanţa — muşcându-şi buza — i-a răspuns acru ca o corcoduşă 'n luna Mai:

— Bine că s'a mai modernizat şi el o leacă.

Zenovie se opri o clipă, dădu de duşcă un pahar şi — spre uimirea noastră, continuă:

„Acum vine dandanaua: trebuie să mă mut din garnizoană.

— ! ?

— Nevastă-mea s'a lăudat în tot oraşul cu faimoasa mea soluţie dela examen; Drăgulinescu a eşit întâiul şi, în cele din urmă, familia a aflat de „procesul-verbal" căruia trebuie să mă închin toată viaţa.

In fiecare zi iad, nu altceva:

— Mi-e ruşine să mai ies pe stradă; auzi, să-mi spună toată lumea că te-au trecut de milă?

Şi soacră-mea, ca gazul pe foc:

— Nu ţi-am spus eu, Elviro? Asta mai bine se făcea popă, să mănânce ciulama din Sfântul Duh, nu militar. Hei, militarii pe vremea mea...

Dracul să le ia pe toate muerile! Mai bine cădeam înc'odată să le 'nvăţ minte.

Mă făcea soacră-mea „ţârcovnic"; dar peste-o lună-două, m'apucam de gospodărie.

Nu, zău, de când cu gândurile maioriei, să se dărâme casa peste mine; m'au năpădit gugganii de dorm cu frica 'n sân să nu-mi roadă cismele, nevastă-mea visează numai două ordonanţe, soacră-mea citeşte numai „Viaţa lui Alexandru Makedon", copiii mi-au rupt hainele duelându-se cu beţe şi orătăniile din curte mor de foame... ca 'n vremuri de campanie...

MIRCEA MARC.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

La Cultura Naţională *au apărut mult aşteptatele traduceri din Baudelaire ale d-lui Al. A. Philippide.*

Adolescenţa lui Hitler; Existenţa alături de tatăl lui; Coliba tinereţii; Cum a pătruns în Germania; Intimităţi necunoscute în cea mai senzaţională biografie romanţată a timpului.

VIAŢA LUI HITLER
de F. Aderca
în „Realitatea Ilustrată"

Editura Fundaţiilor Regale

Editura Cugetarea *a pus sub tipar noul roman al d-lui* Virgiliu Monda, *intitulat* Urechea lui Dionys. *Este o carte patetică, în care se desbate drama sensualităţii şi a conştiinţei.*

SE MAI INTÂMPLĂ MIRACOLE!

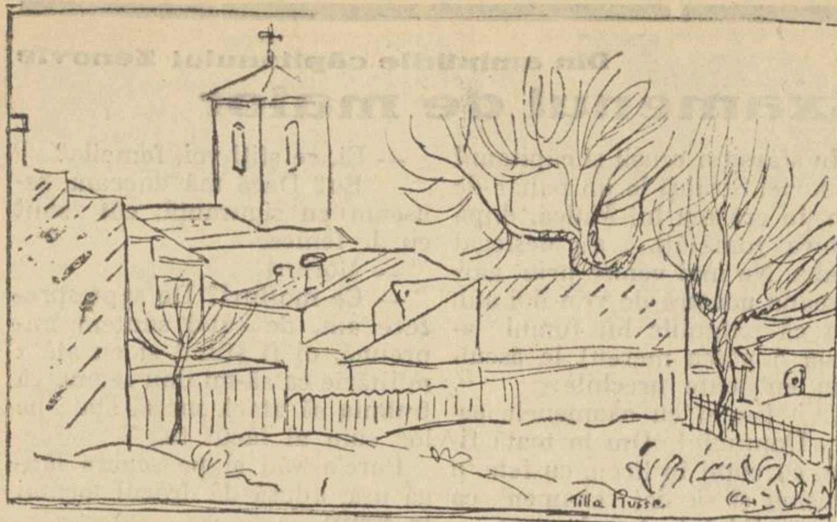
Dar acestea le poate realiza numai dragostea, cu furtunile ei sufleteşti.

Veţi simţi aceasta adânc, citind emoţionantul roman social „Fecior de bani gata" de marele scriitor vienez Felix Salten, — în colecţia de 12 lei „Romanele Captivante". (Editura „Adevĕrul"). 250 pagini. Imens succes. 30.000 volume vândute în 5 zile. La toţi chioşcarii şi librarii.

100.000 LEI

veţi câştiga în baza bonului publicat în revista „RADIO" (radiofonie şi ştiinţă popularizată).

40 pagini 5 lei

O nouă carte de J. Krishnamurti

„Cuvântări şi Răspunsuri la Intrebări, Auckland, Noua Zeelandă 1934"

După încetarea Buletinului Stelei, J. Krishnamurti a început conform promisiunii — să publice în volume cuvântările care constituesc activitatea lui.

Primul volum aduce notele stenografice ale cuvântărilor ţinute şi ale răspunsurilor pe care le-a dat la întrebările puse lui, în oraşul Auckland din Noua Zelandă, unde a fost în primăvara anului curent.

Cartea în limba română, — tradusă după textul original englezesc şi editată de către d. Silviu Rusu şi care se distinge atât prin simplitatea expunerii cât şi prin intransigenţa cu care lămureşte Krishnamurti efectul ce ar avea aplicarea ideilor lui în viaţa socială, — se află sub tipar şi va apărea în curând.

Reproducem un capitol privitor la continuitatea vieţii — având în vedere începutul de frământări ce se observă în generaţia tânără pe această temă.

■

Intrebare.— Există o viaţă viitoare ?

Krishnamurti. — Vă interesează într'adevăr ? Trebuie să cred că da, altfel nu aţi fi întrebat. Deci staţi un moment. Pentru ce întrebaţi dacă există o viaţă viitoare ? Numai din curiozitate, sau pentrucă vă temeţi de prezent şi vreţi să ştiţi ce va fi în viitor ? Acum, vedeţi, unii savanţi moderni, savanţi foarte bine cunoscuţi, afirmă că există o viaţă viitoare. Ei zic, că printr'un „medium" omul se poate convinge, că mai există o viaţă dincolo de mormânt. Să presupunem şi noi că într'adevăr există. Dar ce e dacă există ? Ce realizaţi aflând că este o viaţă viitoare ? Nu sunteţi nici mai fericiţi, nici mai inteligenţi, nici mai umani, nici mai afectuoşi, nici mai plini de consideraţie. Sunteţi tot cum aţi fost. Aţi aflat doar despre un fapt: că există viaţă după moarte şi atâta tot. Poate că e o consolare: dar chiar şi atunci, ce însemnătate are ? Veţi răspunde: „Imi dă siguranţa, că voi trăi în viaţa viitoare". Ei şi ? Chiar dacă vă dă siguranţa că veţi mai trăi, rămâneţi exact cu aceleaşi probleme, aceleaşi dificultăţi, aceleaşi bucurii şi plăceri trecătoare. Eu atribui foarte puţină importanţă acestui fapt, deşi poate că e adevărat. *Domnilor, nemurirea nu este în viitor, nemurirea sau eternitatea, sau oricum voiţi să-i ziceţi, este în prezent; iar prezentul îl puteţi înţelege numai dacă mintea Dv. s'a eliberat de timp.*

Acum, mi-e teamă că va trebui să trec puţin în metafizică, dar sper că nu vă supăr. Nu voi face metafizică propriu zisă. Cât timp mintea e sclavă timpului, trebue să existe frica de moarte, speranţa unei vieţi viitoare şi o necontenită cercetare a acestei chestiuni. Iar unde este frică, este deja o lentă decădere, o moarte latentă chiar din timpul cât sunteţi încă în viaţă. Insăşi cercetarea viitorului arată, că începeţi a muri. Pentru a putea trăi deplin, în plenitudinea prezentului, în vecinicul acum, mintea trebue să fie liberă de timp. Nu-i aşa ? Timpul, eu nu întrebuinţez acest cuvânt cum se foloseşte el de obiceiu când e vorba spre exemplu; s'ajungi să prinzi vaporul sau tramvaiul, sau să încasezi salariul la dată fixă şi aşa mai departe; eu întrebuinţez cuvântul „timp" ca aducere aminte. Dacă v'aţi naşte din nou în fiecare dimineaţă, proaspeţi, fără amintirile de ieri, fără multele sarcini şi incrustaţii din trecut, atunci fiecare zi ar fi nouă, fragedă, simplă; şi a trăi în această stare înseamnă a fi liber de timp. Or, mintea noastră a devenit o simplă magazie de memorizări, ea e sugrumată de trecut, îngreuiată de nenumăratele experienţe prin care am trecut.

Cred că mă urmaţi în această desvoltare de idei, căci altfel nu veţi înţelege. Dv. întâmpinaţi fiecare experienţă împovăraţi de trecut şi purtând sarcinile nenumăratelor aduceri aminte; dv. întâmpinaţi prezentul păstrând fondul trecutului. Nu e aşa? Dacă sunteţi creştini aveţi fondul mentalităţii creştine, al dogmelor, al tradiţiilor, al credinţelor creştine, şi încercaţi să întâmpinaţi viaţa cu aceste idei. Sau dacă sunteţi socialist, sau orice altceva, aveţi anumite pre-

J. KRISHNAMURTI

judecăţi, anumite idei, anumite dogme bine definite şi întâmpinaţi viaţa cu acest fond, o priviţi prin aceşti ochelari. *Astfel necontenit întâmpinaţi prezentul cu fondul trecutului şi de aceea nu-l înţelegeţi.* E un neîncetat proces de greşită înţelegere, care creează aduceri aminte; şi de aci provine şi acumularea, accentuarea aducerii aminte, care creează dorinţa de a şti dacă mai trăiţi în viaţa viitoare. Pe când, dacă aţi fi în stare să întâmpinaţi orice lucru ca ceva nou, cu o minte neviţiată, neîmpovărată din trecut de instinctul de posedare sau de ideea unui viitor, aţi vedea că nu există frică. Atunci viaţa ar deveni un neîntrerupt extaz, iar nu o luptă înfricoşată şi oribilă. Dar aceasta cere o mare atenţie şi o foarte ascuţită agerime a gândirii, a minţii şi a inimii, în prezent.

Mi-e teamă că cel care a pus întrebarea e desamăgită. El voia să ştie dacă este sau nu este viaţă viitoare. Dorea un răspuns categoric: da sau nu. Mi-e teamă că nu se poate da un răspuns categoric. Păziţi-vă de răspunsuri categorice „da" sau „nu". *Nu este oare mai important să ştiţi cum să trăiţi în viaţa aceasta decât să ştiţi ce se întâmplă după moarte ?* Numai cel care a început să moară vrea să ştie ce se întâmplă după moarte, nu cel în plină viaţă. In loc să căutăm a afla ce urmează dincolo de mormânt, mai bine să cercetăm şi să aflăm cum am putea trăi aici omeneşte, inteligent, intens şi divin. Veţi afla ce e dincolo, când veţi şti cum să trăiţi aici. Numai atunci veţi putea afla. Şi atunci descoperirea nu va fi ceva teoretic, ci un fapt real ; şi veţi constata prin voi înşivă ce puţină importanţă are, fiindcă *nu există un „dincolo". Viaţa este un întreg complet, fără început şi fără sfârşit.* Atunci din acel extaz, din acea înţelepciune se va naşte plenitudinea trăirii în prezent.

S'a sfârşit de cules:

INSEMNARILE UNUI BELFER

de *Joachim Botez*

PRIMII PAŞI

Când mâna mi-o întinzi...

Vezi tu? mijeşte iarba sub zăpadă
Şi pomii goi încep să 'nmugurească;
Cu-aceiaş frăgezime tinerească,
Se plimbă Primăvara prin livadă.

Pe urma ei, în murmur de cascadă,
Isvorul a 'nceput să se ivească;
Şi'n suflet simt cum a 'nceput să-mi crească
Un dor încins cu fulgerări de spadă.

...Nu ştiu de ce, ne'ncrezători în soartă,
Păşim tăcuţi... ne despărţim în poartă
Şi văd cum toată primăvara trece.

Şi iar zăpezi încep să se aştearnă,
Când, tot atât de albă şi de rece,
Tu mâna mi-o întinzi, — fior de iarnă...

MARIUS ILIESCU

Post scriptum

Pentru Mioara

Scrisoarea ţi-am primit-o, dar n'am găsit nimic.
Doar toamna mi-ai trimis-o în rândurile din plic.
Doar toamna strânsă 'n vorbe; şi între ele rar,
Tăcerea sfâşiată, de vâsle de pescar...
De ţipăt de prigorii, de ochii tăi căprui,
Parfumul tău, de păru-ţi, de miros de gutui...
Eu ţi-aşi trimite poate, de-aş şti că-i toamnă iar,
Porumbi spuziţi în spuză, şi aripi de sitar...
Şi ţi-aş trimite 'n grabă, de n'aş şti că'ntârzii,
Coritele cu struguri, ce-au poposit prin vii...
Şi cârd de vânători, ce stau în jur de foc,
Când inserarea-i prinde, la moara fără scoc.
Dar a intrat, azi noapte, o ciută în podgorii
De s'au mutat cu toamna în zare vânătorii.
Şi au rămas de-odată hăţişurile pustii,
Şi cramele uitate, şi struguri dulci prin vii...
Şi au rămas să plângă pe maluri reci de ape,
Pescari fără năvoade, cu lacrimi mari sub pleoape...
Când ţi-am citit scrisoarea, şi am văzut c'ai strâns
Doar toamna pentru mine, n'am mai putut, s'am plâns...

LIUBEN DUMITRU

Scrisori

Melancolia îţi iese deseori în cale, în timpul vieţii.

Uneori când eşti singur, alteori în braţele unei femei şi adesea când eşti fericit.

Singurătatea a fost totdeauna mediul tristeţilor cântate în vers, sfărâmate brusc în colţ de geană sau înghiţite într'un efort al trupului ce nu poate să plângă.

De câte ori, într'un culcuş moale, catifelat şi cald de femeie nu simţi tristeţa relativităţii dragostei...

Eşti fericit, aşa cum ai râvnit cândva să ajungi, şi crezi că ai terminat. Peste un minut, ritmul sângelui tău şi-a urmat drumul, ţi-a izbit creerul, şi începi să nu mai fii fericit. Ţel după ţel, atins sau nu, goneşti şi lupţi. Legea noastră eternă, e himera...

Desigur, toată lumea a făcut considerente abstracte, confortabile, asupra acestor lucruri, sau le-a simţit.

Insă în seara aceia, tristeţa plutea în aer, în cameră şi mai cu seamă în noi. Doi prieteni, eu şi Radu, tineri încă amândoi, poate duşi de aripi nevăzute în altă parte a globului, reacţionam altfel.

In împrejurările acelea, nu putea să fie decât aşa: doi singurateci, într'un petec uitat de ţară, nemarcat pe hartă, sălbatec aproape, în vremea porumburilor coapte ce-şi mişcă frunza cu foşnet de rochii.

Ne trebuia atunci scânteia, care să lumineze casa şi să împrăştie întunerecul din noi.

Par'că înţeleşi, ne-am gândit amândoi la scrisorile lui Radu. El e băiat frumos şi privirile îndepărtate ale trecătoarelor se'ncălzesc în ochii lui, iar isvoarele luminii lor apropie de dânsul trupurile femeilor care-l privesc.

Ochi aceia atrag, şi femeile simt undele care le mângâe formele vii.

Scrisorile acelea vor striga şi vor umple camera şi poate nu vom mai fi singuri.

Radu s'a sculat de pe scaun, a căutat undeva, s'a oprit cu ochii în lumina focului din sobă până şi-a colorat în aur imaginile trezite de mâna ce-a atins scrisorile şi le-a răsfoit.

A scos una, s'a uitat la ea şi cu drag, a desfăcut-o. Era scrisoarea unei fete de şcoală...

„Dragul meu, fata asta făcea liceul. Am cunoscut-o acum vre-o zece ani, cu familia ei, la un spectacol al Operei. Era prin clasa a cincia.

Brunetă, mică şi subţire, ţâşnea, emancipată, prin ochi. Adesea, când mă uitam la ea, dincolo de sburdălnicie citeam plâns.

Nu o băgasem în seamă. Frecventam cu un prieten Cercul lor, obligat de el, fiindcă le făcea curte. Paravan prea tânăr pentru a nu fi observat.

Conversaţia mea începea cu „puştanco" şi se termina cu o bruscă întoarcere cu spatele, din partea ei, ca mai târziu să mă caute din ochi peste tot.

Ii vorbeam de lecţiile de a doua zi, iar ea îmi răspundea că ştie ce e dragostea!

Răsboiul acesta, crunt pentru ea şi simplă joacă pentru mine, ne-a făcut prieteni. Uneori o luam cu blândeţă, prindea curaj şi ochii i se schimbau în reflexe. Jocul atunci devenea periculos; răsuceam firul discuţiei, iar ea pleca înciudată.

Acest copil pe care am vrut să-l păstrez aşa cum era atunci, n'a desperat de loc. Avea prea multă scântee feminină.

După un an, am plecat din oraş, fără să-mi iau cel puţin rămas bun. Am evitat orice pas care ar fi putut să-i schimbe axul vieţii.

Târziu, după şase luni, aflându-mi adresa, mi-a scris câteva scrisori.

Prima începea cu „Domnule" şi-mi făcea aluzie la felul de a mă purta, că am plecat englezeşte şi probabil că aşa obişnueşte o anumită lume... Mă întreba ce mai fac şi dacă-mi aduc aminte de ea; să-i răspund pe adresa verişoarei ei, studentă.

Eram destul de departe, pentruca să-i pot răspunde. Cu instinctul ei în formaţie, a ghicit că în rândurile mele e niţică atenţie şi-a izbucnit cum nu mă aşteptam.

Uite scrisoarea asta, singura ce-am păstrat-o, m'a surprins atunci.

„Dragă Radule,

Nu-mi pasă ce crezi, însă îmi eşti drag. Scrisoarea ta a fost singura gingăşie faţă de mine. Până acum o săptămână te făcusem, simplu de tot, *nesuferit*.

Mi-a produs de asemenea nervi titlul scrisorii: „Simpatică puştancă". Ştii, aş vrea să mă răfuesc tare cu tine, dar suntem prea departe unul de altul. Dece mă faci mereu *minoră?* Cred că n'ai cântat întotdeauna în game majore?!... N'ar fi rău să încerci şi pe cele cu bemol la cheie. (Notează că am 10 la muzică). Ţi-ai schimba părerea şi te-ai mai îmbuna, că prea eşti rău...

In noaptea de bobotează, am avut visul cel mai frumos: eu cu tine, aşa cum doresc mereu...

Cunosc cântecul celor 16 ani. L-am auzit la Tănase. Nu mă sperie nimic, ştii tu ce... Am auzit de toate, aşa că nu mai sunt minoră şi să nu-mi mai zici aşa".

Nu i-am răspuns, iar scrisoarea următoare plângea. Copilului nu i se dăduse jucăria. Mă implora să-i răspund şi scrisul ei avea accente de femee. Am văzut-o înaintea ochilor schimbată, m'am gândit iarăşi la drumul ei în spaţiu, l-am socotit rectiliniu şi... i-am urat succes la carte.

A tăcut; nu mi-a mai scris. Mai târziu, am rugat familia să-mi mai dea veşti despre ei toţi.

Mi-au răspuns bătrânii, însă cu o dungă de tristeţă.

Fata fusese bolnavă multă vreme şi acum se întrema la ţară.

Am întâlnit-o apoi, măritată la Bucureşti şi i-am cunoscut soţul.

— Te-ai făcut urât şi ţi-au apărut ghioceii!

Se răsbunase puţin. Şi ce frumoasă era acum!..."

In ochi lui Radu am citit regret, duioşie, mândrie, dar tristeţea din jur n'a fugit, ci s'a cuibărit mai tare.

In pâlpâirea focului de toamnă, se conturase mic la început şi apoi crescuse, un cap de drăcuşor negru, cu cârlionţi şi guler alb de scolăriţă. Fiecare are şcolăriţa lui...

A păturit scrisoarea, a scos altele şi-a zâmbit.

„Vezi tu ieroglifele astea ? Sunt ale unei femei de bar.

Pe femeia asta am scos-o din iarnă acum cinci ani şi, ce-i curios, cred că puţin am iubit-o. Sunt sigur însă că ea m'a iubit mult. Să vezi şi tu.

Eram în Ardeal într'un oraş mare, occidental, însă plin de atmosfera de negustori ce se culcă devreme şi se scoală de dimineaţă, fac afaceri şi copii de specie urâtă.

Atmosfera de noapte o creiam noi Românii. In special un grup cu mulţi ofiţeri, pe care ne numise lumea „banda veselă". Intr'un local de noapte am cunoscut-o, între două pahare cu vin. Era venită din Bucureşti. O grecoaică pasionată şi arţăgoasă. Nu era frumoasă, dar avea ochi orientali şi foarte mulţi draci. Prietenia s'a legat în răstimpul câtorva tango-uri lascive, dansate tactil, în penumbra becurilor colorate şi a luminilor obscure.

Vinul, promiscuitatea ce plana în aer, m'au făcut s'o doresc şi i-am cerut o întâlnire. A ezitat, dar la urmă m'a refuzat. I-am atras atenţia că am răbdare şi că o aştept. Adresa i-am lăsat-o pe cutia de ţigări în geantă.

M'am pomenit cu ea peste trei zile, într'o după amiază.

— Imi placi şi m'am gândit că e mai bine aşa.

Era prin preajma Crăciunului. A rupt angajamentul şi a rămas cu mine o săptămână. Era o femeie care mă înspăimânta.

De Crăciun, cum plecam în concediu trei săptămâni, ne-am despărţit, eu ducându-mă la familie, ea la un nou gaj la Craiova.

In răstimpul ăsta, nu mi-am dat seama exact dacă a fost sau nu ceva pentru mine. Mi-a scris scrisorile astea, pe care ţi le citesc şi ţie.

„Aveai dreptate când îmi spuneai că am să regret timpul petrecut împreună. Sunt într'o situaţie neplăcută.

Autorităţile îmi fac neajunsuri, căci mi-a expirat autorizaţia să joc. Trebue să-mi scot alta dela minister şi acum e vacanţă. Nu mi se permite să joc şi deci nu mi se plăteşte.

Speram să întâlnesc aici un vechi prieten, despre care îţi vorbisem şi ţie, dar e plecat. Ultimele resurse sunt pe sfârşite.

Nu aş vrea să mă dau primului venit. Aş vrea să fiu lângă tine.

Nu ştiu dacă te mai gândeşti la aceia pe care o desmierdai ca pe un copil şi-i dădeai tot ce era mai bun.

Dorinţa mea ar fi să te opreşti, în trecere pe-aici, puţin măcar lângă mine".

Nu i-am răspuns, şi scrisoarea următoare mă roagă şi mai insistent.

„Trebue să-ţi spun din nou, că mi-i tare dor de tine.

Fă-mi această mică bucurie, şi vino pentru o zi numai. Să vii pentru o zi care va face cât un an.

Fii sigur că ai să fii bine primit, *cu toate că nu sunt bogată în nimic* şi nu am pe ni meni care să ne servească.

Voi face eu totul. Ia-mi în seamă rugămintea.

Nu ştiu ce să cred despre mine, dar mi-i tare dor. Te rog să crezi".

I-am răspuns, însă nu am putut trece s'o văd.

La o săptămână după întoarcerea mea din concediu, o găsesc instalată în pat, îmbrăcată în pijamaua mea.

Mi-a sărit de gât, ca un câine credincios.

— Ştiam că pleci la Bazargic!?

— N'am putut, pentru tine. Fac contract aici şi rămân cu tine.

Trei luni de zile şi-a împletit viaţa ei grea cu a mea. Vieţile noastre erau în contra timp. Mi-a umplut însă casa.

Joaca ei, dragostea ei, m'au dezarmat. Venea spre dimineaţă, îngheţată, în culcuşul încălzit de mine şi după câteva minute, era cuprinsă de jocul patimei. Mă tortura.

La prânz o dădeam jos din pat şi-o aşezam pe scaun să ia masa. Uneori, somnoroasă, se culca din nou.

Alteori, avea gâtul amar, de beţie. Dar când se odihnea, era femee...

Gajul ei, mâncat de reţineri, îl aducea acasă şi-l depozita pentru zile grele, a căror amintire era recentă.

Deseori mă invita la cinema sau la plimbare cu maşina. Dacă refuzam, se supăra, însă când mă supuneam era tandră şi mă sgâria mai puţin. Filmele de dragoste îi înroşeau ochii şi o făceau să suspine reţinut.

Imi povestea despre părinţii ei, de care-i era dor. Morala ce-i făceam o ţintuia cu ochii undeva fix în spaţiu, de unde ar fi vrut să obţină iertare.

Faţă de prietenele ei, se mândrea cu mine şi ar fi vrut să mă duc la local în fiecare seară, măcar pentru câteva minute, necesare să mă vadă fetele.

Mă cunoşteau toate. Eram aproape înscris în personalul barului.

Dar timpul a trecut şi-a trebuit să ne despărţim. Actul ăsta a constituit o liturghie barbară. Imi plângea goală, în braţe. N'a vrut în ultimele zile, să mai ştie de nimeni şi patronul i-a mai făcut o reţinere.

Din Bazargic mi-a trimis scrisori disperate şi-apoi m'a uitat. Uite scrisoarea asta:

„Se poate ca tu să mă fi uitat atât de repede? Timpul acela nu-ţi mai spune nimic? Sau poate mi-a luat locul alta?!

Mi-e dor de tine şi *de dorul tău beau în fiecare seară.* Te rog nu mă lăsa fără răspuns. N'o uita pe *chinezoaica* ta".

Dar asta?

„Aş vrea să fiu numai o zi măcar cu tine, ca atunci.

Dar eu am răbdare şi-ai să vezi, cine va fi micuţa ta, mai târziu.

Te rog răspunde-mi imediat; e foarte rău să aştepţi". Apoi... şi-a făcut din economiile ei câteva rochii, un tailleur, pantofi. a cunoscut un Armean bogat şi s'a căsătorit.

Prin prietena ei de local mi-a trimis veşti şi să ştiu că nu m'a uitat. Cine ştie. Femeiuşca asta cred că m'a iubit... în felul ei!...

Ochii lui Radu caută în jarul din sobă. Acolo a pocnit ceva, sau acest sgomot e numai în capul meu? Desigur sunt paşii gândului ce-ar vrea să iasă din cutia asta îngustă... Femeia ce dansează ca să trăiască şi trebue să zâmbească din dinţii ce-ar vrea să rupă, cunoaşte adâncurile sufletului pe care le sondează rar, însă cu accente de nebunie.

Sgomotul din foc ne-a redat nouă.

„Uite aici o scrisoare dela o femee, aşa cum o vedem prin saloane. Priveşte scrisul: elegant, dur, ici colo cu complicaţii, adesea fugitiv. Aşa era!

Sigură de ea, orgolioasă, aproape inflexibilă, dese ori isbucnind neînţeleasă şi mai cu seamă cu treceri neaşteptate de la râs la plâns.

In ziua când mi s'au încrucişat privirile, am dansat strâns unul în altul. Dorinţa ce născuse în amândoi, a rămas latentă un an de zile.

După aceia mi s'a dat în ajunul plecării ei la Bucureşti. Am descoperit-o prea târziu, dar ca pe o nouă planetă.

Mi-a scris rândurile astea:

„Ai mai primit vreodată o scrisoare fără titlu şi cu o greşală, chiar dela început? Numai eu sunt capabilă de aşa ceva. Găsesc că ar fi banal un „Dragă Radule" sau „Scumpul meu", fiindcă tu eşti mult mai mult pentru mine. Ce eşti, mi-ar fi greu să spun, fiindcă nu ştiu să gândesc prea mult, fiindcă nu sunt înzestrată decât cu trup. Te rog să-l uiţi.

Cu riscul de a mă trece printre snobi sau mai ştiu eu cum, am să-ţi spun aşa cum ţi-am spus în gândurile mele cele mai îndrăzneţe, dar melancolice „Mon amour passé".

Sunt aşa de singură şi atât de departe. In curând plecăm în străinătate. Cine ştie dacă ne vom mai vedea.

Până la plecare, răspunde-mi şi nu mă face să aştept prea mult. Gândeşte-te că e ceva din tine pe care vreau să-l am".

I-am scris mai multe scrisori. Plecase.

Adesea, în seri ca asta, femeia aceia îmi stă înainte aşa cum am descoperit-o".

A tăcut şi el. Mi-era frică să alung imaginile ce ne umpluseră camera. Le-am privit pe dinăuntrul meu, cu ochii în gol.

Radu e băiat frumos, dar nu e fericit.

Poate nu înţelege dragostea ce vine aşa uşor spre el?

Incerc în suflet o durere, a mea sau a lui? Desigur în jurul imaginilor ăstora s'au împletit tristeţile noastre toate, la un loc.

Fată de şcoală, femee de bar, femee de lume...

— Ce bun e somnul! Hai, Radule, la culcare!

MIHAIL I. FOCŞENEANU

Cronica muzicală

Pianistul Wilhelm Kempff la „Filarmonica"

„Filarmonica" a poftit anul acesta numai oaspeţi aleşi: după violonistul Adolf Busch *şi violonistul* Enrico Mainardi *— şi e păcat că Direcţiunea nu s'a folosit şi de prezenţa printre noi a celuilalt mare artist al violoncelului, d.* Piatigorsky *— iată pe estrada Ateneului şi pe unul din marii maeştri ai pianului, din vremea noastră, pe d.* Wilhelm Kempff, *care ne soseşte întovărăşit de faima sa mondială şi de aceia, mai modestă, creiată încă de anul trecut şi printre noi.*

Acelaş mare virtuoz şi rafinat muzicant pe care l-am cunoscut atunci în interpretarea lui Mozart, *a avut acum posibilităţi mai variate de a-şi valorifica multiplele şi rarele însuşiri în* „Concertul în Fa minor" *de* Bach *şi în cel în* Do major *(No. 1) de Beethoven. Un „toucher" de o putere şi o precizie fără pereche îi dă putinţa să realizeze în acelaş timp sonorităţi impresionante de clopot sau delicate, de limpede carillon — fără sforţări vizibile, cu o linişte — aproape o bună-voe — superioară. Păstrând în interpretarea lui* Bach *o linie de clasică nobleţe şi colorând cu o fantezie personală mozartianul* concert *de* Beethoven, *d.* Kampff *a pus trainică stăpânire pe auditorul bucureştean, ce nu-şi precupeţeşte entuziasmul în faţa artei adevărate.*

Concertul s'a deschis printr'o execuţie imperfectă a unei „Suite" de Bach *şi s'a încheiat cu una admirabilă a* Simfoniei a cincea *de* Beethoven. *Orchestra Filarmonicei, cam dezorientată în amintita operă de* Bach *orhestrată de* Honegger *— pentru a cărui contribuţie nu ne putem entuziasma — a companiat cu toată grija şi consideraţia cuvenită pe minunatul solist, şi a urmărit apoi credincioasă şi atentă, avântata, nobila şi frumos nuanţata interpretare pe care d.* George Georgescu *a hărăzit-o* Simfoniei Destinului.

E. N.

Biblioteca Publiciştilor
Pasagiul Victoriei, No. 25
OFERĂ O ALEASA ŞI VARIATĂ COLECŢIE DE OPERE LITERARE MODERNE
Abonamente lunare
CĂRŢI NOUI ŞI DE OCAZIE
PREŢURI REDUSE

Lumea-Capitala

Cronica feminină

Femeia și sportul

Mărturisesc că am fost foarte uimită acum câteva zile, când întrebând-o pe Baby dacă îmi dă dreptate că o pălărie cu bor mare îi vine mai bine unei femei sportive decât unei femei feminine, ea mi-a replicat: Te exprimi falș. Eu nu văd dece o femee sportivă n'ar fi și foarte feminină. M'a bucurat observația prietenei mele Baby, ea însăși una din cele mai reușite variante ale tipului de femee modernă. M'a bucurat, pentrucă la noi în țară există o anumită clasă de oameni cărora noțiunea de femeie-sportivă, le sugerează imaginea unei femei cu mușculatura foarte desvoltată, trupeșă și foarte șleampătă în orice altă parte decât pe terenul de sport.

La noi, sportul pentru femei e considerat încă drept un lux, rezervat numai unei „lumi bune" căreia „îi dă mâna" să se ocupe cu așa ceva. In afară de școlărițe, de membrele diferitelor asociații și — bineînțeles — de studentele O. N. E. F.-ului, ce tineret feminin, la noi, se mai ocupă serios de sporturi? Ce sporturi fac cele câteva mii de studente de la facultățile unde nu se cere frecvența la cursuri? Ce sporturi se încumetă să facă duduile cu fața atât de ticluită, centimetru cu centimetru, improvizație pe care un surâs un pic mai larg e gata s'o compromită definitiv?

Domnul Barnoschi, în cartea d-sale Rumilia, descrie o scenă între nudiști, în care vorbește de o femee ce părea de o frumusețe răpitoare când o vedeai întâia dată. Dacă o priveai mai bine, îi descopereai destule imperfecțiuni. Și înțelegeai ce impresiona în fizicul acestei femei. Era grația și naturaleța din mișcările ei, din zâmbetul, din privirea ei. Numai efectul sportului.

Femeia timpurilor noastre, nu-i duduița care își petrece tot timpul în fața oglinzii studiindu-se și care când merge pe stradă se privește pe furiș ca să descopere în mimica ta efectul apariției sale. Nici duduia care nu știe să fumeze și nici nu-i place, dar o face pentru a avea ocazia să-și voaleze privirea și să-și întredeschidă buzele erotic, ca să pară fatală. Iar Mae West multă vreme încă n'o să poată să lanseze moda formelor pline, a feminității cu 120 cm. peste șolduri. Adevărata femee modernă, e femeea în genul prietenei mele Baby — femeea cu umeri drepți și șolduri fine, femeea amazoană, cu privirea deschisă și francă, plină de viață și de sănătate. Totuși rochia de bal pe care o va purta femeea aceasta, poate să fie un vis de volănașe de tulle. Și cu cât mai frumos va fi gol un spate bronzat de soare, armonios format de sport, decât un spate alb și veșted de femee de interior.

Se aruncă termenul „emancipare" oarecum zeflemitor. E regretabil. Emanciparea noastră nu-i o haină de atitudini pe care o îmbrăcăm cu un anumit scop. Vrem un singur lucru: să fim sincere — cu noi și cu ceilalți.

Nimic nu dă mai multă sinceritate și franchețe, decât sportul. Mai puțin frapantă, frumusețea pe care o câștigăm prin sport e mai permanentă și mai prietenoasă.

Câteva indicații pentru costumele de sky:

In primul rând, în ceiace privește culoarea nu mă îndoesc că suntem de acord că sunt cu totul lipsite de distincție culorile tari în genul corai-ului, verdelui deschis, galben, etc. Cel mai frumos, e tot costumul clasic bleu-marin. Maronul, deasemenea, poate să creeze un ansamblu frumos, mai ales cu garnitură (nasturi, cataramă) de lemn. Merge și verdele închis și gris-ul. Practic și foarte sportiv e obișnuitul traning. Sunt frumoase însă și costumele cu jachetă cu revere largi și cu patru buzunare — sau scurtă până în talie, cu tăetură cu doi colți, în formă de vestă. Se poate varia infinit. Totuși, e bine să nu ne depărtăm prea mult dela forma-tip. O prea mare originalitate într'un costum de sport, prea face impresia de cucoană care a venit să facă sport numai din snobism.

Dealtfel, e chiar un fel de cochetărie în tendința de a ne face un costum de sky dur și sobru.

Pentrucă sub acest costum, putem purta minuni de poull-overe, de veste, chemisette de mătasă moale, care vor contrasta prin culoare și feminitate, cu duritatea costumului. Natural, nu vom pune bluze ajurate sau cu volănașe. Vor fi și ele mai mult sau mai puțin sportive. Cât despre poull-overe, în nici o iarnă n'am văzut în București atâtea modele de bun gust. Vitrina dela Djabourov (Calea Victoriei) e o minune. Sunt frumoase și chemisettele purtate cu veste, de lână, stofă, etc.... In fine vin celelalte accesorii: mănuși, ciorapi, șal, beretă... E mai agreabil să fie sau neutre sau puțin dezasortate. Acelaș model repetat pe toate, ar pune aceeași notă de neseriozitate ca și culorile prea vii — și bineînțeles anti sportivă.

A. O.

Justiție, juriști, justițiabili...

Consiliul de disciplină al Baroului Capitalei, a clasat reclamațiunea d-rei Ella Negrutzi, privitoare la romanul avocatului Al. Bilciurescu „Fata cu păr de lup" și subtitluri pe banderolă: „cum iubesc avocatele" și „dragostea și moartea în Tribunal" și „cum se pierd și se câștigă procesele".

D-ra avocat, consilieră, Ella Negrutzi, în reclamațiunea ce a fost clasată de Consiliul de ordine, arată că intrând în Tribunal a fost impresionată de expoziția cărții cu titlul și subtitlurile arătate mai sus și că cetind din curiozitate și cu indignare romanul d-lui Al. Bilciurescu, a constatat că e scris fără talent, dar în schimb abundă în trivialități la adresa magistraților, a avocatelor și a colegilor avocați. In concluziune, d-sa cere domnului decan să se ia măsurile ce se vor crede de cuviință, pentru încetarea comerțului unor astfel de cărți în Palatul de Justiție și să se dispună chemarea autorului avocat, în fața organelor de control competinte în Baroul de Ilfov.

Din capul locului mărturisesc onest și hotărât, că păstrez d-rei Ella Negrutzi o stimă și o admirațiune, nezdruncinate. Cazul însă, se cere discutat, mai presus de tot ce s'a spus, de tot ce s'a scris și de însăși hotărârea de clasare a forului competinte. Reclamațiunea d-rei Ella Negrutzi nu reprezintă de loc un accent de indignare personală. D-sa a cunoscut — spre cinstea d-sale — ceia ce reprezintă lupta pentru un drept și mai ales a prețuit libertatea de-a lupta, pentru-că a triumfat. Protestul colegei-consiliere a fost mai mult un gest de apărare a tinerelor avocate, — și mai mult dar indirect — a fost un act de apărare a propriului său ideal de femee-avocat, așa cum l-a înțeles, cum l-a apărat și cum l-a realizat.

Dar tot în acest adevăr se ascunde și calculul greșit de optică, ce urma să conducă la clasarea afacerii. Nu Bilciurescu și toți colegii lui care scriu sunt vinovați de existența „fetelor cu păr de lup" sau „a magistraților leneși" sau „a avocaților cari mint".

Nu Bilciurescu e vinovat că la un cabinet de instrucție se respinge azi cererea de liberare a unui prevenit, prezintată de un avocat și se admite mâne, când o prezintă o colegă.

Nu Bilciurescu e vinovat, când unul dintre noi exagerează publicitatea în jurul unei jurisprudențe pe care a creat-o, pentru ca peste o săptămână să încerce eforturi supraomenești în răsturnarea aceleiași probleme.

Nu el e vinovat că tinerii judecători ai Tribunalelor dau soluțiuni ce răpesc justițiabililor un grad de jurisdicție, de vreme ce totul trebue refăcut și pledat în apel. Și dacă totuși le spune, cum să nu se epuizeze cartea lui — așa cum afirmă d-ra Negrutzi — când condițiunea esențială a literaturii, este sinceritatea. Că „romanul e scris fără talent", aserțiunea depășește și pe reclamantă și competința consiliului de ordine al Baroului.

Ce-ar fi zis d-ra Ella Negrutzi dacă Inalta Curte de Casație franceză ar fi hotărât că nu e bună și nici bine scrisă, cartea de bucate a consilierului de la acea Inaltă Curte, Brilliat Savarin?

Sau cine s'a gândit în România să protesteze în contra adevărurilor de acut tragism din „In lumea dreptății" a d-lui I. Al. Brătescu-Voinești?

Nerecunoscând lui Pitigrilli decât valoarea necontestată a unei lecturi cursive, cum se poate să nu recunoști emoția sinceră a hotărârii pronunțate „în numele cretinului din dreapta și din stânga", care satisface în cetitor, tot năduful injustițiilor omenești și toată setea sfântă de Dreptate?

Iar peste toți aceia care au scris despre lumea noastră a judecăților, cum să poți nega existența aceluiași resort sufletesc: adevăr și dreptate?

Hotărîrea înțeleaptă a Consiliului de disciplină de pe lângă baroul Capitalei spune mult mai mult decât „se clasează". Spune: „scrieți, scrieți cu sinceritate și cât mai mult, despre tot ceia ce atinge inima și demnitatea voastră, scrieți adevărul crud și demascați minciuna, pentru promovarea celei mai frumoase și mai libere dintre profesiuni.

G. COSTACHESCU

Cronica sportivă

Sportul balonului rotund, cum i se spune în termeni consacrați, e pe cale de a intra în hibernare. Matchul C. A. O.-VENUS, unul din ultimele matchuri ale sezonului, a fost reușit. A fost și reprezentativ în senzul că a oferit publicului câte ceva din fiecare nuanță de culoare locală, ca să numim astfel abaterile și imperfecțiunile jocului, așa cum este practicat la noi.

Astfel arbitrul nu era tocmai arbitru. Primul goal marcat a fost considerat de portarul care-l primise cu involuntară ospitalitate drept o insultă personală. Nimic mai natural deci, în concepția acestui sportiv, ca după ce mingea era deja în plasă, iar punctul consumat și validat, portarul să se repeadă la jucătorul victorios și să-l lovească brutal și fără preavis — ceiace a stârnit în public o prea frumoasă realizare a elementelor deslănțuite. Fluerăturile combinate cu urletele ca și unduirea marei de capete sugerau puternic furtuna în largul apelor.

Tot restul jocului inveninat de această brutalitate nu a potolit furia elementelor; și când fluerul arbitrului a pecetluit victoria negrilor și a eliberat jucătorii de sub autoritatea și protecția lui, inima ni s'a strâns pentru buclucașul portar care stârnise mânia poporului.

Zadarnic a încercat portarul să ocolească dificultatea, sacrificând, cam tardiv e drept, pe altarul sportivității, și cerând frumos ertare jucătorului pe care-l lovise în chip așa de vinovat,—„elementele" îl așteptau. Câțiva pași numai îl despărțiau de limanul salvator, pavilionul. Dar însuflețiți de o sfântă furie, foarte periculoasă când are aparența justiției răzbunătoare „fanaticii balonului rotund" și-au doedit „eficacitatea la om" practicând o voluntară și regretabilă confuzie între om și balon.

Evident suntem departe de realizările provinciei. Nu de mult la Cluj, „eficacitatea la om" a avut o zi glorioasă: cinci jucători au fost internați în spital! — Desigur că suntem foarte departe de asemenea „performanțe"; dar nu e mai puțin adevărat că dacă fapta portarului e cu totul reprobabilă și că trebuie sancționată, clubul pe terenul căruia se joacă un match are elementare obligațiuni de ospitalitate. Din momentul când gestul nesocotit s'a produs, era ușor de prevăzut că se vor găsi destule „instrumente ale justiției" animate de acel „lasă, că-ți arăt eu!".

A părăsi un om în voia răzbunării unei mulțimi înfuriate este o faptă care egalează dacă nu întrece chiar în inelegantă pe aceia a portarului brutal. Acei cari au pe terenul clubului „Venus" răspunderea ordinului și a bunelor purtări sportive s'au făcut vinovați de nerespectarea acestora.

Exemplu trebue să dea Capitala. E timpul să ne civilizăm sub acest raport și să readucem footballul la locul lui firesc de sport și la rolul lui frumos de a creia și întreține ceeace încă ne lipsește prea mult: sportivitate.

Sub raportul spectacolului, jocul a fost reușit; iar sub acela al rezultatului, surprinzător. Știința, tehnica, combinațiile, etc. n'au reușit să marcheze nici un punct. E drept că era vorba de un portar vigilent și abil, dar și inspirat.

Orădenii n'au reușit decât o spectaculoasă demonstrație de football savant; iar venusiștii mai practici, s'au mărginit să marcheze două puncte și să câștige matchul.

Să sperăm că cei care se ocupă de foot-ball-ul românesc așa de activ și de eficace sub raportul tehnic al jocului, vor da cel puțin de acum înainte o grije mai atentă aspectului moral al chestiunii. Trebuie întreprinsă o acțiune educativă viguroasă, atât a publicului cât și a jucătorului. Noțiunea de „Fair play", indisolubil legată de aceia de „sport" trebuie însușită și practicată fără întârziere.

Se apropie iarna și sportul de mare spectacol intră în vacanță la noi. Singura mângâere pentru acei a căror activitate sportivă se mărginește la cumpărarea biletului de intrare, vor fi de acum matchurile de hokey pe ghiață. De importație relativ recentă, jocul își face deocamdată stagiul social prin cartierele boerești. La umbra turnului telefoanelor, **el prosperă ca și tineretul care-l practică. Dealtfel trebuie recunoscut fără rezervă că, sub raportul sportivității, e singurul joc de echipă care se prezintă la noi fără pată. E foarte adevărat că și publicul e comparativ puțin numeros, că jucătorii sunt interpelați în englezește, că o bună parte din spectatori comentează jocul în franțuzește, că mulți din ei sunt străini; dar ne întrebăm cu grijă, care va fi soarta gingașului „Fair play", atunci când, sfârșindu-și prima etapă a împământenirii, jocul de echipă pe ghiață își va însuși și obiceiurile pământului?**

GRIMAN

Spălați-vă dinții ca și mâinile!
Spuma bogată a pastei KALODONT spală temeinic dinții și gura.
Intrebuințați deci regulat KALODONT dimineața și seara!
spală desinfectând dinții și gura
KALODONT
F. A. SARG
PASTA DE DINȚI SPUMOASĂ

Candidatul la fotoliul academic al lui Barthou

Francezii socot pe Paul Claudel, candidatul la Academie la locul lui Barthou, ca pe cel mai mare poet al lor dela Victor Hugo.

Este ciudat însă că opera sa e foarte puțin cunoscută în Franța. Iar dintre țările străine, Germania este aceia care i-a recunoscut cea dintâi geniul și i-a apreciat valoarea.

Trebuie să recunoaștem că poezia sa este greu de apropiat pentrucă ea fiind o operă unitară trebuie cuprinsă în totalitatea ei dacă vrem să o pătrundem și să ne-o apropiem. Trebuie să cunoaștem întreaga atitudine spirituală a lui Claudel, dacă vrem să înțelegem în parte o poemă sau operă dramatică a poetului. Altfel cititorul cel mai zelos va rămânea nedumirit de ciudățeniile și obscuritățile sale, în universul nou în care este introdus. Opera sa antimecanistă este în contrazicere absolută de altfel nu numai cu rutina și cu formele tradiționale pe care le fărâmă prin opera sa viguroasă, nouă, originală, dar și cu gustul francez solid stabilit de atâtea veacuri. Iată cum definește Paul Claudel tipul poetului francez: „Un tip mai degrabă al unui om fin, inteligent, sensibil, delicat și îndemânatic, un estet aproape formalist și cu un izvor de inspirație destul de sărac.

Intre acest tip și Paul Claudel este un abis. Jacques Madaule într'o carte de curând editată *„Le Génie de Paul Claudel"* caracterizează astfel poezia sa: „El cântă pentru că nu mai poate tăcea. Este ca un lac în care se varsă mii de râușoare ce coboară din munți. Ajunge astfel să aibă la un moment dat atâta apă în cât nu-l mai poate încăpea. Atunci apa se revarsă și massa apelor se împrăștie în câmpie. Poetul nu-și mai poate înăbuși strigătul și nu-și mai poate reține cântecul".

Pentru Claudel, mai mult decât pentru ori care altul, poetul este un profet, care pătrunde cu intuiția sa taina lumii și-i dezvăluie înțelesul lumii întregi.

„Tu n'explique rien, o poête, mais toutes choses par toi nous deviennent explicables".

„Cuvântul, zice Paul Claudel, nu e numai formula obiectului, ci și imagina mea ca unul ce sunt informat de acel obiect".

Cuvintele au, după el, o virtute secretă, pe care poetul știe să o prindă și prin care ele își descoperă structura lor intimă, își reproduc ritmul constructiv. Poetul împrumută forța creatoare, înțelege ce este această forță și înfăptuește. Arta și poezia, zice el, descoperă ordinea adevărată și autentică a lumii, ordinea aceia pe care a voit-o Creatorul. E destul să dăm lucrurilor un nume pentru ca ele să ne apară în adevărata lor realitate, substanța lor proprie și legătura prin care se unesc unele cu altele. Cuvintele ne mai având pentru poet un înțeles abstract, dar fiind chiar lucrurile pe care le numesc, e destul să fie așezate într'un anume fel de poet pentru ca din ele să se ridice un înțeles, înțelesul lumii.

Se înțelege de aci că Claudel nu scrie pentru cititor. Producția sa poetică este un lucru natural, ca un produs al anotimpului, cititorul trebuie să i se acomodeze, cum se acomodează răbdătorul plugar al câmpului a cărui țarină nu a făcut-o el, timpului care nu depinde de voia lui, dar cărora trebuie să caute a le potrivi ca să se folosească cât mai bine de fructul lor.

El stă cu fața spre Creator și cu el stăpânește toată creațiunea și nu are nevoie de a eși din sânul înțelepciunii și al bucuriei în care trăește, e destul să spună „cuvântul drept" spre a închega lumea și a o descoperi altora.

De altfel această concepție nu este numai a lui Claudel. Hugo, Rimbaud și mai ales Baudelaire, aveau credința aceasta nestrămutată în atotputernicia vrăjită a cuvântului și priveau poezia ca pe un mijloc de a pătrunde în lumea de dincolo de simțiri, într'o supranatură.

Baudelaire se socotește ca unul ce are misiunea de a interpreta semnele lumii, de a face inima să simtă într'un fulger „realul ocult", de a străpunge lumea prin aparențele ei până la „substanța" lucrurilor.

PAUL CLAUDEL
candidatul la fotoliul academic al lui Barthou

Fără a fi o metafizică, opera luiClaudel, presupune *„o doctrină"*. „Nu este nimic mai aproape și totuși mai îndepărtat de poezie decât ca metafizica", zice el. In adevăr Paul Claudel nu caută să explice lumea, aceasta este misiunea savantului. El caută să ne dea despre ea o „revelare" într'un tablou sintetic. Poetul nu va trebui să sfarme nimic, să scoată nimic din multiplicitatea și varietatea tabloului, ci numai să-l contemple cu cele cinci simțuri intens și încordat. Ceiace face unitatea tabloului este o corespondență generală, o cooperare a lucrurilor cu Creatorul într'un raport constant.

Ințelegând lucrurile și numindu-le poetul le reduce la eternitate, căci creiază în sufletul său imagina lor nedestructibilă și le fixează în „cuvânt" care e inexterminabil. Iar, în această formă ce nu poate fi supusă pieirii, le oferă lui Dumnezeu.

Numai omul dintre toate ființele poate prinde raportul acesta constant, între fuga veșnică a lumii și imobilitatea eternă a lui Dumnezeu. Subiectul tuturor dramelor lui Claudel este acțiunea tuturor lucrurilor și a tuturor ființelor în direcțiunea finalității lor. Nu psihologia, sentimentele, caracteristicele individuale, exprimate în personalitatea personagiilor, este scopul acestor opere dramatice, ci misiunea ce le-a fost încredințată de Creator. Drama vine din dezordinea pe care o introduce omul în lume prin păcatul orgoliului, viciarea ordinei primitive, a poruncii ce a fost dată lucrurilor să apară. Dezordinea nu a putut fi provocată de creator, ci de creatura liberă, care a uzat de libertate, alegându-se pe ea de scop în locul finalității universale care este Dumnezeu. Această preferință vițioasă este păcatul originar, acel care a provocat diferența în origina cu Dumnezeu, în care omului i-a plăcut să trăiască.

Dar omul acesta care s'a substras din existența cu Dumnezeu nu mai poate avea loc într'un univers în care prezența lui Dumnezeu este constantă. De aci neliniștea și frământarea veșnică a omului care caută să-și recapete măreția sa din alte vremuri.

Mântuirea este însă la îndemâna fiecăruia: putem să ne aruncăm din nou „în Dumnezeu" care va șterge chinul, rușinea și moartea.

Pourquoi cries-tu, tel qu'un cygnes sur les eaux resonnantes?
Je me suis révéillé en triomphe,
Parce que me souvenant d'hier,
je me suis
vu tel que de neige! Je suis pur!
Je suis pur

. . . .

J'ai frappé et l'ablution a jailli. J'ai craché et mon insulte est sur toi comme une gorgée de pierreries!

C'est moi! Je vois.

Chaque blessure que j'ai faite; elle luit.

Plus qu'une lampe, ou qu'une flaque d'eau sous Midi ne rejette une poignée de dards! Il remporte une mort! Parce qu'il décrit une servitude dans ses mains!...

J. Madaule caracterizează dramele și poemele lui Claudel ca o mișcare, prin care ele se desfășoară înaintând pas cu pas în rezolvirea conflictelor omului cu Dumnezeu, în realizarea și cucerirea armoniei lumii.

Dacă s'ar putea să fie legat de o tradiție, ar trebui să-l considerăm ca un continuator al simbolismului, pe care l'a dus la izbândă, învingând acolo unde simbolismul a fost înfrânt. Mai curând însă pare, după ce se citește *„Istoria spiritului francez"* a lui H. Bremond, că el este un reprezentant al misticismului medieval sau al umanismului religios al Renașterii.

Admiratorii săi, care, dacă nu sunt numeroși în țările latine și nici în Franța, sunt, în schimb, credincioși până la fanatism, l'au comparat cu Shakespeare și Göthe. El însuși își dă seamă că nu are nimic comun cu ei, ci se crede mai înrudit cu Dante, care pentru el este prototipul adevăratului poet. In studiul lui Jacques Madaule, la care ne referim, autorul are o paralelă foarte ingenioasă între Dante și P. Claudel, insistând și asupra similarității momentului când acești doi mari inspirați au apărut. Ca și Dante, zice Madaule, Claudel a apărut într'o epocă de adâncă prefacere a lumii. Opera sa, ca și Divina Comedie este un monument care a reunit numeroase lucruri și cunoștințe sub autoritatea principiului unității catolicismului, pentru a celebra Pământul, cucerit definitiv de oameni și prefigura o lume care va fi organizarea vieții colective de mâne, realizând armonia claudeliană.

Cartea lui Madaule, tot atât ca studiul lui Jacques Rivière, sunt expresiunea admirației fervente pentru autorul operei *„Le Soulier de satin"*, și pentru opera sa, care este impunătoare. Nimeni nu-i contestă valoarea în critica literară și Franța îl privește și îl consacră ca cel mai mare poet actual al ei, dar, cum am mai spus, nu e gustat în genere. Poate că din cauza atitudinii sale de izolare printre oameni, numai în tovărășia lui Dumnezeu. Această dă operei sale ceva aspru și neînduplecat, care nu merge la inima celor mulți și cu o altă atitudine în fața vieții. Intrarea sa la Academie va fi un eveniment deosebit în istoria cugetării secolului nostru.

IS. SD.

Gazeta Medicală

Ce sunt hermatrodiții? Castitatea absolută. Morțile subite de dr C. Doljan. Tusea convulsivă la copii. Otrăvitorul prostituatelor, un proces celebru la Londra. Tărâțele de grâu combat costipația. Rănile produse de gloanțe de revolver. Enterocolita. Când în urină ese puroi sau sânge.. Bolile pe cari le aduc timpul rece. Banii și fericirea. Un epileptic s'a prăbușit în stradă. Omul care domesticește albinele. Cum să se alimenteze femeile gravide. Consultațiuni medicale și grafologice.

Pe Dunăre — în România

Impresii de călătorie

A tras la casa unui negustor înstărit pe a cărui fiică o vedea zilnic pe pridvorul casei, îmbrăcată ușor, în vestmântul de dimineață, foarte drăgălașă și grațioasă dar din nenorocire nu știa să răspundă de cât „bonjour" și „bonsoir", căci altă ideie n'avea despre limba franceză. Se mulțumea s'o admire cât era de frumoasă și de gospodină.

Foarte asortate erau ceasornicăriile, dar materialul, în special sticla care era întrebuințată erau de foarte proastă calitate, cea bună fiind prea scumpă pentru populația acelui oraș. A vizitat un prieten al său care l-a tratat cu dulceață și peltea, precum și alte dulciuri, dar își amintea cu deliciu de dulceața de caise cu miez de sâmbure înăuntru. Imbrăcămintea locui-

Dorobanți români

torilor din Focșani nu diferea de a Cehilor, compatrioții săi, de oarece și localnicii erau îmbrăcați tot după moda franceză și engleză. Costumul național îl purtau numai poporul de la țară, boierii bătrâni, țiganii și ovreii. Boeroaicele umblau foarte gătite însă nu știau cum să se poarte: dimineața umblau prin noroi, în rochii de mătase grea sau catifea, foarte decoltate și cu mâneci scurte; pălăria, chiar dacă era nouă, avea căptușala murdară, purtată, rochia de asemenea pretențioasă dar ciorapii găuriți și pantofii sau ghetele vechi. Pălăria o purtau dată pe ceafă din cauza părului bogat, negru ca cărbunele, strâns în coc. Aveau echipagii elegante, trase de cai zdraveni. Hanurile erau murdare și neîngrijite. Casele urâte, dărăpănate, cu curți mari, pline de noroi, unde bălăceau bivolii și porcii. Românul la muncă este foarte leneș, nehotărât și înapoiat; a observat aceasta când zideau o casă și nici n'aveau idee de uneltele mai noi de zidărie. Pe străzi, tot felul de strigăte ale negustorilor ambulanți, greci, bulgari și țigani cari își vindeau marfa, dulceață, rahat, șerbet și alva și fiecare îmbrăcat cu portul său ciudat. Din toate strigătele, cel mai tare și mai caracteristic era al spoitorilor țigani.

Cu câțiva soldați au făcut câteva plimbări prin Cotiești, Cârligele, Dalhance, pe Muntele Deleanu cu biserica ortodoxă minunat așezată în mijlocul pădurii bogate, Piatra la fete sau Piatra Niculilor — Târgul Cucului cu viile-i bogate și pădurile-i de nepătruns, străbătute de pârâuri bogate ce șopoteau zgomotos sub mesteacănii bătrâni, rostogolind bolovani. Trecură pe la Ciorești, Oreava și Măgura Urikiești cu mai mulți prieteni ca să facă harta geografică. Hajek la Focșani, Guran la Bolboace, Waldstätten la Brăila, Stuhlik la Râmnicu-Sărat, Fischer la Târgul Cucului și el la Golești, între Dealul Ron și pârâul Câlneu. In afară de românește se vorbea pe acolo greaca nouă, Rușii pe alocuri, ridicaseră multe școli, sau Moscalachi cum le spuneau ei. A avut apoi de-a face cu „kârmuirea" sau okărmuirea, ispravnicii și zapciii. In fiecare sat este câte un „kolibas" sau străjer. El a fost dat în grija unui dorobanț. Colibașul stătea în colibă și avea grijă de ordinea din sat.

Cu două căruțe au plecat spre Dalhauțu.

Singura armată în Valahia erau dorobanții, însărcinați cu chestiunile poliției, așezați pe lângă birourile acesteia pentru apărarea ținutului de hoți și bandiți, pentru prinderea lor, paza pușcăriașilor, strângerea dărilor, siguranța drumurilor și străzilor, paza poștalioanelor și a curierilor cu bani. Făceau cu rândul și stăteau în slujbă câte o săptămână apoi plecau din nou la sat la munca câmpului și a gospodăriei. Uniforma lor era asemănătoare cu aceia a cazacilor ruși. La paradă purtau cazace de culoare verde închis, foarte strânse pe corp, cu revere de un verde mai deschis, brâuri verzi, groase și late, săbii strâmbe pe care sta scris „Solingen" iar puștile erau rusești cu inscripția: „Tyla". Hainele albe foarte lungi, pantalonii de postav iar vara scurți, pălării rotunde plate, de un verde închis și cu o bandă lată de un verde mai deschis sau căciuli de oaie. Aveau cai mici dar puternici și zdraveni, cu oasele ca de oțel; vara îi țineau

tunși iar iarna le lăsau să le crească părul ca la urși. Șeaua cailor foarte simplă, ca aceia a cazacilor.

A luat parte la un exercițiu al dorobanților și a rămas foarte uimit auzindu-i cum strigă fără încetare, când la ei aceste exerciții se făceau în mare liniște.

Dorobanții aveau mișcări repezi și precise. Erau veseli, glumeți și foarte serviabili. In afară de popi și bătrâni, nimeni nu purta barbă, iar acei care aveau erau foarte respectați.

Căpitanul ceh se simțea bine în mijlocul acestei lumi și lucra de dimineață până seară în tovărășia lor și a păsărelelor ciripitoare și dimineața de cum se trezea și se apuca de lucru era salutat zâmbind de picăturile de rouă ce se legănau pe frunzele copacilor sau pe iarba împrospătată. La amiază, în timpul dogoarei, se așeza la umbra unui copac, lângă o fântână și mânca bucata de mămăligă adusă cu sine și care-i

Țărănci torcând

plăcea foarte mult. Apoi relua lucrul hărților și al măsurătorilor.

Privea cu plăcere la distracția țăranilor dintre care cea mai de seamă era datul în leagăn sau pe o roată mare, care nu lipsea din nici un sat.

„Femei, copii, soți și perechi de îndrăgostiți, înflăcărați de dragoste sau aprinși de rachiu, credeau atunci când se ridicau în sus că ajung în culmea cerească cu acest leagăn, care în Moldova se numea scrânjă iar în Valachia dulap.

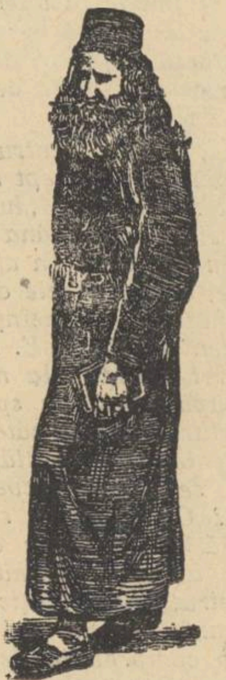
Portul boerilor dela țară era tot atât de simplu ca și obiceiurile, ca și hrana lor; mămăliga la care adăogau ouă tari, ceapă sau usturoi verde și brânză nouă. Carne nu mâncau de cât la sărbătorile mari. Bărbații poartă cămăși, vestă, brâu colorat, pantofi sau opinci, pe cap căciuli albe de berbec, negre sau pestrițe cari predomină pe câmpia Banatului; iarna, peste haine, poartă o șubă sau o scoarță grea. Femeile deasupra cămășii poartă brâuri late, albe, roșii sau galbene, un șorț lung multicolor, în dungi, lucrat cu destul gust artistic de mânile lor, căci fiecare trebue să-și lucreze singură costumul. Pe cap poartă niște văluri lungi — năframe — și umblă în picioarele goale; numai în zilele de sărbătoare sunt încălțate. Sunt foarte frumoase, în special părul și ochii sunt remarcabili. Au trăsături delicate, și regulate, și unele sunt destul de grațioase. Când plouă își ridică fustele largi până peste genunchi, iar pe cap se învelesc cu ramuri bogate în frunziș. Bărbații aveau obiceiul să-și radă capul sau numai o parte, ceia ce-i făcea foarte caraghioși mai ales pe băeții tineri. Din cauza hranei lor simple și foarte redusă, până și bătrânii, deși uscățivi și slabi, erau foarte sănătoși și voinici.

A vizitat de asemenea mănăstirea din Dalhăuț unde a fost impresionat de călugării români, frumoși, cu părul lung, cu mustăți și bărbi mândre, cu ochi vii și inteligenți dar cu o expresie bătrânească, chiar la cei tineri. Erau foarte uimiți de instrumentele căpitanului, mai cu seamă de busolă. Erau primitori dar murdari și mai ales la bucătărie, așa că el care spera să fie poftit la masă, fiind și ora prânzului, a fost foarte desamăgit.

Călugării purtau anteriuri lungi, negre sau cafenii și în cap un cilindru de catifea — adică potcapiul. In picioare, ghete foarte grosolane.

De la mânăstire, căpitanul și tovarășul său, s'au dus prin Calul Perișorului.

Românii au foarte mulți sfinți — spune el — și-i sărbătoresc pe toți, de asemenea și multe posturi; cum însă posturile constă din ouă, lapte, legume și unt-de-lemn, nu era greu de ținut toate. In special femeile erau foarte religioase. Călugării lucrau la câmp, în grădină, pe luncă pentru parohie, dar o făceau mai mult de frica pe-

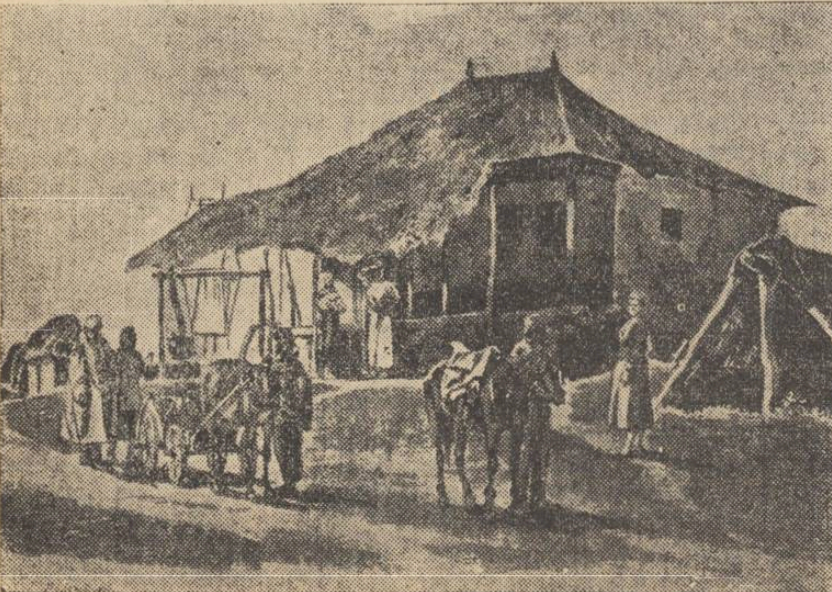
Un călugăr

depsei cnutului dorobanților.

După o zi de așteptare, ploioasă, au plecat spre satul Faraoanele ca să facă măsurătoarea. De pe terasa unei case boerești au putut avea priveliștea unor peisagii minunate. Acolo s'au împrietenit cu un moșier bogat, simpatic și glumeț, care era mirat că cehul știe câteva cuvinte românești ca: puine, apa, krevet (pat), masa, fok, karnie, geografie, historia, biblioteka — de aste trei cuvinte din urmă râdeau căci nu știau ce înseamnează. Acolo a văzut cehul pentru prima oară cum se face mămăliga și descrie aceasta foarte suggestiv. La 1 Iunie a părăsit Faraoanele și prin satele Poiana, Iskopoiesul și Malukapri, Virtiskoi de Jos și din deal, Broștenii și Kitulusi. Lucra mereu, pretutindeni cu succes și mulțumire; se opri puțin și în satele Tigon, Slobozia Obreji și se întinse și până la Târgul Kukului. I-a plăcut mult satul Broșteni, situat într'o poziție pitorească pe malul Milcovului, între vii și pepiniere, de unde se vedea, de partea cealaltă orășelul Odobești, cu căsuțe mici, curate și albe, surâzând luminos pe sub teii înfloriți. Vulcănașii, pierdut într'o pădure deasă, era un sat gospodăresc. A fost găzduit de o pereche de tineri insurăței, țărani frumoși și zdraveni, care munceau toată ziua. A fost găzduit cu cinste și bunăvoie, dar n'a putut dormi toată noaptea din pricina puricilor; a doua seară s'a culcat pe pridvor dar din cauza luminii de la felinar, a fost mușcat toată noaptea de țânțari și alte gângănii. Imediat ce a stins lumina, ar fi adormit, dar trebui să aștepte să adoarmă și vitele, care printr'un grohăit prelung își manifestau bucuria că după o zi de muncă și istovire se pot odihni.

(Sfârșitul în numărul viitor)

ELENA EFTIMIU

Cârciumă (Slobozia-Coroteni)

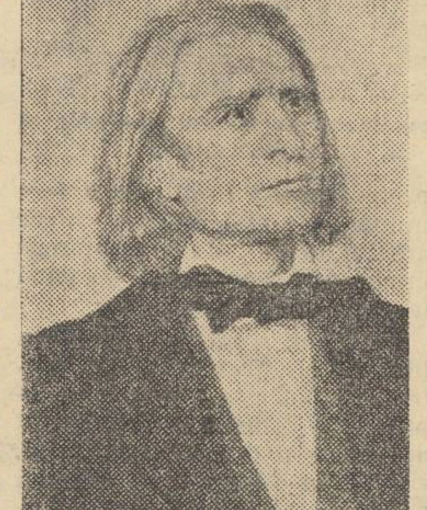
Moară primitivă (Dedulești)

Caleidoscop

Liszt și Dama cu Camelii

Până acum câtva timp nu s'a știut că Liszt către 1845 a fost unul din adoratorii Mariei Duplessis, Dama cu Camelii a lui Alexandre Dumas fils.

Al doilea volum din „Corespondența dintre Liszt și d-na d'Agoult", care a fost publicat

FR. LISZT

de nepotul lor, Daniel Ollivier, ne descopere ceva cu totul neașteptat.

In 1844, Liszt rupsese orice relațiuni cu Contesa, care urma să devie bine cunoscută în literatură sub numele: Daniel Stern, fără a întrerupe însă și corespondența, destul de rară, dar care totuși a continuat până'n 1864.

In două scrisori datate 1847, Liszt mărturisește fostei sale metrese dragostea sa simplă și profundă pentru Marie Duplessis, care murise la 3 Februarie.

Trei luni mai târziu Liszt scrie dela Lemberg D-nei d'Agoult o scrisoare datată 1 Mai:

„A murit sărmana Mariette Duplessis... Ea e prima femeie iubită, care se află acum într'un cimitir necunoscut, pradă viermilor. Acum cincisprezece luni Mariette îmi repeta:

— Nu voi trăi mult; sunt o ființă bizară și nu voiu putea rezista acestei vieți, pe care nu știu să n'o trăesc și pe care nu știu nici s'o suport.

Ia-mă cu tine unde vei vrea; nu te voi incomoda, fiindcă toată ziua nu fac decât să dorm.

Seara mă vei lăsa să merg la spectacole, iar noaptea vei putea face cu mine tot ce vei voi".

Nu ți-am spus niciodată cât de atașat eram de această frumoasă creatură. Ii promisesem c'o voi duce la Constantinopol, fiindcă aceasta mi se părea singura călătorie posibilă. Acuma iat-o moartă... și nu știu ce coardă de elegie anticămi vibrează în suflet când mi-amintesc de ea!

Iartă-mi scrisoarea asta prea lungă, dar nu pot să nu-ți vorbesc deschis chiar fără să mă gândesc la interpretarea pe care o poți da cuvintelor mele!"

Din nenorocire nu cunoaștem răspunsul d-nei d'Agoult după această mărturisire.

In două scrisori datate 13 și 28 Martie 1847, care n'au putut fi găsite și pe care Liszt le-a primit la începutul lui Mai în România, la Iași, știm că ea făcea aluzie la moartea Mariei Duplessis. In răspunsul adresat de către Liszt tot din Iași, tot la începutul lui Mai, citim:

„Am fost foarte mulțumit de cele două aliniate despre Lola (Lola Montis, cu care Liszt avusese o mică aventură) și sărmana Mariette, de oarece, pentru a fi complect sincer, începusem să regret că 'n ultima mea scrisoare din Carlowitz vorbisem prea mult de cele două subiecte.

Dacă m'ași fi aflat din întâmplare la Paris în timpul boalei Mariei Duplessis ași fi încercat cu orice preț s'o salvez, fiindcă era cu adevărat o ființă minunată.

Nu-ți poți închipui ce dragoste adâncă și elegiacă aveam pentru ea, dragoste care mă inspira la muzică și poezie.

E ultima și singura zguduire, pe care am simțit-o de ani de zile. Dar trebuie să renunțăm de-a mai explica aceste contradicții ca și inima omului și ca și cuvintele care spun că lumea e foarte stranie".

Iată un episod din viața „Damei cu Camelii" nebănuit de biografii ei ca și de cei care s'au ocupat de Liszt.

Ce opere i-au fost însă inspirate de dragostea lui pentru Maria Duplessis?

Din 1846—1847 datează în catalogul operelor lui Liszt „Jeanne d'Arc au bûcher", transcrierea lied-urilor lui Schubert, câteva marșuri, o „Ave Marie", un „Pater", etc.

Acel an, înaintea marei perioade care a început cu instalarea la Weimar, a fost, fără îndoială, relativ fecund în lunga carieră a prietenului trecător, pe care l-a cunoscut Marie Duplessis.—**(J. G. Prod' homme, Mercure de France).**

Plâns de toamnă

Mi s'au topit zăpezile sub frunte
Și'n cuiburi negre somnul mi s'a rupt,
De când aștept cu gândul ne'ntrerupt,
Acelaș glas ce l-am perdut în munte...

In palmă lutul clocotă mai cald
Și sările sânt supte de vedenii,
Și nu mai ard miresme ca la denii,
Peste tristețea'n care azi mă scald...

M'am scuturat cu toamna și cu drumul
Și drumul nu mai duce'n nici o parte;
Tu ai rămas cu sufletul departe;
Eu am rămas cu cerul și cu fumul...

CONST. SALCIA

Chopin...

Ce imagine se ivește înaintea ochilor noștri, când pronunțăm acest nume? — Un tânăr palid, cu profil aristocratic, cu maniere alese, melancolic, tăcut.... „Ceva fragil, ceva trist, ceva slab, ceva minunat", — cum l-a caracterizat odinioară un mare poet rus...

Aceasta e legenda. In interesul adevărului, aducem câte-va citații din ultimele două fotografii ale genialului muzicant, apărute simultan cu marele film consacrat vieții sale.

...Fără s'o lase pe domnișoara speriată să isprpăvească „Rondo"-ul lui Mozart, Chopin închise pianul cu atâta putere încât era cât p'aci să-i schilodească degetele elevei sale și începu să strige: — „Idioato! Idioato! Idioato! Eși afară! Pleacă de-aici! Afară!"...

Adăogă apoi câteva cuvinte pe care nu am curajul să le reproduc, și scuipă furios în urma domnișoarei de Trelles, care fugise în panică. Ea cânta și înainte prost, dar niciodată nu-l înfuriase așa!"

...Georges Sand căuta să-l convingă să nu înjure atât de grosolan în prezența altora. Dar Chopin găsea parcă intenționat cuvintele și expresiile indecente și mai triviale".

...Medicul se aplecă deasupra patului și, cu un zâmbet blând, căută să-l îmbărbăteze. Chopin îl împinse cu putere și, întorcându-și fața spre perete, zise:

— Să-l poftiți să plece pe acest mincinos! Dacă mai trebue să am deaface cu fățarnicii și cu bigoții, prefer un popă!..."

...Cum? nu înțelegeți, strigă Chopin roșu de mânie, — că muzica e muzică, iar mâncarea e mâncare? Mi-i foame, și pentru moment un cotlet de vițel m'ar emoționa mai mult decât toate simfoniile și sonatele din lume, iar pentru o garnitură bună la cotlet, sunt gata să dau dracului pe toți Schumanii și Schuberții voștri!"

...„In grădina vecină era un bătrân pisoi gras, care a zugrumat într'o zi un pui de găină. Chopin îl prinse și, drept pedeapsă l-a spânzurat de picioarele dinapoi. Dacă stăpâna n'ar fi descoperit întâmplător pisoiul spânzurat, el ar fi pierit de-o moarte, foarte crudă..."

Toate acestea nu corespund portretului de neurastenic și enigmatic creiat de fantezia societății... Dar și în muzica lui Chopin se poate constata mult mai multă viață, capriciu, patimă și burlesc, decât se crede de obiceiu... Aprofundând această muzică, e mai ușor la urma urmei să ne închipuim că Chopin a spânzurat un cotoi, decât numai că suspina, visa și ridica ochii spre cer...

O privire optimistă asupra viitorului și a civilizației

Un autor rus din Kaunas, V. Stankovici, a publicat la Paris o carte foarte erudită și foarte curioasă: „Dinamismul istoriei universale". Autorul recunoaște marile dificultăți, pe care civilizația de azi e constrânsă să le combată, dar e departe de pesimismul lui Spengler și are o credință nestrămutată în viitorul umanității și al civilizației.

Iată cum formulează Stankovici concluziile la care a ajuns în cursul lucrării sale:

1) Desvoltarea culturilor vechi (din India, Grecia) a atins înălțimi foarte ridicate, reprezentate prin învățăturile lui Budha, Isus și doctrina stoică.

2) Desvoltarea spirituală a popoarelor noi străbate aceleași etape și urmează aceiași direcție, dar într'un chip mai complex și cu mai multă adâncime. Aceste popoare au fixat punctul lor de plecare nu într'o fază cu totul primitivă ca cei vechi, ci în asimilarea — mai mult sau mai puțin superficială — a înaltelor achizițiuni din vechile culturi.

Esența desvoltării popoarelor noi se manifestă foarte clar în istoria țărilor anglo-saxone care — în domeniul moralei și dreptului — au realizat o sinteză a moștenirilor rămase dela Israel și Greci.

4) Desvoltarea contemporană a civilizației noastre denotă o putere creatoare necunoscută până azi și care a depășit nu numai nivelul mijlociu al tuturor popoarelor și epocilor cunoscute, dar chiar speranțele celor care vizau o mai bună organizare a vieții.

5) Partea negativă a civilizației contimporane se explică prin lipsa de înțelegere sau de credință în ceiace are civilizația mai pozitiv și prin nedibăcia celor care ar trebui să întrebuințeze mijloacele și avantajele puse la dispoziția noastră.

6) Desvoltarea popoarelor noi nu și-a ajuns apogeul. Analogiile istorice însă arată că distanța unei generații sau chiar a două ne despart de înălțimi egale în desvoltarea popoarelor vechi.

7) Mijloacele tehnice și particularitățile spirituale ale civilizației contimporane ne dau dreptul să ne așteptăm nu numai la o nouă proclamație a marilor adevăruri morale, cucerite în trecut, dar chiar la realizarea lor în viața omenirii (*Le Mois*).

Literatura Universală

Camilla Kaul

Un examen chinezesc

Toamna aceasta ne-a adus, în afară de o recoltă bogată de grâne şi de poame, şi un belşug de examene: examenele elevilor particulari, ale celor „amânaţi” sau corigenţi, bacalaureatul mic şi cel mare, etc., etc. Se emoţionează copiii, se enervează mamele, se pune în mişcare familia toată, până în a şaptea spiţă. Profesorii şi rudele lor sunt solicitaţi din toate părţile, se formează iar „celebrul lanţ al slăbiciunilor”; plouă cu fel de fel de insistenţe şi de presiuni. Totuşi, rezultatele nu sunt totdeauna satisfăcătoare, iar părinţii cu greu se lasă convinşi că vina nereuşitei o poartă odraslele sau greşita educaţie de-acasă. Mai degrabă aruncă vina pe profesor sau pe noroc.

Drept consolare, pentru candidaţii nenorocoşi şi pentru neamurile lor le vom servi o mică istorioară chinezească. Se ştie că poporul de străveche civilizaţie al Chinei îşi alegea conducătorii printr'un scrutin original: examenele. In toate oraşele, apoi în capitalele provinciilor şi în Peking, capitala Statului, se instituiau comisii compuse din cei mai de vază şi cei mai chineji mandarini, care cerneau cât se poate de conştiincios, pe candidaţi. Tinerii cu ambiţii literare, politice sau militare, trebuiau să „buchisească” zi şi noapte. Numai astfel puteau ajunge miniştri sau generali. Cei reuşiţi la examen erau trecuţi într'o tabelă, în ordinea mediilor, iar listele se afişau. Insuşi împăratul „balaurul bătrân de 10.000 de ani”, se interesa deaproape de corectitudinea şi de rezultatele acestor alegeri „sui generis”, numind din rândurile studenţilor merituoşi pe ofiţerii şi mandarinii săi.

Dar erau şi acolo nemulţumiri şi nemulţumiţi. Venerabilul Pu Sung Ling, maestrul nuvelei chineze, „cel din urmă dintre nemuritori”, povesteşte următoarea istorioară *.

Nasul cel bun

Intr'o zi nişte studenţi, trecând pe lângă templu, zăriră un preot bătrân şi orb pe care îl credeau foarte învăţat. Tânărul Wang scoase imediat teza lui şi-l rugă pe bătrân s'o citească şi să-i spună dacă e bună. Moşneagul surâse şi-i spuse: „Cum de ţi-a venit ideia asta? Cum poate un orb să judece valoarea lucrării tale?” Insă Wang nu se lăsă şi-i propuse preotului să-i citească el compoziţia: „Vă rog să vă folosiţi de urechi în locul ochilor”. Bătrânul refuză neavând răbdarea să asculte cele două mii de cuvinte; „dar, adăogă el, dacă vrei să-ţi arzi teza, am să-ţi spun după miros, dacă e bună”. Wang se învoi şi arse partea întâia a lucrării. Preotul adulmecă fumul şi-şi dădu cu părerea că lucrarea e bună; Wang are să treacă examenul.

Al doilea student însă, de felul său din Yü Hang, nu voi să creadă că moşneagul are un nas aşa de critic şi-l puse la încercare. Aprinse întâi o operă a unui vechiu şi apreciat maestru.

Bătrânul, simţind fumul, nu mai putu de plăcere şi exclamă: „Minunat, extraordinar! Se simte spiritul geniului şi al adevărului!”

Tânărul din Yü Hang, mirat de atâta perspicacitate, arse apoi lucrarea sa. Dar preotul orb începu să tuşească şi să strănute din răsputeri, rugând să nu i se mai prezinte prostii de astea, căci i se face rău. Studentul, ruşinat, îşi luă numaidecât tălpăşiţa.

După câteva zile se afişă rezultatul examenului şi numele lui Wang nu se află între cei reuşiţi. In schimb studentul din Yu Hang trecuse cu succes.

Wang se duse la preot şi-i povesti rezultatul. Bătrânul suspină şi-l mângâiè:

„Eu sunt orb şi mă tem că nici organizatorii nu văd mai bine — dar eu am măcar un nas bun, ceeace nu pot spune despre dânşii. Şi-apoi... ţi-am vorbit despre valoarea lucrării tale, nu despre noroc...”

* Pu Sung Ling a trăit şi a flămânzit în secolul al 17-lea. Cele 400 de nuvele pe cari le-a scris au fost tipărite abia după moartea lui. Azi e considerat ca povestitorul clasic al literaturii chineze.

G. P. Stamatof

Fosta soţie

Cât a fost căsătorit, se plictisea stând acasă. Acuma divorţat, se plictiseşte făcând vizite sau stând în cluburi şi cafenele. Se hotărî să voiajeze. Nu-şi găsea loc pe globul pământesc. Nimic nu-l interesa, nimic nu mişca sufletul lenevit al nemulţumitului.

Se opri într'un oraş maritim.

„Cum se aseamănă oraşele, oamenii, peisajele”.

Voia să plece şi de aicia.

Dar iată, luând masa împreună cu ceilalţi, scăpă fără voe lingura. Lângă masa-comună — fosta-i soţie. Abia o recunoscu. Avea alte gesturi, altă privire, ba chiar şi vocea i se schimbase. Se făcuse mai frumoasă: întinerise.

„Prin urmare, dragostea nouă întinereşte pe om”.

Şi ea-l văzu.

El nu-şi deslipea ochii dela dânsa. Căută apoi prilejul s'o întâlnească singură. Dar par'că terminase cu soţia lui pentru totdeauna!?

Noaptea e zeiţă. Ziua — e drac.

In grădinile zoologice există pentru această fiară mică locuri libere în cuşcă.

Intr'o zi o ajunse în parc. Salută. Ea răspunse zâmbind şi roşi uşor.

El se opri.

„De ce nu? Trecutul a murit.

Dar au rămas prieteni”.

Porniră împreună; s'au aşezat pe o bancă izolată, şi au început să vorbească.

— Dumnezeule, — începu ea, — cât suntem de liniştiţi. Odinioară — scene, scandaluri, ameninţări.

— Da!... Dar... cum e el?

— Ca şi tine. Oare de ce vă schimbăm?

— E mai bine cu dânsul? Ce-a dat el sufletului tău mai mult decât mine?

— Nimic. Cu siguranţă că dacă mă măritam întâi cu el, acum aş fi nevasta ta.

După plimbare, i se păru atât de fermecătoare, încât îi păru rău că divorţase.

Aşezaţi pe iarbă, foştii tovarăşi de viaţă şi mai târziu duşmani, îşi aminteau cu plăcere de dragostea trecută, de prima întâlnire, de luna de miere.

Nici o vorbă despre adulter.

El îi privea trăsăturile cunoscute, mânile fine, picioarele mici, semnul de pe gât, — îi plăcea atât de mult s'o sărute, — şi amintiri duioase îi trecură ca un fior prin tot trupul.

Fără voe o luă de talie.

Ea încremeni.

— Nu... nu se poate.

El se supără.

— Ce înseamnează asta? Pe mine m'ai înşelat cu el, — dar pe el cu mine — nu vrei? Nu-i deloc drăguţ din partea ta.

— Nu se poate... nu se poate: Atunci era altceva.

Dramă... Catastrofă... Acuma va fi farsă...

El începu să-i şoptească vorbe dulci de altă dată. Şi încercă s'o atragă spre sine. Ea se ridică serioasă:

— Nu! Te rog. Lasă-mă.

Şi se retrase.

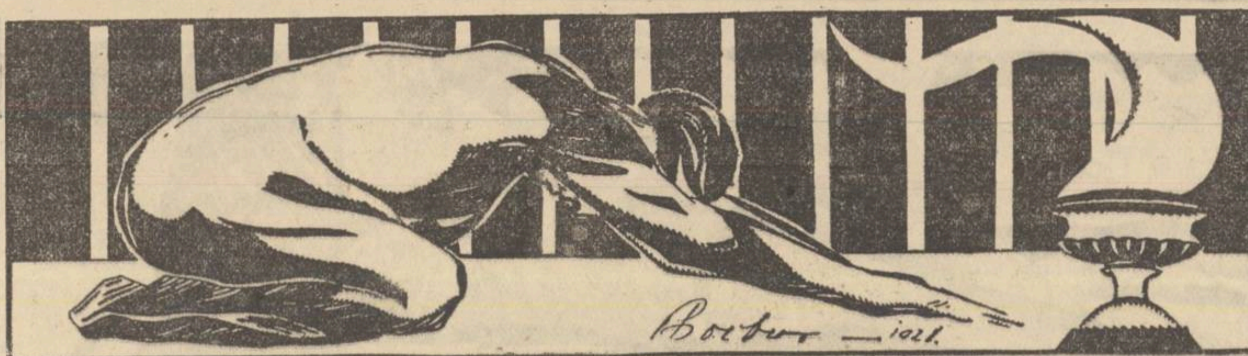
El îşi plecă capul îngândurat.

— Nemaipomenit! Atât de mult îl iubeşti?

— Nu te tulbura, şi nu te supăra, dragule, — zise ea liniştit. Nu-i vorba nicidecum de dânsul: ...iubesc pe altul!

Trad. din limba bulgară de

G. S.

Mihail Osorghin

Cazul din Chişinău

Povestire după documente din arhivă

...Deasupra scurtului povârniş stă această casă de două rânduri; singură, înconjurată de verdele unei grădini sărace. Ferestrele catului de jos au gratii de fier. Din balcon se deschide o privelişte încântătoare asupra şesului: râul Bâc se varsă într'un heleşteu; la stânga — vechile cariere „moldoveneşti” de piatră de var; la dreapta — noul Chişinău; în depărtări, de jur împrejur, dealuri înalte, acoperite cu păduri.

Această vedere începuse însă să-l plictisească pe locatarul catului de jos — un tânăr arămiu, ras pe cap. A trebuit să-şi radă capul pentru a doua oară, fiindcă părul, în urma tifosului, creştea anapoda — în formă de mici periuţe pe alocuri, ca de arici. Ceiace e foarte neplăcut, deşi, când iese în oraş, îşi poate acoperi capul cu o tichie moldovenească sau cu un fes turcesc...

— Nichita!

Sluga apare în prag.

— Vezi dacă Ivan Nichitici e acasă.

— Au plecat toţi; îndată după masă.

— Atunci, adu-mi pistoalele.

Nichita ia cu multă băgare de seamă două pistoale, le duce boerului care stă întins pe canapea, şi se retrage grăbit, cu spatele spre uşă.

Tânărul boer, rezemându-se în cotul stâng, ocheşte o muscă de pe peretele albastru. După împuşcătură, apare un mic cerc de ceară strivită în care ocheşte şi trage cu al doilea pistol; — destul de precis: cercuşoarele de ceară stau alături, la vreo trei centimetri unul de altul. Ar trebui să se scoale şi să se uite dacă subt primul cercuşor sunt rămăşiţele muştii; însă, mai întâi îi e lene, şi-apoi — musca zburase desigur.

Ce să mai facă? Să stea culcat aşa — s'a plictisit; să scrie versuri? Nu s'a plictisit, dar n'are dispoziţie. Să se îmbrace ca turc sau armean, sau evreu şi să meargă la cafeneaua lui Fuchs să joace biliard? Nici asta n'are haz. Să se urce sus, la Inzov şi să continue să-l înveţe pe papagal... cuvinte frumoase? S'o şteargă la Chirienco? Sau, poate, la Crupenschi?

— Nu, foarte mulţumesc: au să-l cinstească numai cu *plăcinte* şi *caimacuri*. * Incolo... apă chioară!

... *Te iubesc peste măsură...* *.

Cât de frumos e cântecul acesta! Ah, ce bine-i să auzi şi să joci o *mititică* sau mai bine — o *sârbească!*... Frumos cântă *moldovănaşii!*

...Pom, pom, pom! Pom eram eu, pom!

— Nichita, dă-mi să mă îmbrac!

Sluga, în odaie vecină, se mişcă cam fără voe bună.

— Dă-mi, Nichita să mă îmbrac. Sună clopotele la Mitropolie...

Nichita, din prag:

— Ei şi pentru ce-o să vă 'mbrăcaţi, Lexandra Sergheici? Cizmele,... generalul a ordonat să nu vi se dea: i le am dat lui Fiodor.

„Fiodor” — numeşte Nichita pe *badea Todor*, sluga lui Inzov. De vreme ce generalul a dat ordin, Fiodor nu va da cizmele cu nici-un preţ, timp de două zile.

Desigur, Alexandru Serghievici, poetul pedepsit, ar putea să iasă cu sandale sau cu pantofi turceşti, şi în halatul său pestriţ atât de iubit; — dar nu se poate călca cuvântul bunului Ivan Nichitici! N'are altceva de făcut decât să stea acasă astăseară, în arest! Şi cauza? Nişte pozne pe care le făcuse; mereu alte pozne! Ar fi timpul să devină om serios...

— Ei, bine. Umple-mi pipa şi du-te.

Sub fereastră răsună o voce:

— Hei, Saşa,... Puşchin, eşti acasă?

Puşchin sare de pe canapea la fereastră:

— Acasă. Intră!

— N'am timp. Am venit să te întreb dacă vii la lojă? Diseară avem recepţie...

— Dragul meu, nu pot să ies, stau în arest. Inzuşca mi-a luat şi cizmele...

— Iar? Ah, păcătosule ce eşti! Imi pare rău. Diseară hirotonosim un popă bulgar, om excelent. Iar după aceia, bine înţeles, va urma o masă comună. Fraţii se plâng că vii prea rar.

— Veneam eu mai des, dar mă plictisesc. In ce priveşte însă masa, îţi spun drept, frate: vinul vostru nu e bun de nimic.

Imi vine să râd,
Când mă gândesc
La apa din vinul
Moldovenesc!

— Vasăzică, nu vii?

— Iţi spun, nu pot. Inzuşca o să se supere. I-am făgăduit.

— Atunci, adio, *conaşule Puşca!*

— Adio, îngeraşule! Salutările mele lui Puşcin, lui Raevschi şi tuturor boerilor şi *fanarioţilor!* Vino apoi, să-mi poveşteşti...

Din nou singur. Apusul rumeneşte căsuţele din deal.

...Arde-mă, frige-mă!

Suit cu picioarele pe divan, poetul şade în mijlocul vrafului de hârtiuţe şi cântă:

Taie-mă, arde-mă!
Arde-mă, frige-mă!

Faţa-i devine serioasă, cu vre-o zece ani mai bătrână. Nichita se uită pe furiş şi, speriat, o şterge:

— Mă duc să veghez să nu-l deranjeze nimeni pe conaşul, când scrie!

■

Numeroase trăsuri se opresc în faţa unei case din piatră, lângă catedrala veche, în partea de jos a Chişinăului. Trăsurile aduc pe boeri şi pleacă goale, ceiace înseamnă că mosafirii vor rămânea mult în acea casă.

Aci, la moldoveanul Caţică, locueşte doctorul diviziei, Şuler, alsacian de origine. De ce-l vizitează atâta lume, — nu se ştie; însă circulă zvonuri foarte stranii: în popor se spune chiar că în această casă se petrec adevărate „judecăţi drăceşti”.

In piaţă se înghesuie, ca de obicei, golanii oraşului: Bulgarii zdrenţuiţi, Eteriştii şi Arnăuţii refugiaţi. Cei ce vin sunt priviţi fără prietenie deosebită. Mulţi dintre dânşii sunt bine cunoscuţi: negustorul Draguşevici, boerul Bernardo, generalii Puşcin şi Tucicov, doctorul Hirland, farmacistul Maigler, moşierul Alexeev — funcţionar la guvernatorul Inzov... Dar iată că a soit nu se ştie pentru ce, şi arhimandritul bulgar Efrem, un om bun şi sfânt. Ce caută el între păgânii ăştia spurcaţi? Arnăuţii întreabă pe Bulgari ce l-a făcut pe chiriarhul lor să vină aici? Bulgarii n'au ce să răspundă —: nu ştiu nici ei. La gratiile curţii, mulţimea de curioşi creşte. Toţi văd cum unii mosafiri intră pe uşa principală, iar alţii coboară în subsol, pe scară. Un ofiţer rus l-a întâmpinat pe arhimandrit şi l-a condus în casă. Strada se întunecă; sosirea invitaţilor a încetat.

Camera „pregătirii”, o odaie neagră, e situată sus; loja însăşi ocupă subsolul, vast şi foarte straniu decorat. Tot acolo e şi camera unde „fraţii” pot să-şi schimbe costumele obişnuite — cu nişte tunici albastre şi cu pantaloni scurţi, albi, de piele. Pentru a se deosebi, Maestrul „Scaunului” Pavel Sergheici Puşcin, poartă o mare pălărie albastră, împodobită cu un soare de aur. La butoniera tunicii, pe o panglică albastră, atârnă o lopăţică de aur; pe gât are, ca semn de autoritate, o cheiţă de fildeş, iar ca semn de supunere faţă de legile „Fraternităţii” — un triunghiu de aur. In mâna dreaptă Maestrul ţine un ciocan rotund de os alb.

In mijlocul lojii tapisate în albastru e aşternut un covor pictat simbolic, de gradul întâi: coloane, trepte, zodiacuri, „klainoduri” masonice. Locurile se ocupă în modul următor: pe un piedestal, în jurul mesei stau: Maestrul Scaunului, supraveghetorii, secretarul şi alţi funcţionari ai lojii; fraţii — se aşează pe băncile care se află de amândouă părţile biroului Adunării. Ciocanul bate trei lovituri. In cuvinte tradiţionale, nu prea inteligibile pentru orişicine, e deschisă această respectabilă lojă, şi fratele-vestitor cu fratele-groază şi ajutorii lor — pleacă pentru să pregătească şi să aducă aci, cum cere ritualul, — pe profanul sau novicele Efrem, arhimandritul bulgar.

Cu totul alt decor e în odaia cea neagră, unde a rămas Efrem, ca să mediteze asupra deşertăciunii vieţii. E o cameră mică, fără ferestre. De tavan atârnă o candelă mare, triunghiulară, cu trei lumânări subţiri. Se mai află aci o masă neagră şi două scaune. Pe masă sunt aşezate nişte oseminte umane şi un craniu, din orbitele căruia porneşte flacăra albastră a spirtului. O biblie şi un ceas de nisip. In colţul întunecat al camerei rânjeşte un schelet omenesc, la gâtul căruia atârnă o placă cu inscripţia: „Tu însuţi vei fi aşa!” Lângă pereţi — două sicrie: unul cu un mort, al doilea — gol.

In faţa profanului apare un om înalt, în pelerină, cu cordon. Şi aceiaşi voce care suna glumeaţă sub fereastra lui Puşchin, răsună grav şi solemn:

— Aţi fost instalat într'un templu întunecos, luminat slab cu lumină care vine din rămăşiţele triste ale fiinţei omeneşti, expusă putrefacţiei; cu ajutorul acestei mici radiaţiuni n'aţi văzut mai mult decât întunecimea care vă înconjoară şi în care se află cuvântul desfăcut al lui Dumnezeu...

„Doritorul de lumină trebue mai întâi să vadă întunerecul din jurul său... Omul exterior va putrezi, însă, înăuntrul său este o scânteie care nu putrezeşte niciodată, care ţine de Acea Mare şi Atotputernică Fiinţă, izvorul vieţii şi al neputrezirii.

După o pauză de tăcere, vocea răsună mai simplu:

— Descălţaţi-vă, scoateţi-vă hainele şi descheiaţi-vă la piept. Aşa! Aveţi bani, bijuterii? Trebue să vă lepădaţi de toate. Am să vă leg acum la ochi şi am să vă conduc.

Ochii profanului sunt legaţi şi din nou răsună grav şi solemn glasul vestitorului:

— E grea calea virtuţii! Urmează-mă! Ţine minte că nu poate intra în hramul nostru un liber cugetător, un rob al viciilor şi pasiunilor, un fiu al desfătării şi al voluptăţii. Trebue să străbaţi povârnişuri pietroase şi să cobori trepte alunecoase înspre adâncuri necunoscute. Fii deci prevăzător!

Singurul inconvenient este că povârnişurile pietroase şi treptele alunecoase, pe care urmează să le străbată profanul, se află în curte şi alte scări nu sunt.

Omul în tunica albastră, în pelerină cu cordon, însoţit de alţii îmbrăcaţi la fel, conduce grăbit, dela cerdac spre scara subsolului, pe monahul care are un picior gol, altul cu pantof; ochii îi sunt legaţi cu o fâşie de satin negru; iar pe pieptul gol străluceşte ascuţişul unei spade, ţinute mereu cu vârful spre inimă.

Prin gratiile dese ale gardului, această scenă e urmărită cu viu interes de zeci de ochi strălucitori.

Procesiunea coboară în subsol, de unde răsună un cântec nu tocmai armonios:

Să nu îndrăznească să vină
la noi
Răufăcătorii, prigonitori ai a-
proapelui lor!
In templele noastre să nu se
ivească
Acei care nu ştiu păstra adevă-
rul.

In subsol, la uşa interioară, vestitorul bate câteva lovituri profane. Cântecul încetează şi o voce dinăuntru întreabă ameninţător:

— Cine ne tulbură liniştea?

— Un om liber care vrea să fie primit în Marele Ordin al Pietrarilor Liberi!

Incă o întrebare şi glasul răsunător al lui Pavel Sergheievici Puşcin dă ordin:

— Aduceţi aci pe profan!

Examenul ritual al unui profan e complicat. Dar aci, în acest caz, el se complică pe neaşteptate până la extrem. Loja n'are ferestre, dar prin cele două uşi se aud răcnetele şi vociferările Bulgarilor care încearcă să sfărâme poarta. Arnăuţii stau la o parte aşteptând cu viu interes să vadă dacă Bulgarii vor izbuti să-şi scape arhimandritul, dus în pivniţă de o ceată de oameni ciudaţi. Poate că l-au şi ucis! Dar poate mai e în viaţă...

Din cauza năvălirii mulţimii, poarta cedează. Uşa dela subsol nu-i închisă. Numai s'ajungă să-l scape; cu hoţii se vor răfui după aceea!..

Injurând şi proferând ameninţări feroce, mulţimea năvăleşte în loja masonică albastră...

■

Hârtiuţele din jurul poetului sunt împrăştiate. Nichita a fost admis să aprindă lumânările şi acuma păzeşte uşa de intrare. Intrebat de cineva care strigă tare din stradă, el răspunde potolit:

— Generalul nu-i acasă, dar trebue să se întoarcă încurând. Aşteptaţi la el, sus, deocamdată. La Lexandra Sergheici nu pot să vă las să intraţi.

— Trebue neapărat, Nichita. Du-te şi vesteşte-l.

— Nu pot. Ştiţi şi dvs., cucoane: când scriu, mai bine să nu-şi vâre nimeni nasul; vor rupe toate hârtiile şi mi le vor arunca în obraz. Şi ce-au să mai înjure dup' aceia!...

In liniştea serii, Puşchin auzise totul. Incepu să râdă şi aruncă hârtia.

— Nichita! Dă-i drumul!

In cameră năvăleşte vestitorul, emoţionat şi mototolit:

— Inzov nu-i aici — iată nenorocire! Trebue să-l previn, înainte ca poliţia să-i raporteze totul. S'au întâmplat nişte lucruri, Saşca,... nici nu ştiu cum să ţi le povestesc.

. . . .

...Minunată seară! Ce amuzant şi ce caraghios! Tânărul stăpân al lui Nichita se tăvălea pe divan, ţinându-se de burtă:

— Of, nu mai pot! Nichita, apă! Inzuşca, săracul, va plânge cu sughiţuri! Nichita, dă-mi mai bine vin! Of, nu mai pot!

Râsul sonor al poetului se zbate de pereţii albaştri şi zboară dincolo de gratiile ferestrei.

— Nu-i de loc caraghios, Saşa; te asigur! E o adevărată grozăvenie! Şi doar nici funcţionarea lojii nu fusese încă aprobată!

— Nu-i nimic, Inzuşca nu vă va trăda; e doar frate şi el! Of, nu mai pot! *Arde-mă, frige-mă!* Piei din ochii mei, pleacă deaici, sufleţelul sufletului meu! Altfel, zău, voi plesni în mii de bucăţi! Ha-ha-ha! Nichita, adu vin, mai repede!

Veselia e molipsitoare, şi vestitorul mason, speriat, începe să zâmbească, apoi sfârşeşte şi el cu aceleaşi hohote de râs.

Credinciosul Nichita se uită la ei cu bonomie. Işi ciuleşte apoi urechile: nu cumva vine, hodorogind, droşca generalului-guvernator?

* Cum „Cazul din Chişinău” are loc în anul 1822, culoarea locală se desprinde din vorbele şi fredonările „moldoveneşti” ale poetului exilat, Puşchin, imprimate sursiv, în traducerea noastră.

APARE IN CURÂND:

PULBERE...

de ROSAMOND LEHMAN

Oricine va ceti romanul acesta de dragoste, va suferi şi va plânge împreună cu eroii romanului deoarece „Pulbere” e o carte care te indentifică şi te înfrăţeşte cu eroii săi.

EDITURA ALCALAY

Mamă, spune-mi...

După un cântec francez

Mamă, spune-mi ce-i iubirea:
E plăcere, tulburare?
Toată ziua sunt cuprinsă
De-o nespusă 'nfiorare
Şi-mi e, noaptea, nu ştiu cum.

Ce rău poate să ne facă
Cel ce ne iubeşte?
Ce să spun dacă vreun tânăr
Voiu vedea că îmi zâmbeşte
Intâlnindu-mă pe drum.

Un cioban tăcut şi mândru,
Mai frumos ca 'nchipuirea,
Intr'o zi-mi jură în taină
(Ah, de-atunci simt că-mi pierd firea!)
Că eu mult de tot îi plac.

N'am răspuns. S'a dus ciobanul,
Cu priviri înlăcrimate,
Dar presimt că se va 'ntoarce
Cândva, pe neaşteptate —
Şi-atunci, mamă, ce să fac?...

TEODOR PODARIU

Pagina Cronicilor

Muzica clasică modernă ultra modernă

Spiritul creator al artistului, din dorința de a progresa și perfecta utilul cu frumosul, a plăsmuit sensul estetic în operele muzicale ca și în celelalte ramuri ale artelor frumoase. Evoluția perpetuă a prilejuit diverse genuri.

Marele I. S. Bach, prin simțul său eclectic, a sistematizat o așezare savantă a liniilor tematice în cadrul contrapunctului, iar Iosef Haydn în alcătuirea instrumentală a facturii simfonice — pentru ceeace este denumit „părintele simfoniei".

Pe principiile acestora, urmașii au evoluat din punct de vedere psihologic, dând naștere genului clasic în epoca romantică (1789—1830), în fruntea căreia se află titanul Beethoven, care a desăvârșit construcția arhitectonică concomitent cu relativitatea dintre obiect și muzică, dintre emotivitate și expresiune, acestea fiind ideologia esențială a limbajului muzical adoptat și de următorii fruntași ai clasicismului: César Franck, Berlioz, Schumann, Mendelsohn, Schubert, Chopin (pian), Wagner (operă), Brahms, etc.

După câteva decenii, imaginația artistică ilustrează un nou gen cult, modern, isvorât din școala franckistă, desfășurat de Vincent d'Indy în „Scola Cantorum", fondată la Paris (1894) de Charles Bordes. O pleiadă numeroasă de compozitori desvoltă acest curent, radiat în toată Europa de focarul culturii franceze. Apostolatul acesta deschide orizonturi noui pe tărâmul simfonic și liric. Spiritul francez ager, bogat în expresii subtile, elegante, se distinge, mai ales al lui Claude Debussy, care domină epoca de incubațiune evoluată de Rabaud, Repartz, Ducas, Pierné, Milhaud, Ravel, Florent Schmidt (Franța), Tschaikowsky, Rimsky Korsakoff, Mussorgsky, Prokofieff, Stravinsky (Rusia), Malpiero, Respighi (Italia), Manuel de Falla, Granados, Albeniz (Spania), Honnegger (Elveția), Richard Strauss (Germania), etc.

Muzica ultra-modernă este fructul evenimentelor funeste ale marelui războiu. Bubuitul tunului a cutremurat atâtea țări, a înspăimântat mințile senine ale artiștilor, denaturând pe cei clar-văzători, dând la iveală un grup de compozitori, care au născocit acest gen de muzică febrilă, aiuristică, ce încalcă logica și sensul estetic prin excentricitate, extravaganță. Fondul și factura sunt ticluite dintr'un complex de desene fărâmițate cu timbru sau cu ritm sălbatec. Toate instrumentele stridente, de percusiune fac să clocotească laolaltă un iuruș de disonanțe revoltătoare, ce denotă plaga nevrozei post-belice. Aceste divagațiuni sunt lansate în diverse concerte și alte producțiuni muzicale sub denumirea de muzică „ultra-modernă", ce din nefericire oglindește o epocă nenorocită și parodia artei muzicale. Frumosul acestui gen amorf (dacă-l putem numi frumos), poate oare tinde la înălțarea sufletească precum năzuește ființa artei sonore? Timpul va decide.

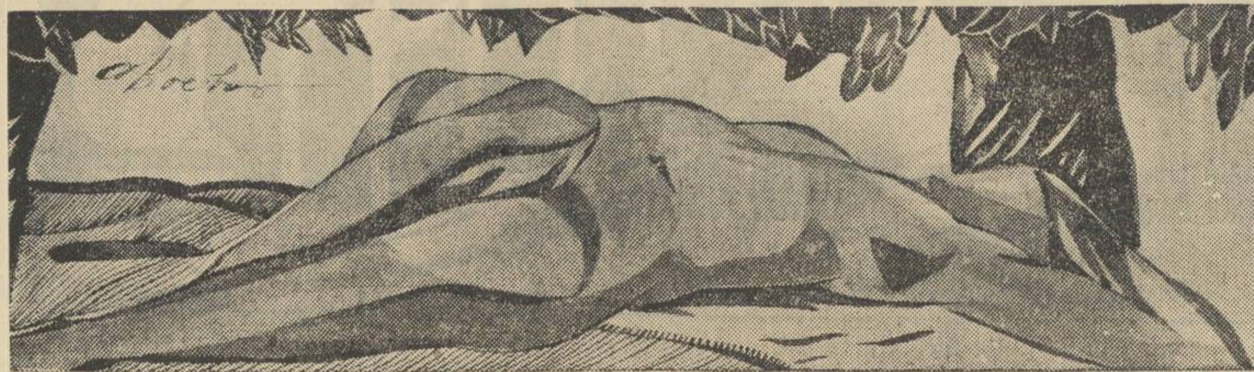
Gama și implicit legile armonice în muzica cultă a viitorului nu mai pot primi modificări precum s'au produs în decursul secolelor până la epoca beethoveniană și debussistă.

Sensibilitatea și sublimul subconștient al artistului, dacă cu adevărat este artist, trebue să planeze deasupra perturbărilor sociale în pofida fluctuațiunilor supărătoare și să se desvolte demn și limpede din inspirațiunile tezei propuse. Chiar fruntașii cei mai încercați de mânia destinului nu s'au exprimat în operele lor prin avalanșe de disonanțe confuze, sălbatece, ci cu toate suferințele grozave îndurate de Beethoven, Chopin, Schubert și alte genii, ei au păstrat forma clasică și linia estetică, înțelegând că arta trebue să tindă la purificarea, la cucerirea sufletului. Longevitatea operelor de artă rezultă din expunerea înălțătoare, logică, cât și din puterea morală de emotivitate exercitată asupra auditorului. De pildă: Beethoven exprimă în mod genial fazele bucuriei în simfonia IX-a după Oda „An die Freude" de Schiller. Wagner, Moartea Isoldei în „Tristan și Isolda". Saint-Saëns, Impresiuni funebre în „Dans macabru". Enescu, Viața la țară în „Poema română", etc., etc.

Genul ultra-modern fiind în primul stadiu, ajutat mai mult de studii tehnice decât de inspirațiuni înalte, vitalitatea sau decăderea acestui gen depinde de modul cum va evolua mentalitatea generală. Pentru moment tineretul să se alimenteze la izvorul regenerator al clasicismului ce evocă sentimente distinse.

Școala modernă occidentală a avut o repercusiune îmbucurătoare asupra artiștilor noștri, prin afinitățile gintei latine. Eflorescența tânărului nostru modernism ne-a dat în scurt timp o pleiadă remarcabilă de compozitori pe tărâmul muzicii vocale, de cameră, simfonice lirice și anume pe: genialul George Enescu, Alessandrescu, Andricu, Brăiloiu, Borgovan, Castaldi (profesorul unui grup de distinși compozitori). Cuclin, Drăgoi, Enacovici, Fuchs, T. Gheorghiu, Golestan, Jora, Lazăr, Mihalovici, Negrea, Nottara, Ottescu, Popescu, Rogalski și alți maeștri apreciați al căror nume îmi scapă în fuga condeiului. Literatura acestora cuprinde în mare parte coloritul specific poeziei române, fiind îmbinată cu caracterul folklorului nostru în stil modern".

REMUS VIANU

Cinematograful

Un film bun

După o lungă, lungă pauză — însfârșit un film bun. Dar bun, așa cum au fost bune „Dineu la ora opt" sau „O noapte de groază". Bun și în sens negativ și în senz pozitiv. Negativ, pentru că s'au svârlit la o parte toate poncifurile, toate trucurile răsuflate, toate procedeele mucegăite ale cinematografului obicinuit: nici poveste de dragoste, nici ambiție profesională și râvnă după situație socială și carieră, nici montare fastuoasă, nici gangsteri, nici suflet de mamă, nici evadări peripețioase din închisoare, nici copii care mor de scarlatină în timp ce tatăl lor — îndurerat și prezent — cântă un cuplet sentimental, nici conflicte de clasă cu fii de miliardari care se căsătoresc cu midinete, nici viceversa. Insfârșit: nici măcar un subiect povestibil cronologic. Nu zic că existența unui asemenea subiect strică; ba chiar, când nu-i complect idiot, avantajază filmul. Dar în cinematograf, ador piesele fără subiect. Asta le face, pe ele, încă și mai cinematografice, iar pe producătorii lor îi obligă să inventeze cumplit și exclusiv în direcția esteticei proprii ecranului.

Cât despre calitățile pozitive, filmul nostru le are pe toate: este nostim și profund, este plin de humor dar și de psihologie foarte scotocită. Iar ideea generală a filmului e de o originalitate care forțează admirațiunea.

Sunt sigur că puțină lume a măsurat exact eminenta calitate intelectuală a acestei bucăți. Deși sunt tot atât de sigur că niciun spectator nu s'a putut abține de a se amuza foarte mult. Căci asta e soarta lucrurilor într'adevăr bune: plac la toți, dar niciodată atât cât ar merita.

Dar poate că cititorul a început să se impacienteze. Filmul de care vorbim e produs de „Columbia pictures", este jucat de John Barrymore și Carole Lombard, — și se numește (asta nu prea știu bine de ce): „Secolul al douăzecelea"

Nebuni diverși

Nouăzeci la sută din scene se petrec într'un tren expres. Asta, ca să zicem așa, fizic. Psihologicește, totul se petrece în acea realitate ireală, în acea quasi-societate care este teatrul, universul particular în care trăiesc cabotinii de ambe sexe. Toate lucrurile acolo se petrec altfel decât pe pământul nostru obicinuit. Asta dă o atmosferă generală de pseudo-nebunie, care e cu mult mai interesantă și subtilă ca nebunia ca să zicem așa ortodoxă. Autorii au simțit bine asta. Ca probă că au introdus în scenariu un nebun propriu zis, un nebun... normal — dacă se poate spune. Și este un contrast minunat. Cabotinii și anexele lor sbiară, urlă, declamă, imploră, se sinucid la fiecare jumătate de ceas; dar când dau peste un nebun propriu zis, se dau la o parte cu ură și aproape, aș zice, cu ciudă: ostilitate de negustor care vinde aceeaș marfă. Este o scenă cu deosebire semnificativă în această privință. D. Jaffe, director de teatru și cabotin integral, circulă de o bucată de vreme cu un revolver la el — nu ca să se omoare, doamne ferește — dar ca să șantajeze solicitudinea unei doamne care îi e de două ori scumpă: mai întâi ca amantă în grevă, și al doilea ca actriță în fugă; el vrea s'o facă să semneze un contract. Și atunci, cum spuneam, vrea să o înduioșeze pe calea sinuciderii. Intre timp, se întâlnește cu nebunul cel adevărat, un omuleț caraghios, care are două manii: mania de a semna cecuri false și mania religioasă (care se traduce prin lipirea pe geamuri, geamantane, pălării și chiar direct pe hainele și pantalonii oamenilor, a unor hârtiuțe imprimate pe care scrie: „Pocăiți-vă, căci a sunat ceasul". Așa dar nebunul nostru întâlnește pe eroicul sinucigaș. Când vede revolverul, vrea să-l ia. Ii place. Profitând de un moment de distracție, pune mâna pe el, și trage în cabotin. Prietenii acestuia sosesc. Nebunul, cu expresia lui de jumătate copil jumătate sub-șef de birou, începe să plângă: „îmi pare așa de rău că l'am omorît, hî! hî! hî!" Cei doi prieteni întind pe victimă și vor să-i dea ajutor. Nebunul însă mereu se bagă în conversație ca să le explice cât îi pare de rău. Și atunci, cei doi îl tot dau la o parte, cu un aer plictisit, cu aerul de a spune: „ia nu mai bate capu; ia lasă-ne în pace cu prostiile dumitale"; aproape că nu-i spun: „ce te mai amesteci și d-ta". Ceea ce trebue să recunoaștem, este nespus de curios. Căci de obiceiu autorul unei crime este prin definiție „amestecat" în chestiune. Apoi, de obiceiu faci eforturi ca să prinzi pe vinovat, și nicidecum ca să-l trimiți la plimbare cu un aer plictisit. Și totuși, cu tot acest dublu paradox de situație, reacțiunea celor doi e psihologicește perfect motivată; este exact conduita care se potrivește situației.

Am dat acest exemplu ca să vedeți la ce experiențe de psihologie subtilă se ajunge în filmul acesta, grație ingeniozității cu care oamenii sunt așezați unii în fața celorlalți. Scene de felul acestora, unde nu știi ce să admiri mai mult, nostimada sau adevărul psihologic, caracterul umoristic sau semnificația lor mai grav umană — scenele de acest fel se țin lanț și se succed cu acea rapiditate nervoasă proprie marilor filme.

Barrymore

Eroul principal e Barrymore, care face pe d. Oskar Jaffe, director de teatru și — cum spuneam — cabotin integral; psihologia lui e foarte complexă: este lăudăros, grandoman, declamator, arțăgos, autoritar, — dar alături de asta poltron și foarte adeseori secătură; însfârșit, alături de toate acestea, mai e ceva: este un real artist, care iubește teatrul, și se pricepe strașnic în meseria lui. Dealungul nebuniilor, exagerărilor și utopiilor lui, se distinge o reală capacitate și ceea ce se chiamă focul sacru.

Acest personaj complex este realizat de John Barrymore, care cu această ocazie ne dovedește încă odată cât de mare actor este. Asta se vede mai cu samă în puterea lui de a-și varia rolurile. Acest om a apărut în formă de răzvrătit elvețian, om din popor cu suflet romantic și aspru; a apărut în formă de gigolo ratat; în formă de Arsène Lupin; în formă de avocat integru și sobru; și acum în formă de director de teatru genial și ridicol, copilăros și foarte priceput. O asemenea putință de diversitate este cu adevărat admirabilă. Și asta e cu atât mai meritoriu cu cât Barrymore are un cap extrem de personal, care în principiu nu se prea pretează la asemenea prefaceri de mască.

Este foarte greu să vorbesc de toate detaliile care ar merita să fie relevate. N'aș mai termina niciodată, și ar trebui să povestesc tot filmul. De aceea mă mulțumesc să recomand vederea lui, nu odată, ci de mai multe ori. Sunt filme foarte bune — ca „Cele patru fiice ale Doamnei March" — care ne entuziasmează, dar care, dacă le-am vedea a doua oară, ne-ar face să urlăm. Altele, ca „Trei și Una", „Dineu la ora opt" — le putem vedea și de cinci-șase ori. Filmul nostru e tocmai dintre acestea.

D. I. SUCHIANU

MIZANTROPUL

Slujnica în literatura română

Intr'o culegere de nuvele și schițe a unui reputat prozator și academician român aflăm o schiță Ispita, *unde e vorba de o tânără slujnică Lenuța, a cărei bluzuliță „lasă să se ghicească comori încântătoare" și de stăpânul ei, rămas peste vară acasă, fără nevastă și copii.*

— Mare pehlivan ești! — îi spune un prieten. — Ți-ai trimis nevasta și ai rămas singur cu Lenuța." Prietenul care vorbește așa are reputațiunea de Don Juan, ceeace-l autoriză să facă și teorii: — „Mă, băiete, femeia frumoasă cere admirație și iubire, cum cere floarea ploaie și lumină". Impresionat de acest argument, boierul are o criză sentimentală, în care strânge în brațe pe Lenuța, care strigă slab de tot „Conașule! Conașule!". De data aceasta Lenuța scapă sau mai bine zis se dovedește a fi o fată cumințe, dar în restul literaturii române slujnica e profesoara de dragoste prin definiție a tânărului intelectual român. Un alt romancier, critic valoros în același timp, ne prezintă o slujnică mult mai puțin mofturoasă: — „Vino cu mine, Tano... — Iraa, își reluă fata mirarea, da' grăbit mai ești, maică precistă... Du-te în șură până strâng de la masă". Nici vorbă că Tana se înfățișează în șură și-și arată îndemânările ei erotice. Dar literatura română cunoaște și pe bucătăreasa Lina din Corigent la limba română. *Căci* Drumul dragostei *române trece pe la bucătărie sau pe la șură. Poate vreți să cunoașteți pe Rădița? Aceasta e mult mai cu inițiativă:*

„Rădița e în magazie. O aude cum dărâmă într'o huruitură prelungă, un rând de lemne. Aleargă pe potecă. Se oprește în prag.

— Ce faci aici?

— Iu! cum mi-a sărit inima!.. Incarc lemne, domnișorule!...

— Dă-mi drumul!

— Nu. Să fiu a dracului dacă te mai las din mâinile mele, până nu-ți rup...

— Bestie!

— Să mor, na!

Poate că cititorul își mai amintește că și domnul Puiu din La Medeleni *exploata pe Sevastița.*

Lina, Lenuța, Sevastița, Rădița, binecuvântată fie memoria voastră! Căci deși mijloacele voastre verbale sunt mai reduse decât ale unei mici curtezane din orașele cosmopolite, simplicitatea voastră e mai cuceritoare și pretențiile mai modeste ca ale tale, neuitată Tana, care nu ceruși decât... un cheptene.

ARISTARC

Renunțare

Un calm ciudat a coborît în mine
Și-atât de-adânc, că nu mai știu de-s eu:
Când apă turburat-am fost mereu,
Cum pot să cred acum căn unde line
S'a prefăcut tot zbuciumul din mine...
Deși par alta oare nu-s tot eu ?

Dar ochii mi-i arunc într'o oglindă
Și calmul ne'nțeles se deslușește:
Pe tâmple iarna parcă se vestește...

Atuncea las ca umbra să se 'ntindă...
Și peste toate scriu cu nepăsare
Doar un cuvânt, atâta: Renunțare.

. . . .

Și totuși după ce l-am scris, mă doare...

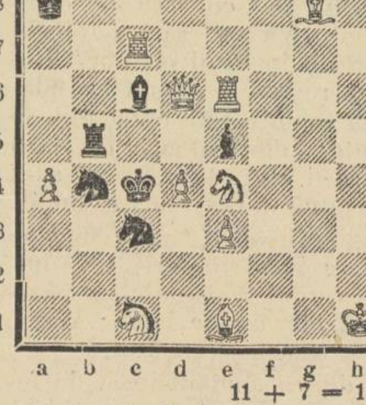
EUGENIA PETRESCU

ȘAHUL

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 828

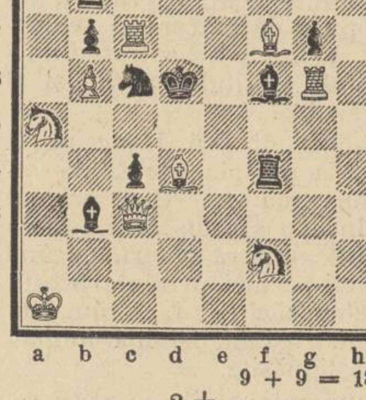
— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Teresa — (89)

11 + 7 = 18
2 ≠

PROBLEMA No. 829

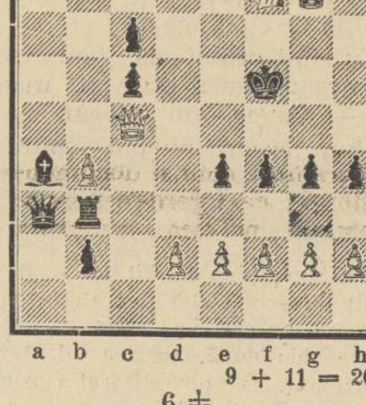
— Din concursul internațional in memoriam **W. Pauly"** —
— O. Rupp — (90)

9 + 9 = 18
2 ≠

PROBLEMA No. 830

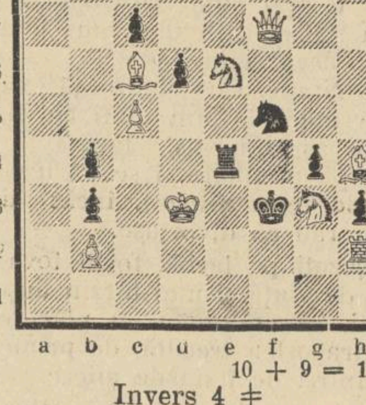
— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Garámejot — (91)

9 + 11 = 20
6 ≠

PROBLEMA No. 831

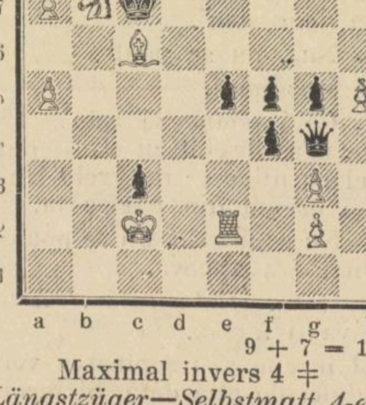
— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Deception — (92)

10 + 9 = 19
Invers 4 ≠
Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 832

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Omega — (93)

9 + 7 = 16
Maximal invers 4 ≠
Längstzüger—Selbstmatt 4-er.

Din trecutul șahului...

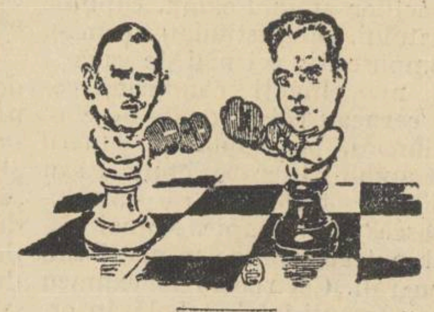
...Viața însăși este o luptă — lupta pentru existență —și cu cât lupta cere mai multe sacrificii, cu atât luptătorii vor căuta să se specializeze mai mult în metodele de luptă. Jocul de șah e o luptă, chiar foarte grea când nu suntem înarmați cu cunoștințele și rutina necesară, care dă loc la o intrigă foarte atrăgătoare și dăruește victoria celor ce o merită, celor cu mintea ageră....
Și acum... la lupta! (Revista de Șah, Anul I, No. I, Maiu 1925 — Articol program).

*

In toamna aceasta a avut loc la Buenos-Aires campionatul mondial de șah între invincibilul campion R. J. Capalblanca și maestrul A. Alechin. Contrar tuturor așteptărilor, campionul a fost învins cu rezultatul senzațional — 6+3=29.

Noul campion este în vârstă de 35 ani și este probabil că își va deține titlul multă vreme, dacă nu vor reuși să-l învingă singurii lui adversari periculoși: ex-campionul și dr. Em. Lasker.

Le roi est mort, vive le roi!
Mai jos, una din fazele match-ului. (Strategie 1928)

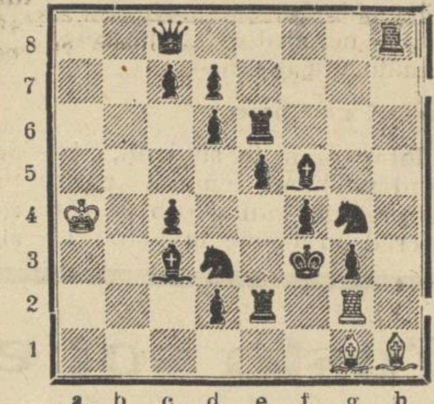
Curiozități șahiste

Soluția curiozității din numărul nostru trecut:
1. Da3, Rg8; 2. Da1, Rf8; 3. Da1—a2, Re8; 4. Da2—a3, Rd8; 5. Da6—a4, Rc8; 6. Da8+, Rc7; 7. Da4—a7 mat.

II

Goana după criminali în zgârie nori.

A. C. White
(1916)

Mat în 12 mutări

Soluția: 1. Tg2—f2+, Rf3—e3; 2. Tf3+, Re4; 3. Te3+, Rd4; 4. Te4+, Rd5; 5. Td4+, Rc5; 6. Td5+, Rc6; 7. Tc5+, Rb6+; 8. Tc6+, Rb7; 9. Tb6+, Ra7; 10. Th7+, Ra8; 11. Ta7+, Rb8; 12. Ta8 mat.

Dr. Birgfel i-a dat următoarea explicație acestei probleme (Chemnitzer Wochenschach 1925):

„Regele pungașilor este urmărit de polițai. In timp ce două patrule cu două revolvere întinse țin în șah întreaga bandă de hoți și de tăinuitori, merge sălbatica goană pe scară în sus, treaptă cu treaptă. Mereu se apropie agentul de poliție, mereu devine fugarul fără răsuflare.
Iată, salvatorul acoperiș!
Acum săritura îndrăsneață. Dar ce este aceasta? Propria lui soție îl reține văitându-se. Cu un strigăt furios, el se desface din mâinile ei. Prea târziu!

CORESPONDENȚA

Soluțiile problemelor publicate se vor trimite în termen de trei săptămâni dela apariția lor. Tabloul deslegătorilor îl vom publica în unul din numerele viitoare.

*

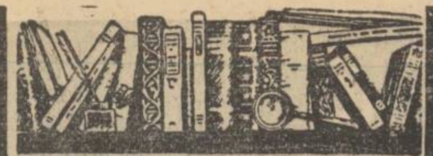
Herzl. Dank für Probleme an *W. R. (Esslingen), M. B. (Bellaire).*
Remerciements pour problèmes à MM. *K. A. L. K. (Leningrad), O. S. (Parma), M. C.* (Imola).
Mulțumiri pentru probleme d-lor *A. F. I. (Soroca), G. G. (Dobârlău-Brașov), I. D. F.* și *I. O. (Buhuși).*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

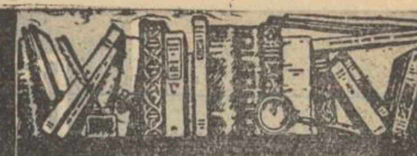
Femeia scump plătită

Primul roman tradus din literatura spaniolă se bucură de un mare succes de librărie.
Succesul este explicabil întâi prin aportul de exotism pe care îl prezintă subiectul ales de JOSE CARRETERO, prin mixtura savantă de subtilă psihologie și rafinat sexualism a eroilor și prin stilul subtil și alert în care e scrisă cartea.

Editura Alcalay

Cărţi şi Reviste

Reviste româneşti

Revista Fundaţiilor Regale
(1 Decembrie 1934)

De un interes deosebit ni se pare articolul d-lui Traian Herseni, care scrie despre o *„Ştiinţă a naţiunii"*:

„Ştiinţa nu poate să trădeze sub nici una din formele ei adevărul şi teoria, dar poate participa la viaţa istorică, slujind acesteia adevărurile de care are nevoie. Faptul acesta constitue chiar o datorie. In loc să studiem triburile din Australia sau din Africa, pentru care gândul nostru nu poate să însemne nimic, oricâtă ştiinţă şi oricât adevăr ar cuprinde, este mai firesc şi mai de folos să studiem naţiunea noastră pentru care putem însemna şi îndemn şi îndrumare şi propăşire. Omul de ştiinţă, din momentul în care nu se poate desprinde de pământ şi de împrejurările istorice în care activează, nu poate scăpa nici de îndatoririle cetăţeneşti şi naţionale. De aici datoria ştiinţei contemporane să se constituiască fără întârziere într'o ştiinţă a Naţiunii şi datoria tuturor disciplinelor ştiinţifice să contribue la înfăptuirea ei".

Dsepre celebra carte a lui Axel Munthe (Cartea din San Michele), d-l Al. Rosetti adaogă următoarele observaţiuni: „Pretutindeni aceiaşi discreţie şi înaltă tensiune morală, care împrumută cărţii în părţile ei dramatice, ceva din atmosfera tragediilor lui Racine. Ar mai trebui insistat, poate, asupra sentimentului naturii, la autor — se pare că astăzi natura nu mai e simţită şi redată, în toată plenitudinea ei, decât de scriitorii nordici, — sentiment care, nu se manifestă în descrieri ce nu pot sugera nimic, ci în atmosfera în care este învăluită cartea, până la acea misterioasă „aura" care învălue călătoria autorului în Laponia, cu evenimente miraculoase şi totuşi atât de naturale, într'un astfel de climat moral".

In restul numărului colaborează d-nii Galaction, G. M. Cantacuzino, Horia Furtună, Adrian Maniu, Scarlat Struţeanu, etc.

Viaţa Romînească,
No. 19-20, Octombrie 1934

După o retuşă mai mult a aspectului exterior, „Viaţa Românească" şi-a reluat fizionomia şi ţinuta ei tradiţională, apărând într'un volum compact, în care materialul beletristic presară înbelşugate studii şi cronici din toate domeniile.

D-l Demostene Botez, în nevoia de a găsi prelungit în timp anumite sbuciumări sufleteşti şi cu legitima curiozitate de a cunoaşte poezia tânără de acum şi de mâne, constată — referindu-se la „Evul"d-lui Jebeleanu — că „nu poate găsi explicaţia pentru care e atât de uscată şi de străină de elementele vii ale epocii, inspiraţia poeţilor noui".

D-l C. Gr. Grigorescu ne zugrăveşte patru croquis-uri din marea frescă a vieţii copiilor, prinse sur le vif de un suflet dăruit cu o mare sensibilitate şi un minunat simţ al observaţiei.

Bucata se numeşte, după cum e şi firesc: „Din altă lume..." Versuri semnează d. *I. M. Marinescu* şi *George Lesnea*: din Esenin.

D-ra Elena Eftimiu, în esseul despre „Simboliştii ruşi" ne înfăţişează succint, dar atrăgător, pe cei trei reprezentanţi ai acestui curent, şi anume: pe Alexandru Blok, Andrei Bielji şi pe Viaceslav Ivanov.

Referindu-se la studiul psihanalitic asupra romanului „Adela" al d-lui G. Ibrăileanu şi datorit tânărului medic d. Justin Neumann — d. *Aureliu Weiss* conchide: „Fără a nega însemnătatea analizei operelor individuale după metodele freudiene, cred că momentului actual al luptei pentru pătrunderea şi răspândirea teoriei psihanalitice, i se potrivesc mai bine studiile critice de sinteză, care înlătură tot ceiace indiscreţia, fatal legată de analiza freudiană, are jignitor şi ostentativ când intră în considerarea cazurilor particulare.

D-l T. Cristureanu — care şi-a fixat un loc de seamă în publicistica românească, datorită temeiniciei scrisului său, în care abundă materialul informativ, — ne înfăţişează sub titlul „Statul şi graniţa" noui şi documentate dovezi de interdependenţă economică, politică, culturală şi socială a tuturor statelor.

D-l *M. Sevastos* semnează cronica teatrală; *d. Petre Pandrea:* Cronica literară; *d. Mihai D. Ralea:* Cronica internă; *d. dr. Ernest Ene:* Cronica economică; d. *D. I. Suchianu:* Cronica cinematografică; d. *Ilariu Dobridor:* Chenare critice; d. *Radu M. Goruneanu:* Scrisori din Viena.

Miscellanea, ia „în deaproape cercetare": „Şapte glorii consacrate strict confidenţial"; „Maniacii poeziei din Bucovina"; „Titanii ateismului"; „Revista burgheză"; „Criterion — revista spiritualiştilor"; „Poimâne..."; „Băeţii literaţi" şi „Ultimele genii ale filosofiei româneşti".

Recenzii şi Revista revistelor încheie ultimile pagini ale „Vieţii Româneşti".

AD. B.

Steaua Robilor

„Steaua Robilor a răsărit, se legănau gândurile, ziua de muncă a sfârşit. Noaptea acoperă oboseala trupurilor. Sufletele însă caută încă steaua care aduce odihna de nici odată."

Aceasta e tema fundamentală a romanului d-rei Henriette Yvonne Stahl, romanul talentului maturat, deplină tinereţe a autoarei, care, la 17 ani, fără nici o experienţă de viaţă, intuise cu atâta adevăr şi justeţă viaţa, sub forma ei cea mai poruncitor dureroasă, dragostea, în prima sa scriere *„Voica"*.

Cu ochii mari deschişi a privit copila de 17 ani durerea, gelozia, zbaterea femeii simple de la ţară şi dacă n'a desluşit limpede de pe atunci gândurile şi sfâşierile condiţiei omeneşti în dragoste, a simţit totuşi răsunând în ea tema fundamentală a simţirii, eterna temă a tuturor variaţiilor. Maria, eroina romanului „Steaua Robilor" intră în scenă în primele pagini ale părţii întâi, în preajma ruperii legăturii sale cu Saşa, prima ei iubire.

Nimic nu e povestit, totul se naşte, trăeşte, se desfăşoară din contactul durerii Mariei în paroxismul ei, cu realitatea din jurul ei. Dar totul ne este cunoscut cu un adevăr extraordinar. Personagiile au parcă trăsăturile adâncite de străfulgerarea crudă a durerii şi zbaterii interioare a Mariei. Scenele din viaţa de familie a eroinei, scena întâlnirii ultime cu iubitul, scena din casa d-nei Valescu, mama lui Saşa, strada în diversele ei amănunte, cu lumina si climatul ei special, totul e văzut în iluminările de incendiu ce se aprind din focul lăuntric al fetei, ca dintr'o gehenă uriaşă şi nestânsă.

Fiecare clipă din sufletul Mariei apare ca o suferinţă ce nu se mai poate depăşi, totuşi clipa următoare este mai grozavă, diversificându-se şi hrănindu-se din ea însăşi.

„Să se spargă gândurile, să se risipească dincolo de trupul care doare, trupul care vrea să ţipe ştiind totuşi că totul e zădarnic".

„Saşa, mai repetă odată numele încet, cu uimire, ca un nume nou, neauzit până acum, sosit dintr'altă lume.

„— Saşa!... şi apoi i se pare că nu mai are ce face, nici o preocupare, nici un rost şi goală viaţa, goală pentru totdeauna, fără sens. Atunci înţelese că se stricase nu numai dragostea, dar şi sufletul, adânc".

HENRIETTE YVONNE STAHL

Asupra întregii părţi a doua pluteşte spaima aceasta în faţa golului lăsat de moartea dragostei. Se simte pretutindeni strania ameninţare a „sufletului stricat", a acelei stări interioare şubredă, în care „totul era posibil" şi care dacă nu duce pe Maria la nebunie, este mereu acolo, izvor de drame neaşteptate şi de suferinţi pe care nu le-ai mai fi putut închipui.

In partea a doua steaua robilor s'a ascuns în noaptea turbure a şuvoiului ce s'a dezlănţuit. „Totul era şubred şi posibil"... Un vânt de nebunie cuprinde pe Maria. Şi când steaua robilor încearcă să o lumineze cu iubirea puternică a unui om ce pare a-i fi de măsură, ea se întoarce amară şi scârbită spre experienţa ei recentă. „Totul e inutil şi înjositoare e numai slăbiciunea sentimentului, care se complace în dorinţi care nu se pot împlini".

„Trei atitudini sunt în dragoste: ori ai puterea să te omori de îndată ce vezi că nu se poate găsi dragoste (pentru ce să nu te omori dacă nu poţi trăi fără dragoste?) ori ai puterea să-ţi clădeşti o nebunie în care să crezi împotriva oricărei realităţi, (sunt nebuni care la margine de drum caută împlinirea cuvântului „iubesc" cu ori şi cine), ori dacă nu trebue să primeşti totul aşa cum e".

„Maria înălţă asupra lui Lucian, omul pe care simte că l'ar fi iubit, mult cu mult mai mult de cât pe Saşa şi cu care s'ar fi potrivit poate", toată revolta adunată din pricina lui Saşa. Maria se refuză lui Lucian, dar se dă în mod stupid şi pasiv locotenentului Florin Negrea, în potriva căruia clocotise de ură pentru că nu era în stare să vorbească, să desfăşoare toată meschinăria sa, dar cu care flirtase toată seara sub privirea batjocoritoare a doctorului Panu şi ştiind că provoacă suferinţă şi gelozie Stellei, sora ei, care iubea pe acea secătură frumuşică.

Suferinţa urcă încă un grad, întrece iarăşi tot ce s'ar putea închipui cu putinţă. „Numai moartea ar mai fi putut însemna ceva". Şi totuşi.... după o şedere de o lună de zile la Sinaia, unde plecase ca bolnavă, în urma unei crize de nervi, se întoarce acasă. Florin şi Stela se căsătoriseră. Dar liniştea din casă o cuprinse ameninţător. „Işi simţea sufletul jupuit de bucurii şi durerea lui urâtă ca o boală care şi-a pus mască înfricoşătoare peste faţa pe care o roade"... „Totuşi... un dor imens de viaţă o măcina".

Se simte fiorul de ghiaţă al ameninţării. Cititorul nu poate să se sustragă o clipă din atmosfera de teamă şi aşteptare a unei alte drame... Totul e şubred şi posibil. Maria nu poate trăi fără dragoste. „Simţea nevoia unui trup viu şi cald, alături ei, cineva care să-i vorbească despre ea". Sufletul o înspăimântă cu imagina unei vieţi goale, desbrăcată de dragoste pentru totdeauna. Ea se dărueşte ştiind perfect că nu-l va iubi niciodată, pictorului Veroniade, un prieten care o iubea de mult fără nădejde...

„Veroniade înţelegea că nu are în braţe decât un trup însetat de viaţă şi spăimântat de zădărnicia gesturilor".

„Pentru nimic în lume nu trebuie să vin aci, îşi spuse Maria... Trebue să am puterea să nu mai vin. E datoria mea să nu mai vin". „O reîntoarcere acolo însemna primirea unei astfel de vieţi. Resemnarea".

Maria încercă atunci iar să urmeze Steaua Robilor, imagina amăgitoare şi promiţătoare de fericire. Cercă să cheme la telefon pe Lucian Panu. Dar „se simţea murdărită, ieşită dintr'o odae străină, din sărutări străine". Işi amintea vorbele lui Veroniade, care voia să o facă atentă la primejdiile ce o ameninţau în starea ei nervoasă. „Eşti în stare de orice. Ai eşit în stradă să cauţi un om". — Işi spusese atunci că va avea puterea să stea în casă şi să nu caute. — Dar iată că abia trecuseră câteva clipe şi căuta din nou, nu steaua robilor, iluzia supremă, ci un om, oricare altul...

In partea a treia, grozava încordare din cele două părţi dintâi se destinde. Moare mama lui Saşa. Moartea ei ne e înfăţişată cu acelaş adevăr pătrunzător ca şi dragostea şi ca legea vieţii. In faţa ei ca şi în faţa dragostei aceiaşi tragică sbatere a sufletului să lămurească gânduri ce nu se desluşiseră aci pe pământ...

Vechea iluzie a dragostei dintâi se înfiripează. Saşa se va întoarce pentru că „unic, inevitabil personal el aparţine Mariei, aşa cum îi aparţinea viaţa pe care o simţea în ea".

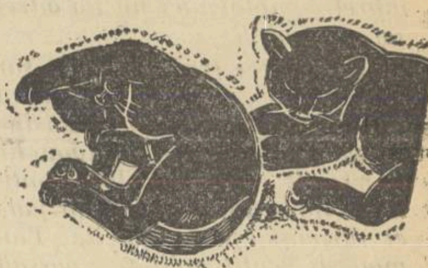
Reîntâlnirea, căsătoria... totul e tratat cu mână de maestru. Vraja se risipeşte... Intreg complexul care o stăpânise cu puteri tainice, încercuind-o în magia unor puteri ascunse de suferinţă şi rătăcire, se desface uşor, eliberând-o fără durere. Saşa nu e al ei, sau nu e Saşa pe care l-a iubit ea odată. Nu îl recunoaşte: „Seamănă cu el dar nu e el. El e mort. Totul în casă a murit".

„Gândurile voiau să spargă limita trupului în care erau închise, voiau o destindere largă spre maluri încăpătoare ale unei înţelegeri fără margini, voiau să azvârle tot ce înconjoară, să sfâşie tot ce fusese în întunerec". Invocarea pe care o făcea către Steaua Robilor, atunci când totul era şubred şi posibil, în prima parte a romanului, acum se realizase în ea. „Maria se simţi atât de puternică încât ar fi putut dărâma ori ce piedică".

Nimeni nu înţelese nici acum după cum nu înţelesese nici odată gesturile ei. Ea pleacă senină, uşoară şi hotărîtă din casa şi căsnicia cu Saşa".

Capitolul din urmă scurt numai de o pagină şi ceva, este un poem al reîntoarcerii eterne. Puterea s'a depăşit pe sine însăşi, a depăşit limitele oarbe ale cercului şi ciclul pe urma şi pe căile Stelei Robilor îşi reîncepe desfăşurarea. Este fără îndoială o operă de o tărie, de o densitate, de o încordare, de la început până la sfârşit, cum nu e alta în literatura noastră. E numai mişcare şi acţiune — o acţiune măreaţă şi necesară ca acea a eternului proces de viaţă, o forţă care în tenziunea ei firească se depăşeşte de la o înfăptuire la alta. Tenziunea este atât de puternică în unele clipe în cât nu se poate prevedea de cât frângerea. Dar forţa se depăşeşte mereu, pentru a se destinde apoi încetul cu încetul, gata să-şi reînceapă ciclul. Autoarea Voicăi şi-a ţinut făgăduinţa. Ne-a dat opera de tinereţă pe care ne-a făgăduit-o adolescenţa... O operă îngrozitor de dureroasă, simplă şi măreaţă ca viaţa şi natura însăşi.

IZABELA SADOVEANU

A APĂRUT

Duminica orbului

de

CEZAR PETRESCU

Un roman care se petrece în timp de 24 ore, — cu 24 personagii, fiecare desvelindu-şi meteoric trecătoarea sa existenţă.

EDITURA „ALCALAY" PREŢUL LEI 80

Cronica literară

Anişoara Odeanu, Intr'un cămin de domnişoare, roman

Fiind în definitiv femee, d-ra Anişoara Odeanu şi-a pus pe coperta volumului o fotografie a chipului său, prin care luăm cunoştinţă de un cap de pisicuţă linsă, cu ochi şăgalnici, sfredelitori de maliţie, deşi în fond copilăroşi, cu nas temerar deasupra unei guri care, în ciuda unui *rouge* gros dintre cele mai fatale, rămâne de o amuzantă inocenţă, un chip în sfârşit de o graţioasă teribilitate masculinizantă care îţi face impresia însă prin mobilitatea lui că e gata să dispară de pe copertă spre a sughiţa cu lacrimi într'o pernă, de amarul criticei răutăcioase. Chipul acesta simbolizează însă foarte bine literatura autoarei, a cărei justificare trebue căutată în primul rând nu în existenţa (reală de altfel) a unor predispoziţiuni, cât în fericitul dar de a nu se falsifica pe sine. Sunt privite azi cu interes în Occident producţiile infantile şi aş putea cita în această privinţă romanul de *dragoste al* fetiţei de nouă ani, Daisy Ashford *(Tinerii invitaţi)*. Dacă un merit literar se poate găsi unor asemenea producţiuni, atunci el vine de bună seamă din fondul poetic al sufletului, din absoluta libertate de percepţiune a lumii. Acest mod de a judeca este cred, aplicabil şi la literatura femeii, primejduită mai întotdeauna de voinţa de a trata viril, obiectiv, nişte stări dintr'o mătase aşa de fină încât alunecă repede printre degete.

Insuşirea fundamentală a cărţii d-rei Anişoara Odeanu e spontaneitatea, autoarea putînd fi socotită cu drept cuvânt: întâia *ingenuă* a literaturii române feminine. Dar această ingenuitate e destul de complexă, neexcluzând o anume luciditate. Temperamentul d-rei Odeanu e făcut din emotivitate, sentimentalitate chiar, dar salubră, sportivă, din petulanţă şi teribilitate, din aptitudine către devotament şi ştrengărie. Facem aci cunoştinţă cu adolescenta asupra căreia cultura n'a avut o înrâurire diformantă, care a rămas în vecinica servitute a sentimentului, cu fata care stimează instinctiv pe bărbat, dar îl salută cu scoaterea limbii afară. Este caracteristic că autoarea nu caricaturizează pe bărbatul tânăr, a cărui linişte virilă, a cărui suficienţă chiar o intimidează. Spiritul liberează sufletul feminin numai în faţa cuceritorului senil, al cărui laţ stereotip produce ilaritate.

Cuprinsul narativ al cărţii, care a suferit, pare-se în cursul tipăririi, unele simplificări, e cu totul linear: o studentă care boicotează cursurile şi examenele se îndrăgosteşte de un tânăr şi se încurcă în contradicţii şi ezitări până ce venind vremea despărţirii între colegi, îşi dă seama că nu ştiuse să-şi exteriorizeze sentimentele.

Sentimentalitatea profundă de prim flirt e tratată de autoare fără pathos, fără analize, cu o totală încredere în cititor, aş zice, figurat, cu capul pe umărul lui, dar şi cu o perfectă pudoare. Criticul nu trebue să strângă prea tare în mâni aceste pagini, să nu le aburească cu o respiraţie prea pedantă, care le-ar ofili. Gingăşia lor e volatilă, pluteşte printre rânduri. Deşi scris într'un ton obiectiv, romanul se realizează prin confesiune, la persoana întâi, tot restul fiind aşadar în funcţiune de modul de a percepe lumea a acestei persoane, care este o frumoasă ficţiune a adolescenţei feminine.

Câteva citate sunt în măsură să ne definească mai rapid temperamentul scriitoarei (sub aspectul literar, bine înţeles). E inteligentă, capabilă de a-şi comenta sentimentele, fără a le aboli. De pildă:

„Dinu era brun, cu fruntea foarte largă şi senin boltită şi sub ea mari ochi cenuşii cu privire stranie. In timp ce, pe Peter, îl iubeam conştiincios şi domestic, dragostea mea pentru Dinu era nouă şi decorativă ca o noapte înstelată. De câte ori îl vedeam, toată atmosfera din jurul meu căpăta rime la coadă..."

Inteligenţa aceasta care e mai mult o vioiciune, un instinct al situaţiilor afective, merge la braţ cu o inimitabilă ştrengărie. Amintim scena dela pag. 66 unde Dany pescueşte dela balcon cu ajutorul unui cârlig un ciorap căzut şi câteva combinezoane dela etaje inferioare sau pe aceea a surprinderii în pat de către Doamna căminului:

— „Uite ce frumos e afară, Dany, continuă monologul...

M'am întors, zburlită şi am sărit în sus, neaşteptat.

— Hai, cară-te!

Apoi, revenindu-mi (îmi jucam rolul perfect): Aaa! m'am speriat. Am surâs ca un serafim surprins în flagrant delict; Doamna?! Vaaai, Doamnă!!... Vă rog să mă iertaţi...

Doamna a zâmbit. Drept semn al iertării, mi-a pus mâna pe cap mângâetor cum făcea Isus într'un tablou litografic, pe care îl aveam în clasa noastră când eram la şcoală şi care purta titlul „Lăsaţi copiii să vină la mine".

Tinerii au asupra bătrânilor o superioritate rezultată din mecanizarea vieţii sufleteşti a acestor din urmă, ceeace face uşoară intuirea momentelor psihologice şi eventual mistificarea. De esenţa acestei intuiţii este scena hazlie în care fata îşi consolează matern mama, redevenită copil.

„Mama s'a înfuriat progresiv. In bae, deja, tremura de mânie, acum îi vine să plângă. (Bine că nu mai avem şi alte camere de luat la rând). E curios. Eu nu m'am enervat deloc. Răspund cu un calm diabolic. Văzând că s'a îngroşat gluma, mă duc la ea, o iau... matern (!!) în braţe, îi pun capul pe umărul meu:

— Lasă, mamă dragă, nu te mai necăji.

— Da, mai oftează mama, la pieptul meu, obosit, ca un copil mângâiat..."

Autoarea comentează însăşi prin două exclamaţii umorul ce se desprinde din situaţie. Umorul nu distruge nicidecum, precum am spus, seriozitatea, profunditatea sentimentelor. In această privinţă d-ra Odeanu se dovedeşte o bună observatoare. S'ar putea obiecta că observaţiile acestea psihologice sunt oareşicum elementare, fotografice, de un autentic direct. Aparatul autoarei este însă graţios, cu peliculă îngustă, şi instantaneele mărite îşi sporesc potenţa de sugestie. Diferitele oscilaţiuni ale sufletului între prefăcuta indiferenţă şi stângacea mărturisire, la o fată a cărei iubire e încă în faza de incubaţie, sunt studiate cu acuitate. Nu pot cita decât dialogul remarcabil dintre cei doi tineri care se spionează sentimental unul pe altul, după ce au încercat o serie de jucării inocente ca probarea pălăriei şi a mănuşilor:

— „Nici pe mine nu-i interesant să mă priveşti, a continuat Dinu, în acelaş ton ca şi mai înainte.

— De ce, Dinu? Mi-era milă de tristeţea lui. Aş fi vrut să-i pun mâna pe frunte... să-l mângâi, lin...

. . . .

— Dinu... tu eşti sentimental? Intrebarea mea a căzut cam neaşteptată.

— Din nenorocire, da...

. . . .

— Dinu!

Dinu privea înainte, concentrat. S'a întors înspre mine, grăbit, ca şi când aştepta să-l chiem.

— Tu mă placi, Dinu?

N'am calculat efectul întrebării mele, dar m'am îngrozit în momentul când am înţeles că e iremediabil rostită. Dinu s'a încurcat, a şovăit...

— Cum?

Nedumerirea lui m'a salvat.

— Nu te întreb dacă mă iubeşti. Dacă mă găseşti urâtă.

— Urâtă, tu? Te găsesc drăguţă, natural. Dar dece?"

In acest „dar dece?" mirat se ascunde cu fineţe toată aprehensiunea bărbatului de a nu cădea în slăbiciunea mărturisirii unor sentimente de a căror împărtăşire nu e sigur.

Şi în reportarea altor fel de stări decât erotice, autoarea se dovedeşte atentă. Paginile în care ni se analizează risipirea atenţiunii prin obsesia unui nasture de taior, pierdut, în timpul învăţării unui curs de psihologie, sunt de înaltă savoare. Delectabil în cel mai înalt grad e acel fel de „medelenism", de astă dată de sursă feminină:

„Dar eu nu sunt ca şi celelalte! Sunt mult mai masculinizată"... Ca să mi-o dovedesc, am început să mă spăl furtunos, trântind cu putere săpunul, buretele, pasta şi apa de dinţi şi tamponându-mi brutal spatele şi bustul cu palmele muiate în apă rece, aşa cum ar fi făcut un băiat".

Impresia de savoare nu e un factor estetic destul de sigur, ea putând veni din împrejurări străine de posibilităţile creatoare, din materia în sine, din anume ingeniozitate a vârstei. Ceeace ne îndreptăţeşte să socotim pe d-ra Anişoara Odeanu scriitoare, indiferent de evoluţia sa ca romancieră, este talentul indiscutabil literar, siguranţa unui stil elastic care nu vrea să obosească încordânduse prea tare, concordanţa dintre elanul liric şi raza de expresie poetică, lucru ce ne face să bănuim că va isbuti în poezie, unde de altfel exercitează promiţător. Câteva ciudăţenii gramaticale (greşeli de tipar?) sunt supărătoare: *(mângăiat, să-l mângăi, mângăia, sâcăială, sâcăitor)*.

G. CALINESCU

Insemnări şi polemici

O prinţesă a literelor despre o prinţesă a aerului

Ultimul număr din Candide *cuprinde în prima pagină, la locul de cinste ce i se cuvenea de plin drept, un magistral articol al prinţesei Marta Bibescu despre soţii Lindbergh şi cu deosebire despre Ana Linbergh.*

Vioi, colorat, extrem de nuanţat, reunind dragoste pentru lucruri mari şi respect şi duio-

MARTA BIBESCU

şie pentru acele lucruri aparent mărunte care constitue însă urzeala substratului acelor lucruri mari, construit admirabil acest articol-povestire este un adevărat model al genului.

Incadrată în consideraţiile generale ale distinsei scriitoare şi creionată în linii egal de fine şi de viguroase, figura Anei Lindbergh apare de neuitat. Povestea ei este într'adevăr miraculoasă.

Fiică a ambasadorului Statelor Unite în Mexic, într'o seară este vecina de masă a aceluia despre care Princeşa Bibescu scrie: „era mai mult decât un fiu de rege, era un erou universal. Până la sfârşitul mesei marele aviator nici nu i-a adresat cuvântul

„Quand les fruits furent sur la table, c'est alors seulement qu'il se tourna vers sa voisine de gauche, la petite à laquelle il n'avait rien dit. Elle continuait de se taire: elle était pâle et furieuse, parce qu'elle l'aimait. Il sentit qu'il se passait quelque chose de grave, et, ne sachant comment s'y prendre pour réparer sa faute, il ne trouva rien de mieux à lui dire que ceci:

— Et vous? Est-ce que vous volez?

Elle lui répondit.

— Non. Et vous?

C'est pour cette reponse que Charles Lindbergh a épousé Anne Morrow. C'était bien elle la femme qu'il lui fallait".

Intr'adevăr femeea care îi trebuia. După drama prea bine cunoscută, Ana Lindbergh a devenit tovarăşa de aventură a soţului ei, întovărăşindu-l în toate sborurile lui.

Pasagiul în care Marta Bibescu evocă orele de veghe ale micuţei aviatoare în cabina avionului ce străbate norii peste oceane şi continente este magistral şi nu ştim cum să-l recomandăm mai călduros cititorilor noştri.

Pro-Arte

Interesantele manifestări muzicale organizate de d-l George Cocea la Dalles îşi urmează programul anunţat, cu o regularitate tot atât de meritorie pe cât este şi măsura în care îndeplinirea acestui program răspunde tuturor aşteptărilor.

Conferenţiari competenţi şi înzestraţi cu darul unei expuneri limpezi şi plăcute reamintesc viaţa muzicantului căruia îi este închinată şedinţa, scoţând apoi în relief trăsăturile esenţiale ale operei din care cântăreţi şi instrumentişti dintre cei mai buni dela noi, execută fragmente întotdeauna cât se poate de judicios alese.

Ultimele două concerte experimentale au fost deosebit de reuşite.

Cel dintâiu dintre ele a fost închinat lui Richard Strauss despre viaţa şi opera căruia a conferenţiat cu vervă, căldură şi înţelegere, egal de remarcabile d-l procuror N. Missir, bine cunoscuta figură a Bucureştiului muzical.

D-ra Emilia Guţianu, dela Opera Română, acompaniată admirabil la pian de d-l Th. Rogalski a cântat trei lieduri printre care faimosul Ich trage meine Minne. *D-l Anton Adrian Sarvas acompaniat la pian de d-l Imanuel Bernfeld, a executat la vioară Sonata op. 18 în mi bemol major. După care d-na Maria Snejina şi d-ra Guţianu, acompaniate la pian de d-l Rogalski au cântat duetele din actul II şi III din Rosenkavalier.*

Şedinţa de Sâmbătă 1 Decembrie a fost consacrată lui Giuseppe Verdi despre care a conferenţiat d-l Ştefan Brăiloiu. D-ra Valentina Creţoiu şi d-nii Şerban Tassian şi Emil Marinescu, dela Opera Română, acompaniaţi la pian de d-l I. Rosenstek au obţinut un succes strălucit cântând ariile celebre din Traviata, Trovatore, Rigoletto, Balo in Maschera *şi* Aida.

Viitoarea şedinţă va fi consacrată lui Paganini.

Sărbătorirea unui regisor în Rusia sovietică

Meyerhold, ilustrul regisor al teatrului rus, a fost sărbătorit la Moscova cu prilejul împlinirii celor şaizeci de ani ai săi. S'a scris atunci în diferite ziare ruseşti despre personalitatea şi metoda de lucru a acestui talentat teatralist. Iată câteva din aceste precizări.

La repetiţii, Meyerhold îşi scoate vestonul şi rămâne într'o vestă 'n dungi. Părul e de obştie zbârlit. Stă în fundul sălii şi de acolo priveşte. Dacă jocul actorului îi place, strigă de acolo „Bine!"

Ese apoi repede din întunerec, înaintează spre rampă şi ajunge în scenă alergând. Străbate, uşor adus din spate, scena. Slab, cu vesta lui dungată, seamănă cu un căpitan din marina comercială.

Apoi „arată".

Lecţiile lui par un teatru în teatru. Un teatru care merge până la fantastic. Dacă publicul ar fi admis la aceste repetiţii ar vedea munca celui mai minunat actor al vremii.

In acest teatru — închis — răsună aplauze unice în felul lor. Directorul teatrului, pentru câteva clipe, devine actor. Acest actor este strălucit. Cel care trebuie să ţină rolul, pe care-l ţine directorul pentru câteva minute, îşi dă seama că nici odată nu-l va putea juca astfel. Dar, în loc să se irite, să fie invidios şi să se supere, aplaudă frenetic şi entuziast pe rivalul său...

Rezistenţa fizică a lui Meyerhold este de neînchipuit. El nu este niciodată obosit. Cineva care l'a văzut arătând moartea marinarului, în drama lui Vyschnevosky „Cel din urmă", *povesteşte următoarele: Piesa aceasta seamănă cu un dans. Meyerhold arăta dansând un dans ciudat, care cerea o uşurinţă în pas, o mlădiere în tot corpul aproape de acrobaţie. Meyerhold, „a arătat" acest dans de mai multe ori, executându-l. Şi apoi ca şi când n'ar fi făcut nimic pân'în clipa aceia, se trase în fundul scenei, reveni în fugă să vadă mai de aproape cum execută dansul actorul, străbătu scena în sus, în jos, când la rampă, când în fundul sălii. Strigă „bine", dar apoi iar reveni alergând să mai dea câteva indicaţii.*

Seara, Meyerhold îşi face apariţia în sală. Stă în pragul uşii. Lumina căzând asupra lui îl arată publicului în picioare, din profil, cu braţele încrucişate, elegant şi curajos. Urmăreşte jocul cu atâta încordare uneori, în cât parcă urmăreşte o muzică ale cărei ritmuri le cunoaşte numai el, dacă cele ce se petrec în scenă corespund afinităţilor muzicii sale...

In ajunul catastrofei..

Răsfoind ziarele vechi, din ajunul catastrofei Imperiului, în ajunul războiului din 1870, citim nu ştirile senzaţionale din prezent, ci altele foarte interesante prin ele însăşi:

„Impărăteasa a fost eri la vânătoare, în pădurea de la Rambouillet cu doamnele Gallifet, de Metternich şi de Lourmel. Seara majestăţile lor au fost la spectacol „Aux Italiens", *la reprezentaţia lui Barbiere, care nici odată n'a fost mai bine montată, cu o cântăreaţă ca Adelina* Patti *şi un Almaviva ca* Mario, *a cărui reîntoarcere pe scena acestui teatru a fost salutată cu entuziasm, mai ales de partea feminină din teatru.*

In altă seară perechea imperială este în loja teatrului Déjazet... *Nume uitat, Déjazet, care avea 20 de ani la vârsta de 67 de ani... Timp de aproape 60 de ani, ziarele s'au ocupat de ea. Artistă delicioasă, femee încântătoare, bună, curajoasă şi plină de spirit. Copilă de oameni săraci, a*

NAPOLEON III

fost silită să danseze pe scenă de la vârsta de cinci ani, ca să-şi ajute familia. Apoi toată viaţa a jucat toate rolurile posibile şi imposibile şi a făcut din travesti o artă adevărată. La 72 de ani, teatrul ei mergând rău, a fost silită să caute angajament în alte trupe, căci avea sarcina a cinci persoane. A murit prăpădită de o muncă excesivă, după ce a fost o îndrăgostită încântătoare şi dezinteresată, o mamă şi o bunică de un devotament şi o dragoste fără pereche.

Banville zice despre ea: „Era o bucurie, o veselie, un delir, o glumă uşoară, un cântec, douăzeci de ani pentru vecie. Mărunţă, avea tocmai un metru cincizeci şi patru, subţirică şi un profil fin de aristocrată. La cincizeci şi patru de ani s'a împrietenit de o prietenie pur maternă şi pur platonică, cu Dumas fiul, ce nu avea decât 24 ani. Corespondenţa ei cu Dumas este plină de sensibilitatea cea mai delicată şi de sfaturi înţelepte, o afecţiune duioasă şi plină de bunătate, unită cu un scepticism, amar şi plin de dezamăgire.

Napoleon al III-lea n'a fost desigur un soţ model, dar capriciile lui trecătoare n'au turburat atmosfera căsniciei sale. Un singur episod din viaţa sa amoroasă a provocat oarecare grijă divinei Eugenii: legătura lui Napoleon cu Marguerite Bellangé, femee blondă, foarte drăguţă şi graţioasă, excelentă amazonă pe care Impăratul o întâlnise în Bois de Boulogne. In legătura ei cu Napoleon a fost de o discreţie absolută: nici o vorbă n'a eşit vre-o dată din gura ei asupra acestei dragoste. Se zice că împărăteasa, alarmată, ar fi avut o întrevedere cu ea şi că ar fi fost foarte mişcată de dezinteresul, rezerva şi demnitatea acestei rivale. Iată epizoade pure şi frumoase în viaţa de nebunie şi petrecere a societăţii din acele vremuri care se întâlnea la No. 16, Café Anglais. Colonelul Gallifet, nebunatecul duce Grammont Caderousse, Demidof bărbatul despărţit al princesei Mathilda, prietenul împăratului şi alţii pe cât de bogaţi şi strălucitori, pe atât de desfrânaţi în petrecerile lor.

Doamnele care frecventau „Le Grand seize" *erau întâi actriţele, căci nu toate aveau o ţinută sufletească în genul lui Déjazet, şi apoi hetairele la modă:* Anna Délion, *frumuseţă egipteană, cea mai renumită dimpreună cu Adèle Courtois, apoi cea mai sărbătorită* Anna Mickaels, *păr de aur, ochi albaştri, chip angelic de madonă a lui Rafael şi trup cu toate patimile diavolului, ars de toate focurile infernului. Şi în sfârşit* Païva, *femeie primejdioasă, spioană pe socoteala Germaniei, care era introdusă în toate cercurile cele mai alese şi întrunea la mesele ei tot ce avea Parisul mai ales, de o bogăţie neînchipuită.*

Dar Napoleon al III-lea, care era curtoazia şi amabilitatea personificată, dădea tonul, prin politeţa sa desăvârşită cu toată lumea şi în special cu femeile, acestei lumi prea nebună după petrecere, făcând să domnească eleganţa franceză până şi după catastrofă, după „Invaziunea Barbarilor", *cum numeşte* John Grand Carterel, *năvala provincialilor şi a străinilor în oraşul Luminii de pe acele vremuri.*

Marie Noël

Cine este Marie Noël?... S'a născut la Auxerre din părinţi simpli: Tatăl profesor de liceu, adevărată enciclopedie vie, dar ducând luptă înverşunată împotriva imaginaţiei „Il faisait mal aux rêves", zice Marie Noël. Işi aminteşte de vremurile grele din timpul războiului când tatăl ei făcea treburile casnice cele mai umile, dar cu volumul lui Aristophane deschis pe masa de bucătărie.

Nu de la tatăl ei însă şi-a moştenit talentul ei unic şi atât de original, ci probabil dela meşteşugarii cioplitori de piatră, artişti anonimi ai tăeturilor măestrite, care au lucrat aci de pe vremea lui Ludovic al XV-lea.

Când i-au plecat fraţii la colegiu, Marie Noël a găsit în urma lor cărţile de şcoală şi a început să se joace cu păpuşile de-a profesoara. Părinţii ei au fost surprinşi să audă printre alte versuri obişnuite în manualele şcolare, ritmuri noi — erau versurile micii Marie.

Viaţa de familie i-a impus până la 20 de ani cusutul în gospodărie şi cântarea Duminica la biserică. Dar la această vârstă tatăl i-a pus în mână pe Shakespeare şi pe Platon.

In timpul unei boale medicul casei i-a găsit un manuscris sub perină şi nu i l-a dat îndărăt de cât cu condiţia să-l ducă la editor. Editorul i-a spus că îl tipăreşte cu nădejdea că o să vândă cel mult două trei exemplare.

Din întâmplare un volum s'a rătăcit la Jean Jacques Brousson. Un deputat aşteptând să-i vină rândul l-a tăiat, l-a citit şi încântat l-a luat într'o călătorie cu el şi l-a dat lui Corbin, ambasador la Londra. Aşa a pătruns „Les Chansons et Les Heures" *în lumea spiritelor celor mai rafinate şi mai fine din lumea intelectuală a vremurilor.*

Abatele Brémond i-a scris o scrisoare cu acea umilitate pe care ştiu să o arate spiritele superioare celor în care scânteе geniul. Marie Noël a crezut că scrisoarea este dela un tânăr student şi abia mai târziu a aflat dela cine e. Când a aflat s'a dus la viitorul academician care a tachinat-o cu atâta drăgălăşie încât i-a învins timiditatea.

Ea a publicat, la scurte intervale, „Les Chants de la Merci" *şi* „Le Rosaire des Joies".

Nu iese din Burgundia ei de cât rar, în scurte şi repezi călătorii la Paris şi nu are nici un contact cu lumea şi cercurile literare. Viaţa ei e închinată toată grijei de aproapele şi toată energia cheltuită pentru opere sociale. Astăzi poeta are părul alb, ca o cunună uşoară, atât de alb în cât chipul ei pare iluminat şi colorat ca o imagină de pe vitraliul unei biserici. Corpul ei e atât de subţire în cât nu e decât un văl material al sufletului. „Albă de la păr până la suflet", zice despre dânsa Lucien Descaves, ea e albă ca apa torentelor din gheţari care au o violenţă surdă, căci e cu totul de partea celor umili şi învinşi.

Poartă în suflet o neogoiată revoltă împotriva durerii lumii şi problema răului rămâne nerezolvată în mintea ei.

Una din temele versurilor sale, în care ea este inegalabilă, este tema morţii. „Chanson de la Compassion" *dedicat soldaţilor căzuţi la Marna şi* „Vision" *au fost privite de Henri Brémond „ca unele din cele mai rare minuni ale artei contemporane".*

Vocea ei este autentică şi nu se poate compara cu nici o alta, nici cu a lui Verlaine, căci după cum zice Henri Bremond, poezia Mariei Noël „nu are nici greutatea nici mirosul păcatului", nici cu savanta naivitate a lui Claudel şi nici cu travaliul adânc şi migălos al lui Peguy. Se simte în versurile sale o puternică manifestare a geniului rasei.

Poezia izvorăşte deadreptul din sensibilitatea poetei ca „un strigăt natural", care străpunge direct sufletul cititorului, fără a fi plângăreaţă şi cu totul lipsită de acel sentimentalism nesărat din poezia Marcelinei Desbordes Valmore...

O reporteră franceză, care a vizitat-o, povesteşte că, rugând-o să cânte „le berceau de la Mère de Dieu", *după cum îi recomandase Lucien Descaves, Marie Noël s'a executat deşi avea o otită. In ultima strofă la versurile:*

Ta mort d'homme, un soir, noire
abandonnée,
Mon petit, c'est moi qui te l'ai
donnée...

reporterei i se păru că o lacrimă căzuse pe notele din caiet...

„Ochii Maicii Domnului"

Tudor Arghezi trece azi drept cel mai original stilist pe care îi are literatura românească. Tot ce iese de sub pana acestui vraci, e revelator şi primit ca o sărbătoare intelectuală. E aproape unic cazul pe care îl prezintă acest scriitor: s'a creiat în jurul său o emoţionantă unanimitate.

T. ARGHEZI

Cu toate astea Arghezi nu e dintre scriitorii facili cari au lins şi au linguşit, ci dimpotrivă a biciuit prin scrisul său moravuri şi obiceiuri contimporane. Totuşi în jurul său este o minunată atmosferă de admiraţie unanimă.

Spunem lucrurile acestea pentru a putea anunţa pe toţi acei cari şi-au făcut din producţia lui Tudor Arghezi o hrană esenţială, că romanul atât de aşteptat, este deja scris şi va apărea până la sfârşitul acestei luni. „Ochii Maicii Domnului" vor fi în vitrine poate chiar de Crăciun.

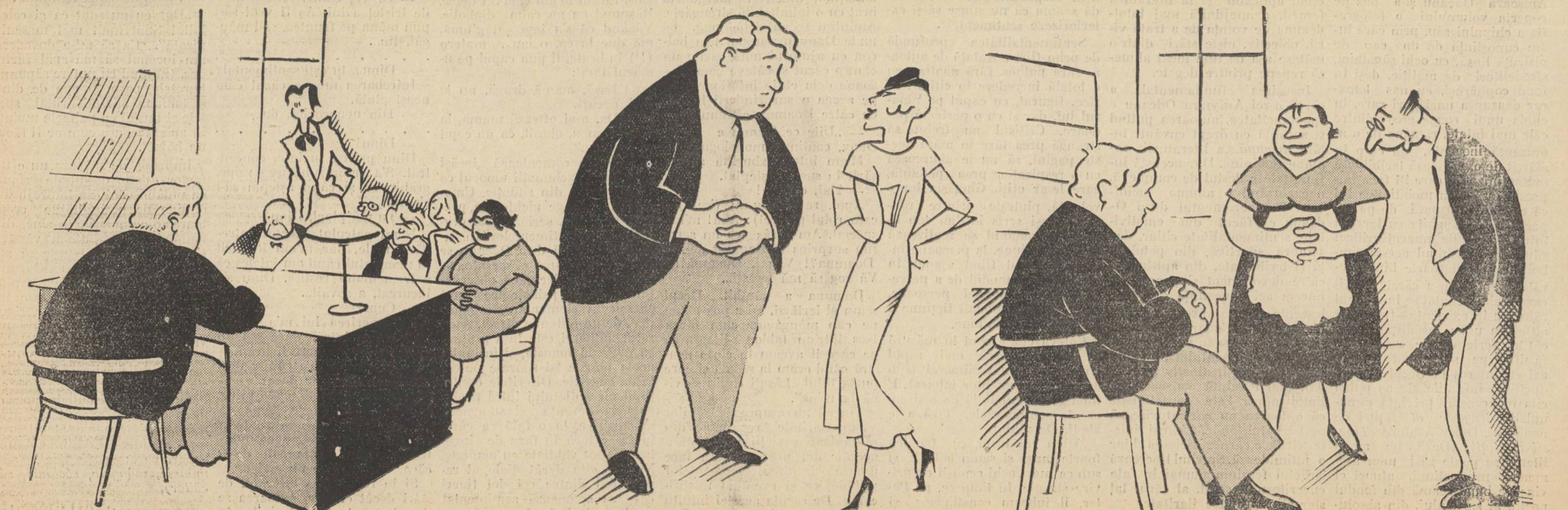
„Duminica orbului"

Sunt edificatoare discuţiile pe cari le-a iscat în presa literară ultimul roman al lui Cezar Petrescu: „Duminica Orbului".

Obişnuit cu romane cu caracter social sau luate din mediul satelor, publicul cititor a rămas nedumerit în faţa facturii cu totul noi a ultimului roman al lui Cezar Petrescu.

Autorul „Intunecării" s'a întrecut pe sine creindu-şi dificultăţi şi obstacole pe cari le învinge apoi cu uşurinţă.

Din cortegiul enorm de personagii cari se angrenează în scurta durată de timp de 24 de ore, fiecare îşi desvălue meteoric trecătoarea sa existenţă, fiecare îşi trăeşte în scurtul răstimp marea iluzie şi tragedie şi apoi dispar în noapte ca nişte biete insecte, sortite să dureze numai răstimpul a douăzeci şi patru de ore.

CORUL. — Maestre, sântem atâţia... că puteţi să ne faceţi o revistă.
E. LOVINESCU. — Dar cine o s'o citească?
CORUL. — Tot noi...

O POETESĂ. — Maestre, de când citesc în cenaclul d-tale... am să ajung actriţă, nu scriitoare.

E. LOVI[illegible]. — Acum, Mariţo, şi dumne[illegible] tipograf, să-mi faceţi [illegible] ce costă mai scump: [illegible] sau un ceai literar?

Atelierele „Adevărul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 732
DUMINICA 16 DECEMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Drumurile romanului

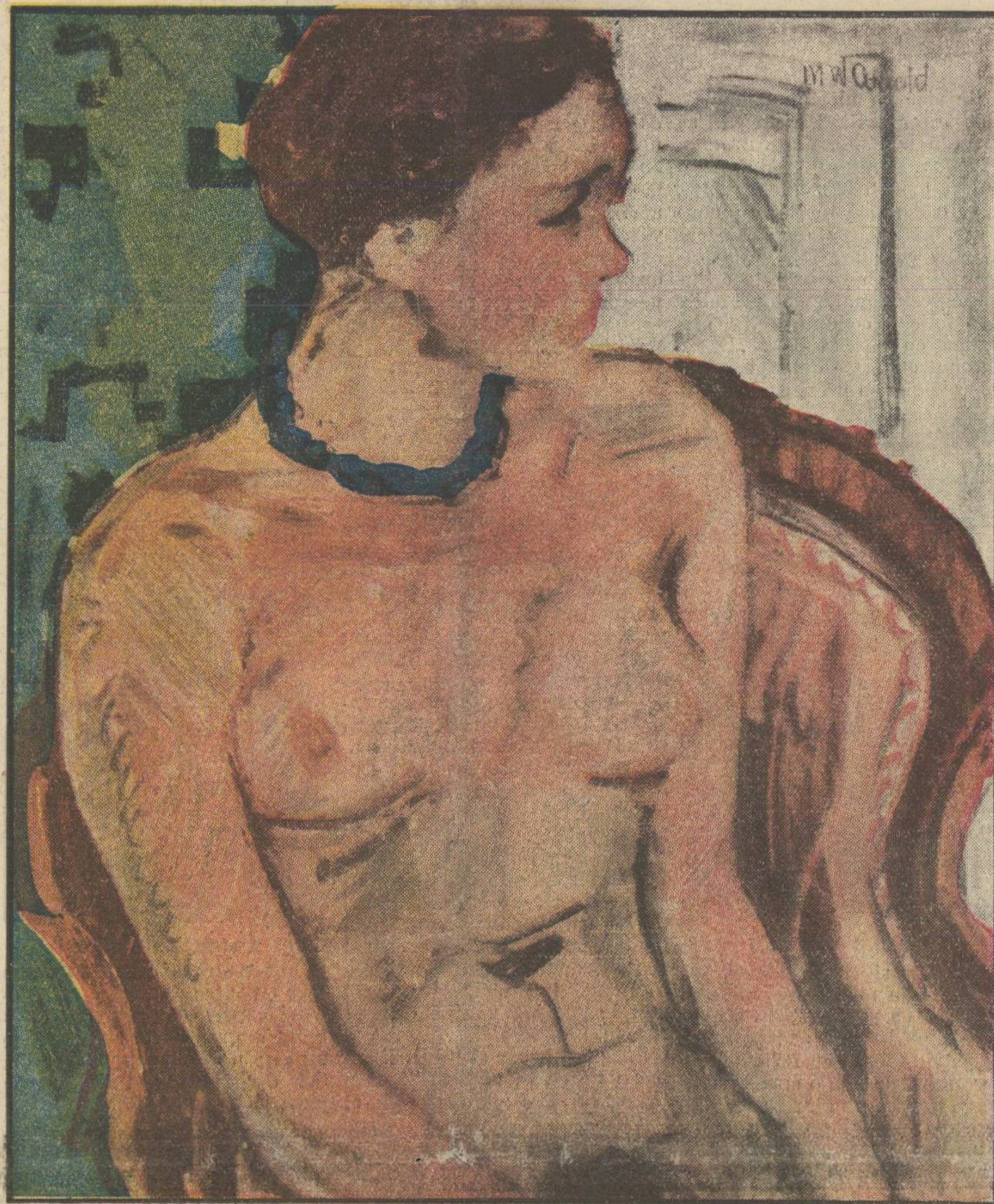
Dominaţia romanului se verifică imperială şi netulburată. Motivarea ei drept o modă sau o vogă se dovedeşte net insuficientă, — afară de cazul când orice fapt social cu determinaţiile şi cauzalitatea sa bine precizată, dar trecător ca orice nu este clasat drept tot modă.

Succesul acestui gen literar este într'o legătură directă cu spiritul epocii care îl revendică şi îl repune. Vremurile acestea involburate şi întinse, de o grandioasă tensiune şi de o responsabilitate istorică specială întru toate, atrag toate manifestările vieţii la acelaş centru de foc, început şi sfârşit al tuturor. Multiplu, polifonic, divers în aparenţă — conflictul oamenilor de astăzi nu este decât unul singur. Vieţile pierd din ce în ce caracterul lor propriu, personal şi pitoresc pentru a suferi o standardizare sui generis de mizerie şi inexorabilitate. Rezolvarea condiţiei fiecăruia pierde vechea sa aparenţă mistificatoare individuală, pentru a se arăta în mizerabila sa nuditate socială, colectivă, gregară. A fost şi este aruncat balastul conflictelor personale, al tragediilor specificatoare şi individualizante. René, Adolphe, Werther şi Oberman sunt azi cu toţii şomeri, şi revolta lor absolvă divinitatea, pentru a ameninţa instituţiile sociale în fiinţă. Politique d'abord, a lui Maurras, apasă ca un blestem timpurile şi din ce în ce strada a devenit totul şi terenul vieţii autentice. Refugiile, izolările, meditaţiile au fost dezertate: exasperarea şi groaza ne-a alungat ca o turmă din grajduri, speriată de apăsarea furtunii care va să vină. Condiţia umană, pentru a vorbi ca cellalt, este desigur condiţia socială, şi rezolvarea problemei sociale, exhibată impudic şi categoric, este astăzi singura preocupare a mentalităţii umane. Indiferent dacă este o pauperizare sau o îmbogăţire a problematicii — lucrul acesta nu se discută, şi în definitiv chiar pierzând din calitate, sau mai precis din diversitate, conflictul omului modern câştigă în intensitate. Estetic vorbind, nu s'ar putea arăta care din amândouă ipotezele este mai mănoasă.

Literatura trebuia să se conformeze şi să se moduleze nouilor jaloane sociale. Mişcarea ei s'a produs pe un plan general, în primul rând. Intreaga literatură s'a modificat, toate genurile au lunecat spre o nouă formulă şi o nouă expresie. In acelaş timp o mişcare interioară se lăsa observată, între genuri, printre care se căuta cel care corespunde mai bine exigenţelor moderne. Aşa cum spiritualitatea individualistă, — izolată, concentrată şi abstractă, — a veacului trecut dăduse posibilitatea efloresceniţii lirismului şi a dominaţiei sale calitative, tot aşa, turburarea apelor sociale, aducând preocupări esenţiale de acelaş ordin, a adus dominarea epicului, — colectiv, informativ şi actual. Febrilitatea epocii interzice îndepărtarea oricărei manifestări de problemele zilei. Se cere în primul rând o literatură care să fie colectivă, de interes social. Poezia este desigur expresia personală, n'en fût-il plus au monde. Rezonanţa sa nu poate îmbrăţişa masse, — poate, în cel mai bun caz, descoperi adepţi sau semeni. Or, astăzi totul se calculează în lumina rezonanţei sociale. Trăim, cum ar spune d. Tudor Vianu în recenta domniei-sale „Estetică", o pantomimizare a artei, şi a literaturii în primul rând. Exasperată şi înfricată lumea îşi caută răspunsul în cărţi. Acest fapt presupune două consecinţe: prima, o creştere a publicului literar. A doua: o omogenizare a literaturii şi o conformare mai strictă la cerinţele gustului public. Iată deci primul considerent: literatura trebue să fie socială, „de portée colective" cum spunea Taine. Aceasta presupune la rândul său o altă condiţie: actualismul literaturii. Preocuparea socială trebue să fie cea a zilei, a momentului, sau, mai precis, a societăţii de astăzi. Insfârşit consultarea pe care o dă scriitorul publicului prin faptul că este socială şi actuală, trebue să aibă rădăcinile în realitate, în autentic, pentru a ne servi de un termen de care s'a abuzat şi presupune un material prim documentar şi o onestitate informativă. Nu trebue să prelungim peste limite cadrul acestui articol, arătând că tuturor acestor exigenţe epice răspunde cel mai bine, şi în special romanul cu forma sa desăvârşită.

In interiorul noţiunii de roman însă s'au produs anume diferenţieri şi modificări. Evoluţia sa neîncetată determină şi a determinat un control susţinut pentru apropierea cât de mult de tipul cerut. Pentrucă dacă este adevărat că romanul e agreat ca fiind forma şi expresia de artă cea mai socială, este tot atât de adevărat că şi în cuprinsul său forma cea mai agreată va fi romanul social, cât mai pur. Am văzut astfel în timpul din urmă dispărând progresiv vechiul roman psihologic în care soluţiile erau medii: un caz social de interpretare psihologică, sau un caz psihologic de resonanţă socială. Vechea formulă caracterizată şi ilustrată de Paul Bourget, Sudermann şi comparşii avea să se disolve în cele două ramuri componente. De o parte romanul psihologic pur, de alta cel social. (Nu este mai puţin adevărat că în această din urmă psihologie rămâne cu vechile sale prerogative. Este alungată numai ca scop, rămânând ca mijloc, ca metodă. Cele adăugate aici constitue un truism evident: interpretarea realităţilor sociale nu se poate face decât pe cale psihologică: fie de psihologie individuală cu concluzii în social, fie chiar de psihologia socială propriu zisă. Nu trebue să mai relevăm încercările penibile ale celor care au sperat într'un roman statistic, ştiinţific sau aritmetic. Asemenea deziderate contravin în mod direct cu esenţa literaturii, şi din punctul acesteia de vedere nici nu merită a fi înregistrată). Opoziţia psihologică puristă, — dacă ni se permite să ne exprimăm astfel, — a epicii moderne, a luat dela început şi pretutindeni forme agresive, ignorând cu totul rolul şi misiunea sa literaro-socială şi făcând din această ignoranţă un program şi un imperativ. Progresiv s'a transformat din roman în monolog interior şi din acesta în soliloquiu, simplă disertaţie, — ale căror ultime forme de elucubraţie personală fără nici o contingenţă cu priceperea comună, le-a atins de-abia în ultima vreme. Este remarcabil faptul că pornind într'o cruciadă de purificare a epicii psihologice, trebuind să asigure astfel descoperiri în această direcţie, acest gen de literatură a aterizat în fantezie şi mit, în ireal şi fantastic, constituind astfel un refugiu defensiv contra permanenţei obositoare a problemelor momentului. Trăsătura aceasta se lasă observată din ce în ce mai puternic. Pornind dintr'un imbold poetic personal dela Giraudoux, (F. Ramuz şi Cassou, din trei origini deosebite, aşadar) îşi trăeşte astăzi un nou moment de predominanţă printre tinerii romancieri francezi a căror incompatibilitate cu vremea devine din ce în ce mai flagrantă. Şi desigur că această înjosire a misiunii literare nu este un semn din cele mai îmbucurătoare pentru cultură.

Urmare în pag. II-a

M. W. Arnold — Nud

Bâlciu

Viaţa mea, cu suflet lin de lună,
Zilele la bâlciu şi le adună :

Una ţipă sus pe o baracă,
De mistere orele-şi dezbracă.
Altele 'nvârtesc la caterinci,
Am trăit din şapte zile cinci.
Papagale! Incă o planetă !
Toate sunt spre moartea mea ştafetă.
Una vinde vipere şi melci,
Alta pentru părul nopţii, spelci.
Una-şi face din tristeţe chivăr,
Alta vrea durerii să-i pun ivăr.
Câteva zbeghindu-se un pic, le
Leagă 'n fiare diavolii din sticle.
Una scoate rânjete din cufăr,
Zmulge îngeri alta dintr'un nufăr.
Câteva glumesc c'un măscăriciu,
Care-şi poartă inima pe briciu.
Altele, cu puşti de tinichele,
Trag la ţintă 'n gândurile mele.
Mii şi mii, privindu-mă balcâz,
Hohotesc sluţindu-se de râs.

Scrânciobul iluziei glumind,
Se rostogoleşte scârţâind.
Uite-mă-s cum lunec şi mă urc,
Imprejurul anilor mă 'ncurc.
Uite-mă-s în straie de paiaţă,
Joc, bătând din talgere, pe viaţă.
Râd aici cu cugetul de iască,
Colo plâng punându-mi altă mască.
Pretutindeni mă târăsc ca orb,
Vrând zădarnic soarele să-l sorb.
Nu-mi pot spune cum tânjesc pe vergi :
„Scoală-te, ia-ţi soarta ta şi mergi..."
Şi nu-i nicăeri nici un zaraf,
Să-mi schimb traiul aurit cu praf.
Nicăeri nu-i nici un negustor,
Stofe moi de vis să-mi înfăşor,
Nicăeri nu-i, oricât râvna-mi plimb,
Ziua 'n care faţa să mi-o schimb.

Cerul cu albastru humuit,
Imi prăvale zborul ticluit.
Sfârticat de fulger şi furtună,
Cerc zădarnic să m'avânt spre luna,
S'o 'ncleştez cu mânile de coarne,
Depe timpul sterp să se răstoarne —
Şi din frântul beznelor prăpăd,
Să-mi dea toate zilele 'ndărăt.

GEORGE LESNEA

Din viaţă... şi din cărţi

„Nu ştiu de ce plânge bunica"

In romanul „Intr'un cămin de domnişoare", — o carte plină de viaţă proaspătă şi exuberantă, — d-ra Anişoara Odeanu pune spre sfârşit, în gura eroinei (Dany), o nedumerire: „Nu ştiu de ce bunica plânge de câte ori mă vede".

Credem că eroina, la vârsta ei, nici nu poate pricepe explicaţia.

Ea e aproape un copil la suflet. Intristările provenite din contrarietăţile flirturilor nevinovate sunt nouraşi de vară. O colegă numai — ni se pare Mary — o pune pe gânduri cu intrigile şi invenţiile ei.

Dar Dany nu cunoaşte oamenii, nu cunoaşte viaţa (vorbim de lumea de dincolo de poarta căminului, — căci lumea de dincoace şi mai ales universul în miniatură din sufletul eroinei este perfect de bine cunoscut şi redat).

Iar bunica ei, când o vede fragilă şi neştiutoare (bătrâna aceasta ştie doar câte parale face Dinu după care i se rupe inimioara eroinei), se gândeşte la făptura de vis care intră în viaţă. Bunica ştie ce-ar fi fost dacă Dany lua pe Peter sau pe Dinu. Ştie şi ce va fi cu alţii şi cu altele. Vede pe colegele de cameră sfâşiind-o. Vede pe eroul unui nou roman de dragoste cum o va călca în picioare. Dany se va rostogoli pe jos, îi va îmbrăţişa genunchii, va geme ca o mică sălbătăciune în agonie: şi el — desfăcându-şi brutal gleznele cu ghetre albe din mâinile ei — va pleca înainte, o va părăsi, fără să se uite la dânsa.

Bătrâna parcă vede toate acestea.

Şi de-aceia — privindu-i mutrişoara de pisică — plînge... pentru trecutul bunicăi, pentru viitorul nepoatei, care se vor întâlni odată în acelaşi cerc misterios de durere şi de desamăgire.

M. SEVASTOS

Din pricina unui chef

de Mihail Sorbul

Rezultatul plimbării prin „pitorescul" Bucureştilor avu drept urmare un chefuşor într'o cârciumioară lângă fabrica de bere „Bragadiru". Lăutarii i-au zis lui Vlad la ureche toate cântecele, — ce s'au compus şi s'au oftat la urechile „damblagiilor" — cum erau pe atunci porecliţi chefliii de un deputat sugaci — de când Vlad a părăsit Bucureştii acum 15 ani şi până astăzi, când s'a întors în anul 1915 după Hristos.

Cum cursul acesta de folclor muzical a durat cam până în spre îngăimarea zilei cu noaptea, nici de rândul acesta Vlad I. Vlad nu-şi putu preciza, cum de s'a trezit în patul său de la „Union". Numai acum, când se trezi, bine înţeles tot cu capul greu şi limba uscată, fu izbit de o căldură prietenească, ceeace făcu să nu i se mai pară camera de otel o celulă de penitenciar şi nici nu se crezu singur ca un deţinut pus la „secret". Simţi chiar prezenţa cuiva prin apropiere. E a recentului său prieten Pitarcă, ce în momentul acesta se spală strănutând la contactul cu apa rece din lighean.

Din pricina oboselei creerului şi chiar a întregului său corp, Vlad se mărgini să urmărească printre gene, fără să vorbească, mişcările lui Pitarcă. Acesta liniştit, fără grabă, parcă se găsea în propria-i odăiţă, — (oare o avea?) şi cu singura deosebire că umbla în vârful picioarelor — se îmbrăca încet, ba scoase din geantă (cum dracu de nu şi-a uitat-o la cârciumă!) o perie nouă-nouţă, cu care îşi scutură cu multă luare aminte hainele şi pălăria. Parcă nici nu făcuse o noapte albă cu oala la nas şi acum se pregătea pentru ziua în curs, fără nici o speranţă că va fi mai bună decât cele trecute şi nici că-i va aduce o îndeplinire cât de mică a visului său.

Şi Vlad îl mai văzu, că-şi puse tot atât de puţin grăbit paltonul, apoi pălăria, pe care o aduse puţin pe sprinceana stângă după care operaţiune se înfăţişă la oglindă şi se uită mult timp în ea. Vlad îl observase şi în restaurant, că-i plăcea să se contemple în propriul său chip, cu toată urăţenia lui aproape comică. Dar fiecare cu slăbiciunile lui.

Apoi Pitarcă înhăţă deodată ghiozdanul doldora de capodopere şi tot în vârful picioarelor şi deschizând încet uşa dispăru ca o fantasmă din privirile obosite ale lui Vlad.

— Tip mai e şi Pitarcă ăsta! gândi însfârşit pictorul, cătrănit şi intoxicat şi de alcool şi de oboseala altei nopţi nedormite.

Continuă.

— Iar am făcut-o şi dracu ştie cum am mai făcut-o!

De necaz se întoarse cu faţa la perete şi izbuti să mai doarmă un ceas, ceeace îl aduse până pe la orele 3 după amiază.

Ceasul acesta de somn îi făcu mult bine şi Vlad se ridică oarecum liniştit privind curios în juru-i. El încă nu luase cunoştinţă de camera sa. Nici cufărul cel mare, nici cele două mici geamantane, nu le atinsese de când a venit dela Paris. A hoinărit în şir două zile şi două nopţi, cu care prilej a cheltuit o mulţime de bani. Iată, şi cheful de astănoapte l'a costat câteva sute de lei! Probabil că a dat mult bacşiş lăutarilor. Mai bine i le dădea lui Pitarcă şi-l fericea pentru câteva luni. Dacă o mai duce-o mult aşa, rămâne şi fără bani şi fără expoziţie şi cu tablourile neînrămate.

Dar şi Costin şi-a bătut joc de dânsul. I-a promis câte în lună şi în stele şi acum l'a lăsat în voia soartei!... decât se ducea la cârciuma ceia infectă de sub Bragadiru, (de pitorească, la ce să nu mărturisească că era pitorească!), mai bine îşi cheltuia banii la şantan şi dădea şi de Costin. In orice caz Rozina îi dădea adresa ziaristului şi astăzi îl putea găsi. Dar acum?.. Incă o zi pierdută.

Şi cu ce iluzii venise de la Paris! Mai mult fugise de acolo ca un rău făcător urmărit de poliţie. Fugise de sine însuşi, fugise de viaţa ceia minunat de felurită, dar bună numai până la o vârstă, spre a-şi începe o alta, aşezată cu totul pe alte temelii. Chiar şi pictura lui vroia s'o smulgă din acea inspiraţie vicioasă pe care i-a sugerat-o mediul în care s'a desvoltat şi adaptat. O, mediul acela, ce-l mâna spre beţia rece a cocainei şi la lenea ispititoare şi calmantă a morfinei! Nu, nu... Salvarea sufletului şi a artei sale, nu putea fi decât un mediu, e drept inferior, dar cu atât mai primitiv, mai aproape de natură şi mediul acela nu putea fi decât Bucureştii, ţara lui, tânăra lui ţară, pe care francezii o confundau cu Bulgaria. Numai aici organismul şi sufletul său, se vor desintoxica de otrava apusului şi se vor purifica.

MIHAIL SORBUL

Şi iată! De două zile şi de două nopţi nici n'a apucat să-şi primenească rufele de pe el şi s'a îmbuibat de alcool şi s'a neurastenizat de nopţi nedormite, destrăbălat petrecute. O noapte într'un şantan, alta într'o cârciumă printre birjari şi ţigănci prostituate.

— Pfui! Pfui!...

Işi aruncă privirile furioase spre oglindă şi se sperie de înfăţişarea lui: părul vâlvoi, barba răvăşită, ca o pădure bântuită de un uragan desrădăcinător, ochii cu vine roşii, buzele arse, de parcă se spoise cu cenuşe pe ele, răsuflarea greoaie şi aprinsă.

Niciodată nu se văzu atât de urât şi de sălbatic.

— Parcă aş fi un apaş intelectual!

Şi continuă să se privească în oglindă spre a se găsi din ce în ce mai urât, spre a se desgusta şi mai mult de fiinţa lui păcătoasă.

— Cu chipul acesta oribil, îşi zise deodată, nu pot fi decât ceiace arăt: un monstru! Şi pentrucă sunt un monstru nu fac decât monstruozităţi! Parcă îmi vine să-mi smulg asta de popă rusesc şi flocăria de urs din cap!...

Şi-l bufni deodată râsul.

— Pe lângă altele, acum bag de seamă de ce Bucureştenii se uită după mine ca la urs. Sunt o dihanie comică şi ridicolă!.. La Paris unde sunt atâţia nebuni, lumea nici nu mă băga în seamă, dar aici în oraşul acesta tânăr... Şi Costin şi Pitarcă trebuiau să mi-o spună.

Vlad se fixă în oglindă şi-şi încruntă fruntea, iar faţa i se destinse repede.

— „Lupul îşi schimbă părul, dar năravul, ba!" Cu atât mai greu zic eu — grăi Vlad cu glas tare de parcă ar fi vorbit cu cineva din odaie — îi vine lupului să-şi schimbe năravul, când nu-i în stare nici măcar părul să şi-l schimbe!

După cum se vede, cu toţi cei 15 ani de Paris, Vlad tot cu cugetul românesc a rămas. De altfel franţuzeasca lui cam lăsa de dorit. N'are talent pentru limbi străine.

(Continuare în pag. II-a)

ŞTIINŢIFICE

Cât de mare e Calea Laptelui?

Din recentele cercetări făcute la universitatea americană din Wisconsin, rezultă că faimoasa constelaţie cerească, cunoscută sub numele de „Calea Laptelui", este în realitate de două ori mai puţin întinsă, decât se credea până acum.

Intr'adevăr, în mijlocul acestei enorme aglomeraţiuni de stele, se găsesc părticele de materie neluminoase, care slăbesc lumina ce ne vine dela stele pe pământ. Din această cauză avem iluzia că aceste stele ar fi mult mai depărtate de noi, decât sunt de fapt.

Aceste observaţiuni au o deosebită importanţă, întrucât mărimea Căii Laptelui era — după opinia astronomilor — aproape singura trăsătură, care deosebea până acum porţiunea din univers, în care trăim, de restul sistemelor siderale.

Or, prin cercetările universităţii din Wisconsin, universul nostru a pierdut şi acest privilegiu, iar Calea Laptelui se reduce la o grupare de stele, la fel ca toate celelalte.

Vederea la lumină colorată

In timpul din urmă, se foloseşte în multe cazuri, în locul luminii albe — compusă din diferitele culori ale spectrului — lumina colorată, alcătuită numai din razele unei singure culori.

Unul din cele mai cunoscute isvoare de lumină colorată este desigur lampa cu vapori de sodiu, care emite o lumină mai mult gălbuie.

Adoptarea în practică a luminatului în culori s'a făcut mai mult din motive economice. Iată însă că cercetările recente au dovedit că în unele cazuri, lumina colorată poate prezenta şi importante avantagii de ordin higienic.

Aşa, de exemplu, comparându-se lumina albă a unui obicinuit bec electric cu incandescenţă, şi aceea colorată a unei lămpi cu vapori de sodiu, s'a stabilit că, pentru realizarea aceleiaş acuităţi vizuale a ochiului nostru, avem nevoie la becul electric de o intensitate luminoasă dublă, decât la lampa cu sodiu.

Pentru iluminatul atelierelor se recomandă cu deosebire folosirea aşa zişilor radiatori mixti, care furnizează un amestec de lumină colorată şi albă. In chipul acesta se obţine şi o acuitate vizuală suficientă şi o cruţare a sforţării ochilor.

Eclipsele de soare deviază busola

De curând, meteorologii au studiat mai de-aproape chestiunea dacă eclipsele de soare ar provoca o schimbare a vremii.

Rezultatul cercetărilor este că în timpul eclipselor, radiaţiile solare îşi micşorează intensitatea, păturile superioare atmosferice se răcesc şi vaporii de apă conţinuţi în aceste straturi se condensează.

Totuş, ochiul nu poate percepe în aceste condiţiuni o turburare a atmosferei, aşa încât putem spune că eclipsele solare exercită o influenţă relativ neînsemnată asupra schimbărilor vremii.

Alt fenomen interesant a fost pus însă în evidenţă de savanţii japonezi cu prilejul acestor eclipse. S'a constatat anume că acul magnetic al busolei manifestă o deviaţiune sensibilă de la poziţia lui normală, în tot timpul duratei eclipsei de soare. Se pare că acest efect e datorit faptului că din cauza micşorării intensităţii radiaţiei solare, câmpul magnetic terestru suferă o influenţă apreciabilă.

Acest rezultat poate avea o deosebită importanţă pentru unele cercetări ulterioare.

Simţul de orientare la omizi

Naturalistul german W. Ludwig a făcut o serie de încercări interesante asupra omizilor, pe care le-a observat mişcându-se pe o suprafaţă luminată de o lampă.

Interesant este faptul că omizile nu se îndreptau în linie dreaptă spre lampă, ci urmau o linie curbă, care coincidea aproape matematic cu spirala logaritmică, apropindu-se astfel din ce în ce mai mult de isvorul de lumină.

Observaţiuni asemănătoare le-a făcut şi savantul german Buddenbrock. S'a stabilit că în toate cazurile omizile urmează un drum, în care menţin un anumit unghiu neschimbat, faţă de raza de lumină. S'ar zice că isvorul de lumină — în speţă soarele — le slujeşte ca un fel de busolă.

I. S.

Din pricina unui chef

(Urmare din pag. I-a)

— Dacă lupu-şi schimbă părul, de ce nu mi l'aş schimba şi eu? continuă Vlad, de rândul acesta în gând. Cum aş putea oare rupe cu trecutul şi să-mi primenesc adâncul din suflet, dacă nu încerc măcar primenirea suprafeţei?... Ah, barbă blestemată, tu mi-ai făcut întotdeauna pocinogul. Mi-ai atras numai simpatia oamenilor într'o ureche şi a femeilor perverse, iar în adâncurile tale forestiere te-ai îmbibat de aroma otrăvitoare a alcoolului.

Şi continuă solemn, după o scurtă pauză.

— Ţi-a sosit ceasul! Cum sculptorul din piatra necioplită scoate un trup neted de fee, tot astfel şi bărbierul, dintr'un cap de bour va trebui să scoată unul de lord! Nici un păr pe faţa mea!

Şi ca să nu mai amâne executarea acestei idei socotită de dânsul genială, deschise înfrigurat unul din geamantane şi din trusa lui scoase o pereche de foarfeci strălucitori, ce se deschiseră în degetele sale ca două pumnale asasine.

Vederea lor îl înfurià şi masacrul începu.

— Iată! Iată! Iată!

Şi-a ciopârţit barba, şi-a ciuntit capul, şi-a tăiat trei sferturi din mustăţi! Dar în furia devastatoare ce-l cuprinse era cât pe aci să-şi tae vârful nasului. Insfârşit se opri din pricină că-şi pişcă urechea dreaptă.

Smocuri negre de păr stăteau acum muşuroaie pe jos, se mai agăţaseră şi de pijamaua, cu care obişnuia să doarmă.

Când se uită în oglindă nu se mai recunoscu. Era jalnic. Parcă scăpase din mânile unui închizitor. Dar nu atât figura ciopârţită îl impresionă, cât caricaturizarea ei. Privi jos şi îşi văzu resturile „eului" său de altădată, de ceeace fusese cu o clipă înainte.

— Iată, ce înseamnă beţia! îşi zise. „M'am mutilat! M'am caricaturizat!"... şi când se aştepta mai puţin, îl podidi un plâns şi o jale de sine însuşi atât de mare, încât parcă se visa mort şi-şi plângea propriu-i cadavru.

Desigur mutilarea aceasta era trecătoare. Vlad I. Vlad nu-şi masacrase faţa, ci numai un accesoriu al ei, părul creşte şi morţilor câtva timp, dar aceasta îl silea mai ales să stea închis câteva zile ca într'o colivie, în loc să-şi vadă de pregătirea expoziţiei.

După ce pictorul a plâns cât a plâns — în orice caz mult nu — (ca Ieremia pe ruinele Ierusalimului şi poate ca Napoleon la Sfânta Elena) s'a îndreptat deodată de şale şi-şi zise iarăşi, de parcă se găsea cu cineva în odaie:

— E singura beţie cu consecinţe utile!...

Şi sună.

— Uite ce e, drăguţule, spuse Vlad cu glas chelnerului, ce abea îşi reţinea râsul. Rogu-te, adu-mi un frizer... Mi s'a întâmplat un accident şi m'am transfigurat!...

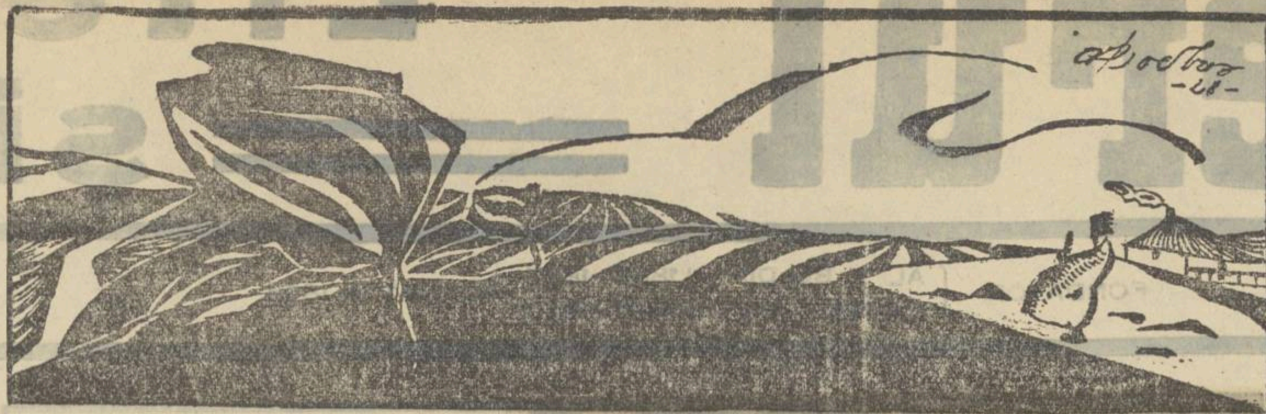
Chelnerul nici nu ştiu cum să iasă mai repede şi-şi dădu drumul pe scări hohotind de râs.

...Peste câteva minute un domn scurticel, blondişor şi grav, începu să urce scările „Unionului" cu o trusă în mâna dreaptă.

Era grav fiindcă instinctiv îşi bănuia o gravă misiune. Va da o nouă fizionomie unui personaj ciudat, adică să schimbe părul lupului. Dar numai atât. Năravul rămânea pe seama providenţei.

MIHAIL SORBUL

(Din romanul „Mângâierile panterei", ce urmează să apară zilele acestea).

Mamă şi artistă

Se zice că un funcţionar de stat francez fiind delegat să meargă la expoziţia *Suzannei Valodon*, spre a cumpăra o pânză pentru Muzeul Naţional, văzu o doamnă înaltă, impunătoare, care făcea onorurile salonului cu autoritate. Funcţionarul fu sigur că aceasta e Suzanne Valodon. Merse deci la ea şi o felicită comunicându-i misiunea cu care venise. „Dar... nu sunt eu", zise doamna. „Dămi voie să ţi-o prezint. Se dădu

SUZANNE VALODON

la o parte şi funcţionarul se găsi în faţa unei femei mărunţă, slabă cu nişte ochi în acelaş timp blânzi, dar extraordinar de pătrunzători, cu ochelari de fier, îmbrăcată cu o mantie neagră şi pe cap o pălărie modestă de sub marginile căreia atârnau câteva loaţe cărunte.

Funcţionarul se 'nţelege o salută cu respect dar şi cu adâncă mirare. Dar cu cât mai mirat ar fi fost funcţionarul dacă ar fi cunoscut viaţa artistei născută la Limoge, în 1867, venită de timpuriu în Paris. Nimeni cunoscând opera ei de artă n'ar putea bănui copilăria ei plină de suferinţi, sărăcăcioasă şi în luptă cu greutăţi aproape tragice. La 12 ani era ucenică într'un atelier de croitorie, dar pasiunea pentru desemn o stăpânea şi adesea figurinele ei de modă se vindeau bine. O pasiune nestăpânită pentru circ o făcu să lase atelierul şi să plece cu circul să facă acrobaţie. Dar într'o zi căzu şi dacă nu muri, fu în imposibilitate să-şi mai urmeze cariera în circ.

Din întâmplare întâlni pe Puvis de Chavanne, căruia îi trebuia atunci un „model serios" şi o angajă să pozeze fetele tinere şi efebii din vastele sale decoraţiuni murale.

Acolo cunoscu ea pictorii mari ai vremii, pe Bartholomé, Degas, Renoir şi se găsi în plin centru artistic, în intimitatea maeştrilor. Ea nu părăsise nici când era la circ desemnul. Intr'o zi o surprinse desenând Degas, care era neînduplecat pentru începători şi se lăuda că descurajează şcoala de Belle Arte întreagă. Desemnele Suzannei înssă îl încântară şi el, cu toată mizantropia sa, cu toată cruzimea viziunii sale, deveni iniţiatorul şi maestrul adevărat al tinerei femei, pe care o considera ca pe cea mai extraordinară virtuoasă a creionului pe care o văzuse vre-o dată.

Succes pe lângă public a avut târziu, dar nu s'a descurajat mulţumită prieteniei lui Degas. De altminteri a fost foarte curajoasă toată viaţa, plină de nerv şi virilitate în opera sa. De altfel ce talent trebuie să fi avut ca să se impună artiştilor, totdeauna înclinaţi să dispreţuiască efortul femeii? Dar nu putem vorbi de Suzanne Valodon fără să se alăture de ea figura chinuitoare a lui Utrillo, marele pictor şi zdreanţă umană care este fiul său. Calvarul ei de mamă a fost acest inocent de geniu care a dat unele din cele mai frumoase pânze pe care le-a inspirat vreodată Parisul. Dar ce copilărie chinuitoare, ce adolescenţă haotică, dezordonată a trebuit să ocrotească, să ajute, să guste, să sprijine marea artistă.

Până şi situaţia ei artistică i-a sacrificat-o. Coloritul său strălucit, care o pune alături de Manet, Cezanne, Van Gogh, l'a transmis fiului său decăzut şi nenorocit. Ea i-a pus paleta în mână, într'o zi, dorind să-i mai liniştească pornirile care-l făceau inadaptabil.

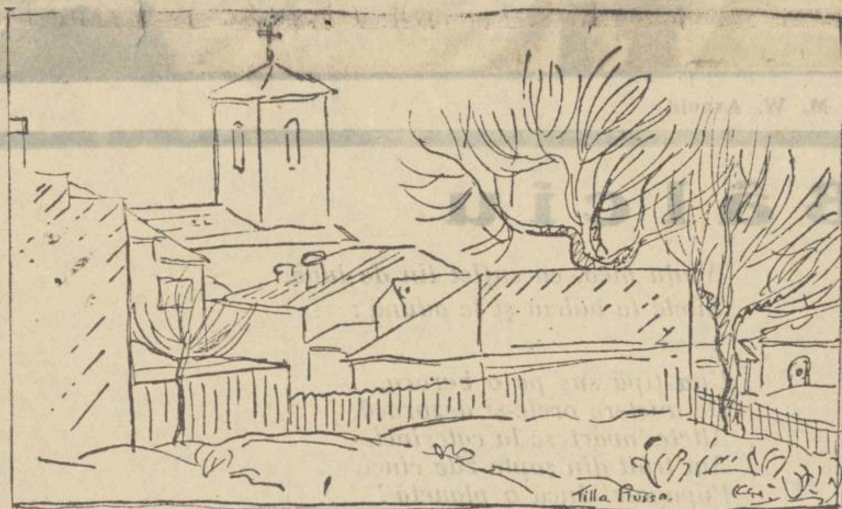
Succesul brusc al lui Utrillo a pus-o pe ea în umbră. Şi ea a primit. Azi, după expoziţia ei de desemne la Paris, care i-a pus în lumină valoarea şi după altă expoziţie de pictură de mare succes la Geneva, se pare că gloria i-a reunit pe amândoi în strălucirea unei aceleaşi izbânzi. Şi Utrillo a avut de curând o expoziţie, în care talentul său a fost încă odată deplin consacrat.

Pilda şi viaţa Suzannei Valodon sunt o fericită ilustrare a armoniei dintre cariera femeii şi a rolului ei în familie. Dar se pare că după atâtea suferin-

MAURICE UTRILLO

ţe nimic nu mai poate însemna ceva pentru sufletul acestei mari artiste, dar mamă care a îndurat prea mult cu nefericitul ei fiu, ajuns acum mare artist, deşi, încă atât de necomplect ca om.

Pe albumul lui Dudu....

Pe 'ntâia filă din album, aşi vrea
Să scriu, cu fruntea ta lângă a mea,
De vremea când, citind alăturaţi
In fugă, o istorie a Franţii,
Ce repede eram îndepărtaţi
De scârţâitul clanţii.

Şi curioşi să ştim cine-o să fie
Tăceam, ca după-o mare bucurie.
Iar de venea bătrâna cu cafele
Eu îţi zâmbeam atât de fericit
Şi 'ncet, încet, cu paşi mărunţi de iele
M'apropiam de locul părăsit.
Cu-o mână, peste mâna ta, uitată,
Şi ameţit de trupul tău prea cald
Te corectam, („nu-i bine, înc'odată")
Şi mâna cealălaltă îţi mângâia vre-un fald...

Iar tu cu tâmpla pe obrazul meu
De Charles Magne îmi povesteai mereu...
Uitam cafelele atât de aromate
Şi nu ştiam, niciunul, c'a plecat
Bătrâna, cu pleoapele lăsate
Şi cu tăcerea 'n pasu-i legănat...

■

Când seara furişată prin fereşti
Ne scobora pe umeri visătoare,
Mureau medievalele poveşti
Ca florile amurgului în zare.

Ieşeam atunci pe strada-aceia-a ta
Pe unde-atâta lume ne zâmbea.

■

Şi când târziu cu ultimul tramway
Purtam surâsul tău atât de drag,
Simţeam tristeţea cum îşi prinde strai
Şi cum mă poartă iar pe alt meleag.

GEORGE VAIDA

Sfinx

Trec şiruri de lungi caravane,
Târându-se 'ncet prin pustiu,
Şi unde s'or duce nu ştiu
Arabii cu albe turbane.

Livizi, pe întinderi de humă
Pieri-vor sub zarea pustie,
Cu sufletul său de stafie
Doar Sfinxu-i priveşte din urmă.

VALENTIN GRIGORESCU

Drumurile romanului

Din fericire însă partea care a rămas cu toată sarcina epicii pe umeri pare să se întărească din ce în ce mai mult. Se observă şi aci o transformare, care de altfel era de aşteptat. Vechiul roman document şi de atitudine neutră a autorului este pe cale să dispară, pentru a lăsa loc operei integre în care o concepţie integrală se serveşte de datele furnizate de viaţa socială, realizând astfel o universalitate. Scriitorul mecanic, înregistrator este o ficţiune mizerabilă, şi mai ales vremurile acestea de aprig conflict nu pot suporta indiferenţii şi imparţialii. Astfel atitudinea, credinţa şi acţiunea îşi fac loc victorios în rândurile literelor, operând o transfuzie necesară de vitalitate. Realism? Desigur! Dar un realism văzut, un realism trăit, asimilat şi redat din pântecul experienţei. Trăirea, autenticul, de care vorbesc atâţia şampioni tineri ai literelor noastre, nu pot lăsa operele albe şi leşinate — indiferente. Ci tocmai fructele lor vor fi acele opere duduind de revoltă, râcâind dreptatea în tainiţele sale cele mai obscure, făcând din realitatea socială un implacabil dosar, şi din viaţa reală un rechizitoriu fulminant pentru drepturile celor pe care autorul militant îi reprezintă şi îi vesteşte. Opere de înaltă înţelegere, de concepţie adâncă, întemeiată pe oglinda reală a stărilor sociale care trebuesc aduse cât mai mult în judecata publică. Pe când clorotismul neutrilor şi al puriştilor, în faţa acestei ofensive viguroase se demască tot mai mult ca o eschivare stângace şi ca un penibil simulacru. Dar în lumea culturii verdictul interesului public, care este inapelabil, vorbeşte imediat şi precis.

KYO

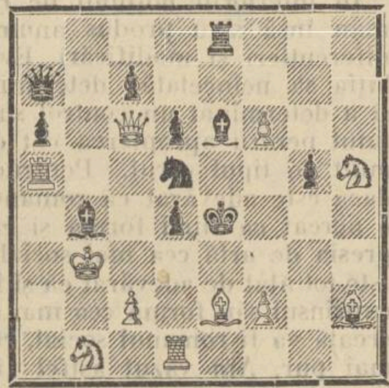
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 833

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Myriam — (94)

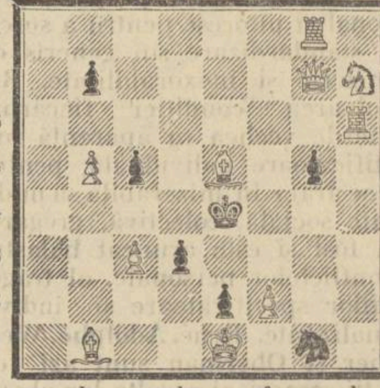
11 + 11 = 22

2 ‡

PROBLEMA No. 834

— Din concursul internaţional in memoriam **W. Pauly"** —

— Omega 10+7 — (95)

10 + 7 = 17

Invers 4 ‡

Selbstmatt 4-er.

Campionatul de Şah al Capitalei

In luna Noembrie, Federaţia Cercurilor de Şah din România a organizat campionul Caiptalei pe anul 1935, care s'a terminat cu următorul rezultat:

I *Campion al Capitalei*, D. S. HERLAND, cu 8 puncte; a câştigat 7 partide şi a făcut 2 remize.

Noul campion este unul din cei mai vechi jucători de Şah români. De nenumărate ori campion al Capitalei, maestrul Herland dă dovadă de o rezistenţă şahistă tinerească, în contradicţie cu vârsta sa înaintată. Dotat cu simţul poziţiei, jocul său are un clasicism expresiv la care se adaugă o mare forţă în combinaţiile celei mai dificile. Faptul că nu a pierdut nici-o partidă este demn de subliniat. Maestrului Herland i se poate aplica ceeace s'a spus despre jocul ex-campionului mondial Lasker: „Leul cel bătrân a rămas acelaş; joacă încet, dar exasperant de tare"...!

Premiul II l'a obţinut d. Iosif Mendelsohn, (cu 7 puncte) şi acesta jucător vechi al şahului românesc. Fost şi el campion al Capitalei, Mendelsohn se remarcă prin atacurile subtile şi profunde, greu de apărat.

Premiul III d. dr. Z. Proca (6 puncte) se caracterizează printr'o fantezie bogată, o impulsivitate şi atacuri agresive. Este un adevărat doctoralşahului!

Premiul IV maestrul Max Wechsler (5½ puncte) a ocupat abia locul IV începând slab, fiind bolnav şi terminând în stil magistral.

Maestrul Wechsler are un joc personal, care nu se desvoltă după regulile teretice, ci după simpla gândire a jucătorului. Şi Wechsler este un gânditor talentat!

Premiul V d. M. Augustein (5 puncte) este cel mai tânăr jucător al acestui campionat. A întrecut toate aşteptările şi ne-a făcut să întrezărim o mare speranţă în viitorul lui,mai ales după victoriile obţinute magistral asupra maestrului Wechsler şi Dr. Z. Proca.

Au dezamăgit profund, din cauza lipsei de antrenament d-nii ing. H. Taubmann (uf! politica şahistă) şi H. Sidberman, care din fost campion a ajuns cam pe la coadă. Ne aşteptam ca tineretul din acest campionat să se remarce mai mult dar d-nii H. Silbermann, C. Gheorghiu şi I. Feinstein au arătat superioritatea tineretul F. R. S.-ist asupra lor, care a repurtat un succes maif rumos la campionatul Capitalei organizat de F. R. S. (Alexandrescu, Israilovici, Obrenovici şi Negruţac). Nu-i aşa, d-le Silbermann?

zxzxx;è, enşiNfuleho.,uu - f mam

Concursul s'a bucurat de un arbitraj impecabil al d-lor ing. Ştefan Ionescu, preşedintele F. C. S. R., ing. L. LOWENTON şi Dr. S. Bobeş.

Dela F. R. S

Concrusul pentru cupa „Universul" continuă zilnic discret...

Doar victoria lui Obrenovici asupra maestrului Sachetti a arătat oarecare interes pe lângă celelalte rezultate anoste. Aşteptăm runda finală, care os ă cuprindă elementele cele mai bune şi mai ales care nu o să cuprindă pe toţii ncepătorii şahului românesc. In tot cazul concursul este un excelent mijloc de antrenament în vederea selecţionării pentru campionatul României, ce se va ţine de Paşti. Concursul este excelent organizat, datorit d-lui Cristian Leu, activul şi energicul preşedinte al Federaţiei Române de Şah şi arbitrului, d. ing. I. B. Florescu, un tânăr şi talentat problemist.

Concurs special

— Probleme sintetice —

Organizăm o inovaţie în domeniul problemisticei în ţara noastră. Vom publica succesiv cinci soluţii iar cititorii ne vor arăta exacta poziţie a pieselor.

Premiile sunt următoarele:

I) Miscellanea Recreativa. o culegere de curiozităţi şi probleme strălucite.

II) Colecţia „Revistei Române de Şah" pe anul 1928.

III) Romanul d-lui M. Sadoveanu. Aventurile Şahului.

Problema I. Un mat direct în două mutări, al unui celebru problemist are următoarea soluţie: 1. Tf3, R×f3; 2. Cg5. 1...N f3; 2. Db1; 1....C×f3; 2. Db7; 1...Nv; 2. Te2; 1...Cv; 2. Tg4; 1...e5; 2. Cg5. Cine ne dă adevărata poziţie?

Termenul pentru rezolvarea poziţiei piese este de 2 săptămâni dela apariţie.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Tabletă

Vocile din singurătate

Nu știu cum se poate spune asta mai bine. Când îți cade în mână o bucată de hârtie, tipărită cu limbă românească, într'altă țară, într'altă lume, — într'alt continent! — Se petrece o înfrigurare.

Câteodată, pe la orele 3 noaptea, în somnul adânc al unei jumătăți de planetă și între oboseala ta și plăcerea de a nesocoti-o, lași o pagină de carte sau de manuscris întreruptă. Scrâșnind din degetele pumnului strâns a biruință, te ridici din scaun, faci o pauză și cauți de-alungul, de-asupra potopului negru al nopții, un punct de viață, ca pasărea din arca lui Noe.

Această dibuire prin univers a devenit cu aparatul de Radio ușoară. In colțul odăii, pe o masă stă simțul al șaselea, într'o caterincă. Parisul nu răspunde... Londra s'a culcat... Stutgartul și-a tras pătura în cap... Berna visează... Roma tace și însăș Barcelona, care a stat mai mult deșteaptă, frământând cu degetele în strunele mandolinei un cântec de dans pitoresc, ațipește... De jurîmprejurul cadranului arătătorul nu mai găsește niciun oraș în picioare.

Dar după o colindă insistentă ai dat de un semen neadormit. Prin vastele ruini ale zilei de ieri, înecată în Atlanticul odihnei, la fund și par'că al morții, ai auzit glas de om, murmurând pe undeva... Intărești unda și într'adevăr, la orele 3 din noapte îl asculți. Vorbește un Rus, dintr'una din acele stațiuni mărunte și slabe, care servesc local regiunile de prin vecinătățile peninsulei Alaska și cu neputință de identificat. Omul care vorbește nu spune mare lucru: el face pe semne o dare de seamă, a muncii cotidiane dintr'un șantier. Tonul lui moale și administrativ e al unui cititor de foaie de registru. Cuvântul Raboti *se repetă la fiece frază îngânată... Dar întâlnirea dumitale cu un om rătăcit prin bezna Siberiei și a Europei și pe care măcar nici nu-l poți înțelege ce spune, este emoționantă. In câmpia marelui întuneric nu ești singur de tot. Mai trece careva cu gulerul ridicat împărăția negurii, încercând ghiața Polului cu bățul.*

Firește că ai fi mai mulțumit să surprinzi în auzul aparatului, un cor de îngeri și glasul acelui Făcător a toate, care se ascunde atât de departe în seninătățile lui în cât nici raza subtilă nu-l poate dovedi. Ai putea și dumneata să te culci și 'ncaltea să dormi odată liniștit... In lipsa acestui mare Prieten, care nu binevoește să-și popularizeze persoana și să se complacă în împrejurarea trivială de a se face auzit de un ticălos de pământean, vorbește tovarășul *de pe la Irkuțk — și tot nu te afli cu totul pierdut în haos.*

Mi-a venit un crâmpei pătrat de ziar din Statele-Unite, dela Chicago. E un ziar românesc, Lumina *(The Light), scris de Români și tipărit cu literă americană. Caracteristic desinteresat și absurd, ziarul e bisericesc. Redactorii foii, cetățeni și preoți născuți în America din emigrațiile ardelenești, scriu limba natală corect și cu o elevațiune, absentă la colegii profesionali din țară. Ii preocupă numirea unui Episcop ortodox român al clerului românesc american și-l cer.*

Adevărul este că numirea, hotărîtă îndată după război, întârziază. Ce socoteli se vor fi opunând la trimiterea unui șef bisericesc român pentru Statele-Unite? Se încurajează în schimb apostolii aventurieri, diaconi și preoți, flămânzi de dollari. Cazul s'a pierdut din amintire al acelui ierodiacon sau ieromonah, instruit la întoarcerea lui în țară de Parchet și arestat un moment subt autoritatea plângerii unui ierarh, care-i binecuvântase și împuternicise plecarea în Noul Continent după valută americană. Inverșunarea superiorului care-l expediase cu plenipotență cerea autorităților civile desbrăcarea, tunderea și raderea ambasadorului, acuzat de furt prin abuz de încredere, și chiar închiderea lui într'o ocnă de sare. Vinovatul s'a apărat atât de original și de probant încât i s'a dat drumul numaidecât și dosarul s'a făcut nevăzut. Mai mult, ieromonahul, care nu se afla la prima lui aventură și nu era nici un individ mărginit și intimidat de mânia ierarhică, și-a purtat harurile înainte și niciunul din drepturile ecleziastice nu i-a fost anulat sau retras. El făcuse dovada că se găsea cu superiorul lui în tovărășie comercială pe din două, obligat să trimită 50 la sută prin mandat poștal sau Bancă din fructificările în cecuri și cenți ale Sfântului Duh. Speță judiciară gingașe.

„Lumina" relevă din Chicago feluritele calibre ale acestor amatori de cele lumești și gangsteri mici ai darului de liberă propovăduire. Lipsa accentului polemic viu din gazetă demonstrează mai repede sinceritatea dorinții de a dobândi un Episcop Românii din Statele-Unite (100.000 de suflete!) decât riscul de a se rupe de stăpânirea bisericească legală, afirmând adevăruri întregi și biciuind măștile de mucava cu barba lipită.

Totuș, o amărăciune se cerne prin sita textului tipărit. Preoții doresc un episcop însă poporenilor un episcop le este indiferent. Ei nici nu vor să audă că acest înfățișător al virtuților teologale și următor al sărăciei Mântuitorului trebuie plătit din sudoarea lor. Cât e de fierbinte și de leșioasă această sudoare a Românului înjugat cu toți rărunchii lui însângerați la industria americană, unde omul, străinul, e folosit ca o foarfecă numai atâta timp cât taie neștirbit și precis și pe urmă e aruncat la topitoare, se cunoaște, și cifra unui salariu de episcop, stabilit pe cotele autonomiei, este iarăși cunoscută. La trecerea din lumea aceasta în viața de veci a fericitului Pimen, Mitropolitul Moldovei, care a lăsat în cifre publice o avere derizorie, de adevărat apostol al lui Hristos, călugării din mânăstiri s'au întrebat, ca niște guri rele de veche reputație ce au devenit depozitele de 40 de milioane de lei ale bârfitului după moarte Mitropolit, din Bănci.. Americanii români iau asemenea zvonuri drept orientări și se tem că ei n'ar fi în stare să sature cu pomenita lor sudoare gaura hapsână de însetare, din pământ, a unui Episcop.

E multă tristețe în paginile mici ale „Luminii", redactată de părintele Coriolan Isacu.

Dar independent de doctrină și de necazuri și peste ele, te mișcă faptul că limba românească grăită în mii de case, așezate peste atâtea mări, este scrisă și tipărită în Statul Illinois și în Canada. Un om ca Dumneata și ca mine, împovărat de viață și luptător al coajei de pâine scrie de dincolo de câteva mii de ceruri o limbă pe care o citim fără nicio dificultate și o gazetă scoasă din adunarea firimiturilor din coaja lui. Modestia apariției lunare și dimensiunile ziarului afirmă o mare opintire făcută cu o mare credință.

Să căutăm câte meridiane despart auzul nostru de vocea ivită în negura pustietăților spirituale.

O sută două zeci...

T. ARGHEZI

Jean David — Portret

Iser — Turcoaică

PLASTICA

In sala cea mare a Fundației Dalles, pictorul *Iser* prezintă ultimele sale realizări, caracterizate prin acea înaltă ținută plastică ce i-a fost proprie totdeauna.

De la expoziția de acum doi ani, d. Iser a evoluat în sensul adâncirii și diversității. Personalitatea sa atât de complexă își caută necontenit expresia colorată în noi probleme, în noi explorări.

In expoziția actuală, artistul poate avea satisfacția că stilul său de expresie formală a îmbrăcat haina culorilor celor mai potrivite.

Modelările pastei și jocul valorilor, care înainte înscriau uneori încărcat și oarecum nestabil în pânză motivul, astăzi îl fac să trăiască într'o puritate clasică și ca formă, și ca suprafață colorată.

Culorile predominante sunt acum albastrul și verdele, care le cuprind pe toate celelalte într'o atmosferă largă, armonioasă, de puternică sugestie.

Alături de compozițiile grele de gând și de sensibilitate, pictorul înfățișează jocuri delicate de lumină și capricii de ondulațiuni grafice.

In toate, ghicim tresăriri care ne depășesc, înțelesuri legate de viață, de pământ și de cer.

Peisajul vorbește ca și portretul, natura statică e însuflețită ca și odalisca.

Pe d. Iser nu-l mai încântă efectul ușor. Arta d-sale a devenit o artă de probleme, o scormonire în neant, o căutare neobosită a picturalului pur.

Inoitorul de odinioară e un înoitor în fiecare an. Biruește și azi, cum a biruit întotdeauna, fără să facă vreo concesie gustului comun, fără să se coboare la public sau să-i măgulească vanități sterpe.

Cercetătorul rămâne uimit de vigoarea atâtor realizări unice. Fiecare lucrare reprezintă alt moment sufletesc, altă vibrație spirituală, altă semnificație. Și totuși, un perfect echilibru le leagă pe toate în același mare și victorios elan.

Viziunea artistului transpune imagini interioare, unește imponderabilul cu existența concretă, dă întrupare expresivă sentimentului și iluziei.

Iser e pictor și zeu.

H. BLAZIAN

Iser — Turc

Erou de roman și erou sovietic

de Al. A. Philippide

La un recent congres al scriitorilor sovietici, unde figurau invitați și câțiva scriitori francezi, una din chestiunile desbătute a fost și aceea a deosebirilor dintre literatura Rusiei de astăzi și literatura din restul lumii. Neavând la îndemână decât fragmente din desbaterile acestui congres, publicate prin reviste franceze, nu ne-am putut da seama de mersul amănunțit al discuțiilor. Am putut însă să desprindem tonul și atmosfera în care s'au desfășurat. Dealtfel, numai aceasta ne interesează.

Atitudinea congresiștilor literari sovietici a fost hotărât dușmănoasă față de literatura, de întreaga literatură trecută și prezentă, a globului pământesc. Nici Dostoievschi, nici Tolstoi, nici Cehov, n'au fost cruțați. Gorki a afirmat că literatura burgheză are ca obiect exclusiv furtul, viclenia hrăpăreață, invidia, ambiția dominatoare, însfârșit toate pasiunile urâte din sufletul omenesc, toate instinctele josnice și animalice. Eroul literaturilor burgheze este, deobicei, un bandit, un acaparator egoist, un ambițios fără scrupul, sau, dimpotrivă, un ratat, un învins în luptă cu societatea capitalistă. Literatura burgheză, spune Gorki, având drept obiect individul, se împotmolește în mlaștina stagnantă a analizei psihologice și tânjește în marasmul asfixiant al detaliilor cotidiane. Altfel trebue să fie romanul comunist, isvorât din elanul colectiv și având drept erou colectivitatea însăș, reprezentată prin omul nou al societății comuniste, deprins să trăiască pentru alții și în alții.

Fără îndoială, există în această critică violentă adusă literaturii burgheze, părți adevărate. Eroii romanului modern, începând cu Gil Blas al lui Le Sage, continuând cu Lucien de Rubempré și Rastignac ai lui Balzac și sfârșind cu Karamazovii lui Dostoievschi, intră toți în categoriile de eroi „burghezi" pe care le indică Gorki. Partea dificilă este când e vorba de-a înlocui pe acești eroi burghezi cu noii eroi de roman scoși din societatea comunistă. Ambiția scriitorilor sovietici de a substitui literaturii burgheze o literatură cu program comunist și făcută după program este destul de șubredă. Ea are la bază alungarea din literatură a tot ceiace este individual. Și aici e greșala.

O literatură din care individul să fie absent este un nonsens. Dealtfel, însăși literații sovietici, când vorbesc de „literatura constructivă" pe care vor s'o realizeze, se pierd în fraze obscure și nebuloase. Pasiunile omenești care formează materialul prin excelență al oricărei literaturi nu se pot deslipi de individ. Cu ce vor fi înlocuite în literatura colectivistă? Cu pasiuni colective? Dar chiar pentru descrierea vieții constructive este nevoie de un individ reprezentativ, de un exponent, de un erou. Literații sovietici admit posibilitatea unui astfel de erau. Dar e foarte greu de închipuit ce-ar putea fi un asemenea erou, lipsit cu desăvârșire de pasiuni individuale, palpitând numai de viață colectivă, fără personalitate proprie, fără viață proprie. Ce fel de roman se poate scrie cu un asemenea automat? In orice caz nu un roman literar. Pentrucă literatura, cel puțin așa cum o înțelegem noi astăzi, este inseparabilă de ideia de individ, de personalitate. Nici-un scritor european, oricât ar fi de apropiat de regimul politic și economic al Sovietelor, nu s'ar putea împăca deloc cu programul literar comunist. Sau, împăcându-se, n'ar mai scrie.

Dar chiar scriitorii sânt ei convinși de acest program ? Ilia Ehrenburg, cel mai viclean dintre ei, scriitor sovietic cu reședința mai mult în Montparnasse și dotat cu mult spirit critic, a schițat odată într'un roman figura posibilă a unui erou literar colectivist. Romanul tradus în franceză cu titlul „Rapace", zugrăvește viața din primii ani ai regimului sovietic. Dar, mirare, eroul nu corespunde de loc idealului literar sovietic. Mihail Licov e un om pătimaș, inconsequent, răsvrătit, hoț și profitor, condamnat la sfârșit la zece ani de închisoare pentru speculații ilicite, în epoca celebrei Nep. Trebue să mărturisim că romanul e interesant *tocmai* pentru că Mihail Licov e așa și nu altfel. Ehrenburg, ca adevărat scriitor ce este, îl descrie pe acest erou neplăcut idealului sovietic, cu dragoste și cu râvnă. Alături de Mihail autorul plasează pe fratele acestuia, Artemiu, eroul moral și sovietic, eroul colectivist. Prezentându-l, Ehrenburg, face câteva considerații digresive, echivalând cu un program literar:

„...Bogăția lui Artemiu (ca și aceia a tuturor din noua generație care îi semănau. stătea într'o sinceră și înduioșătoare sărăcie în ce privește ceeace se numește deobicei viața personală. A vorbi despre el înseamnă a vorbi despre conferințe, de lupta împotriva banditismului, de restaurarea industriei sovietice, de tot ce vreți, numai nu de acele mici fapte pitorești care pun viața în capitolele unui roman... N'avem ce face : pentru ca Artemiu să fie un erou de roman, ar fi trebuit să nu mai fie un erou pur și simplu și, urmând exemplul fratelui lui, șă-și coloreze viața cu furturi, cu violuri, cu lacrimi sentimentale sau cu orgiile unui incorigibil destrăbălat. Improspătând o temă veche, vom îndrăzni să spunem că bunii comuniști n'au biografie. Artemiu era negreșit un comunist de foarte bună calitate. Sentimentele și faptele lui erau dictate nu atât de instrucțiunile partidului cât de voința colectivă, această voință tacită și totuș tangibilă care clădește mușuroaiele, triunghiurile călătoare ale cocorilor, construcțiile, ciclopeene și societatea nouă. Ne e destul să cunoaștem un fapt și reacțiunile pe cari le provoca la zece comuniști, pentru a bănui, fără greșală efectele acestui fapt asupra unui al unsprezecelea comunist, în cazul nostru Artemiu Licov... Cunoaștem prea bine deviza romantică: să nu faci decât ceea ce nu pot face ceilalți. Cultul originalității, cultul acesta crud, câte inimi de profeți și de mici telegrafiști obscuri n'a prefăcut în cenușă! Artemiu nu făcea decât ce făceau toți ceilalți. O idee personală, care să nu fi fost și a altora, i se părea deșartă și nevrednică de a fi rostită. El era în rând cu toată lumea și mai mult decât de orice altceva se temea să nu facă un pas care poate l-ar fi distins, dar care ar fi distrus toată armonia și toată exactitudinea ansamblului. In secolul trecut ar fi fost privit drept un întârziat: un scriitor din acele vremuri ar fi situat pe un asemenea erou cel mult într'un birou pierdut împodobindu-i urechea cu o pană de gâscă și fața cu un zâmbet bleg. Când un asemenea Artemiu își bea ceaiul, aceasta nu poate interesa pe nimeni. Dar când milioane de Artemii fac revoluția din Octombrie, o lume întreagă se sdruncină și vorbește, uitând pe toți eroii originali, dostoievschieni și alții, pătrunși de semnificația psihologică a gestului de a bea ceaiul. Astfel, toate sentimentele lui Artemiu trebuesc transpuse în valori de opt cifre: el însuș nu este decât o unitate de demonstrație".

Din tot acest pasagiu, scris cu destulă ironie la adresa literaturii burgheze, se vede limpede un singur lucru: că eroul de tipul lui Artemiu nu oferă decât un slab material literar. Un roman care ar zugrăvi viața unui astfel de personagiu ar fi plicticos la culme și, de fapt, în romanul lui Ehrenburg pasagiile cu Artemiu sânt scrise după un program, cu tendință și parcă în silă.

Aceeași impresie de silă ți-o lasă, dealtfel, și alte romane sovietice din cele pe care le-am putut ceti în traduceri franceze sau germane. Se desprinde din ele o impresie penibilă și apăsătoare, o sensație de stinghereală și de constrângere. In toate se vede o lipsă de imaginație și o sărăcie de invenție, o voită abținere dela poezie și, în ciuda discursurilor și pledoariilor pentru

Urmare în pag. IV-a

Erou de roman şi erou sovietic

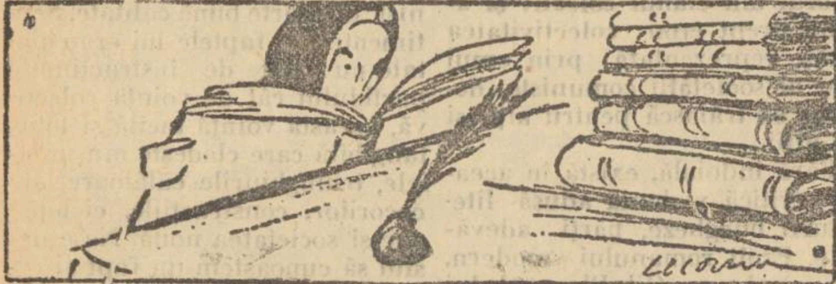
o viaţă socială largă şi comunicativă, o totală lipsă de căldură şi de convingere. De multe ori, aceste romane au o tonalitate de raport sau de referat, de dare de seamă. Este, fără îndoială, un fenomen nou această producţie — dar nu te poţi hotărî s'o numeşti literară decât în lipsa unui termen mai potrivit.

Cauza nu e greu de văzut. In descrierea-program citată mai sus, Ehrenburg dă el singur explicaţia. „Acele mici fapte pitoreşti care pun viaţă în capitolele unui roman" lipsesc din romanele sovietice. Absenţa de personalitate şi înăbuşirea voită a creaţiei individuale, desăvârşesc această lipsă. Şi dacă „milioanele de Artemii au făcut revoluţia din Octombrie" nu înseamnă că pot face şi literatură.

Ideologia literară sovietică ţinteşte, după toată evidenţa, să schimbe însuş conţinutul ideei de literatură. Faptul e într'adevăr nou şi merită să fie considerat cu seriozitate. E pentru prima oară când un regim politic şi economic încearcă să determine şi o schimbare fundamentală în structura sufletească a oamenilor şi să transforme expresia cea mai hotărîtoare a acestei structuri sufleteşti, adică literatura. Prioritatea economicului este împinsă aici până la limitele extreme, atingând absurdul. Sântem dispuşi să credem că, pentru moment, obligaţiile şi grijile pentru construirea noiei societăţi îndepărtează publicul sovietic dela nevoia literaturii. Preocupări vitale şi constructive acopăr, să zicem, nevoia de distracţie. Chiar admiţând posibilitatea unui paradis sovietic viitor în care oamenii ar avea timp să citească literatură, s'ar mulţumi oare aceşti fericiţi cetăţeni ai viitorului cu literatura colectivistă, cu romanele pline de Artemii fără personalitate şi fără detalii pitoreşti?

Ne vine a crede mai degrabă că sufletul omenesc nu poate fi schimbat de azi pe mâne printr'o transformare economică şi politică a societăţii, oricât de mare ar fi acea schimbare. Artemiul lui Ehrenburg este o ficţiune. Eroul de roman colectivist este o utopie literară. Voinţa colectivă poate produce orice — dar până la literatură. Nu putem considera încercările actuale ale literaturii sovietice decât ca o experienţă — o experienţă extrem de interesantă, ale cărei roade nu se văd încă lămurit, dar de care va profita, fără îndoială, şi literatura „burgheză", ajunsă azi la o epocă evident staţionară. Inoirea acestei literaturi burgheze, când va veni, se va face probabil păstrând romanului fizionomia lui tradiţională, acordând individualului aceeaş valoare ca până acum şi zugrăvind omul cu instinctele şi pasiunile lui eterne. A nega aceasta înseamnă a nega însăşi posibilitatea unei literaturi. Că ar putea veni o vreme când într'adevăr economicul ar căpăta o atât de mare preponderenţă încât să facă să dispară şi nevoia de literatură — este greu de admis, chiar dacă am fi nevoiţi să reducem această nevoie la nevoia de distracţie care urmând vechii vorbe latine, vine imediat după îndestularea nevoii de pâne.

AL. PHILIPPIDE

Tocmeală de ucenic de acum o sută de ani

Intr'un vraf de hârtii adunate pela 1877, am găsit între altele şi un document care m'a interesat foarte mult şi care desigur că va interesa şi pe cititorii „Adevărului Literar".

Este un document în care se oglindeşte o stare de lucruri de acum 100 de ani sau mai corect 98 de ani şi care este atât de departe de viaţa noastră actuală şi de obiceiurile de acum, încât ni s'ar părea că a fost scris cu mult mai mulţi ani în urmă.

Un tată vrea să dea pe un fiu al său ucenic la o rudă cu condiţia ca el să caute să-l înveţe carte de a citi, şi a scrie în limba moldovenească, dar totdeodată să-l slujească în toate.

După trei ani de ucenicie, copilul ar putea să stea încă trei ani acolo şi să-i slujească în dugheană, adică adevărată calfă.

Atât condiţiile de plată pentru învăţătură şi de despăgubire dacă nu s'ar ţine de vorbă nu sunt mai puţin interesante; eu îl dau aci întocmai după cum este scris şi cititorii vor fi în stare să tragă ei singuri concluziunile în ceiace priveşte viaţa şi obiceiurile de pe atunci.

Iată aci documentul care este scris cu o mână nedibace, nu a unui logofăt, şi se pare a fi scris chiar de mâna tatălui.

Ştiut să fii că am făcut tocmală cu nepotu mieu Ioniţă sân Panaiăt Arnăutu ot Bacău pentru un fiiu al meu Păvelachi, i l'am dat ca să mi'l înveţe carte, şi a scrii moldovineaşti bine fără inpecare (inpedecare), să aibă toată ştiinţa învăţăturii di rând, să mi'l înveţe cu plata la dascal, din punga dumnealui şi cu inbrăcăminte şi incălţăminte tot a dânsului şi pi 'ângă învăţătura cărţăi va faci copilul şi slujba dânsului când şi cât va ceri trebuinţa şi pentru învăţătura cărţăi am pus vadè pi trei ani de zâli, apoi încă alţi trei ani să'l mai slujască copilu pi dumnealui la dughiană tot cu inbrăcăminte dumnealui şi la înplinire acestor trei ani din urmă să'i dei dumnealui nepotu un rând di strai din postav Braşov şi una sută cinci zăci lei bani, şi după inplinirea acestor ani di va ceri voe copilului a mai sluji di să vor pute tocmi di bine iar di nu să vor pute tocmi şi nu va da dumnealui preţu ci l'ar da alţăi slobod să fii copilu. Apoi dar şi aceasta va rămâne între noi că dacă copilu nu va eşi învăţat păn' in trei ani cu condeiu bun şi curatu (curacatu) să aibă dumnealui a-i plăti toţi anii copilului câte dooă sute lei pi fiişticare anu.

Şi pentru credinţa urmează iscălitură

(urmează iscălitura nedescifrabilă)

Adeverit
Sămion

1836 August 16

Dr. M. GASTER

Londra, 25 Noembrie 1934

Victoria Constantinescu — Vedere din Balcic

False pagini de autobiografie

Rolul principal

„Dragoste", piesa mea, trebuia să intre de mult în repetiţie, dar, deşi-i dădusem mână liberă, directorul teatrului nu izbutea să facă distribuţia. Cu chiu şi vai abia făcusem o distribuţie provizorie — adică desemnasem artiştii pentru rolurile secundare. Pentru rolurile prime era însă o bătălie asemănătoare mondialului cataclism. Bileţele, telefoane de la toţi oamenii politici şi personalităţile ţării, ochiade, leşinuri, nervi, lacrimi — nimic nu fusese cruţat pentru obţinerea rolurilor „grase" de când cei care asistaseră la lectură răspândiseră svonul că piesa dacă nu este o lucrare epocală este în schimb, una de scandal.

— Nu ştie ce să facă — îmi povesti secretarul teatrului. Să-şi supere „steaua" şi amanta îi e imposibil. Să nu ţină seamă de recomandările „marelui bărbat de stat" prietenul Mariettei, îi este iarăşi peste putinţă!

— Şi?

— Te cheamă... pentru o nouă consfătuire mi se pare.

In biroul directorului, lume multă şi variată. Atât ca înfăţişare cât şi ca dorinţe.

— Salutare, maestre!

Imi întinse mâna, deşi salutul mi s'a părut cam ironic. Dar poate că a voit numai să anihileze efectul acestei lipse de tact — faţă de străini mai ales.

— Dacă vrei să iei loc alături — o clipă numai — până isprăvesc eu...

Trecui în odaia de primire.

Aşteptam cu răbdare.

Auzii discuţie, glasuri întărâtate. Voiam să văd ce s'a întâmplat, dar tocmai atunci intră secretarul.

— Ascultă — îmi zise — pentru documentare. Au venit iar după rolul principal.

Şi lăsă uşa întredeschisă.

— Mi se cuvine — e genul meu...

— Ba al meu... nu e rol de compoziţie... de mare îndrăgostită... am creaţii....

— E repertoriul meu... nu mi-l poate lua o mucoasă... o analfabetă...

— Dar ce pot face? Ce pot face? auzii o voce exasperată.

— Directorul — mă informă, în chip inutil de altfel, secretarul — îşi consolează „stelele".

— Autorul ăsta este un nebun. Vrea să facă distribuţia singur. Crede că dacă are o piesă a apucat pe Dumnezeu de un picior... I-am vorbit.... am insistat...

— Atunci...

— Atunci nu rămâne decât o singură cale: să vă înţelegeţi cu el. Eu am să mai stărui, dar... nu mă pot pune rău cu el... are sprijin puternic... partidul îi este la putere...

Plecară. Rămăsei singur cu directorul.

— La dispoziţie. Vreau să ne consultăm pentru distribuirea rolurilor principale... Am trei candidate pentru rolul prim, din care două în nici un caz nu pot fi înlăturate.

— Care?

— Popeasca şi Marietta. Prima e „steaua" companiei; a doua: e protejata lui Mărăscu, ministrul teatrelor.

— Atunci?

— N'ai decât o cale de ales. Să măreşti şi celelalte roluri.

— Imposibil!

— In teatru imposibilul este posibil.

— Nu se poate! E...

— In cazul acesta îţi trec distribuţia... Descurcă-te cum ştii... te arunci singur în gura leilor.

Am insistat — de prisos însă. Era bucuros că scapă de o încurcătură.

— După mine — mă sfătui unul din prieteni, căruia îi cerui părerea — ar trebui să încredinţezi rolul principal Popeascăi. E metresa directorului şi asta nu-i puţin. Iţi faci doi prieteni, mulţumindu-i.

— Dar prietenul Henriettei e... încercai să obiectez.

— Miniştrii sunt trecători... N'o să facă nici un rău teatrului... Directorul, trecându-ţi distribuţia, a fost abil... Va putea să te înjure în voe faţă de protectori şi ministru.

— Eu — îmi spuse celălalt prieten — aş da rolul Mariettei. E mai tânără şi mai indicată pentru rol... Măreşte subvenţia teatrului... pe tine te decorează... toţi directorii de teatre au să te tragă de mânecă...

— Nici să-ţi treacă prin gând îmi spuse primul. Dă-l Popeascăi, altfel îţi omoară piesa... îţi aranjează o clacă de fluerături, sau se înţelege cu maşinistul şi-ţi trânteşte un decor tocmai în momentul cel mai patetic.

— Deci voi...

— Eu te povăţuesc să-l dai Mariettei!

— Şi eu Popeascăi!

După masă vine nevastă-mea furioasă din oraş.

— Ai înebunit? să-mi faci mie asemenea ruşine!

— Eu? Ce...

— Da, tu! De când eşti autor dramatic ţi-ai pierdut minţile! M'ai exasperat! M'ai scos din sărite! Imi vine să-mi iau lumea în cap... să mă duc unde şi-a înţărcat dracu' copiii...

— Dar ce s'a întâmplat?

— Marietta! Care ştii bine cât ţiu la ea... că e dulce... şi are suflet... şi tu...

— Ei? Ce-i cu Marietta?

— Te faci că nu pricepi acuma?

— Chiar nu înţeleg.

— De ce nu-i dai rolul principal? Că are talent! O spune toată lumea... chiar tu, odată...

— Exact!

— Atunci? Pentrucă te-a fermecat Popeasca! Asta-i! Am aflat şi de întâlnirile voastre! Credeai că dorm?

— Eu? Dar aproape nici n'o cunosc.

— Ce-ai găsit la ea? O aia... O iau de păr, paparuda dracului... să-mi strice ea casa!... O babornită!... Că e mai bătrână ca bunica!... Iţi scot ochii... şi ei!... Că pe mine nu m'ai luat dela mama... ca să mă înşeli cu toate otrepele... să mă omori cu zile... să-mi mănânci tinereţea...

Lacrimi.

Ii jur înaintea icoanelor că nu-i nici-o legătură între mine şi Popeasca.

Ii făgăduesc că voi da rolul principal Mariettei.

Seara, intrând la un restaurant, mă întâlnesc faţă în faţă cu directorul general al băncii la care lucrez.

— Bine că te văd. Tocmai voiam să trimit să te cheme.

— Pentru procesul „sinistru"? Concluziile le-am...

— Nu-i vorba de proces. De piesa d-tale de teatru.

— Mă simt măgulit că vă...

Cred că la premieră...

— De sigur... voi veni... Am promis şi Angelei... Popeasca.

— V'a rugat şi ea?

— Da. Se interesează foarte mult de piesă. O să joace doar rolul Naninei.

— Naninei?

— Da. L-a învăţat tot. O pasionează... Ai vre-o obiecţie?

— Eu? Nu. Din contra.

— Se temea. Zicea că eşti curios. I-am spus: n'ai nici o grijă. Ii voi vorbi şi eu. Sunt sigur că n'o să mă refuze.

— Dacă doriţi... sigur că...

— Ţiu foarte mult. Contez?

— Nu mai încape nici o discuţie. I-l dau.

— Merci! Eram sigur. Ştiam că eşti un colaborator de înţeles.

N'am dormit toată noaptea.

Prefer pe Popeasca — divorţează nevasta.

Prefer pe Marietta — mă dă afară dela bancă.

Spre ziuă mă hotărăsc — trec distribuţia din nou directorului.

— Nici să n'aud — îmi răspunse directorul. N'ai vrut să asculţi. Descurcă-te cum ştii!

Plecasem descurajat de la teatru.

Mă uitam după un taxi—eram atât de plictisit încât voiam să ajung cât mai repede acasă. Văzui unul şi-i făcui semn. In acelaş timp cineva din spatele meu strigă:

— Taxi!

M'am întors nemulţumit. Era protagonista companiei. Am salutat-o cât am putut mai surâzător.

— Nu vrei să mergem împreună? mă întrebă după ce se înghemui într'un colţ strângându-şi blana ca să-mi facă loc.

Se putea s'o refuz?

— Uite şi pe Marietta! Plezneşte că te-a văzut cu mine!

Taxi-ul elegant luneca dealungul străzilor albe.

— Stinge!

Mă gândeam — de m'ar vedea nevasta! Cum e de geloasă ar crede că...

— E mai intim aşa, nu? Şi parcă mai cald! Dar ce stai atât de departe? Ţi-e frică? In întuneric îi văzui dinţii sclipind aproape de mine.

— Nu vrei să iei un ceai? mă întrebă când ajunsei la ea acasă.

Am urcat scările etajului întâi. Ea înainte, eu după ea şi servitoarea în urma noastră.

— Intră! Şi acum... aşteaptă-mă o clipă!

Odaia era mobilată cu gust. Sacrificat poate prea mult decorului, dar atmosfera de intimitate păstrată intactă. Perne multe pe jos şi pe divanul larg.

Se deschise o uşă.

— Te-ai plictisit?

— Nu!

— Răule! Nu ţi-a fost deloc dor de mine?

Imbrăcată într'o pijama de mătasă cu cocori şi stele, protagonista veni în faţa mea zâmbind şi luându-mă de mână mă trase după ea spre divan.

— Aici putem vorbi nestingheriţi de nimeni!

Intinsă pe divan, cu coatele rezemate pe genunchii mei şi capul sprijinit pe dosul palmelor, mă privea stăruitor şi mereu surâzând.

Zâmbii şi eu.

— Ei?

Sprâncenele ridicate repetară întrebarea.

Cu o mână se juca cu ceasornicul meu de aur pe care-l privea atent.

— Spune-mi? N'ai fost nici odată îndrăgostit de mine?

A lăsat ceasornicul şi se uită ţintă în ochii mei.

— E sigur că n'are să intre servitoarea?

— Stângaciule!

Mi-a luat capul fără veste, m'a tras de păr şi mi-a muşcat buzele.

— Na! Nesuferitule!

Divanul era moale şi cald.

— Cine ar fi crezut! Atât de puţin îndrăzneţ şi totuşi atât de talentat... sărută-mă!

Se aduse ceaiul!

Stăturăm de vorbă.

— Spune-mi! Unde-ai cunoscut femeile pe care atât de bine le-ai descris?

— Uneori la mine.

— Mă faci geloasă.

— Alteori în visuri.

— Pe astea ţi le las.

— Pentrucă sunt mai primejdioase?

— Pentrucă mă voi substitui lor... Am să joc atât de bine pe Nanina! Ai fost foarte drăguţ că mi l'ai dat.

— Rolul principal?

— **Spune-mi, când l-ai scris, nu-i aşa că te-ai gândit la mine?**

N'am avut curajul să mărturisesc adevărul.

— Da!

— Eram sigură! Urâciosule! Urâciosule! Mult m'ai mai făcut să fierb!

Această scenă, cu mici variante, se repetă şi a doua zi — dar protagonista fu cealaltă stea a companiei.

Am tras la sorţi.

Câştigă Popeasca.

Lacrimi, leşinuri de o parte — triumf de cealaltă parte.

Ca să împac pe Marietta am mărit şi al doilea rol.

— Era mai bine s'o fi făcut de la început — îmi spuse directorul, fără nici o umbră de surpriză. Ai văzut? Tot aici ai ajuns!

CONSTANTIN PELMUŞ

Unei domnişoare Doina cu ocazia cunoştinţei

Acum înţeleg şi eu,
Dece în cântecele sale
Spunea mereu Gheorghe
Coşbuc,
Că „Doina"-i un cântec de jale.

MARTIN IOAN

Gazeta Medicală

Fortificarea împotriva frigului. — De când e cunoscut Tetanosul? — Meningita tuberculoasă la adulţi. — Premii pentru şcolarii curaţi din America. — Varia: Cimitirul elefanţilor. Cel mai mare oraş din lume. Animalele plâng? — Castrarea la om şi animale. — Poţi să fii bolnav fără să ştii... — Inima la 60 ani. — Vreţi să aveţi braţe frumoase? — Usturoiul ca medicament. — Consultaţiuni medicale şi grafologice. — Lei 7. —

PRIMII PAŞI

Inspecţie

Era o dimineaţă de Mai! Soarele răsărise, gonind ultimele umbre violete.

Aerul proaspăt, în care se ghiceau miresme primăvăratice, îmi strecură în suflet o puternică dorinţă de libertate.

Câteva clipe privii castanii care-şi cerneau petalele, apoi intrai grăbit în sala cu unghere prăfuite şi întunecoase.

Severă şi rigidă ca un obelisc apăru profesoara de istorie, pe care colegele o porecliseră Rosinanta, din cauza asemănării cu mârţoaga lui Don Quichote.

Era înaltă, slabă şi osoasă.

Avea maxilarele late şi ovalul triunghiular.

Ochii — mari, spălăciţi şi blegi.

Muşchii încordaţi ai feţei şi buzele strânse exprimau par'că suprema suferinţă a martirilor bizantini.

Când zâmbea, buzele se mişcau cu lene orientală, dând la iveală dinţii galbeni ca resturile de ţigări.

După o cercetare amănunţită a catalogului, chemă o elevă la tablă.

Ascultă evoluţia marilor idei politice.

Colegele, după ce-şi epuizară debitul de cunoştinţe, „reduse la esenţa lor primitivă", amuţiră.

Se pregătea să pună notele, când uşa se deschise şi în cadrul ei apăru un bărbat pântecos ca o geamandură, având pe buze un vag surâs de bunăvoinţă.

Rosinanta se transformă în cameleon trecând prin toate culorile spectrului solar.

Chemă la lecţie pe favorita ei, Caliopi G., ale cărei enormităţi acum, în faţa inspectorului nu mai puteau trece drept nuanţe artistice sau figuri de stil.

Simţeam o senzaţie ciudată: cunoştinţele istorice cu cele astronomice şi geografice se amestecau ca sentimentele într'un final wagnerian.

Munţii, planetele şi domnitorii se împleteau ca motivele unui arabesc.

Domnia lui Cantemir, căci aceasta era lecţia zilei, îmi apărea mai misterioasă decât ştiinţa faraonilor şi mai inaccesibilă decât rezolvarea quadraturii cercului.

O linişte desăvârşită pusese stăpânire pe clasă, cu toate că *Etre femme et se taire sont deux choses incompatibles.*

Incremenirea intelectuală era continuă, cea fizică se întrerupea, când o colegă căuta să-şi îndrepte scârlionţii rebeli sau să se ascundă cât mai bine posibil în spatele celei din faţă.

Dimineaţa era atât de frumoasă, de caldă şi de luminoasă!

Controlul pe care îl exercita prezenţa inspectorului şi a Rosinantei îmi părea ceva burlesc.

Intrebările inspectorului aduceau nelinişte, ca venirea toamnei printre pasări.

Convingându-se de scăzutul nivel intelectual al clasei, el părăsi tonul interogativ, alunecând pe panta moralei practice.

Prin săli se auzea sunetul liberator al clopotului ce vestea sfârşitul orei.

Nimeni nu mai asculta acuzările inspectorului, la care profesoara răspundea cu glas mieros că vom face ore suplimentare.

Clasa era preocupată de marile probleme ce le aducea vara: dacă plaja nu e mai atrăgătoare decât promenadele localităţilor de munte, sau dacă organdiul nu îngroaşă talia...

IRINA V. DAŞCHEVICI

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

— *A apărut „Almanahul" pe 1935 al „Universului".*

Succesul unui roman.—Epuizându-se 30 000 volume din romanul social **„Fecior de bani gata"** de Felix Salten, în colecţia de 12 lei „Romane Captivante", s'a pus azi în vânzare ediţia II-a. De vânzare la librari şi chioşcarii de ziare. 250 pagini 12 lei

Senzaţionalele fotografii şi reportagii primite cu avionul dela Londra şi Paris, şi referitoare la: **Toaletele principesei Marina.** 20 modele exclusiv lucrate la cele mai mari case ale Parisului. **Principesa Marina şi Prinţul George în voiaj de nuntă.** Fotografiile celor **10.000 de daruri** primite de perechea princiară. Arborele genealogic al principesei Marina şi a prinţului George. Azi în **„Realitatea Ilustrată".** Număr special în 56 pagini. Preţul 10 lei.

— *A apărut în ediţia doua „Mamina" de d-l Al. Lascarov-Moldovanu — o carte cu un serios fond etic.*

— *A apărut „Manualul serbărilor şcolare", întocmit de d-l Ilie I. Mirea.*

Manualul pune la îndemâna d-lor învăţători şi institutori de pretutindeni, un desvoltat material, ales cu îngrijire şi competenţă, material ce le poate fi extrem de util pentru organizarea solemnităţilor şcolare de peste an.

Cuvântări ocazionale, recitări, piese de teatru moralizatoare, jocuri şi cântece româneşti, formează conţinutul acestui manual, care credem că va umple o lacună şi va fi consultat de mult interes şi folos de întreaga învăţătorime.

— *A apărut Ediţia II-a a celebrei opere „Cazul Maurizius" datorită romancierului* Iacob Wasermann.

O gravă eroare judiciară care formează pivotul întregii povestiri precum şi personalitatea şi cuvintele ocnaşului Maurizius, alături de strădania, eroică a copilului Etzel Andergast pentru reabilitarea condamnatului, sunt tot atâtea momente ce incrustează de veci această operă pe frontispiciul literaturii universale.

Citiţi toţi azi în:

„LECTURA"

— Floarea literaturilor străine —

SALTUL IN FLĂCĂRI

de

SOMERSET MAUGHAM

Lei 4. Romanul complect.

La chioşcari şi librari.

Biblioteca Publiciştilor

Pasagiul Victoria, No. 25

OFERA O ALEASA ŞI VARIATA COLECTIE DE OPERE LITERARE MODERNE

Abonamente lunare

CARTI NOUI ŞI DE OCAZIE

PRETURI REDUSE

Lumea-Capitala

Fetița

Eram de șaptesprezece ani, în vara când te-am cunoscut. Pierdusem de câtva timp părinții și locuiam în casa unei mătușe, mama a două fete, ceva mai mari decât mine. Verișoarele mele îmi vorbiseră mult despre tine, — ruda cea mai dragă. Erai fala lor: doctor în matematici, faima României la Oxford, viitor profesor universitar, etc., etc. Când ți-ai anunțat sosirea, casa toată a fost cuprinsă de emoție. Numai eu nu mă bucuram. Imi erai — din cauza faimei de „mare savant" — mai dinainte antipatic. Mi te închipuiam încrezut, țeapăn, cu ochelari, barbă și chelie; pe când idealul meu era un tânăr palid, bolnăvicios, timid și visător — la fel cu eroii din scrierile lui Vlahuță, autorul preferat pe atunci. Dealtfel nu m'am interesat prea mult de marele eveniment, care turburase familia; îmi continuam viața mea, formată mai mult din lecturi și visuri, decât din realitate.

Intr'o noapte m'am trezit, la sunetul unui glas străin, care venea din camera alăturată (dormitorul mătușii mele). Am simțit, la auzul acestei voci, o bucurie, cum nu-mi amintesc să mai fi încercat vreodată. Nu m'am întrebat cine vorbea. Plăcerea aceia era așa de nouă pentru mine, încât puterea ei m'a cam speriat. Am adormit sub vraja aceasta, cu o senzație de fericire în suflet, care a continuat și în vis. Dimineața, când am venit în grădină, sub dudul cel bătrân, unde se lua deobiceiu cafeaua, — am văzut lângă mătușă-mea un bărbat străin, tânăr și voinic, îmbrăcat în alb, cu figură veselă și prietenoasă. Am înțeles că, peste noapte, „marele savant" sosise, în fine! Dar, — mare mi-a fost mirarea, — el nu avea deloc înfățișarea ce-i atribuisem eu în gând. Antipatia mea anticipată s'a risipit ca prin farmec, mai ales când te-am auzit vorbind, cu glasul acela cald, nuanțat, care mă turburase peste noapte.

Din ziua aceia, a început pentru mine o neliniște plină de farmec și tristețe, care — mai târziu mi-am dat seama — era iubirea. Din timidă și tăcută, cum eram deobiceiu, — am devenit și mai retrasă. Tu mă credeai doar un copil și nu-mi dădeai prea mare importanță. Dealtfel, verișoarele mele abea te mai lăsau să respiri: te înăbușeau cu admirația lor. Te purtau toată ziua prin micul nostru orășel, mândre că mergeau la brațul unui viitor profesor universitar. Amuzat, tu le satisfăceai vanitatea și neobosit le povesteai întâmplări din lungile-ți călătorii. Alături de ele, eu te ascultam vrăjită, dar veșnic cu teamă să nu se ghicească ciudata neliniște, care-mi creștea în suflet. Vesel din fire și expansiv, tu simțeai nevoe să vezi numai figuri mulțumite în juru-ți și, cum eu eram mereu îngândurată, de multe ori cercai să-mi descrețești fruntea, să mă faci să râd, ca pe un copil ursuz. Ce frumoase erau serile, când ne plimbam pe sub castanii din fundul grădinii. Tu, în mijlocul nostru, vorbeai vesel. Eram nespus de fericită la atingerea mânii tale, când îmi apucai prietenos brațul, încât nici nu-ți mai auzeam povestirile. Mergeam ca'n vis, potrivindu-mi pasul după al tău, cu ochii ridicați spre cerul spuzit de stele, ascultând melodia misterioasă, care-mi cânta în suflet. Dar de multe ori te plictisea firea mea prea închisă. „Nu-mi plac oamenii posaci!" ziceai; iar eu plecam ochii, încărcați de lacrimi.

Intr'o zi, ședeam pe banca din grădină, cu gândul la tine. Nesimțit, te-ai așezat alături, mi-ai cuprins frățește umerii cu brațul și, lipindu-ți obrazul de al meu, mi-ai spus blând: „La ce se gândește, oare, fetița cea tăcută? La atingerea feței tale, aspră și caldă, am simțit un tremur ciudat înfiorându-mi tot corpul și, în clipa aceia, te-am urât, gata să te lovesc. M'am smucit de lângă tine și te-am privit furioasă. Noroc că atunci s'a apropiat Olga de noi și ai uitat gestul meu nepotrivit. De multe ori, când stam cu toți în grădină, veneai lângă mine, îmi prindeai bărbia între degete și, silindu-mă să te privesc în ochi, mă întrebai râzând: „Dece stai mereu tristă; nu cumva ești îndrăgostită, copil sălbatec?" Toți isbucneau în hohote de râs: „Adina amorezată! Are și mutră!..."

In adevăr — nu aveam. Cu toți cei șaptesprezece ani ai mei eram subțire, fără nici o rotunjire feminină și, mai ales, foarte copilăroasă, în toată înfățișarea, — ceeace te îndreptățise să-mi spui, din prima zi: „Fetița". Purtam totdeauna rochii simple, părul strâns împletit pe spate și obrazu-mi nu cunoștea alt fard, pe atunci, decât apa rece. Deși aș fi vrut să-mi dai mai multă atenție, nu-mi venea în minte să mă împodobesc. Doream mult să stau alături de tine, să-mi vorbești și, totuși, când te apropiai, o neînvinsă sfială mă făcea să fug, — pentruca apoi să plâng de necaz, că n'am stat pe loc.

Tu lipseai mult de acasă, purtat mereu prin oraș de verișoarele mele. Eu numai arareori vă însoțeam. Când plecai tu, casa devenea pentru mine, pustie și rece. Mă plimbam prin fața porții, așteptându-te, ascultând mereu dacă nu se aude, de departe, vocea ta puternică și armonioasă. Când te zăream, în fine, la colțul străzii, inima îmi pornea nebunește și, alergam fericită spre tine dar când îți ajungeam în față, plecam ochii și rămâneam așa prostită. De multe ori tu nici nu mă observai și treceai înainte, vorbind vesel cu ceilalți.

Intr'o seară, am mers cu toți la grădina publică, una dintre distracțiile de seamă din orășelul nostru. Era obiceiul ca tinerii să se plimbe pe aleia din mijloc, pe când bătrânii, așezați la mesele din fața muzicii, beau bere și discutau evenimentele zilei. Cum am ajuns, verișoarele mele te-au prins de braț și ați pornit veseli pe alee. Nu m'a chemat nimeni și am rămas cu cei bătrâni la masă. De acolo nu te pierdeam din ochi. Erai cel mai „bine" între băeți și toate fetele întorceau capul după tine.

Parcă ai fi simțit privirile mele, căci trecând prin fața meselor, te-ai oprit și mi-ai zis: „Dece stai cu bătrânii, Adina! Vino cu noi, mai bine!" — „Vrei să ne strice tot cheful cu mutra ei plouată!" ți-a strigat Olga râzând, și ați pornit mai departe.

Tristă, m'am strecurat printre mese și am plecat singură, spre casă. Servitoarea dormea. Am intrat în camera ocupată de tine. Perdeaua era ridicată. Luna lumina ca ziua. Pe spătarul unui scaun era întinsă o haină a ta. Am îngenunchiat lângă el, am întins brațele în jurul hainei și, cu obrazul lipit de reverul ei, am rămas nemișcată, tremurând de emoție. Mă stăpânea un farmec profund, o tristețe nedefinită și o căldură blândă îmi umplea pieptul. Am stat astfel mult, fără nici un gând, în voia unei simțiri, care părea că vine de sus, dinspre colțul de cer senin, zărit prin fereastră. Niciodată n'am mai simțit vraja aceasta blândă, confuză și tristă — nici chiar în îmbrățișările celei mai violente iubiri...

In toamnă ai pornit spre Capitală, spre drumul glorios, care te aștepta. Toți te-au condus cu sărutări și sgomot, la gară. Numai eu am lipsit. Nu mă simțeam în stare să privesc trenul care te depărta de mine, pentru totdeauna. Când ai plecat, ți-am întins rece și grăbit mâna, — de teamă să nu isbucnesc în plâns. M'ai mângâiat prietenos pe obraz și mi-ai spus blând, ca unei surori mici: „Fetiță ursuză — nu-i așa că te bucură plecarea mea? Te-am cam necăjit, hai? Ai o fire ciudată, Adina dragă. Cearcă să te schimbi, căci altfel vei avea de suferit mult, în viață!"

...Și au trecut anii, „fetița" a devenit femee, nu s'a putut schimba prea mult și a suferit destul... Te-am întâlnit rar și, de câte ori am fost în fața ta, mi-am dat seama că abea îți mai aminteai de mine. De fiecare dată am simțit, privindu-te aceiași tristă și blândă căldură, învăluindu-mi sufletul. Ți-am urmărit, de departe, drumul glorios, iar eu mi-am urmat calea-mi obscură. Acum am îmbătrânit, — nu prin numărul anilor, ci prin greutatea lor. Și, în seara asta m'a cuprins dorul de fetița aceia ursuză, a cărei taină am vrut să ți-o desvălui, în această scrisoare, pe care — poate am să ți-o trimit, poate am s'o ascund, cu altele de acest fel, printre hârtiile mele, departe de ochi străini. Știu eu? S'ar putea s'o găsești ridicolă, să te amuzi cu ea ca de o glumă — sau... să te înduioșeze.

E atât de ciudat sufletul omenesc și-i atât de greu de înțeles de altul!...

LUCREȚIA DASCALESCU

Cronica feminină

Note pe marginea rochiei de taffetas

In afară de respectarea câtorva linii generale, și în afară de tendința de a coborî linia umerilor prin mâneci ce pornesc dela gât, niciodată moda n'a acceptat o mai amplă gamă de variații decât acum. Iată, de exemplu, două rochii de seară, una simplă dreaptă, de o sobrietate aproape sportivă,

lângă o alta ce pare coborîtă dintr'un tablou din altă epocă. Ne va fi greu să ne decidem. Care dintre noi va putea atunci când o rochie de inspirație romantică nu-i vine bine să renunțe la nota asta nouă pe care o aduce moda și să rămână tot la rochia clasică de seară?!

Ca o primă indicație, cred că ar fi bine să ne ferim să copiem modele din jurnalele de modă. Mai ales câteva din modelele foarte frumoase dar care au fost copiate dela Paris, la Berlin și'n toate capitalele ca „tip" pentru demonstrarea nouilor tendințe ale modei. A copia un model atât de răspândit nu e mai puțin ridicol decât a scrie o scrisoare de dragoste copiată după un roman. Putem să ne inspirăm, să furăm linii, iar dacă totuși copiem un model, să ni-l apropiem atât de mult nouă încât să nu poată fi desprins din ansamblu. La atât se reduce toată arta de a fi bine îmbrăcat. O femee nu trebue să exhibeze o rochie. Rochia trebue s'o complecteze, dar atât de discret încât să fi convins că femeia asta oricât de prost îmbrăcată tot frumoasă ar rămâne.

O fericită inovație, e infinita varietate a stofelor ce se pot întrebuința pentru rochii de seară. Cu puțină îndrăzneală și cu foarte mult bun gust, o femee ar reuși — mai ales pentru stațiunile de sporturi de iarnă — să-și alcătuiască o rochie chiar din stofă. E însă foarte riscat — și dacă n'avem câteva milioane venit pe an, e preferabil ca și în rochiile de seară, să optăm pentru modelele simple (ceeace nu exclude personalitatea).

Mai mulți domni — domni din categoria d-lui Igiroșianu — mi-au mărturisit când le-am explicat un model de rochie de taffetas, că modelul e frumos dar nu le place materia. Iși argumentau domnii aceștia afirmația, prin aceea că taffetas-ul nu cade, nu mulează — ci se încrețește rebel ca o hârtie. Cu toate astea, doamnelor, dacă aveți talia fină, mersul grațios, umeri albi și catifelați și chip pur visător, vă recomand numai rochia de taffetas.

Dacă ziua, feminitatea noastră va fi pusă la punct de rochii severe, seara, între lumini, oglinzi și muzică, putem să ne îngăduim să deschidem tot flaconul ei de parfum.

Rochia care urmărește formele, ar intra cam în aceiași categorie cu rochiile de zi, prin fermitate și sinceritate. Rochia de taffetas ar fi ispita unei feminități cu balcoane, trandafiri aruncați după ce au fost încălziți la piept și serenade acompaniate de ciripiri de pasări și de clar alb de lună.

Rochia de taffetas nu mai e sinceritate, nu mai e modernism. Așa cum se prezintă acum, cred că ea deschide poarta unei noui epoci și nu numai de drum pentru un nou curent. Deodată cu disgrațierea umerilor drepți și a șoldurilor înguste și sufletul nostru se va schimba și aspectul dragostei — și poate și fața pământului.

O femee — o adevărată femee — îmbrăcată într'o rochie neagră cu guler și manșete mousquetaire din piqué alb scrobit, nu va putea să fie altfel decât un fel de regină Cristina (în interpretarea Gretei Garbo) — In chemisette, va fi joc de curbe, catifelat, cald, parfumat, mai ales când va avea gulerul răsfrânt. Cu cravată, aceiași femee va fi gravă, pedantă, băețoasă.*

Doamnă, pentru rochia de taffetas pe care ți-o faci, fii în seara aceea castelana coborîtă din cadrul ei aurit, din galeria cu lespezi reci și cu tavanul îngropat în întunerec... Buchetul de trandafiri pe care l'ai ținut la piept a început să miroase iar. Implântăți-l în corsaj și lasă mânile libere. Ține-le îndoite în sus ca două brațe de candelabru ca să-ți ritmeze unduirea pașilor când cobori din cadrul tău.

Doamnă, ceeace scriu eu aici nu-i „literatură". Dacă, în rochia dumitale de taffetas n'ai să faci pe bărbații din sală să simtă nostalgia femeilor eternizate în tablouri — tinere și misterioase și care au îmbătrânit și au murit de sute de ani, mai bine renunță la ea. Pentrucă, altfel, vor vedea că se încrețește ca hârtia de împachetat.

Să respectăm, doamnă mai mult estetica unei idei, decât propriile noastre veleități. Din nenorocire — există o categorie de femei, care nu sunt proprii nici unei încercări de feminizare. Un singur lucru li s'ar putea cere: să renunțe la decolteul mare în spate, și la brațe goale, pentrucă se poate renunța. Sunt atâtea modele, doar! E decentă și elegantă catifeaua neagră, dantela neagră. Chiar pentru o femee tânără și suavă, am văzut un model pentru rochie de seară care reprezintă nici mai mult nici mai puțin decât... o chemisette de lamé. Singura notă de fantezie o aduceau mânecile largi — mâneci de iie încrețite mult din umeri ca să le dea o amploare jos. Un model iar puțin recomandabil, dar în orice caz putem să tragem aceiași concluzie că rochia de seară nu s'a fixat la un anumit gen dincolo de hotarele căruia orice pas e riscant.

Doamnelor, unei femei tinere i se cere să fie frumoasă și distinsă. O femee mai puțin tânără, poate să fie numai distinsă. După o anumită vârstă, spatele și brațul nu se mai descoperă. Nu vreau să afirm că pentru o femee de cincizeci de ani nu se va găsi bărbatul de șaizeci care s'o vrea în rochie de seară foarte decoltată...

Dar...

Marile îndrăzneli sunt ale tinereții. Dincolo de ea ne așteaptă experiența, sfaturile, mecanizarea vieții interioare, perfecta punere la punct a acestei mașinării sufletești care merge acum așa de dezordonat și ne face să-i suferim crunt consecințele. Dar tare ne pare bine că merge așa.

A. O.

Justiție, juriști, justițiabili...

Vineri 7 Decembrie a avut loc adunarea generală extraordinară a membrilor Baroului de Ilfov, pentru a hotărî asupra încetării sau continuării grevei, provocată de taxele și timbrele noi impuse prin aplicarea decretului-lege al Eforiilor judiciare.

Freamăt în sala pașilor pierduți și pe la ușile fiecărei instanțe, în contrast violent cu liniștea din interiorul sălilor de ședință, unde judecătorii amânau cu conștiința neîmpăcată pricinile, pentru motivul — pentru ei nejustificat legal — al grevei avocaților.

In fugă și fără a impresiona prea mult, a trecut un zvon senzațional:

— Ministrul, președintele Uniunii și decanul vor fi debarcați.

— De cine?

— Istrate Micescu și Traian Alexandrescu, au tras spada.

La ora 2, în sala actelor de notariat câteva sute de avocați și-au ocupat locurile, prinzând și imobilizând în sala aceasta insuficientă, câțiva justițiabili veniți pentru vânzări imobiliare și obligați — de greva generală — să amâne autentificarea actelor de vânzare și să asculte discursurile reprezentanților greviștilor. Sunt singurii justițiabili cari au aflat pentru ce au venit degeaba la Tribunal, zilele din urmă.

Toată lumea e în picioare. Ferestrele spre sălile interioare se deschid una câte una și în rama de lemn a fiecărui geam, apar colegi sau colege, cu cravatele deplasate lateral sau în jos, cu buclele evadate din ordinea rigidă, estetică și „permanentă" în mărime naturală cu figuri naive și mirate de strămoși, decedați tineri prin moarte violentă.

Cu tot comunicatul Ministerului de Justiție de-a suspenda aplicarea noilor taxe, adunarea aceasta nu pare dispusă a lua cunoștință despre hotărârea încetării grevei. In atmosferă plutește o gravă amenințare. Contra cui?

Toți consilierii, decanul, președintele și membrii consiliului Uniunii generale, par înfiorați de sentimentul chinuitor al acelor ce au mâncat 13 la o masă.

D. Radu D. Rosetti cere cel dintâi cuvântul. Clar, vibrând cu sinceritate și convins de un pericol, asupra căruia a dat primul alarma prin presă, cere greviștilor să constate succesul obținut prin grevă.

D. Dumitriu-Șoimu, cu năvalnică tinerețe și formulând acuzațiuni vagi în toate direcțiunile, excită nervii tuturor, turbură apele și predispune această selectă adunare de intelectuali, pentru un final necunoscut regulat din învrăjbirea generală între acei ce n'au priceput nimic și acei ce cred că au priceput ceva. S'au mișcat cu reținută enervare, strămoșii în rama ferestrelor. Momentul e grav.

A cerut cuvântul d. Istrate Micescu. Sala respiră adânc și surâde încrezător într'o lămurire. Intr'un fel sau altul, să știm ce ni se cere. Fraza cade ritmic și clară.

Cuvintele trec disciplinat la locul lor în frază, cum trec leii într'o menagerie, pe butoaie, pe scări și mese, sub privirea îmblânzitorului. Intreaga problemă în discuție este fixată pe un plan neted și spintecată de o axă. Entuziasmul sălei clocotește în piepturi, în serviete și pălării, pe tăcute. Toți pricep greva, rațiunea grevei, necesitatea continuării ei și toți întrevăd hotărârea ce urmează să fie luată în armonie cu conștiința fiecăruia. In sală nu mai e nici cald nici înghesuială. Dar iată, că din rama unei ferestre, o colegă voinică — urcată prin minune acolo — cu o mână întinsă și ochi rugători, cere cuvântul:

— Numai două cuvinte, vă rog...

— La rând. La rând. Inscrieți-vă la cuvânt... strigă puternic sala.

— Numai două cuvinte, să vă spun care va fi soarta decretului-lege...

— La rând, la rând... protestează colegii revoltați.

D. Istrate Micescu continuă:

— Cunosc legea, *produs al puterii legiuitoare. Cunosc și decretul ca produs al prerogativelor regale, însoțind* legea *spre puterea executivă pentru aplicarea ei. Dar nu cunosc în drept, corcitura ce se numește Decret-lege. In această clipă colega revine:*

— Numai două cuvinte...

Sala impiedicată să aplaude la timp explodează ca un cor rusesc.

— La rând. N'aveți cuvântul...

Spre satisfacția generală, după cuvântarea d-lui Micescu, d. decan Iorgu Petrovici a cerut închiderea discuției, votându-se cu unanimitate moțiunea pentru continuarea grevei până la retragerea definitivă a decretului-lege privitor la înființarea eforiilor judiciare.

Dar din galeria portretelor vii ale strămoșilor, prinși în ramele de geamuri, a dispărut figura voinicei colege care ceruse cuvântul. A lunecat încet, pe nevăzute, ca o picătură de apă pe geamul unei case mari.

G. COSTACHESCU

MIZANTROPUL

De-a Liga Națiunilor*

Privesc de un ceas, de pe geam, pe un maidan vecin, o scenă de tot hazul. O ceată de copii se joacă de-a războiul. Se așează în formațiune de marș sau de atac, se mitraliază cu degetul arătător, se ascund în tranșee închipuite, se fugăresc, se doboară.

Era cu neputință ca din atâta hărmălaie să nu iasă ceva. Și într'adevăr într'un conflict subit, unul trage o palmă altuia. Cel pălmuit vrea să sară, alții îi apucă pe amândoi de haine și-i despart, până ce unul mai mare, căruia toți îi spun Ionel, intervine:

— Nu trebue să vă bateți. Să rezolvăm conflictul pe cale pașnică. Eu sunt Liga Națiunilor. Tu ești Ungaria și tu Jugoslavia.

Liga Națiunilor se așează pe un pietroiu, iar cei doi beligeranți compar înainte-i înconjurați la spate de ceilalți copii, reprezentând diferite state ale lumii.

— Ce pretențiune ai? — întreabă grav Ionel zis și Liga Națiunilor pe Nicu zis Jugoslavia.

— Să-i întorc și eu o palmă îndărăt!

— Ce, mă? — se rățoiește Ticu zis Ungaria. Tu să-mi dai palmă mie?

— Păi tu n'ai dat? — dă replică Nicu.

— Ce să-i dea mă, ce să-i dea? — se răstesc câțiva partizani ai lui Ticu-Ungaria.

Liga Națiunilor în persoana lui Ionel, pare foarte preocupată. După o matură chibzuință se adresează lui Nicu:

— Ascultă, trebue să fii „moderat". Altfel nu putem să vă „conciliem".

Nicu e însă dârz. El nu vrea să știe nici o conciliație și susține sus și tare să i se dea voie să tragă o palmă lui Ticu, fiindcă:

— El de ce-a dat în mine?

— Nicule, îi explică Ionel-Liga Națiunilor, dacă ceri asta, atunci atingi „amorul propriu" al lui Ticu (— Sigur zice acesta).

— Și ce-mi pasă mie — ripostează Nicu — de amorul lui propriu?

— Cum ce-ți pasă? Celelalte state au să treacă de partea lui Ticu și eu îmi pierd prestigiul, fiindcă nu pot să vă 'mpac. Eu sunt de părere să-l punem pe Ticu să spună că n'a vrut să dea în tine.

La această soluție, amândoi adversarii protestează, Ticu pretinzând că a vrut să dea, iar Nicu cerând aplicarea legii talionului. De aci nouă încăerare și altă palmă „arsă" de Ticu, care e mai bătăuș, lui Nicu. Ionel se încăpățânează totuș să-i „concilieze" deși se pare că Ticu-Ungaria așteaptă sentința cu indiferență. Până târziu pe seară au continuat negociațiunile al căror rezultat trebue să fi fost destul de nesatisfăcător, deoarece Ionel-Liga Națiunilor, căuta, pe cât am mai auzit, să înduplece tot pe nefericitul Nicu.

— Nicule, noi căutăm să te „calmăm".

Nu se poate spune că copiii noștri n'au intuit mecanismul marilor instituții internaționale.

ARISTARC

* „Liga Națiunilor are misiunea de a calma.... Jugoslavia". *Ziarele.*

Parcul fermecat

Se scutură sideful lunei clare
Pe marmura statuilor uitate.
Pășesc încet perechi îngândurate,
Să nu trezească parcul din visare

Pe Venus luna tot mai tare bate.
Dintr'un frunziș Polymnia tresare
Diana râde albă, visătoare...
Fântâni suspină în singurătate.

Dorm sculptorii în liniștea țărânii,
Pe veci de veci înnamorați de linii
Și dalta lor de veacuri nu mai sună ;

Iar visul desmierdat de vraja mânii,
Statuile mai albe decât crinii,
Nemuritoare strălucesc în lună.

GRIGORE SALCEANU

Pe Dunăre — în România

Impresii de călătorie

In aceste ținuturi muntoase și păduroase, cum spune el, unde nu sunt fiare sălbatece și unde oamenii nu se pricep la pădurit există mulți șoimi, vulturi și ulii. Pe acolo s'a oprit mai mult și a putut vedea în detaliu munca femeilor la câmp și în ale gospodăriei.

Locuia în apropierea cimitirului și într'o zi a putut vedea cum o femeie tânără, o văduvă venise la un mormânt cu un braț de ramuri de brad înodat cu panglici roșii și albe pe care le puse pe un mormânt; de altfel mai toate mormintele erau astfel împodobite, până ce ploaia venea și decolora panglicile iar vântul împrăștia firele bradului. Mormântul era proaspăt. Femeia avea o față disperată, plângea, se izbea cu pumnii în piept, își rupea hainele de pe ea și cu multă grijă aranjă lângă groapă merinde pentru cel mort. După aceia se sculă și plecând, ceva mai încolo se întâlni cu o altă femeie și se puseră la taifas, lung, nesfârșit, unde râsul zdravăn își avea un loc destul de larg. Lucrul acesta îl impresionă ca un fenomen.

Pentru a pronunța cuvântul „mormânt" care-i amintea latinescul „monumentum", ca și pământ „pavimentum" a trebuit să-și muncească mult creerul, fiindu-i peste putință să-l pronunțe și priceapă.

De la Vulcănești a plecat cu dorobanțul său de gardă la Andreiașii de sus, călare, pe un drum foarte pitoresc, interesant dar accidentat, pe cărări înguste între văi adânci sau stânci colțuroase și drepte, netede ca un perete. In fund se profilau munții Rejuku, Stropuș. La capătul celor două principate drumul era pietros și râpos, iar locuitorii se ocupau cu o industrie cu mijloace primitive, făcând lighene, oale de pământ, albii, căruțe și pârghii, rudimentare ca cele de pe vremea potopului. Oficialitatea și deputații de la Andreeșii de sus, erau deja la locul stabilit și ne așteptau cu cele necesare — continuă cehul. A fost foarte impresionat de bogăția țăranilor în animale domestice. A fost găzduit de țăranul cel mai bătrân din sat într'o colibă săracă, cu o singură odaie mai mare, care trebuia să adăpostească șapte capete; el, servitorul lui, soția bătrânului, fiul lor și soția acestuia, frumoasă și sănătoasă și cu copilașul lor — era casa cea mai mizerabilă ce cunoscuse până atunci dar de asemenea și oamenii cei mai buni, mai primitori și ospitalieri și simpli în omenia lor, din câți întâlnise până atunci. Bătrânul s'a închinat, a binecuvântat și lăudat pe Dumnezeu ca un patriarh israelit din Vechiul Testament, pentru cinstea ce-i face trimițându-i un oaspe așa de mare. Femeile de asemenea ședeau tot în preajma căpitanului, care de care să-l servească mai bine, cu apă, pâne sau mămăligă. A plecat apoi la lucru, dar în locul unde voia să se așeze era o mortăciune pe care nimeni nu-o ridica—stârvul unui cal—și din care ciuguleau și se hrăneau alte animale flămânde, făcând astfel ele curățenia pe care n'o făceau oamenii. O ploaie torențială l-a trimis înapoi acasă. Seara s'au culcat cu toții în odaia aceia mare și cu toții s'au desbrăcat aproape de tot, mirându-se cum cehul și sluga sa au rămas cu cămașa pe ei. Această despoiere a lor nu era oare cel mai vădit semn al desăvârșitei lor nevinovății și curățenii? A încercat să vorbească cu ei românește și nu înceta de a admira lucrul femeilor. Când cehul a aprins chibritul pentru țigară, au rămas cu toții cu gura căscată în fața acestor bețișoare cu lumină și când li s'a spus că sunt „kybryture" nu știau, căci nu mai auziseră vorbindu-se măcar de așa ceva. Ei păstrau cu mare îngrijire tăciunii sub cenușe pentru ca să facă focul a doua zi. Desigur — spune cehul — că acest foc se perpetua la ei încă de pe vremea potopului, adică de mii de ani. Nu era oare ceva asemănător focului vestalelor? Și într'adevăr ca niște vestale erau aceste femei care păstrau focul sfânt!

Despre timp de asemenea nu aveau idei și „ceasornikul" lui i-a minunat. Ceasul lor era mămăliga, pe care o făceau și mâncau dimineața, prânz și seară. La întrebarea cât timp trebuie ca să te duci la un sat vecin sau să te urci pe un vârf de munte, răspundeau cu simplitate: „plecați de aici imediat după mămăliga de dimineață și ajungeți acolo cu mult înainte de mămăliga de prânz —sau dacă plecați de aici îndată după răsăritul soarelui ajungeți acolo puțin după mămăliga dintâi" De ceia ce se petrecea în lume, nu știau nimic, nici chiar din viața satelor vecine. Auzind tictacul ceasornicului nu se puteau convinge că nu este înăuntru nici o ființă viețuitoare. Viața acestei familii se scurgea zilnic la fel, începând cu fiertul mămăligii, care se repeta de trei ori pe zi. Se așezau apoi în jurul unei măsuțe mici, scunde, pe jos, iar tânăra rămânea în picioare și cu mânile murdare de la muncă, duceau cu mare poftă la gură codrul auriu de mămăligă. Pofta cu care mâncau ei îi deschidea și lui gustul de mâncare. Câte odată adăogau la mămăligă ouă, ceapă verde, brânză și său, apoi se culcau, fiecare pe unde apuca. Tot la Andreiașii de sus a văzut el că țăranii din partea locului, iernau într'un sat iar vara o petreceau în alt sat. Satele erau depărtate unul de altul, cam la o oră cu piciorul. Vara se duceau cu vitele în vârful munților, unde-și făceau sălașuri, Pe acolo cehul avea de lucrat partea cea mai importantă, căci munții își aveau însemnătatea lor pentru hărți. Era în luna Iulie și zilele foarte călduroase. A pornit cu o caravană întreagă, încărcat cu tot felul de lucruri, ca și cum ar fi pornit spre ținuturi necunoscute— umblând prin păduri cu iarba înaltă. In frunte mergea dorobanțul și au străbătut cu multă veselie Dialu Spoatie și Dialu Cigma apoi au coborît Pârâul Lacului prin Poiana Retura; de la satul de iarnă Tiritu la Valea Niagră și de acolo mai departe, pe un drum foarte anevoios, ceia ce-l făcea să ofteze adânc și să aștepte cu mare nerăbdare plecarea din Valahia. Au trecut pe lângă un orășel, Ferestrău sau Chierestreu și au ajuns la vârful Plaiul Bursukului, unde au rămas peste noapte. Strajnicii sau bekietașii s'au arătat foarte cumsecade și binevoitori, ajutându-le pe ploaie să-și care lucrurile și să le bage în locuința lor. Ce folos însă că înăuntru erau miliarde de ploșnițe! Bechietașii lucrau la graniță câte o săptămână și aveau liber câte 14 zile ca și pe aiurea, fiind înlocuiți cu alții. Și-au uscat vestmintele la un foc strașnic, au îmbucat ceva și s'au culcat, iar a doua zi de dimineață au pornit iar la lucru să facă măsurători pe Vervu Lakului, Vervu Soarbului, Valea Pârâului, Soarbelui, pe Dialu Sekăturei, Valia Niagră, Dialu Mueru, Dialu Lung, Poiana Salcia, Pârâul Sărata, Valea Pârâul, Verva Alunului, Verva Grubovi, Piatra Neculilor, bogată în var, precum și satele Skornis și Rymna. Când să plece de acolo, intră un popă în odăjdii și stropi toată casa cu apă sfințită. De ce, nu a aflat nici până în ziua de astăzi, mai ales era nedumerit că lăsase pe gazde plângând. El însă era fericit că pleacă spre o lume mai civilizată, mai înstărită.

Spune că ținutul acela era frumos, munții ofereau priveliști minunate, sătulețe curățele și primitoare, păduri bogate, stînci sălbatece și pășuni însorite, câmpuri roditoare și lunci îmbălsămate, văi pline de poezie și ape curgătoare prin colțuri de rai, tot, tot ce sufletul poate cere de la natură, dar o lume, care deși ospitalieră și plină de bună voie, era încă prea primitivă, prea lipsită cu totul de civilizație. Intreaga fire strălucea de bogăție, grânele erau ca de aur și roadele îmbelșugate, viile darnice. Toate grădinile ca și curțile erau împrejmuite cu garduri împotriva cânilor care s'ar fi repezit altfel ca niște fiare, căci nimeni nu se îngrijea de hrana lor.

Plecă deci ușurat de acolo și o porni pe la începutul lui August spre Dumitrești, unde a cunoscut pe zapciul, fruntașul satului, pe soția acestuia, o femeie foarte frumoasă. S'a dus și a vizitat târgul satului unde se vindeau tot felul de mărfuri simple, primitive: coase, bocanci, albii, căruțe, ceapă, usturoi, pălării, untură, brâuri de piele și mărgele de argint sau tinichea. Era Duminică și lumea era în costum de sărbătoare. Au prins apoi să joace „hora", un dans pătimaș și primitiv, sau „jokul" pe luncă, cu muzică țigănească, lăutari. A dansat și el, cehul, cu nevasta zapciului. După târg, înoptându-se, zgomotul s'a potolit și perechile de îndrăgostiți au pornit-o agale spre casele lor.

De acolo a plecat la Kiajdeni. Proprietarul acestui sat, Marghiloman, cu soția sa mai în vârstă ca el, vorbind franțuzește l-a invitat la ei, unde mai aveau și alți mosafiri din București și i-a dat un apartament întreg unde se simțea ca la el acasă. I se trimitea de trei ori pe zi de mâncare și avea la dispoziția lui cele mai îmbelșugate fructe. Acolo a lucrat de dimineață până seara. A trecut apoi la Modreni, unde era fruntaș un cârmuitor care se bucura de multe avantagii. Popii nu aveau venit fix de la sat, ci primeau dela enoriași ceiace puteau da și ei, de bună voie: roade, cereale, vite, pâne și vestminte, căci banii aproape că nu erau cunoscuți. Țăranii erau liberi să plece de la un stăpân la altul, după cinci ani, dacă nu erau mulțumiți de boer, iar boerul la fel, avea voie să-i schimbe dacă nu era mulțumit de ei. Funcționarii români mari și mici erau: konțopistul întâi, apoi epistatul, serdarul, aga, paharnicul, vornicul, vornikul mare, logofătul mare și hospodarul.

La Modreni a fost găzduit de boerul Brăileanu, un tânăr cu soția lui. A stat într'o cameră frumoasă și curată împodobită cu covoare colorate. La Valea Schiopului nefiind teren bun de lucru a plecat spre satul Buda, de unde după puțin s'a mutat la Dedulești unde noaptea dormea pe pridvor, neavând unde să se culce, dar avea de lucru pe acolo și astfel că ceru adăpost la niște călugări din preajmă; era un cartier țigănesc la marginea orășelului și locuitorii trăiau aproape ca troglodiții — goi până la vârsta de 14 ani. Vorbeau românește, grecește sau turcește. La Băbeni a avut mult de lucru. Era un sătuleț lângă Râul Râmnic, pe un deal lângă o câmpie. Zapciul l-a dus să-l adăpostească la o mânăstire, acolo a văzut cum se mulge o vacă în țara românească. De acolo trecu la Olăreni, unde era proprietar grecul Gheorghe Baldoridi; în localitatea asta a văzut pentru prima oară țigani cu urs. De aci trecu la Slobozia Koroteni, sat compus din câteva moșii locuite de boerii proprietari. Bucuria lui fu mare crezând că va găsi în sfârșit un bun adăpost, dar toată ziua nu se găsi nimeni care să-l găzduiască. Către seară abia fu poftit la unul, unde fu ospătat la masă mare și s'a distrat cu două călugărițe venite acolo pentru câteva zile. A fost o petrecere vie, făcută în bună voie, căci cele două călugărițe, scoțându-și de pe ele vestmântul negru, au înțeles să se bucure de libertate. A fost poftit de asemenea la boerul Sihleanu care avea o casă minunat aranjată, cum nu mai văzuse până atunci, prin acele locuri. Fu invitat apoi la o tânără văduvă cu fiica ei, de asemenea la o pereche de tineri moșieri, de curând luați, care l-au poftit și la culesul viilor. Acolo a avut prilejul să vadă cum se face vinul, precum și petrecerile și jocurile din partea locului. Oamenii luați cu ziua munceau cu râvnă de dimineață până seară, iar Duminica petreceau. Chemau țigani lăutari care le cântau de dor sau de joc.

Printre stejarii unei păduri bogate zări zidurile unei mânăstiri de călugărițe, dar nu o putu vizita. Plecă deci de la Slobozia la Obrejici, după ce însă făcu un chef valah la o cârciumă veche din Slobozia.

In cele din urmă sfârșind lucrul, își luă rămas bun de la dorobanț întâi, apoi dela ceilalți și plecă păstrând acestei țări o amintire fermecătoare, cu toate neajunsurile ei, dar foarte mulțumit de poporul român atât de ospitalier și inimos.

(SFARȘIT)

ELENA EFTIMIU

Vezi „Ad. Lit." No. 730. 731.

Varia

La Dames aux Camélies

Nu mai încape îndoială că ediția originală este ediția Cadot, astfel descrisă de Leopold Carteret în „Trésor du Bibliophile":

Dama cu camelii, Paris, Alexandre Cadot, 1848, 2 vol. în 8, învelite în galben.

Ediție originală.

Imp. E. Déjée.

Vol I. titlu fals, titlu și 340 pagini.

Vol. II: titlu fals, titlu și 462 pagini.

(format 227+145)

Lucrare foarte rară repusă în vânzare cu titluri și învelitoare galbenă la data de 1849.

Reimprimare, Paris, Cadot, 1851, în—12.

Exemplare din ediția specială au fost puse în vânzare în 1912 și 1923 la vânzările Montgermont și Claude Lafontaine, primul incomplect, volumul al doilea lipsă, a fost adăogat, legat din nou de Lortie, 410 franci, al doilea, de Marius Michel (2 volume legate în unul): 950 fr.

Această informație bibliografică, dacă confirmă informațiunile date de doctorul Cabanès, nu infirmă prin nimic pe cele furnizate de Dumas-fiul însuși în scrisoarea adresată lui Jules Claretie.

Cadot a scos două ediții, cu dreptul de autor, din „Dama cu camelii", și fără îndoială, numai în urma refuzului de-a scoate pe a treia, Alexandru Dumas a tratat cu Michel Lévy și i-a cedat, în schimbul unei sume derizorii, proprietatea romanului.

Păstrând sub tăcere titlul de la data de 1849 rămân desigur două ediții una în 8 și cealaltă în 12: astfel prima ediție Michel Lévy (1852), din care a figurat la vânzarea La Petit în 1917, un exemplar pe hârtie velină, purta mențiunea: „A treia ediție revăzută și corectată". (Mercure de France).

100.000 LEI

veți câștiga în baza bonului publicat în revista „RADIO" (radiofonie și știință popularizată).

40 pagini 5 lei

Seară de Dobrogea

Fratelui meu Traian

Copitele-și descalță tot tropotul în seară
Și vin, înfierbântate în fugă, către sat
Scăldate 'n huruitul căruții dobrogene
Ce sfâșie amurgul de sânge înghețat.

Și drumurile, repezi, aleargă prin hârtoape.
S'ascund prin fund de vale, s'agață pe suiș,
Sunt gata să se verse pe hopuri buclucașe
Ce ies, ca hoții 'n cale, în lung și 'n curmeziș.

Geamia părăsită și 'nalță minaretul
Să spargă umbra care coboară din senin
Și-o bufniță puhavă de ani de zile 'ntr'una
Vestește înserarea în chip de muezin.

Copitele fac horă în noaptea ce se 'ndeasă
Și 'ntreg auzul pare mânat spre vremuri vechi
Când hoardele tătare luau pământu'n suliți
Și murgii erau fulger, cu țipătu'n urechi.

O clipă totul tace: 'și-oprește răsuflarea
Și vântul ; e părere de liniște 'mprejur...
Dar hoarda iar se mișcă și tropotul svâcnește
Infurtunat, se vede, pe-o urmă de ghiaur ;

S'aprinde-un sat în zare și flacăra se uită
Spre cerul șters de stele, cu cute lungi de nori,
Se'ntunecă amurgul și tot temeiul nopții
Se zdruncină de-odată de-un șipot de fiori.

Dar frica se topește, ca farmecul; și slava
Dă cep la pacea nopții ce prinde-a curge'n val,
Căci satul care arde e luna, cât o roată,
Ce-a stat pitită 'n vale și-acuma râde 'n deal.

MIRCEA MARC.

Un poet futurist pe vremea lui Dante...

Marinetti, șeful futuriștilor italieni cași al celor din toată lumea, a avut anul trecut o surpriză cam.... dezagreabilă. De unde, până mai eri, se socotea, în mod unanim, că el este „inventatorul" acestui gen de artă, iată că s'a descoperit acum că, și acum nu mai puțin de șase veacuri, exista o poezie futuristă, iar inventatorul său veritabil trăia sub domnia religioasă a severului papă Bonifaciu VIII. Ba mai mult: era chiar prieten cu Dante!

Amicul lui Dante, din anul de grație 1300, se numea Manoello Giudeo. Și cu toate că, până acum un an, nimeni nu-i pronunța numele, nici măcar în Italia, e sigur că Giudeo era celebru la începutul veacului XIV, după cum reese dintr'un sonet al lui Gino de Pistoia. Dar a fost uitat... Soarta atâtor oameni, cari, în timpul vieții lor, se bucurau de o celebritate extraordinară.

Descoperitorul de acum al lui Manoello Giudeo este d. Luigi Valli, unul dintre cei mai asidui cercetători ai operei lui Dante. In râvna sa neobosită și răbdătoare de a găsi, prin biblioteci, tot ce se referă la marele poet, d. Valli a dat, într'o bibliotecă particulară, peste un „Codex" din secolul XV-lea, legat în piele, plin de miniaturi prețioase. „Codex"-ul acesta nu e altceva decât o antologie a poeților italieni din secolul al treisprezecelea, însă nu o antologie „bisericuță" literară, cu poeți aleși dintr'o anumită categorie de inspirație, ci o culegere obiectivă de versuri din toți poeții timpului, indiferent de culoare și temperament.

Antologia cuprinde pe toți poeții iluștri din vremea lui Dante, începând cu însuși autorul „Divinei Comedii" și cu rivalul său Gino di Pistoia. Iar alături de ei figurează futuristul Manoello Giudeo, îndrăznețul precursor al lui Marinetti, al lui Guillamme Apollinaire, Jean Cocteau și al tuturor „dada"-iștilor din zilele noastre.

Poemul publicat în Codex seamănă aidoma, prin abuzul său de aliterațiuni, de onomatopee și cuvinte svârlite la voia întâmplării, cu lucrările cele mai ultramoderniste ale poeților mai sus numiți.

Iată, de pildă, un model de poezie „instrumentistă", pe care-l vor înțelege și aceia cari nu cunosc nici un cuvânt din limba lui Dante. Este vorba de curtea palatului Grande della Scala, în care se refugiase Dante. Spre a reda ecoul sonor al sgomotelor făcute de oamenii veniți în curtea aceasta din toate părțile lumii, Manoello Giudeo scrie:

Fauno un trombombe,
Che parche rimbombe
A guizadi trombe...

Iar în toată zarva aceasta se aud sgomote de flaut și ropot de tobe, pe cari poetul le descrie astfel:

Stututu, fiu, fiu,
Stututu, fiu, fiu,
Tamburar,
Zubbolar!

Trec apoi soldați germani, purtând în picioare cisme cu pinteni. Poetul le imită marșul:

Giach! Giach! Giach!
Giach! Giach! Giach!
Che fan quei pedach!

Iar flamurile fâlfâie și se sbat în vânt:

Duf! Duf! Duf!
Duf! Duf! Duf!
Bandiere sventare!

DANTE

In intervalul acesta, femeile sporovăiesc, trăncănesc, țipă; iată ce aude poetul din vorbitul lor:

Bisbisdis! Bisbisdis!
Bisbisdis! Bisbisdis!

A! Ce frumoasă limbă internațională! Suntem siguri că toți cititorii noștri o vor înțelege.

Iată, acum, apropierea muzicanților cu tamburina:

Fatim! Fatim! Fatim!
Fatim! Fatim! Fatim!

Și aceea a suflătorilor de trompete:

Bobobo! Bobobo! Bottombo!
Bobobo! Bottombo! Bobobootombo

Și însfârșit, mulțimea guralivă care admiră cât o ține gura:

Dududu, dududu, dududu,
Dududu, dududu, dududu.

Dar poetul acesta futurist din veacul al XIV-lea, nu se mulțumește să redea doar svonul unei mulțimi; el știe să imite și glasul animalelor, într'o limbă care amintește pe Francis Jammes și pe Giovanni Pascali:

Auziți păsărelele ciripind:

Gegegi! Gegegi! Gegegi!
Gegegi! Gegegi! Gegegi!

E atât de frumos, încât mulțimea râde cu hohote, iar poetul constată și ei acest lucru:

Heee! Heee! Heee!

Să ne oprim aici cu citațiile noastre. Ele sunt suficiente, dealtminteri, pentru a dovedi că poetul acesta, dela sfârșitul veacului XIII-lea, era negreșit, în estetică și poezie, mai înaintat decât înapoiatul (sic!) său contimporan, Dante Alighieri. Și, cu toate acestea, au fost prieteni. Atât de strâns legați încât, la moartea lui Dante, Manoello Giudeo renunță, pentru câtva timp, la năzbâtiile sale futuriste. Mai mult: el scrie un sonet obișnuit, ca toată lumea, în care a cântat gloria bietului Alighieri, spunând despre sine însuși că nu-i decât... un epigon umil.

...Asemenea compromisuri reușesc să te desguste, definitiv, de ambiția de a mai fi novator!

JEAN CARRERE

Un debut

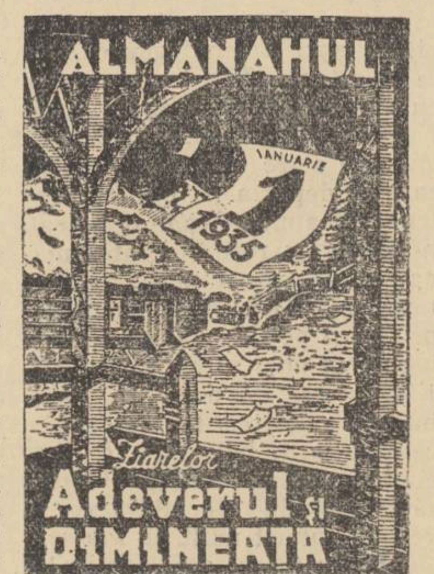
La Salonul Oficial de desen și gravură au fost remarcate, prin calități din cele mai promițătoare, cinci desenuri colorate și un portret în creion negru semnate Pepi Tremel.

Sunt lucrările unei tinere debutante care dovedesc, în ciuda unei technici încă nesigure, nu numai o viziune clară cu interesante posibilități de sintetizare dar și o emotivitate care îi îngădue o mare bogăție de nuanțe în redarea de expresii și atitudini.

Din acest punct de vedere Capul de Fetiță *expus în sala cea mare din dreapta este o realizare cu totul meritorie. Deasemenea nu putem avea decât cuvinte de laudă pentru peisagiul din St. Paul (Alpes Maritimes), în care tânăra artistă a redat admirabil atmosfera și lumina, mai ales lumina priveliștilor provensale.*

Portretul Mamei Mari *este interesant mai ales ca tratare. Vederea din* Calea Victoriei *este plină de mișcare și culoare. Un debut interesant.*

O lectură captivantă și instructivă!

400 pagini, cu sute de clișee fotografice și ilustrațiuni pe hârtie cromo. 40 lei.

NUVELA

Katherine Mansfield

Viața lui Ma* Parker

Când domnul literat deschise ușa în dimineața aceia, bătrânei Ma Parker care-i curăța apartamentul în fiecare Marți, o'ntrebă de nepoțel. Ma Parker se opri pe covor, în hallul întunecos și, înainte de a răspunde, întinse mâna ca să ajute stăpânului să 'nchidă ușa.

— L-am îngropat eri, conașule, — zise ea liniștit.

— Vai de mine? Imi pare rău, spuse literatul cu un aer contrariat.

Iși lua tocmai gustarea.

Purta un halat soios și'n mână ținea o gazetă mototolită. Nu se simțea însă, la largul său. Să se întoarcă'n căldura odăii nu-i venea, fără să-i fi spus ceva, măcar o vorbă. Atunci, pentrucă oamenii aceștia pun atâta preț pe'nmormântări, zise cu bună voință:

— Sper că înmormântarea a mers bine!?

— Poftim, conașule?, — îngână bătrâna.

Biata băbușcă! Părea într'adevăr zdrobită.

— Sper că înmormântarea a fost reușită, — zise el.

Ma Parker nu mai răspunse. Lăsă capul în jos, și porni șontâc-șontâc spre bucătărie, strângând cu putere coșnița veche, în care avea uneltele de curățat, un șorț și o perche de ghete de pâslă. Domnul literat ridică sprâncenele și se întoarse la gustarea lui.

— E prăpădită, săraca!, — spuse el tare, servindu-se cu marmeladă.

Ma Parker își scoase cele două ace lungi din pălăriuță, și o atârnă după ușă. Iși descheiă jacheta învechită și-o agăță și pe ea alături. Iși legă șorțul și se așeză jos să-și scoată ghetele. Scosul și pusul ghetelor erau un chin pentru dânsa, dar un chin pe care-l răbda de ani de zile. Se obișnuise într'atâta cu această suferință, încât fața îi era trasă și strâmbă, pregătită pentru mușcătura durerii, înainte chiar de a-și desface șireturile. Isprăvind, se lăsă pe spate cu un suspin și-și frecă ușor genunchii...

— Bunicuță! Bunicuță!

Nepoțelul, încălțat cu ghete cu nasturi, stătea'n poala ei. Sosise de la joc, de pe stradă.

— Ia te uită în ce hal ai adus fusta bunicuței, băiat rău ce ești!

Dar el îi puse brațele în jurul gâtului, frecându-și obrajii de de ai ei:

— Bunicuță, dă-mi un ban!, — se alintă el.

— Hai, pleacă de-aici. Bunicuța n'are bani!

— Ba ai!

— Ba n'am!

— Ba ai, dă-mi!

Iși căută punga de piele veche, neagră, turtită:

— Bine, dar tu ce-ai să-i dai bunicuței?

Pripse a râde mărunt și sfios, lipindu-se mai tare de dânsa. Ii simți genele tremurându-i pe obraz.

— N'am nimic, — șopti el...

Bătrâna sări'n sus, apucă oala de fer de pe mașina de gaz și o duse la canal. Sgomotul ca de tobă al apei, țâșnind din robinet, păru să-i curme necazul. Umplu găleata și ligheanul.

Ar trebui o carte'ntreagă, pentru a descrie halul în care se găsea bucătăria. In cursul săptămânii, domnul literat „făcea" totul singur. Asta'nsemnează, că turna foile de ceai într'un vas de marmeladă pus anume deoparte, și dacă nu mai avea furculițe curate, ștergea două sau trei pe prosop. De altfel, cum își lămurea prietenii, „sistemul" lui era foarte simplu și nu putea să înțeleagă de ce face lumea atâta caz de greutățile gospodăriei.

— N'ai decât să murdărești tot ce-i împrejur, chemi o babă odată pe săptămână să-ți curețe, și ai scăpat de grijă.

Rezultatul era că odaia semăna cu o imensă ladă de gunoi. Pe jos — numai coji de pâne. plicuri, mucuri de țigări. Ma Parker însă nu-i purta sâmbetele. Ii era milă de sărmanul *conașu'*, care n'avea pe nimeni să-l îngrijească. Prin ferestruica înegrită se zărea o întindere nemărginită de cer trist; iar când era vreme de ploae, se vedeau nori bătrâni, destrămați pe margini, cu găuri într'înșii sau cu pete închise de culoarea ceaiului.

In timp ce se'ncălzea apa, Ma Parker începu să curețe dușumeaua, gândind la viața ei amărâtă.

Și vecinii o spuneau. Deseori, șontăcăind încetinel către casă, cu coșnița în mână îi auzea vorbind între dânșii:

— Amărâtă viață a mai avut și Ma Parker!

Și era așa de adevărat, că n'avea cu ce se mândri. Viață amărâtă!...

La 16 ani, plecase din Stratford și venise la Londra ca ajutoare la bucătărie. Da, se născuse la Straford-on-Avon. Shaespeare, domnul meu? Ași! lumea o tot întreba de el. Dar n'auzise niciodată de numele lui până nu-i văzuse piesele la teatru.

Nimic nu-i rămăsese din Stratford, decât amănuntul că, „stând la gura focului seara, puteai să vezi stelele prin gaura hornului" și: Mama atârna o bucată de șuncă de tavan".

Mai era ceva: un tufiș, la ușa din față; mirosea totdeauna atât de frumos! Amintirea tufișului însă era foarte ștearsă. I-a venit în minte numai odată sau de două ori, la spital, când a fost bolnavă.

Groaznic a fost — primul ei serviciu. N'avea voe să iasă nicăeri. Nu se urca sus, decât pentru rugăciuni, — seara și dimineața. Aveau o pimniță frumoasă. Și bucătăreasa era o femee haină: îi smulgea scrisorile sosite de-acasă, înainte de a le fi putut citi, și le zvârlea în foc pentrucă, din cauza lor, rămânea dusă pe gânduri.

...Și gândacii! Ați crede lucru ăsta!, — până nu venise la Londra, nu văzuse un gândac negru. La asta îi venea totdeauna să râdă! Să nu fi văzut un gândac negru, era ca și cum ai spune că nu ți-ai văzut propriile-ți picioare.

Când a terminat cu familia aceia a intrat ca „ajutoare" în casa unui doctor și, după doi ani de trudă zilnică, s'a măritat cu un brutar.

— Un brutar, Madam Parker!?, — ar spune domnul literat.

Cel puțin odată își lăsa la o parte hârțoagele, trăgând cu urechea la acest produs numit viața.

— Trebue să fie destul de plăcut să fii măritată cu un brutar!

Madam Parker nu prea o credea.

— Un meșteșug atât de curat, — spunea domnul.

Madam Parker nu părea convinsă.

— Și nu-ți plăcea să servești clienților pâne caldă?

— Dè, conașule, zicea madam Parker. N'am fost multă vreme'n prăvălie. Am avut 13 copii și dintre ei am îngropat șapte.

Domnul înfiorându-se, își reluă lucrul.

Da, șapte s'au dus, și pe când erau cei șase încă mititei, bărbatul i s'a îmbolnăvit de oftică. Făina îi intrase în plămâni, — i-a spus-o doctorul atunci...

Bolnavul ședea în pat, cu cămașa ridicată peste cap, iar degetul doctorului îi însemna un rotocol pe spate:

— Acum, madam Parker, dacă ar fi să-l tăiem „*aici*", — zicea doctorul, — i-am găsi plămânii înecați în praf de făină.

— Respiră, dragă băiete!

Și madam Parker nu s'a putut dumeri niciodată dacă i s'a părut că vede sau dacă a văzut într'adevăr un nor de praf alb eșind din gura sărmanului și scumpului ei soț...

Cât a luptat ca să-i crească pe cei rămași și să-și ție și ea zilele! A fost îngrozitor! Când erau destul de mari ca să meargă la școală, a venit sora bărbatului ei să stea cu dânșii, să-i mai ajute, și nu stătuse mai mult de două luni, când a alunecat pe scări și s'a prăpădit. Incă cinci ani a mai avut Ma Parker grija unui prunc, — și ce mai țipete trăgea! După asta și-a făcut de cap tânăra Maudie, luând și pe soră-sa Alice cu dânsa. Cei doi băeți au emigrat, și tânărul Jim a plecat cu armata în India. Ethel, cea mai mică, s'a măritat cu un pierde-vară de chelner, care a murit de ulcer, când s'a născut micul Lennie.

— Și-acum micul Lennie, nepoțelul meu....

■

Teancul de cești murdare și de farfurii e spălat și șters. Cuțitele negre-tăciune sunt curățate cu o bucată de cartof și lustruite cu una de plută. Masa e frecată cu peria. La fel bufetul și piatra de la canal în care înnotau cozi de sardele...

N'a fost nici odată un copil prea sănătos.

Era unul dintre băețașii aceia frumoși, pe care toți îi iau drept fete: bucle blonde, argintii; ochi albaștri, și un pistrui mititel ca o mărgea pe nară. Dar necazul pe care l-au avut să-l crească ea și Ethel! Rețetele medicale din jurnal pe care le-au încercat! In fiecare Duminică dimineața Ethel le citea tare, în timp ce Ma Parker își vedea de spălat.

„Stimate Domnule, — numai un cuvânt: micul meu Myrtil era condamnat... După 4 sticle... a câștigat 4 kilograme în 9 săptămâni, *și tot se mai îngrașe*".

■

Și atunci, ouarul cu cerneală eșea la iveală din bufet, scrisoarea era gata și'n dimineața următoare, în drum spre serviciu, Ma trimitea un mandat. Dar era fără de folos: nimic nu-i priia micului Lennie...

Nici plimbarea la cimitir nu i-a îmbujorat niciodată obrajii; nici măcar o hurducăială bună cu autobuzul nu i-a mărit pofta de mâncare.

Da, a fost odorul bunicuței dintru'ntâi...

— Al cui ești tu?, întreba bătrâna Ma Parker, ducându-se direct de la mașina de bucate la fereastra înegrită.

Și un glas micuț ,cald, atât de aproape în cât îi tăia răsuflarea, parc'ar fi fost în pieptul ei, subt inimă, — izbucnea'n râs, și zicea:

— Sunt băiatul bunicuței!

Se auzi sgomot de pași și domnul literat apăru gătit de plecare:

— Plec, madam Parker.

— Prea bine, conașule.

— O să găsești doi poli în tava călimării.

— Mulțumesc, conașule.

— A, tocmai vream să-ți spun, Madam Parker, adăogă îndată domnul literat, — ai aruncat cumva data trecută niște cacao?

— Nu, conașule!

—*Foarte* ciudat. Ași fi putut să jur că am lăsat în cutie o linguriță de cacao.

Se întrerupse. Apoi zise blând și hotărît:

— O să-mi spui totdeauna când arunci câte ceva, nu-i așa Madam Parker?

Și plecă foarte mulțumit de sine și perfect convins de a fi arătat că subt aparența-i neglijentă, era grijuliu ca o femee.

Ușa se închise. Ma Parker duse măturile și cârpele în odaia de culcare. Dar când începu să facă patul, bătând pernele, întinzând și potrivind cearceaful, nu mai putu să'ndure: ce suferă atâta micul Lennie? Nu poate să înțeleagă De ce-i e dat unui înger de copil să lupte atâta pentru suflarea lui? Nu era nici o noimă să fie chinuit în halul ăsta.

■

...Din fărâma de piept a lui Lennie eșea un sunet de parcă fierbea ceva. Era acolo o povară grea, ceva ce clocotea înăuntru și de care nu putea să scape. Când tușea, sudoarea-i eșea broboane pe frunte, ochii i se holbau, mânile îi tremurau... Dar, mai groaznic decât toate, era tusea. Lâncezea pe perne, tăcut, fără să răspundă și părea că n'aude nimic.

Avea doar aerul jignit.

— Nu-i vina bietei tale bunicuțe, dragul mamii, — zicea Ma Parker, netezindu-i părul umed după urechiuțele'nroșite.

Dar Lennie întorcea capul și se ferea într'o parte. Avea aerul grozav de supărat. Lăsa capul în jos și se uita la ea pieziș, cași cum nu s'ar fi așteptat la așa ceva din partea bunicuței lui.

■

In sfârșit,... Ma Parker întinse macatul peste pat. Ii era peste putință să se mai gândească la asta. A avut prea multe de 'ndurat în viață. A răbdat până acum, și-a păstrat cumpătul și niciodată n'a văzut-o nimeni plângând. Nici o singură ființă. Nici măcar copiii ei n'au văzut-o vreodată copleșită de durere. A ținut totdeauna capul sus. Dar acum! Fără Lennie, ce mai are? Nimic. El era tot ce-i dăruise viața, și iată, că i l-a răpit și pe el.

— De ce-a trebuit să mi se întâmple toate astea, mie? — se miră ea. — Ce am făcut?

Pe când rostea aceste cuvinte, îi alunecă deodată peria jos. Se pomeni 'n bucătărie. Necazul îi era atât de mare că-și prinse pălăria pe cap, își puse jacheta, ieșind din casă aiurită, ca 'ntr'un vis. Nu știa ce face. Era ca o ființă atât de îngrozită de ce a pățit, încât ar fi plecat oriunde, casicum, pe când, ar fi putut scăpa...

Era frig pe stradă. Bătea un vânt rece ca ghiața. Lumea fugea grăbită; bărbații umblau forfota; femeile pășeau ca pisicile. Și nimeni nu știa, — nimeni n'o băga în seamă. Dacă și-ar da drumul durerii, dacă în sfârșit, după atâția ani, ar plânge?

Ar avea impresia că sare micul Lennie în brațele bunicuței. Ah, da, uite ce-ar vrea. Bunicuța ar vrea să plângă. Măcar să poată plânge acuma mai mult, să plângă pentru toate necazurile, începând cu primul serviciu, cu bucătăreasa haină, pe urmă la doctor, cei șapte copilași, moartea lui bărbat'su, copiii care au părăsit-o, și toți anii de mizerie până la Lennie. Dar, ca să poată boci cum se cade, îi trebue vreme, vreme 'ndelungată. Oricum, a sosit ceasul. Trebue s'o facă. Nu mai poate s'amâne; nu mai poate să aștepte... Unde să se ducă?

■

„Dacă-i vorba de viață amărâtă, amărâtă a avut-o Ma Parker".

Da, amărâtă a fost într'adevăr! Incepu să-i tremure bărbia; nu mai era timp de pierdut. Dar unde? unde?

■

Acasă nu se putea duce. Ethel era acolo. Ar înspăimânta-o de moarte. Nici undeva, pe o bancă nu se putea; ar veni lumea să-i pue întrebări. Nici să se 'ntoarcă în apartamentul domnului; n'avea nici un drept să plângă în casă străină. Dacă s'ar așeza pe vreo scară, i-ar spune sergentul ceva.

O, nu există oare nici un locșor undeva, unde să se poată ascunde cu ea însăși, ori cât ar fi vrut, fără să supere pe nimeni și nimeni să n'o turbure?

Nu există nicăeri în lumea 'ntreagă un loc unde să-și plângă amarul?

Ma Parker se opri, uitându-se în toate părțile. Vântul tăios îi suflă șorțul ca un balon. Incepu să plouă. N'avea unde!..

Trad. din englezește de
LUCIA DEMETRIADE BALACESCU

* „Ma" e prescurtarea familiară a cuvântului „mamă" în englezește. De fapt ar trebui spus muma sau mama Parker, totuși în românește n'are sens, așa că am preferat să lăsăm cuvântul englezesc. (**Nota traductorului**).

Din literatura chineză

Cugetare

Mi-e silă de bietele cuvinte, care nu-s în stare să ne cuprindă gândul.

Astăzi, privirile noastre s'au întâlnit; în ele, fiecare ne oglindim sufletul.

O noapte la mânăstirea Tin-cio

Pinii și chiparoșii ascund gâtul muntelui, dar la Apus am descoperit o strâmtă potecă; cerul se deschide, un pisc se ivește, și ca și cum ar fi zidită în vid, o mânăstire îmi apare înaintea ochilor.

Clădirea pare așezată pe-o terasă de nori; își înalță pavilioanele în văzduh, în mijlocul stâncilor prăpăstioase. Noaptea coboară; maimuțele și păsărelele au tăcut. Sunetul clopotelor și cântecul preoților își iau sborul dincolo de nori.

Contemplă vârfurile albastre și luna care se oglindește în apele lacului; ascult murmurul isvoarelor, și vântul care scutură frunzele pe malurile torentului. Sufletu-mi plutește dincolo de cele pământești, într'o lume de basm.

Apusul mă surprinde astfel; în curând priveliștea se schimbă. Dinspre Răsărit, întunericul se risipește pe coastele stâncilor gigantice; fața apelor strălucește cu reflexe argintii, vestind aurora, iar razele murinde ale lunei încetul cu încetul își pierd strălucirea.

Urmele nemuritorului Ko-sin trăesc încă, iar amintirea lui Yu-si e veșnic venerată. Tradiția ne spune că amândoi au iubit singurătatea. Sufletu-mi nu va putea oare, într'o clipă de extaz, să se 'ntâlnească cu spiritele lor sublime?!*

Rupând o ramură de salcie

Mi-e sufletul atât de 'ntunecat!

Cât aș vrea să fiu cravașa prietenului meu! Aș fi veșnic cu dânsul și la ducere și la întoarcere: Strânsă sub brațul lui sau odihnindu-mă pe genunchii lui.

* Doi înțelepți, care — trăind în singurătatea munților — au devenit nemuritori prin curățenia vieții lor.

Culegând lotuși

Culegând lotuși, nu cânta Cântecul florilor de lotus, *și mai ales, nu sta de vorbă cu tovarășele, căci pe țărmul râului întârzie admiratori, care contemplă în acelaș timp florile și pe culegătoare.*

Ascuns în tufele de flori, nu le poți simți aroma, dar când te depărtezi, îmbătătorul lor parfum te urmărește.

Astfel am descoperit arta să-mi seduc iubitul: — îi dau voe să mă privească (din depărtare) dar nu să se-apropie de mine.

Traducere de,
AL. T. STAMATIAD

Cetatea Albă

... Aici treceau pe vremuri, oștirile 'n paradă
Și Genovezi cu marfă, mai ancorau în port;
Acum, auzi rusește vorbindu-se pe stradă
Și tîrgul pare mort

Peste liman odată, veneau în stol Tătarii
Și'n trap de cai sălbateci, Cazacii depe Don
Jucîndu-și lin în praful din uliți, armăsarii
In cântec monoton.

Pornea câte-o stafetă pe poarta din cetate...
Și 'n vremuri de restriște se ascundea norod
Și auzeai la poartă, că 'n miez de noapte, bat
Și Ștefan Voevod.

Acum cetatea-i moartă... doar zidurile sure
Păstrează amintirea sub lespezile-i mari,
Cât vezi în jur cu ochii, nici urmă de pădure,
Nici țipet de Tătari.

Cu pas greoi trec drumul în scârțâit de care
Moșnegi cu plete albe, visând la bietul Țar;
De-ai noștri sunt și totuși, trecutu'ntreg le pare
Banal și legendar.

Și nu știu nici pescarii care vorbesc rusește
Că 'n pietrele cetății ce toate au rămas,
Cu-alaiul de-altădată, trecutu'ntreg trăește
La fiecare pas.

A. C.

Cetatea Albă, 1934.

Maxime

Legile penale ale unui popor, fără educație morală, sunt ca gloanțele trase într'o oaste neinstruită și nearmată.

Societatea și singurătatea sunt două prietene care se caută una pe alta.

Idealurile mari se pedepsesc cu răstignirea.

Criticul e un om necinstit. El vrea ca cu darul altora să-și facă gusturile lui.

Opera de inspirație se naște cași copilul: involuntar. Criticul și ofițerul stării civile nu pot decât să constate existența noului născut.

E mare nenorocire că există numai atâta adevăr cât poate fi probat.

Moda feminină e o gâlceavă interminabilă în jurul sexului lor, căreia i-au pus capăt nudistele.

OMUL ALBASTRU

O COMOARĂ IN CASA DV.
ALMANACHUL
ziarelor „ADEVERUL" și „DIMINEAȚA" PE 1935
o lectură captivantă și interesantă
400 pagini 40 lei

Pagina Cronicilor

Cronica Sportivă

Jocul pe ghiață, chiar când e săvârșit in viteză mare și când oamenii se mai ciocnesc între ei, păstrează mult încă din grația ușoară și aeriană a patinajului. Efortul muscular e răsplătit de o lungă lunecare și toate mișcările capătă o amplitudine neobișnuită care lasă impresia unui lucru izbutit fără sforțare aparentă. Contrastul între mișcarea înceată a corpului, a brațelor și acea rapidă a deplasării pe ghiață amintește grația și armonia exercițiilor atletice, când sânt privite „au ralenti".

Toate acestea se desfășoară liber în toată eleganța sportului la individul izolat și în libertate pe o întindere destul de mare de ghiață. Când însă îngrădiți într'un dreptunghiu destul de mic, vre-o 12 jucători evoluează rapid, efectul e cu totul altul și nu departe de acel al unui aquarium prea mic pentru numărul peștilor, cuprinși parcă subit de panică.

E miraculoasă dexteritatea cu care lunecă în curbe lungi, privind terenul de-a'curmezișul, perspectiva deformează traiectoriile acestor bolizi care se încrucișează imateriali parcă. S'ar spune niște umbre. Obișnuit mișcarea repede e asociată de zgomot. Aici însă viteza nu e însoțită decât de foșnetul aproape mătăsos al patinelor care taie ghiața.

Seria matchurilor de hockey a fost inaugurată și, în ce ne privește, nu tocmai strălucit. Este drept că echipa poloneză care ne-a vizitat este dintre cele mai tari și că jucătorii noștri nu erau încă antrenați. Dar chiar de ar fi fost, rezultatul credem că nu s'ar fi schimbat simțitor.

Primul match a avut loc între echipa domnișorilor dela Telefoane (se spune curent: „domnișoara dela Poștă"; de ce nu „domnișorul dela Telefoane"?) și acea a clubului polonez Czarni din Lwow.

Poate că iarna mai timpurie în Polonia a îngăduit oaspeților să se prezinte bine antrenați, cu o mai bună stăpânire a gheței și cu un joc de echipă mult mai studiat și mai legat. Fapt este că Telefon clubul a fost învins cu 2—1, dar dacă domnișorii au pierdut, apoi Tennis-Clubul „a mâncat bătaie", aproape în înțelesul strict al cuvântului și lucrul nu e tocmai spre cinstea oaspeților care au impus un joc de o brutalitate prea puțin sportivă și de loc elegantă. „Crossele" au făcut „double emploi"; în traducere românească s'ar numi cârje; și după felul cum au fost mânuite, puteau fi utilizate în accepția lor obișnuită, de jucătorii care trebuiau să părăsească terenul.

Pentru acei care rămâneau pe ghiață se putea adopta cuvântul popular: bâtă; căci au fost întrebuințate ca atare cu multă vrednicie și eficacitate. Distinsele „crosse" erau nu arare ori vulgare ciomege în mânile Polonezilor, care loveau cu calculată inadvertență, oase și cartilagii adverse; acel nazal, aparținând d-lui Constantin Cantacuzino a avut de suferit cel dintâi. Nu știm dacă în limba polonă se spune „a-ți lua nasul la purtare", dar faptul că invalidarea nasului celui mai bun jucător al nostru s'a produs curând după ce popularul „Bâzu" a marcat primul punct, ne înclină a crede că expresiunea există. Cu toate că era departe de a fi „în formă" Cantacuzino — tumultuos și veloce — a deschis scorul și a înscris primul și ultimul punct pentru Tennis-Club; căci curând Kaspraack și Czyzewsky au început să practice, ceiace consonanța numelor lor sugereaza parcă: bătaia cu ciomagul. Gingașul „fair plav", de a cărui soartă ne îngrijeam săptămâna trecută a fost pur și simplu exclus dela acest match, cu toate sforțările meritorii și strict imparțiale ale d-lor arbitri.

Singurul jucător echipat adequat pentru jocul acesta, deloc potrivit așa cum a fost practicat, pentru a fi prilej de întrecere amicală și sportivă, era portarul: blindat, chiurasat și prevăzut cu tot felul de amortizoare care-i dădeau aspectul mare și moale al unui cozonac, încoronat cu o cușcă în care se mișca limitat capul prizonier, portarul se integrează acestui decor de viață submarin, în ipostaza de scafandru. Greoi și aproape imobil față de evoluțiile rapide, grațioase și capricioase ale jucătorilor liberi, sarcina scafandrului-portar e anevoioasă. El trebue să fie posesorul unor reflexe de excepțională calitate, căci i se expediază, și el trebue să respingă, adevărate proectile. Pe ghiață sau în zbor, „puk-ul" e de multe ori mai „repede ca gândul" portarului; acel al Tennis Clubului, Rațiu, a salvat multe goaluri sigure și a ridicat insuccesul echipei lui dela „dezastros" la „onorabil". Dar e sigur că jucătorii noștri trebue să se supună unui antrenament sistematic și intensiv pentru a apăra cu demnitate și eficacitate culorile românești în numeroasele matchuri care se anunță.

La ordinea zilei e selecționarea echipei de foot-ball care ne va reprezenta la Balcaniada din Atena. Jocul acesta care a intrat așa de bine în obiceiurile noastre, se bucură de un cald interes din partea publicului mare, interes care depășește performanța sportivă. Căci problema selecționării e pusă, cum se spune, pe „planul național". Technica selecționării chiar a suferit unele modificări „pe ici, pe colo", dar în ciuda aparențelor, ne-esențiale; căci avem acum un selecționeur unic, dar decizia ultimă e a Biroului Federal; altă dată alegerea o făcea o comisiune, dar aceasta își însușea sugestiile unuia dintre membri, probabil a celui mai competent: „plus ça change..."

Un prea frumos exemplu de imparțialitate și de obiectivitate dusă la absolut e acel al „Comisiunii de selecționare" a echipei naționale de Rugby. Iată cum a procedat această comisiune: a organizat un match de selecțiune între „România" și „Stadiul Român" și apoi pentru a se sustrage oricărei influențe și a se menține pură de orice impresie, nu a asistat la joc. Fără îndoială e un exemplu de dezinteresare, dar nu în accepția frumoasă a cuvântului.

Jucătorii însă rămân ceeace sânt și fac și ei ce pot. Să le dorim încredere în izbândă și mai ales puțin noroc.

GRIMAN

Un răspuns

Primim din partea d-lui Ion Sân Giorgiu, următoarea scrisoare:

DOMNULE DIRECTOR,

„Adevĕrul Literar" din 9 Decembrie a. c., reproduce o parte din aprecierile cu care d-l I. E. Torouțiu a întâmpinat studiul meu *Mihail Eminescu și spiritul german*, publicat în „Revista Fundațiilor Regale" No. 10 Anul I. Fiindcă redactorul anonim al notiței apărute în „Adevĕrul Literar" e și el de părerea d-lui Torouțiu că sânt un „compilator" care „a uitat să amintească isvoarele de informație ale studiului său", dați-mi voie să ofer cetitorilor d-voastră aceste lămuriri.

In studiul meu despre Eminescu am utilizat, printre altele, și două scrisori ale lui Eminescu pe care d-l Torouțiu le-a copiat de la Academia Română și le-a tipărit în culegerile sale de „Studii și documente".

Paragrafele din lucrarea mea privitoare la aceste două scrisori au fost introduse abia la corectura în șpalt, iar o regretabilă greșală de paginație a făcut ca numele editorului să nu fie indicat în notă. Și cum revista în care a apărut studiul meu nu obicinuește să publice rectificări d-l I. E. Torouțiu, zelosul procurator al lui Mihail Eminescu, a tăbărât împotriva mea, aruncându-mi calificativele cele mai grave.

Acestea sunt faptele, care au făcut și pe redactorul d-voastră să numească, de acord cu d. I. E. Torouțiu, lucrarea mea o compilație necinstită.

Dar să presupunem că intenționat, nu dintr'o greșală de tipar, eu n'ași fi citat cartea, revista sau ziarul unde ași fi găsit scrisorile lui Eminescu. Ar fi oare aceasta într'adevăr un păcat atât de grosolan?

Ar fi fost grav dacă ași fi citat pe d. Torouțiu de pildă, în locul lui Eminescu, sau viceversa. Dar în textul meu Eminescu nu sufere în această privință nici o nedreptate. Numai editorul a rămas printr'un accident grafic pe dinafară.

Se știe însă că în lucrările de sinteză nu se obicinuește să se citeze la fiecare pas ediția operelor și scrisorilor aparținând poetului interpretat. Ar însemna atunci ca o lucrare de zece pagini să ia proporții uriașe și să devie o pacoste pentru editor și cetitor. De altfel chiar d-l Torouțiu e uneori de acord cu acest punct de vedere, căci în operele sale istorico-literare procedează fără sfială la fel.

Intr'adevăr severul meu critic citează în studiul său „Hermann și Dorothea" (București, 1931) scrisori de ale lui Schiller și Goethe, fără să numească ediția de care s'a folosit. (vezi pag. 14). Tot d-l Torouțiu citează mărturisiri de-ale lui Goethe fără să indice isvorul de unde le-a cules. (vezi pag 52 și urm.).

Ce-ar zice oare d-l Torouțiu dacă vre-unul din editorii folosiți dar necitați de d-sa l'ar învinui de indelicatețe literară, așa cum a făcut d-sa cu mine, secondat fiind și de redactorul „Adevărului literar?"

Rugându-vă să dați publicității aceste rânduri, rămân al dvs., cu deosebită stimă,

ION SÂN-GIORGIU

Cinematograful

Mascarada

Se reprezintă de vre-o două săptămani în șir, un foarte bun film german. Asta nu se mai întâmplase de mult. Nu știu pentruce, dar producția nemțească se prostise în ultima vreme. Cred că nu din pricina lui Hitler. E drept că acesta persecută pe evrei; e drept că majoritatea actorilor de cinema sunt evrei; dar nu vedem întrucât actorii germani șomează sub noul regim. Willy Forst, de pildă, este mai activ ca oricând; tot așa și, vai, Hans Albers. Iar operetele și comediile muzicale se țin lanț. Cu siguranță că nu Hitler e de vină de slăbiciunea recentă a filmului german. Motivul e altul: Nemții au putut da cinematograf bun numai atunci când și în măsura în care s'au pus cuminte la școala americanilor. Așa au făcut și odinioară și au dat „M", „Ingerul albastru" și altele. Desigur că actori ca Veidt, Jannings, Kraus au introdus și note personale, personale și „ne-americane". Dar asta e tocmai ce caută americanii: note ne-americane pentru a pimenta filme americane. De aceia Hollywood au cumpărat serviciile artiștilor și regisorilor europeni ca Lubitsch, Sternberg, Veidt, Jannings, Marlene Dietrich, Greta Garbo.

Inflorirea cinematografului nemțesc a fost scurtă. A durat just atât cât să atragă atenția Americanilor. Când aceștia au prins de veste, au pompat spre California tot ce era mai bun.

Poate că asta va displăcea unora, dar trebue s'o spunem, pentrucă este adevărul: cinematograful — cel puțin deocamdată — este numai american și rus. Industria ecranului, apărută târziu, într'o fază a evoluției socialiste foarte avansată, s'a supus dela început formei sociale a viitorului, formei sociale pe care a prevestit-o Marx acum aproape un secol. Astfel producția filmului se face în mare, în foarte mare; producția e foarte colectivă și foarte concentrată, tinzând la reducerea fabricilor la vre-o două-trei pentru tot întinsul globului. Hollywood e una din ele. Celelalte mai mici dispar prin pierdere de substanță, care e pompată de Hollywood, iar restul mor de mediocritate și de operetă.

Am reamintit toate astea pentru a face să se înțeleagă bine cât de meritorie e apariția, când și când, a unui film german bun. „Maskerade" e tocmai unul din acestea. Tot filmul este punerea în scenă a unui „cancan", a unui „potin" — cum zic francezii; în buna societate vieneză de acum treizeci de ani a avut loc un mic scandal neisbucnit de care lumea a vorbit în surdină; un pictor foarte la modă se căsătorește cu o simplă damă de campanie a unei ducese și este împușcat de — nu se știe bine cine — pentru o chestiune în legătură cu un portret făcut de el, reprezentând o femee goală și mascată. O afacere foarte încurcată, cu variante și multiple interpretări, care se desfășură în cadrul acela îndu-ioșător de domni în gambete patrate, cucoane cu trenă și coc, trăsuri cu cai, saloane cu bibelouri, etc., etc.

Paula Wesselly, celebra actriță vieneză, joacă în chip fermecător. Deeasemeni și actorul care interpretează rolul tânărului, frumosului și nobilului pictor. Din punct de vedere portretistic, capul și silueta acestui personaj este principala reușită plastică a filmului. Acei din generația de patruzeci și cinci-zeci de ani își aduc aminte de idealul antebelic al frumuseții masculine, al „distincției" masculine: figură prelungă, mișcări leneșe și distrate, guler scrobit de un metru, mustață obligatorie, căutătură visătoare și neatentă; aduceți-vă aminte de ilustrațiile romanelor de Hervieu, Theuriet, Gyp, Prevost, ilustrațiile din ediția de 95 centime „Moderne Bibliothèque"; sau, și mai bine, domnii blonzi și gulerați de pe copertele Ollendorf ale operelor lui Maupassant.

Actorul din filmul „Maskerade" este un fel de sinteză generică a tuturor acestor curtezani antebelici.

De altfel nu numai el; toți interpreții filmului au capete minunat de adequate.

Din punct de cedere vizual, filmul este un excelent muzeu al fizionomiei 1900.

Willy Forst regisor

Toate acestea sunt meritul regisorului. Și regisorul aci se numește Willy Forst. Intotdeauna am fost impresionat de bogăția de resurse a acestui actor. In totdeauna am avut impresia că el, în cutare rol, nu face decât o slabă parte din ce ar putea el să facă. In roluri ușoare de quasi-operetă, el reușește să aibă momente de tragism. Și asta a surprins pe multă lume. In roluri melodramatice — ca „Frumoasa necunoscută", el umanizează melodrama printr'un joc ironic și nuanțat. Rolurile sale sunt de toate soiurile, dela Wicky din „Zwei Herzen" la curiosul geamgiu italian din „Gioconda".

In „Das Lied ist aus" joacă rolul perfectului diletant, al amatorului integral, al omului general talentat, capabil să facă iscusit orice. A fost rolul cel mai zugrăvitor al personalității sale. Incă din acel moment mi-am zis că acest foarte multilateral artist ar putea mai cu seamă face regisură. Și nu m'am înșelat. Câtva timp mai târziu a pus el în scenă un film de o nețărmurită dulceață: filmul lui Schubert („Leise flehen meine Lieder"). Aest film a avut un răsunător succes la noi, iar la Paris ține de un an afișul, deși Francezilor în genere nu le plac filmele nemțești.

Acum, Willy Forst a regisat „Maskerade". Și este încă un succes pentru el.

Casa Rotschild

„United States" a făcut, din povestea familiei Rotschild, un film deosebit de frumos. Un film fără „intrigă". Un film de moravuri și de atmosferă. Ceva mai mult: este povestea unei idei. Căci Casa Rotschild a ajuns ce a ajuns grație unei idei. O idee nu foarte nouă — căci în materie economică nimeni nu-i genial, ci doar puțin mai deștept decât altul.

Iată ideia. Pe vremea aceia (vremea războaielor napoleoniene) moneda era încă cea metalică. Moneda de hârtie se considera un simplu expedient de criză, ceva care aproape friza excrocheria. Or, se știe cât de anevoios e transportul aurului, cât de riscat și cât de nesigur ca durată. Desigur, pe atunci exista deja de mult sistemul scrisorilor de credit între bănci. Dar rețeaua bancară internațională nu era așa de solidă ca să permită un reg:m de viramente contabile. Asemenea operațiuni se făceau, dar rar și între bănci care aveau o excepțional de mare încredere unele într'altele. O seamă, deci, de condiții care nu se găseau totdeauna îndeplinite.

Dar toate aceste dificultăți dispăreau dacă în loc de mai multe bănci amice am fi avut mai multe sucursale ale aceleiași case. Rotschilzii au realizat această familie bancară cu sediu multiplu, cu sediul în toată Europa: la Frankfurt, Viena, Paris, Londra.

De bună seamă această instituție a „familiei-comptoar" nu este nouă, ba-i chiar foarte veche. A fost inventată, de mult, de nu se știe când, de către Greci. Romancierul Paul Morand a descris fenomenul în „Lewis et Irène". Ideia nu e nouă. Dar amploarea cu care ea a fost realizată de familia Rotschild și foloasele pe care destoinicia celor cinci frați le-a tras din această ideie întrece tot ce au putut face familiile bancare elene.

In jurul acestui fenomen, casa „United Artists" a făcut un film încântător, numai în nuanțe. Iar rolul lui Nathan, fratele cel mai mare, a fost jucat cu o neîntrecută finețe de Arliss.

D. I. SUCHIANU

José Carrettero: „Femeea scump plătită"

Literatura spaniolă e foarte puțin cunoscută în România. Iată de ce este binevenită apariția romanului „Femeea scump plătită" de José Carettero.

Dealtfel cartea scriitorului spaniol interesează deopotrivă și pentru climatul nou pe care îl aduce în literatura noastră, ca și pentru pasiunea de mare tensiune care îi străbate paginile.

Sexualitatea se împletește în cartea aceasta cu o gingașă năzuință de purificare prin dragoste iar eroii lui Carretero beneficiază de semnul nobil al inteligenții. Poate că aceasta este caracteristica eroilor scriitorului spaniol: sexualitatea și jocul gratuit al inteligenții.

„Pulbere", de Rosamond Lehman

In curând va apărea romanul marei scriitoare engleze Rosamond Lehman: „Pulbere".

Deși tradusă în toate limbile europene, scriitoarea engleză n'a fost încă tradusă în românește.

„Pulbere" romanul care va apărea zilele acestea este povestea de dragoste a unui grup de tineri; fiecare dintre ei experimentează în felul său și tragic iubirea și fiecare iese rănit dintre spadele guerillei erotice.

Scriitoarea care este o subtilă cunoscătoare a sufletului tineretului, aduce în paginile cărții ei, un material psihologic și documentar de-adreptul emoționant.

„Pulbere" este menită să devie biblia sentimentală a tineretului, un fel de carte de generație iar apariția ei în românește va constitui evenimentul literar senzațional al anului.

Bagaj de H. Bonciu

Conținutul acesti cărți este la fel de neobișnuit ca și titlul. Autorul, deși poet a scris o carte de proză autentică, adică de viață trăită și nu închipuită.

Subiectul cărții este la fel de neobișnuit. Confesiunea la persoana întâia a lui Ramses, eroul principal este întretăiată de scene de viața trăită epic. Factura cărții e și ea la fel de originală ca și conținutul ei. Dar aportul cel mai senzațional al acestui roman este domeniul nou de sexualitate pe care o exploatează și care ocupă în carte paginile cele mai frumoase și mai bizare. E o carte care va nedumeri și violenta dar va plăcea oricui va ști să o parcurgă până la urmă cu răbdare.

Muzicale

„Maeștrii cântăreți din Nürnberg" de Richard Wagner la Opera Română

Premiera „Maeștrilor cântăreți din Nürnberg" *la Opera Română, dovedește — în ciuda neîncrederii și-a defăimării atâtora și în ciuda împrejurărilor vitrege în care propășește mișcarea noastră muzicală — ce se poate înfăptui când munca, talentul și entuziasmul de care e capabil personalul acestei instituții sunt puse neprecupețit în slujba artei superioare, însuflețite fiind de o dragoste pentru frumos, de o voință și de o competență ca cele ale d-lui* Ionel Perlea.

Cei ce s'au așteptat să vadă descinzând însăși scena teatrului din Bayreuth pe modestele scânduri ale Operei-Române, au fost, neapărat, desamăgiți. (Am putea să ne întrebăm dacă pentru asemenea miraculoasă pogorire am avea publicul dorit...) Dar mai curând credem în desamăgirea de a nu găsi serioase motive de nemulțumire față de ceiace s'a înfăptuit în seara de Joi 6 Decembrie la Teatrul Lyric.

Noi ne mărturisim aceiași bucurie pe care-am simțit-o și cu prilejul reprezentării lui „Parsifal" și „Tristan"; și nu bucuria deșartă și snobă de a ne vedea „în rândul lumii civilizate", unde se cântă Wagner — ci bucuria sinceră de a constata că asemenea realizări — de o importanță și dificultate covârșitoare — sunt cu putință, în condiții mulțumitoare, la noi. Numai reprezentarea, fără scăderi, a unei capodopere a muzicei românești — „Oedip" de pildă— ar putea cinsti mai mult Opera Română și Direcția ei.

In neprețuita galerie de drame muzicale inspirate toate din legende, pe care Wagner a lăsat-o omenirei, comedia „Maeștrii Cântăreți" *constitue o curioasă, dar fericită, excepție. Totuși o comedie wagneriană e în primul rând* wagneriană *și doar în al doilea* comedie. *Ieșind deci din legendă și coborând în istorie, în plin secol al XVI-lea părăsind pe eroii mitologiei pentru simplii muritori și modeștii burghezi ai Nürnbergului, Wagner a făcut o singură concesie, nerenunțând la nici unul din celelalte principii poetice și muzicale pe care-și clădise opera-i uriașă.*

Modesta intrigă și simpaticele dar întru nimic eroicele personagii, chiar comicul situațiilor creiate de Wagner și transpuse muzical cu atât succes, sunt mai ales pretexte de simboluri pentru autor. Opoziția dintre Walther de Stolzing *și* Beckmesser *este de fapt cea dintre inspirația spontană și autentică pe de o parte și pedanteria și rutina uscată pe de alta, iar biruința finală a cavalerului înseamnă triumful geniului — ajutat de bunul simț și bunul gust popular personificate în* Hans Sachs *— asupra prejudecăților și-a neputinței. E Wagner însuși, care pășește după atâta trudă pe drumul gloriei — în 1868 data reprezentării „Maeștrilor Cântăreți" — e Wagner care începe să înțeleagă însă și valoarea renunțării pe lângă cea a cuceririi, cel care se zugrăvește atât în inspiratul și biruitorul bard cât și în cumintele poet-cismar.*

Iar pe tărâmul muzical, aplicarea leit motivului *— instrument de căpetenie al expresiei muzicale wagneriene — ce părea imposibilă unora în comedie, n'a fost niciodată mai îmbelșugată și mai fericită. Wagner ajungând la adevărate virtuozități în această privință, mai ales în uvertura și în finalul operei.*

Dar latura care face din „Maeștrii Cântăreți" o lucrare unică în opera wagneriană e umorul *— cel muzical, bine înțeles. Comicul textului, pur germanic, poate fi sau nu pe placul tuturor — cel muzical e însă desăvârșit. Nimic mai sugestiv decât muzica pantomimei lui* Beckmesser, *decât celebra serenadă „à l'italienne" cu acompaniament de ciocan — folosită de ponositul grefier și ca melodie de concurs — sau decât prezentarea legilor „Tablaturei", finalul actului al II-lea și Marșul Corporațiilor. Pentru satiră și caricatură, Wagner a găsit accente tot atât de reușite ca și pentru meditațiile lirice ale lui* Sachs *sau avântatele melodii ale lui* Walther.

Pe scena „Operei Române" s'au făcut unele tăeturi partiturii „Maeștrilor" necesare, din pricina lungimii spectacolului, dar prea drastice. Nu era mai indicată o scurtare a pauzelor? Actul al doilea a pierdut oarecum din savoare, lipsit de duetul de dragoste și cu scena încăerării cam redusă. Celelalte două acte au avut în schimb mult relief, datorită atât interpretării cât și punerii în scenă. Aceasta din urmă, a d-lui Marcowsky, *e inteligentă și ingenioasă —mai ales în actul ultim, care cere o desfășurare de ansamblu neobicinuită. De admirat e mai ales disciplinarea corurilor de obiceiu absolut inexpresive din punct de vedere scenic iar în mâna d-lui* Markowsky *atât de vii și variate. Din punctul de vedere muzical, corurile Operei merită în general laude — iar acum în mod special. Ca și orchestra, care are și aci un rol atât de însemnat, atât prin intensitatea cât și prin savanta nuanțare pe care o cere partitura. Sub bagheta d-lui Perlea, orchestra a executat cu brio — dar puțin cam grăbit — uvertura și cu toată melancolia și discreția dorită preludiul actului al treilea.*

Intre interpreții vocali s'a ridicat în primul plan deținătorul rolului principal, d-l Ștefănescu-Goangă. *D-sa un glas de bariton, înalt, plăcut și mlădios, o emisiune ușoară și o foarte mare inteligență scenică. Cu mijloacele cele mai simple, d-sa dă o interpretare deosebit de nuanțată și plină de omenesc generosului poet cismar* Hans Sachs.

Cu frumoasă muzicalitate și cald avânt cântă d-l Apostolescu *rolul lui* Walther. *D-l* Niculescu-Basu *dă relief și interes unui personaj secundar iar d-l* Oprișan *schițează cu mult talent figura caricaturală a lui* Beckmesser. *I-am fi dorit poate mai multă voce — dar recunoaștem că interpretarea d-sale e și justă și personală, fără a aluneca spre șarjă.*

Frumoasă și simpatică Eva *d-nei* Dora Massini *și corectă ca întotdeauna d-na* Snejina, *în rolul* Magdalenei. David, *ucenicul lui Hans Sachs e interpretat cu talent și inteligență de d-l* Lucian Nanu. *Din grupul pitoresc și expresiv al Maeștrilor Cântăreți, s'au desprins mai des figurile* d-lor N. Dumitrescu *— plin de comică gravitate —* Mircea Lazăr, *și* N. Secăreanu.

Traducerea „Maeștrilor Cântăreți" nu merită desigur să fie făcută „cu ou și cu oțet", deși ne-a servit pe lângă expresia citată, altele analoage și nejustificate de textul german — și deși d-l Steiner *a mai făcut greșala de a confunda comicul cu trivialul și în traducerea „Cavalerului Rozelor" (vezi „un tip scârbos", etc.) fiind în genere o inteligibilă și adeseori o inteligentă transpunere a verturilor originale. Unele retușări, credem că ar ridica mult meritul necontestat al strădaniei traducătorului, d.* Rudolf Steiner.

E. N.

Cei treisprezece

Curierul literar, adică partea vie și informativă asupra cărților, bibliografia, articolele mici de critică, știri de tot felul despre scriitori și literați, datează din 1909 și a apărut regulat în l'Intransigeant, *datorit așa numiților cei treisprezece. După cum se vede nu este atât de vechiu în ziaristică, iar întemeetorul* Léon Bailby *trăește și a fost sărbătorit pentru a douăzeci și cincea aniversare a acestei părți din jurnalistică.*

Preocupat în totdeauna de a ține legătura cu tineretul, el încredință această rubrică unui scriitor abia major: Fernand Divoire, *înainte de războiu.*

Divoire a redactat Curierul mai întâi singur, apoi și-a compus o echipă din Guillaume Appolinaire, Alain Fournier, André Billy, Emile Zavie etc. Ceia ce nu era rău după cât putem judeca acum.

Pe atunci însă atât „cei treisprezece", cât și poeții despre care se vorbea publicului erau aproape necunoscuți, căci ei erau Salmon, Max Jacob, Carco, Dorgelès, Mac Orlan și alții care au devenit în urmă celebri.

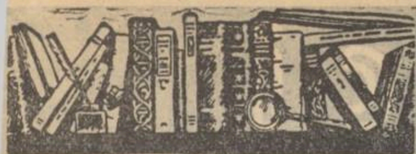
Războiul a făcut brazde largi în grupul celor Treisprezece și Divoire și-a alăturat în 1921 pe Emile Zavie, care se întorcea după o lungă absență și care înlocuește azi pe Divoire.

După plecarea lui Leon Bailby de la „Intransigeant", rubrica a fost încredințată lui Louis Latzarus, *jurnalist de seamă și scriitor de talent, precum și lui* Jacques Meyer, *normalist. Aceștia au creiat la „Intransigeant" pagina „Lire" sub direcția lui* Georges Charansol *și cronica celor treisprezece a continuat în această pagină.*

In prezent „Cei treisprezece" se întâlnesc la ziar dimineața între 11-12. Își aduc „hârtiuțele" și își comunică „ideile" — Emile Zavie a avut ideia de a scrie și publica acum în urmă la această pagină articole despre o serie de autori care ar trebue să fie la Academie și care nu vor face parte din ea niciodată.

Dar... nici unul din cei treisprezece n'a consimțit să se expună la dușmănia mai multor dintre scriitorii de merit scriind astfel despre ei. Intrunirile acestea de la care pătrund uneori știri foarte interesante și nostime, ațâță curiozitatea și stârnesc invidia tuturor intelectualilor tineri care ar dori să facă parte din „Cei Treisprezece",unde însă nu sunt numai tineri.

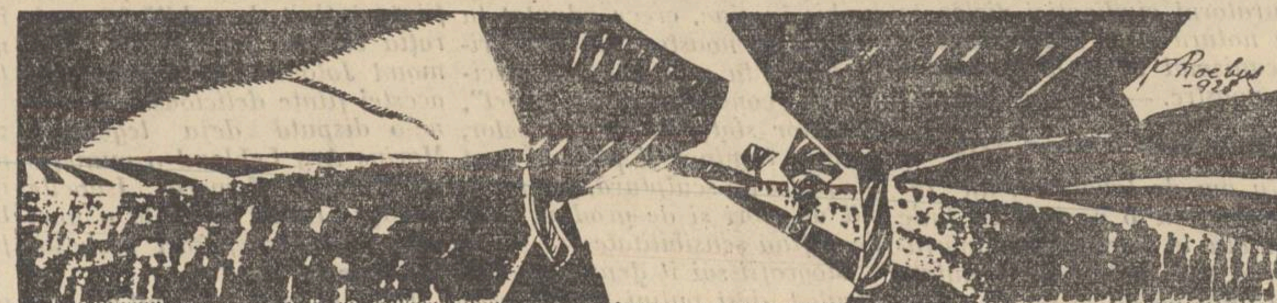

Cărţi şi Reviste

Reviste româneşti

Cuget Moldovenesc

(Nov.-Dec. 1934)

Continuând studiile sale asupra operei eminesciane, d. Petru Stati scrie despre *„Sentimentul naturii în poezia lui Eminescu"*.

„Trebue să recunoaştem la Eminescu o umbră de pesimism îndreptat împotriva aşezărilor omeneşti contemporane, pe care însă o schimbă în admiraţie neţărmurită, după exemplul lui J. J. Rousseau, când îi cade sub priviri ordinea naturală.

„Pesimismul radical vede şi în natură (cosmosul nealterat) aceleaşi neajunsuri ca şi în societate; universul fiind stăpânit în tot cuprinsul lui de legi identic de absurde, mărturiseşte sub ambele aspecte (fizic sau social) o egală indiferenţă dacă nu ostilitate, faţă de om (A. de Vigny)... E pătruns (Eminescu) adânc de rosturile naturii, ale cărei pulsaţii de viaţă le aude ca nimeni altul. „Pare că şi trunchii veşnici poartă suflete sub coajă" (Călin), exclamă poetul, convins de existenţa unui psihism universal".

O notă modestă ne semnalează trei ani dela apariţia acestei reviste, care luptă pentru ideal într'un colţ îndepărtat de ţară: la Bălţi.

Ramuri

(Noembrie 1934)

Scriind despre *„psihologia ţăranului român"* d. C. Rădulescu-Motru spune, între altele: ...„Din precumpănirea pe care o au mişcările în inteligenţa ţăranului se explică lipsa de iniţiativă pe care o observăm adeseori la el. Căci logica mişcărilor, când nu este cultivată prin o şcoală tehnică corespunzătoare, se împietreşte în tradiţie. Ţăranul începe un lucru, nu când este bine să-l înceapă, ci când îl începe tot satul. Este îndărătnic în cele apucate. Crede în noroc şi în toate superstiţiile, fiindcă nimeni nu-l pregăteşte să fie original în mişcări. Mai toate Statele moderne îl îmbie să fie original în gândirea abstractă. Mai toate Statele moderne au şcoli pe măsura inteligenţii orăşenilor, şi nu a ţăranilor".

D. C. S. Făgeţel face următoarele observaţii cu privire la *„Spiritul gazetăresc în literatură"*: „Astăzi fiecare ziar, pe lângă progresul în ceeace priveşte caracterul literar al redactării, îşi are paginile mereu deschise tutulor problemelor care se desbat în domeniul atât de frământat al ştiinţei, al artei şi al culturii. Ceeace altădată nu se putea publica decât în revistele de specialitate, făcute anume pentru un cerc restrâns de iniţiaţi, astăzi îşi găseşte o largă şi continuă răspândire prin gazetele noastre...".

AL. CAR.

Cezar Petrescu: „Duminica Orbului"

Alături de Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu este desigur cel mai apreciat şi mai cerut scriitor român. Se cunosc tirajele atinse de „Intunecare" şi „Apostol" ca să nu amintim decât două din cele peste douăzeci de cărţi pe care marele romancier le-a dăruit publicului românesc.

Insă romanul în care scriitorul s'a întrecut pe sine este desigur: „Dumineca Orbului". E şi firesc atunci când ştim că Cezar Petrescu se află astăzi la maturitatea mijloacelor sale de expresie.

„Duminica Orbului" este, într'un fel şi o carte senzaţională deoarece nedumireşte şi incită, deconcertează şi uluieşte. Roman psihologic prin excelenţă, el arată o nouă faţetă a talentului multiplu al lui Cezar Petrescu şi este, în cariera marelui romancier un popas de mare altitudine.

Am omis să spunem subiectul acestui roman. Subiectul? Nu e un singur subiect, ci câteva zeci de subiecte. Câţi oameni mişună în carte, atâtea destine se încrucişează, atâtea subiecte se epuizează.

„Ochii Maicii Domnului" de Tudor Arghezi

O poveste de dragoste de Tudor Arghezi, ce poate fi mai suav şi mai atrăgător? Tudor Arghezi s'a hotărît să scrie o poveste stranie de iubire în care un tânăr recunoaşte în ochii iubitei sale, ochii Maicii Domnului. Subiect de clasică simplicitate în care însă pana marelui poet atinge purităţi de meşter medieval.

Să mai adăugăm că această frumoasă dramă de iubire nu face obiectul unei nuvele sau schiţe de câteva zeci de pagini, ci este canavaua unei cărţi compacte de trei sute de pagini? Trei sute de pagini, adică un roman, o carte compactă şi amplă în care igliţa lui Arghezi împleteşte pentru bucuria noastră povestea tânărului îndrăgostit de ochii iubitei sale, ca de ochii Maicii Domnului.

Despre Paul Zarifopol

Preotul Victor Popescu scrie în revista „Raze de Lumină" un articol intitulat „In amintirea unui incinerat: Paul Zarifopol".

In partea a treia a articolului autorul povesteşte o amintire: cum l-a cunoscut pe scriitor. O redăm în întregime:

„Ne-am întâlnit prin bunăvoinţa unui prieten, care se împacă cu toţi oamenii de toate credinţele, fie pentrucă este prea încredinţat de cea pe care o are, fie că n'are niciuna.

Intre vrafurile de manuscrise şi reviste, pe care le cerceta cu atenţiune, capul lui pleşuv, peste care cădea o lumină puternică, părea un glob electric modern. Forma capului, mai mult eliptică, îl făcea să semene cu fostul ministru de externe al Angliei, Chamberlain. Un neastâmpăr reţinut printr'un control sever al tuturor gesturilor, însoţea orice cuvânt şi orice gând. Ascultând, mai mult întreba. Intrebându-te, mai mult asculta. Eleganţa gesturilor şi mai ales politeţa păreau un mijloc de curtoazie, cu care să te oblige să-i dai posibilitatea întăririi convingerilor proprii sau să-l ajuţi să înţeleagă un gând, pe care nu l-a avut niciodată.

Rămaşi singuri timp de-o oră discutând lucruri mărunte, pe neaşteptate mi-a aruncat aceste cuvinte, care erau o întrebare:

— Crezi, cu adevărat, părinte, sau în sufletul Sf. Tale se sbate acelaş suflet pe care Roger Martin du Gard l-a pus în preotul din cartea Jean Barrois?

— Pentru ce această întrebare şi care aţi vrea să fie răspunsul? Să cred sau să nu cred?

— Desigur, să credeţi! Pentrucă singurul om fericit este cel care crede. Singurul preot cinstit este cel care nu minte pe alţii cu credinţa lui.

— Aţi crezut vreodată?

— Desigur. Poate că am crezut şi eu, până pe la 14 ani. Poate că voiu crede cândva, dar simt că e prea târziu. Constat însă că în cugetarea europeană o schimbare mare s'a produs în sens spiritualist, şi dacă acum aş avea 14 ani, m'aş simţi fericit că trăesc în ea.

— N'am ajuns să cred pentrucă m'a sugestionat mediul, ci, pentru că, copil, mâncam prescură din biserica tatei şi pentrucă îl vedeam pe el, fără multă carte, că-i fericit, că era încrezător în viaţă şi se bucura de ea şi că i se întâmpla mai mult bine decât rău, aşa cum dorea.

— Şi n'aţi avut niciodată îndoeli, când aţi trecut prin seminar, prin Facultate?

— Ba bine că nu. Insă nimeni care crede, şi când luptă să cunoască şi cu inima şi cu raţiunea, nu poate să nu fie consumat de o asemenea tortură.

— Şi credeţi că şi atunci cineva poate să creadă când inima este sfărîmată de inteligenţă?

— Aţi vrea să credeţi?

— Desigur, pentrucă n'aş vedea niciun incovenient!

— Atunci lăsaţi-mă să vă amintesc cuvintele unui sceptic care a crezut totdeauna, ale lui Blaise Pascal: „Console-toi, tu ne me chercherais pas, si tu ne m'avais trouvé".

„M'am ridicat şi am plecat, rămânând ca peste o săptămână să-i duc un manuscris pentru revistă.

La 2 Mai, când am ajuns la redacţie, atârna zăbranicul negru. Paul Zarifopol murise înainte de-a ajunge să creadă, rămas pentru lume la convingerile care l-au prefăcut în cuptorul crematorului, în cenuşă păgână"...

I. M.

Analele de Psihologie

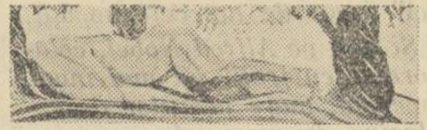
Anul acesta s'a intemeiat în Bucureşti o *„Societate Română de Cercetări Psihologice"* cu scopul de a cerceta şi explica toate problemele generale şi speciale de psihologie, de a trezi la noi interes pentru asemenea chestiuni, formându-se o adevărată „mentalitate psihologică". Societatea aceasta de sub prezidenţia d-lui prof. C. Rădulescu-Motru, avea să însemne deci un început, deschiderea unui drum pentru preocupări inexistente până aci în mediul ştiinţific dela noi.

Până acum activitatea acestei societăţi cu preocupări exclusiv ştiinţifice, s'a limitat la ţinerea de conferinţe în cadrul său. S'au discutat probleme foarte interesante de către oameni competenţi.

Activitatea Societăţii de Cercetări Psihologice s'a concretizat, şi încă într'un chip strălucit, şi pe teren publicistic. De curând a apărut primul volum din *„Analele de Psihologie"*, cu un material de specialitate foarte bogat. In cele 220 de pagini ale primului volum, se dă un variat conţinut de studii şi cercetări („Intuiţia timpului" de C. Rădulescu-Motru, „Dinamica integratoare a caracterului" de D. Todoranu, „Orientarea profesională a bacalaureaţilor" de B. Biegelstein, „Psihologia individuală" de T. Beraru, „Tratamentul turburărilor psihice la copii" de E. Weigl; note şi recenzii numeroase complectează acest prim volum prin care Societatea debutează în mod excelent. Ţinuta riguros ştiinţifică a acestui organ de studii al Societăţii este impunătoare. El se aşează prin seriozitatea preocupărilor, alături de celelalte mari reviste de înaltă atitudine cum sunt „Revista de Filosofie", „Revista de Pedagogie", etc., sau oricare altă publicaţie streină.

Ţinând seama de faptul că în ultimul timp studiul psihologiei a câştigat o însemnătate considerabilă, se poate prevedea rolul deosebit pe care-l vor avea „Analele de Psihologie" în desvoltarea spiritului ştiinţific dela noi, şi în deosebi a gustului pentru cercetări speciale de ordin psihologic.

Cum se specifică în primele rânduri *„Analele de Psihologie* vor să devină locul de discuţie şi de întâlnire al cercetărilor *româneşti* de psihologie, dar numai de psihologie. O publicaţie de strictă specialitate, aşa dar, cu tendinţa de a cuprinde numai cercetările ştiinţifice temeinice, pentru a se da astfel psihologiei prilejul să se afirme cu adevărat în ţara noastră şi să-şi ocupe locul pe care-l merită de mult". Primul volum este o reuşită ilustraţie a acestei concepţii. Felul în care ni se înfăţişează face deosebită cinste ştiinţei româneşti. Cei cari l-au îngrijit (C. Rădulescu-Motru şi I. M. Nestor) merită aprobarea elogioasă a oricui.

Reviste streine

Les Balkans

(Vol. VI. — 1934)

D-na Marie-Louise Asserin scrie la cronica „dealungul Parnasului neo-grec" despre câteva femei poete:

„...Dar ceeace face impresie, mai ales de câţiva ani încoace, lectorului atent al presei cotidiene, este mişcarea literară la femeile grece. In 1930 Academia din Atena a decernat premiul său de literatură d-nei Dipla Malamou pentru un bogat volum de nuvele. In 1933, aceiaş Academie a decernat premiul său de poezie lui Myrtiotissa pentru cartea sa „Prezenţele Iubirii". Primul premiu „Kalokairinos" (pentru opere dramatice) a fost obţinut de d-na Lily Iacovidou pentru piesa „Victime uşoare", etc. Se aude mereu lăudându-se talentul d-nei Daphni pentru „Cupele de aur"; d-rei Zevgoli pentru „Cântecele Singurătăţii"; este lăudată d-na Daskalaki şi nuvelele sale; se vorbeşte de munca constantă a d-nei Tarsuli, care este în acelaş timp povestitor, pictor şi poet şi de foarte multă vreme ne-am obişnuit să auzim lauda operei multiple şi puternice a lui Galatheea Katzantzakis.

„Şi fiecare din aceste grecoaice prozatoare sau poete, care a ştiut să prindă atenţiunea unui public adesea exigent, rafinat şi plin de cultură, fiecare din aceste femei cari s'au semnalat în spaţiul de zece ani şi al căror număr se multiplică neîncetat ar merita un studiu special şi documentat".

Mai colaborează cu articole şi studii, privind viaţa balcanică sub toate raporturile, d-nii: P. B. Dertilis, N. N. Hovard, Ştefan Costov, C. T. Katsainos, etc.

Revue des Deux Mondes

(15 Noembrie 1934)

Desprindem câteva note interesante din articolul d-lui Louis Bertrand *„Către Cyrena, Ţara lui Apollo"*, în care se descrie oraşul african Leptis (Leptis Magna): „Originile acestui oraş african sunt foarte vechi şi din cele mai onorabile. Fondat către anul o mie înainte de Christ de coloni fenicieni veniţi din Tyr, el a fost dela început un mic port de comerţ, un „emporium" cum sunt atâtea pe această coastă septentrională a Africei, simplu debuşeu al caravanelor din Fezzan. Să notăm că, asemeni celor mai multe oraşe maritime ale acestui ţinut, el a fost fondat de străini, cari au adus, odată cu mărfurile lor, civilizaţia lor. In această Africă de Nord, civilizaţia a fost totdeauna de importaţie străină şi, pentru a o menţine, au trebuit totdeauna stăpâni streini. Fondul populaţiei autohtone este, în fond, barbar şi anarhic". Această cetate a cunoscut sub Septimiu Sever o strălucire şi o nobleţă care o puneau alături de oraşele imperiului. După secolul al II-lea începe decadenţa vertiginoasă. In sec. al IV-lea şi al V-lea oraşul a fost devastat de nomazii saharieni şi apoi de Vandali. Iar când, la începutul secolului nostru italienii au readus civilizaţia din nou victorioasă, Leptis Magna dispăruse aproape cu totul. Viaţa unui oraş este, ca însăşi, un roman...

In acest număr mai colaborează: Fr. Mauriac, M. Paléologue, Virginia Woolf, Paul Bourget, etc.

Nouvelle Revue de Hongrie

(Novembre 1934)

D. Samuel Rocheblave scrie despre *Liszt şi Madame d'Agoult:*

„Dar cum fiecare urma din instinct drumul său propriu, totdeauna providenţial şi fatal, toată arta lor de a iubi se transformă în arta de a suferi şi de a face să sufere, cu duioşie, cu cruzime, inexorabil.

„„Să-i ascultăm o clipă: El: „încă un an de încercări, de expiaţiune poate, apoi calmul, fericirea, în profunzimi de neatins. Am vorbit mult, am discutat multe, dar armoniile de nespus ale sufletelor noastre au absorbit toate aceste cuvinte zadarnice, şi nu a mai rămas în adâncul nostru decât un divin şi melancolic răsunet, nu ştiu ce vibraţiune imensă şi superbă din tot acest trecut atât de frământat, atât de sfâşiat, atât de felurit în tristeţe. Nu te-ai înşelat, Marie, noi nu ne-am minţit unul pe altul. Dacă noi nu ajungem la fericire, este poate din faptul că valorăm mai mult decât aceasta!" (2 Sept. 1819). Ce profunzime de viziune în acest ultim rând. Ea profetizează totul. Marie, femeia, nu caută decât fericirea; i-ar ajunge, e ceva natural. Liszt caută dincolo de fericire, „mai mult decât aceasta". Iată supra naturalul omului de geniu. Fericirea umană, este pentru el „de dincoace"!

„Ian Marie îi răspunde, nu cu mai puţină profunzime: „Mă tem ca Geniul şi Fericirea să nu fie doi duşmani de neîmpăcat".

In restul numărului d. Zsombor Szazz se ocupă, în articolul *„Domnul Seton-Watson şi istoria Românilor"*, de ţara noastră. D-sa se foloseşte de cuvinte pe care ştie să le întoarcă după plaac, pentru a ne discredita.

Incă alte trei articole se ocupă de Transilvania, de criza politică şi alte probleme dela noi.

SYR

Cronica literară

Al. A. Philippide, Flori alese din „Les fleurs du mal" traducere

Azi când esenţa muzicală a poeziei este acceptată de toţi, problema traducerii e rezolvată în sensul ineficienţii ei. Nefiind vorba de un grup de idei şi imagini, ci de un inefabil al cărui corp de rezonanţă este limba, poemul poate fi punct de plecare a unei infinităţi de reacţii, nu se poate însă încovoia translaţiei. Dacă o traducere izbuteşte să ne acopere în efluviile sale, atunci ea a depăşit cu mult studiul ideilor din poem şi a devenit o contemplaţie originală în marginile unei teme date. Ca să fii poet, cu inspiraţie proprie, e un lucru destul de anevoios. Să creezi însă în lanţurile unei inspiraţiuni străine este atât de chinuitor, încât neapărat trebue să admitem existenţa unei mari vocaţiuni. In afară de traducerile sau mai bine zis reacţiunile lui Eminescu, n'aş fi în stare să citez fără îndoieli un alt creator de poem pe date străine.

D. Al. A. Philippide a fost categorisit, pe temeiul unor prime stihuri, poet imagist, deşi structura spiritului său poetic este discursivă, de o paloare clasică, de un sarcasm intelectual, fulgerat din când în când de nostalgii. Vorba sa dură, cu imagini adesea de un contur atât de nou, face efect de culoare din cauză că ideia absoarbe cu desăvârşire percepţia. De aceea, dacă cineva s'ar fi aşteptat să încerce tălmăcirea lui Baudelaire un poet cu verbul somptuos, exterior, puţini totuş ar fi corespuns atât de bine ca d. Philippide misiunii de a reface în limba română suflul amplu, de o solemnă amărăciune, al *Florilor Răului*.

Ceeace face meritul excepţional al acestor traduceri, este intuirea inefabilului fiecărei piese şi reconstituirea lui în linie dreaptă. Nici nu mai se poate discuta aci dacă traducerea e *literală* sau *literară*, ea e *esenţială*. Totuş atât de puţin arbitrară. In luptă cu crăcile perfide ce-i scoate în cale pădurea aceasta de ritmuri şi vorbe, d. Philippide merge la ţintă cu o îndrăzneală nemaipomenită. El dărâmă cu o lovitură de topor tocmai imagina ce ni se părea mai ineluctabilă, spre a salva perspectiva şi justeţa tabloului. Traducătorul colaborează cu textul, analizează din nou imaginile şi vocabulele, le reface o nouă ordine, într'un cuvânt încearcă şi izbuteşte în cea mai mare parte să facă ceeace ar fi făcut un ipotetic Baudelaire de naţiune română. A mers prin urmare nu la ideia particulară a fiecărui poem, ci la cheia muzicală a respectivei lirice. Spre a ne face o idee mai potrivită de felul cum traduce d. Philippide, vom da câteva exemple. Iată începutul, la Baudelaire, a celebrei *Une charogne:*

Rappelez-vous l'objet que nous vîmes, mon âme,
Ce beau matin d'été si doux:
Au détour d'un sentier une charogne infâme
Sur un lit semé de cailloux,

Alternarea versului alexandrin cu versul de opt silabe este aci un examen greu de trecut, de el depinzând păstrarea acelei atitudini de solemnitate şi sarcasm, ce alcătueşte fondul poemului. Traducătorul a fost silit să accepte versul de zece silabe, din care cauză i-a rămas uneori un surplus de spaţii goale, dar solemna monotonie a trecut în chip uimitor în textul românesc:

Iubito, aminteşte-ţi privèliştea murdară
Ce-aşa de mult, cândva, ne-a umilit
In dimineaţa-aceia de Mai, atât de clară;
Un stârv hidos, pe-un mal de prund svârlit.

Aci s'ar putea obiecta superfluitatea versului al doilea, căruia nu-i corespunde nimic din original, de oarece condiţia de timp e fixată în versul al treilea. In schimb restul interpretării e magistral.

Le soleil rayonnait sur cete pourriture,
Comme afin de la cuire à point,
Et de rendre au centuple à la grande Nature
Tout ce qu'ensemble elle avait joint

devine în româneşte

Putreziciunea asta se răsfăţa la soare
Şi se cocea adânc şi liniştit,
Vrând parcă să întoarcă Naturii zâmbitoare
Tezauru-i de viaţă însutit.

unde dacă *se cocea adânc* reface complet imaginea ironică din *cuire à point*, scoaterea cuvântului *soare* din funcţia de subiect înlătură acel nu ştiu ce convenţional al ideei colaborării Soarelui cu Natura, amândouă cu maiuscule.

Strofa

Din putrezitul pântec pe care muşte grase
Zburau greoi c'un zumzet ascuţit,
Curgeau oştiri de larve ca nişte bale groase
Dealungul trupului învineţit.

traduce textul francez cu o virtuozitate rară, amplificându-l fără să-l încarce sau să-l diluëze, cum se poate constata din reportarea mai jos a originalului:

Les mouches bourdonnaient sur ce ventre putride
D'où sortaient de noirs bataillons
De larves qui coulaient comme un épais liquide
Le long de ces vivants haillons.

Franţuzescul *bourdonnaient* conţine o imagine de mişcare şi una de sunet, dar în planul muzical al versului şi una de densitate. Poetul român s'a folosit de spaţiile goale introducând prin analiză aceste imagini în *zburau, greoi, zumzet*, adăogând şi unele note laterale ca *grase, ascuţit*, ce nu erau în original dar a căror adăogare nu se simte ca artificială. Fericit de asemenea e cuvântul *bale* pentru *liquide*.

D. Philippide s'a încumetat să tălmăcească piesele cele mai dificile şi mai cunoscute şi e într'adevăr admirabil să vezi cât de simplu a luat taurul în coarne. Cine nu ştie aproape pe din afară celebra *La Beauté:*

Je suis belle, o mortels! comme un rêve de pierre,
Et mon sein, où chacun s'est meuriri tour à tour,
Est fait pour inspirer au poète un amour
Eternel et muet ainsi que la matière.

Je trône dans l'azur comme un sphinx incompris;
J'unis un coeur de neige à la blancheur des cygnes;
Je hais le mouvement qui déplace les lignes,
Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris.

Intâia strofă e interpretată cu destulă libertate:

In trupul meu o doină de piatră 'şi toarce cântul,
Şi sânii mei, de care atâţia s'au strivit,
Inspiră omenirii un vis neistovit
Şi-o dragoste eternă şi mută ca pământul.

Mărturisesc, întru cât mă priveşte, că dacă accept eliminarea ideii de *poet* ca fiind cuprinsă în aceea de umanitate care visează, nu mă pot adapta duiosului ce iese din cuvântul prea neaoş *doină*. Toţi vor admira însă fără obiecţiune strofa a doua

Stau ca un sfinx în largul azurului pustiu;
Am inimă de ghiaţă şi trupul cum sînt crinii;
Urăsc tot ce e zbucium turburător de linii,
Şi nu ştiu nici să sufăr şi nici să râd nu ştiu.

unde înlocuirea imaginii lebedelor cu aceea de crini, în virtutea efectului comun de candoare e şi curajoasă şi abilă. De altfel înlocuirea unei imagini prin alta în aceiaş funcţie de esenţă e constantă la traducător. Astfel strofa următoare din *Un voyage à Cythère:*

Devant toi, pauvre diable au souvenir si cher,
J'ai senti tous les becs et toutes les mâchoires
Des corbeaux lancinants et des panthères noires
Qui jadis aimaient tant à triturer ma chair.

devine

In faţa ta, sărmane ins, de-amintire plin,
Simţii, cu mii de pliscuri şi crâncene măsele,
Toţi corbii răi şi hulpavi şi negrele căţele
Ce odinioară carnea mi-o sfâşiau din plin.

panterele prefăcându-se, precum vedem, în căţele fără ca prin aceasta textul să piardă ceva din eficacitatea lui.

Mai cităm, spre a exemplifica înalta artă a d-lui Philippide, câteva versuri bine bătute:

Vin' lângă mine, suflet veninos,
Molatec monstru, fiară adorată!
Vreau să-mi înfăşur mâna 'nfiorată

Urmare în pag. X-a

Insemnări si polemici

Erou colectiv

Unele romane nouă au drept erou principal nu indivizi, ci colectivități: un oraș, un cartier, o stradă, o casă... cu toată viața aparte ce pulsează acolo, cu un anumit spirit și cu o deosebită tonalitate sufletească.

In „Nopți de Sinziene", d. Mihail Sadoveanu alege drept erou principal pădurea — vara, toamna, iarna și primăvara... pădurea care parcă-i o vietate apocaliptică.

MIHAIL SADOVEANU

Oamenii, fiarele și paserele se integrează în pădure.

Iar față de planurile de exploatare ale unui străin, — pădurea se apără aproape ca o ființă vie.

Marele poet al naturii a găsit pentru această temă culori și sonuri — care n'au mai apărut în nici o altă carte dela „Povestiri" și pînă la „Creanga de aur".

Printre locurile văzute de noi trebue să punem și pădurea d-lui Sadoveanu.

...Unde-i — nu ne aducem aminte... Dar — după lectura romanului — ne rămâne dorința să ne mai ducem odată, ca să revedem pădurea aceia în nopți de Sinziene. — M. Sv.

Fair-Play

In minunata „Poveste a Vieții sale", Regina Maria caracterizează în câteva cuvinte, cu limpezimea și precisa siguranță a gândirii sale, spiritul jocului și al sportului în educația și formarea unui popor.

„Noi, copiii, fuseserăm crescuți după sistemul britanic, într'o mare iubire de sport, mai ales în ceiace englezul numește „rair-play". Aceasta înseamnă respectarea legilor jocului, oricât te-ar costa ea". Iar mai departe, arătând mai deaproape înțelesul și semnificarea acestei concepții, urmează:

„După legea noastră, nu trebuia niciodată să te dai jos de pe cal, oricât ar fi fost vremea de rea"... „ar fi însemnat că nu joci jocul până la sfârșit și asta n'ar fi fost felul de a privi viața, cum fusesem obișnuite s'o facem".

Cât de departe era felul de a fi al tinerei prințese de țara, unde venea să-și trăiască viața, se vede dintr'un „incident însemnat" pe care-l amintește Majestatea Sa în povestea vieții sale:

„Dar Nando nu era de aceiași părere. De ce să-l ude ploaia călare, în loc să stea la adăpost în trăsură, mână 'n mână cu logodnica lui. Și mie îmi plăcea să-l țin de mână, un cal însă e un cal și omul nu trebuie să se lase învins de ploaie"...

Ce brav suflet de copilă tânără și ce creștere sănătoasă și în adevăratul senz al spiritului de joc al englezului se dovedește aici! Noi nu l'am înțeles nici până azi, cu toate pildele vii, pe care ni le-a dat Regina noastră în diferitele momente grele ale vieții noastre naționale, și cu toată pretenția noastră de a face sporturi...

„Unele legi fundamentale sau mai bine să le zicem „canoane", scrie Regina Maria, fuseseră întipărite în firea noastră din timpul când eram în mânile nurselor engleze și viața niciodată nu ni le-a șters din suflet, ori unde, ori când și ori cu cine am fi fost"...

Această putere educativă a sportului, atât de limpede scoasă în lumină în memoriile ca și în viața Reginei Maria, este încă departe de a fi înțeleasă, — chiar de acei ce le practică în modul barbar și dezmățat de la noi, pe stadioanele societăților, și nici de conducătorii tinerimii din școlile de toate gradele. Echipele sportive școlare au în țările anglo-saxone, mai ales menirea de a forma spiritul școlarilor în acest spirit al jocului „fair-play", magistral caracterizat în cartea Reginei. Lucru pe care încă nu-l bănuesc nici azi, după atâtea decenii, cei ce cheltuiesc kilograme de cerneală și nenumărate argumente academice, fie în favoarea fie în potriva lui.

Un singur om și-a însușit această admirabilă concepție în întregime, generalul V. Bădulescu, directorul O. N. E. F.-ului. Dar pentru ca tineretul format în spiritul său să înțeleagă lucrurile în adevărata lor lumină și să le practice în senzul unei educații integrale și nu în senzul restrâns de educație fizică, trebuie o atmosferă.

Cuvintele pline de înțeles moral, concepția limpede, sănătoasă și curagioasă a Reginei noastre, trebuesc răspândite și luate ca temă pentru o propagandă reală în toate grupările sportive, care se înmulțesc cu nemiluita pe zi ce merge.

In inimă și în memorie trebuie să însemnăm gândurile sale înțelepte spre a ne fi îndemn și călăuză.

„Astăzi", zice Regina, „când am trecut de-o jumătate de veac, părerile mele sunt aproape aceleași, sunt o parte fundamentală a ființii mele și întreaga mea concepție a vieții e întemeiată pe ele. Bine, înțeles, am învățat multe de atunci, dar temelia pe care mă reazim, a fost întărită de „ceeace avea însemnătate pentru noi". Iată, caracterizată în câteva trăsături adânc săpate în aceste câteva gândiri culese din cartea Reginei Maria, toată teoria educației bazată pe joc, întreg sistemul întemeiat pe interes și concepția sistemului anglo-saxon, care face din sport și joc restauratorul civilizației dizlocate din natură prin mașinismul și mecanismul vieții din vremurile noastre. — I. Teodoreanu.

In coama părului tău greu și gros;
. . . .
O, Doamne! dă-mi curajul și apriga voință
Ca să-mi contemplu gândul și trupul, nescârbit!
. . . .
Tăcut ascult butucii cum cad încet și rar.
Ai spune că se 'nalță un eșafod pe-aproape.
Mi-e sufletul ca turnul străvechi și solitar,
Surpat din temelie de mii de târnăcoape.
. . . .
Vom avea divanuri pline de tăcere,
Parfumate paturi largi ca un mormânt,
Și vor fi ciudate flori pe etajere,
Pentru noi crescute sub un cer mai sfânt.

Traducătorul întrebuințează un vocabular reînoit cu expresii *mișele, păducherie, scârbavnic, delaolaltă*, care arată o voită îndepărtare de plastica d-lui Arghezi și un studiu adânc al limbii lui Eminescu.

Cu aceste tălmăciri din Baudelaire opera originală a d-lui A. Philippide sporește cu încă un volum.

G. CĂLINESCU

Cine a fost Alfred Nobel?

Un om de laborator, un inventator, cu o carieră în linie regulată în ascensiune, mărturisirea unei activități regulate și a unui noroc ce nu l'a părăsit nici o clipă. Eșit dintr'o familie de chimiști și constructori și-a luat și și-a urmat cariera pentru care a avut vocație. Se poate urmări linia ascendenților săi în Scania, provincie din sudul Scandinaviei, până la începutul secolului al XVIII-lea. Atunci se vorbește, în documente sigure și numeroase, despre un Nobelius, latinist și cămătar. Un urmaș medic suprimă terminația latină și fondează dinastia, din care s'a coborît Emanuel Nobel.

Urmașii lui se cunosc, până la Alfred Nobel, prin Istorie și Legendă. Astfel se spune despre Emanuel Nobel, că a construit la 17 ani cu prilejul unei vizite regale, un arc de triumf ce a atras atenția asupra sa. Geometru și inventator, el construește pentru prima oară un

ALFRED NOBEL

submarin, pe care i-l cumpără Rusia fără să stea la tocmeală. Apoi creiază, în împărăția Țarilor, mine, tunuri cu tragere repede și repetată, ustensile mai pacifiste pentru industrie și comerț. Dar dacă războiul Crimeei l'a îmbogățit, pacea îl ruinează. Reîntors în Suedia, studiază nitro-glicerina, descoperită de Italianul Sobrero.

In 1864, însă, fabrica sa de lângă Stockholm sare în aer omorând pe fiul său mai mic.

Alți trei fii, rămași în Rusia, se disting în industriile de război. Unul din ei într'o călătorie în Caucaz, descopere Naftul și instalează la Baku o industrie de petrol sub firma „Frații Nobel" izvor de nesecate bogății.

Și iată pe Alfred Nobel, colaborator cu frații săi mai mari, mecenat, mare negustor de explozive, furnizor al armatelor și flotelor, întemeind premiul pentru pace. Format în asemenea împrejurări, acest mare bogătaș studiază cu pasiune în laboratorul său instalat în Franța la Saint Sévran, mai întâi, la Saint Rémo, mai târziu, nu din dorința de a se îmbogăți și a domina, ci din pornirea omului de știință de a descoperi. Lucrător neobosit și închis în sine, creer adaptat la vremurile noastre, la experimentare, la mașinism, la disciplinile economice, dar și „poet", vizitator statornic al muzeelor, amator luminat și plin de gust în pictură, sculptură, îndrăgostit de flori și de grădini, om de o fină sensibilitate.

Biografii săi îl denumesc toți idealist, deși puțini sunt aceia ce l'au putut apropia, căci om fericit, bogat, cu toate ambițiile împlinite, el este un dezamăgit și un singuratec. Toată averea și-a lăsat-o pentru scopuri dezinteresate Institutului Nobel de pe lângă Academia Suedeză și vastei biblioteci de cărți în toate limbile, ținută la zi, Institutului Nobel din Norvegia și premiilor de mai multe milioane anual pentru medicină, fizică, chimie, premiul pentru pace, premiul pentru literatură.

In fiecare lună Decembrie se face pomenirea memoriei mecenatului, chiar în ziua morții sale, prin distribuirea somptuoaselor premii.

Mussia

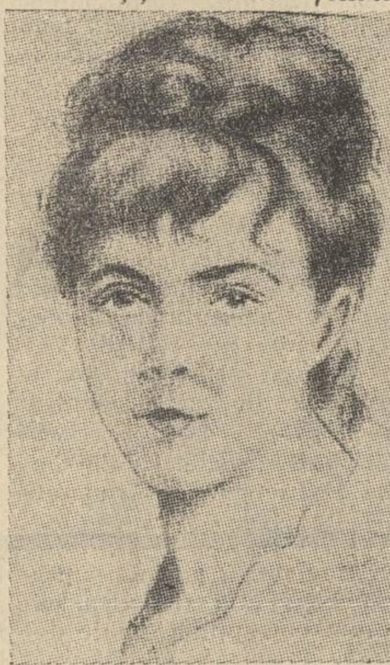
Dac'ar fi trăit Mussia, cum îi ziceau prietenii Mariei Bashkirtzeff, delicioasa slavă care a trăit, în Paris, ca o zână strălucitoare cei 23 ani ai scurtei sale vieți, ar fi fost acum de peste șaptezeci de ani...

Poate că nimeni n'ar mai fi pomenit-o pentru că nu ar mai fi trăit în mintea nimănui mirajul „tinerei flori funerare", care ne ademenește tocmai prin zborul fulgerător cu care a trecut prin viață.

Mussia cu părul alb s'ar fi așezat cu realitatea ei dură în fața chipului fetei tinere care se înalță cu atâta grație și farmec din istoria Mariei Bashkirtzeff și care i-a creiat legenda.

Neavând vreme și poate nici putere să creeze artă, a creiat un vis pe care l'au trăit mulți mari prieteni, tovarăși de calitate ai Mussiei cât a fost în viață: Gladstone, Barrès, Theuriet, Henri Battaille și alții.

Visul ei însă a ispitit și pe alți oameni superiori după moartea tinerei pasionate de viață și de sine însăși, Narcissul feminin

MARIE BASHKIRTSEFF

ce a fost Marusia. Henri de Régnier zice: „Felul său de a trăi este de a supraviețui după moarte". Jean de Pierrefeu: „O ființă infinit de nobilă în aspirația ei spre frumusețe". Edmond Jaloux: „Păstrăm cultul acestei ființe delicioase pe care ne-o dispută deja legenda". Marius Ary Leblond o numește „Orbitoarea efemeră". Isabelle Sandy: „Inimă violentă a unei prea frumoase pasări prevestitoare de furtună".

Dar cel care a iubit-o mai mult a fost, de sigur, Barrès. Egocentrismul Mariei Baschkirtzeff a fost premergătorul individualismului lui Barrès. In figura intelectuală a tinerei Slave, Barrès și-a găsit oglindită propria lui personalitate în ceia ce avea mai marcant și mai cacteristic, concepția lui despre o viață, care ar fi fost în stare să se înmiască numai prin puterea ei proprie, să-și sfarme limitele și să se împrăștie în toate sufletele provocând înfrigurare.

Câți slabi nu și-au regăsit energia sub influența ei, câți nu se vor fi reîmbărbătat în deznădejdea lor citindu-i „Les Cahiers".

Toți cititorii ei însă vor fi învățat din ele să prețuiască darul dumnezeesc de a fi în viață și nu vor fi aflat că cheia înțelepciunii este ca înainte de ori ce să te bucuri de ea.

Mii de scrisori au fost primite din toate părțile lumii cu prilejul comemorării a cincizeci de ani de la moartea ei. Mai ales cititoarele Jurnalului său au scris numeroase și interesante reflecții și variații, pe temele date de ea confidentului, credincios: Jurnalul. Archivă plină de mărturii interesante asupra reacțiunii sensibilității sub lovitura acestui caz uman.

In cântecul de primăvară omenească și în cântecul lebedei acestei tinereți, sufletul Mussiei se răsfrânge în nenumărate alte vieți. Nemurirea ei este mai trainică astfel, de cât nemurirea visată de ea pentru opera ei ca pictoriță. Prin moartea ei și prin urma lăsată în Jurnal, prezența ei este asigurată pentru totdeauna în nenumărate vieți, în nenumărate suflete și visul ei de „ambiție albă" desăvârșit realizat.

Păsările dela „San Michele"

Pe țărmurile Mării Mediterane — în Grecia, Spania, Italia — sunt locuri unde, primăvara de timpuriu sau toamna, se opresc pentru odihnă milioane de păsări călătoare. „Vânătorii" pun atunci pe stânci numeroase capcane.

Drept „nadă" pentru prepelițe, ciocârlii și pupeze, servesc masculii orbiți, plasați în colivii în apropierea capcanelor.

Grecii și romanii știau că o pasăre cu ochii arși, orbită, se transformă într'un fel de automat care nu cunoaște odihna. E cea mai perfectă atracțiune pentru pasările libere.

O prepeliță orbită, care cântă, fără încetare, a costat pe insula Capri 25 de lire. Din o sută de păsări, supuse unei astfel de operații, rămân în viață numai două-trei...

In insula Capri prinderea prepelițelor călătoare dă un venit atât de mare, încât acoperă întreținerea unui episcop, numit anume „episcopul prepelițelor".

Mii de coșuri cu pasări reprezintă traficul între țărmurile mediteraniene și restaurantele marilor porturi, unde le așteaptă numeroșii amatori de vânat fin.

Acum câțiva ani această crudă distrugere a regatului zburător a fost interzisă în Italia, din ordinul personal al lui Mussolini. Ducele a citit cartea lui Axel Munthe. Acest medic suedez povestește într'unul din capitole cum, încă înainte de război, autorul căuta să obțină dela autoritățile italiene apărarea păsărilor călătoare, — și cum, în urma unor sforțări nereușite, a cumpărat foarte scump în partea de sus a insulei, la Anacapri, stânca cea mai frecventată de păsări și de „vânători", transformând-o, din abator și cimitir, — în „altarul" păsărilor călătoare... Acum, tot țărmul italian al Mediteranei e un astfel de altar...

Probabil că rezultatul atât de surprinzător al cărții l-a bucurat pe autor mai mult decât succesul ei „de librărie".

Paginile închinate câinilor, leilor, maimuțelor — sunt în adevăr cele mai bune în această carte. E greu să uiți cum povestește Axel Munthe moartea unui câine turbat, — sau a unei gorile, care-și dă sufletul sub privirile autorului — întocmai cum moare un om.

Munthe, ca medic-psihiatru al aristocrației internaționale, n'a încetat să fie și doctor al sărăcimii din Roma și din Paris și lecuitor al „celor mai inferiori dintre frații noștri — bestiile"...

CĂRȚI

CEZAR PETRESCU: *Cei trei Regi. Ed. Fundația culturală regală „Principele Carol" București, 1934. Prețul 30 lei.*

CHARLES BAUDELAIRE: *Flori alese din Les Fleurs du Mal. Traducere în versuri din limba franceză de A. Philippide. Ed: „Cultura Națională" București, 1934. Prețul 60 lei.*

VIRGIL PETRESCU: Director de Bancă. *Doi ani de luptă Tip: F. Göbl" București, 1934.*

GEORGE LESNEA: *Cântec Deplin (versuri). Ed: Fundația pentru Literatura și Artă „Regele Carol II" București, 1934. Prețul 40 lei.*

GEORGE SILVIU: *Paisie Psaltul spune... Ed: Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II", București, 1934. Prețul 40 lei.*

EMERIC MADACH: *Tragedia Omului. Traducere în versuri de Octavian Goga. Tip: Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II" București, 1934. Prețul 40 lei.*

ALEXANDRU CĂLINESCU: *Declin Colecția Revistei „13". Prețul 40 lei.*

ALFRED MARGUE-SPERBER: *Gleichnisse der Landschaft Tip: „Körner și Rosenblatt" Cernăuți, 1934.*

CONST. I. SĂNDULESCU: *In așteptare. Tip: „Academie" București. 1934. Prețul 40 lei.*

LUCIAN BOZ: *Cartea cu Poeți. Ed: „Vremea" București, 1935. Prețul 60 lei.*

M. SADOVEANU: *Nopțile de Sânziene. Ed: „Cartea Românească", București 1934. Prețul 68 lei.*

REVISTE

LIBERTATE: *No. 23 (Decembrie).*
VREMEA: *No. 1 (Decembrie).*
LUMEA TURISTICĂ: *No. 5 (Decembrie).*
LITERE: *No. 15 (Decembrie).*
SOCIETATEA DE MAINE: *No. 11 (Noembrie).*
VREMEA: *No. 366 (Decembrie).*
REVISTA VREMII: *No. 5 (Noembrie).*
FRUNCEA: *No. 1* (Decembrie).
13: *No. 9 (Noembrie).*
DRUMUL NOU: *No. 3 (Noembrie).*
CLASORE. (Spicuri): *No. 2 (Octombrie).*
VRAJA MĂRII: *No. 11—12 (Noembrie).*
FRIZE: *No. 10 (Decembrie).*
REVISTA PENTRU MORALIZAREA DEȚINUȚILOR: *No. 9—19 (Sept Octombrie).*
LITERE: *No. 14 (Noembrie).*
INCOTRO? *No. 180 (Noembrie).*
REPORTER *No. 49 (Decembrie).*

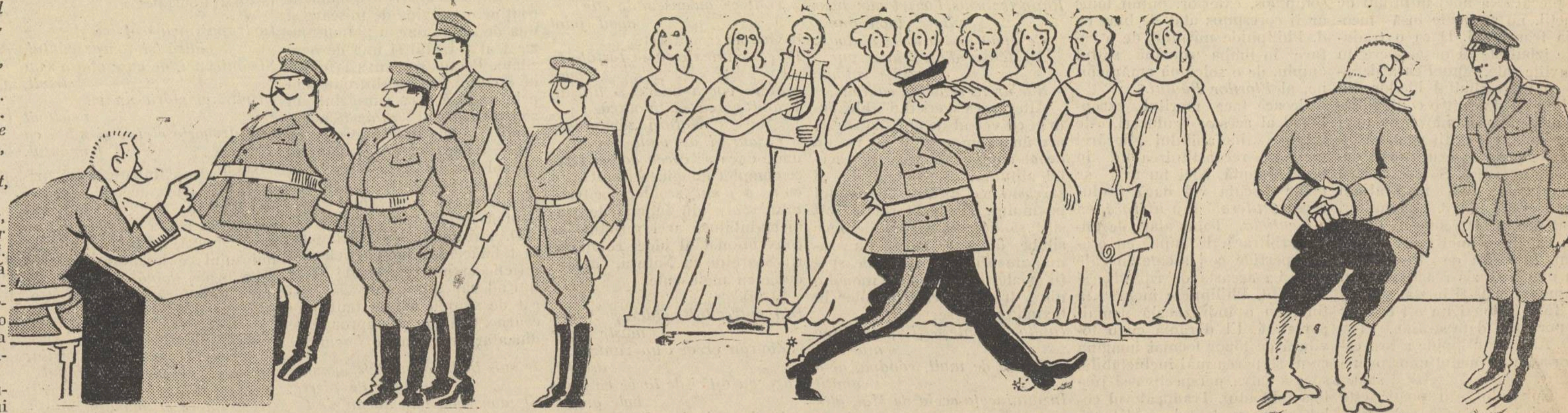
BULETINE

BULETINUL CĂRȚII ROMANEȘTI *No. 11 (Noembrie).*
LA CORRESPONDANCE BALCANIQUE *No. 5 (Noembrie).*
REVISTA FUNDAȚIILOR REGALE *No. 12 (Decembrie).*
PLAIURI SĂCELENE: *No. 11 (Noembrie).*
GÂND ROMANESC: *No. 11 (Noembrie).*
FAMILIA: *No. 7 (Noembrie).*
REVISTA ROMÂNĂ DE BRIDGE *No. 7 (Noembrie).*
REVISTA INTERNAȚIONALĂ DE PSIHANALIZĂ: *No. 9 (Noembrie).*
SATUL: *No. 49 (Decembrie).*
ȚĂRĂNISMUL: *No. 45—46 (Decembrie).*
CUVÂNTUL LIBER: *No. 5 (Decembrie).*
ROMÂNUL: *No. 85 (Decembrie).*
DUH: *No. 2 (Noembrie).*
PAMFLET: *No. 1 (Decembrie).*
ȘTIREA: *No. 336 (Decembrie).*
GAZETA CĂRȚILOR: *No. 7-8 (Noembrie).*
SCÂNTEIA: *No. 10 (Noembrie).*
PĂMÂNTUL: *No. 83 (Decembrie).*
MAREA NOASTRĂ: *No. 26 (Decembrie).*

Spitalul Policlinic „Iubirea de Oameni". A 11-a dare de seamă. Anul 1933.

AZI
CITIȚI TOȚI
CASA GROAZEI
în colecția de 12 LEI „ROMANELE CAPTIVANTE"

a apărut
foc în hanul cu tei
roman de i. peltz
editura „adevărul" 2 volume lei 100

Scriitorii militari constituiți în societate

— Tu că ești mai slăbuț și mic în grad, să scrii catrene...

Trecerea în revistă a celor 9 recrute

— Bună dimineața, fetelor!
— Trăiți!

— Să-mi scrii un roman în pas alergător!

Atelierele „Adevěrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Număr special de Crăciun

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 733
DUMINICA 23 DECEMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

DE CRACIUN

— Mie mi-a spus un băiat, zice Baruţu, încercând apa cu mâna altuia, că nu „există" Moş Crăciun.

La 9 ani are tot dreptul să discute despre existenţe.

— Şi tu ce-ai răspuns?

Baruţu nu răspunde numai decât, căutând să se orienteze subtil prin sunetul glasului şi prin fizionomie şi voind să fie nesimţit de şiret.

— Nu mi-ai răspuns ce i-ai răspuns...

Zăpăcindu-şi geniul limbii din pricina confuziei, el începe prin a răspunde cu încovoeli de vocabular.

— Eu i-am zis că...

Şi se gândeşte puţin.

— Pardon! nu se zice „i-am zis". Ce naiba, Baruţule! Te-am dat eu la şcoală nemţească, dar când vorbeşti româneşte vorbeşte româneşte...

— Nu se zice „am zis"? întreabă Baruţu, care vrea să dosească ceeace se chiamă în clasă subiectul principal.

— O să lămurim chestiunea asta mai târziu... Intoarce-te la Moş Crăciun şi la ce ţi-a spus un băiat.

Miţu care tăcuse concentrat, văzând că fratele i s'a încurcat, izbucneşte într'un hohot de râs semnificativ.

— Ţi-am mai spus că eşti un prost şi nu m'ai crezut, hotărăşte Miţu cu degetul arătător, ridicat şi didactic.

— De ce sunt un prost? întreabă Baruţu, umflându-i-se buzele şi plecându-şi capul. Nu ţi-am spus să-i spui tu?

— Va să zică voi aţi stat întâi de vorbă amândoi! Te-am prins!

Era adevărat. Miţu nu se mai putea ţine de râs.

— Ce mai ùmblaţi cu „mi-a spus un băiat"? Totdeauna tu faci aşa, împingi înainte pe Baruţu şi când îl vezi că n'o mai scoate la capăt, râzi şi te lepezi. Foarte bine. Dacă nu există nici n'o să vie!

— Cine?... întreabă Miţu, verificatoare şi abstractă.

— Cine nu există nu vine şi dacă cineva vine există.

Accentul dogmatic al acestui principiu fu cât se poate de reuşit. El scapă de controversă şi afirmaţiile rămân cu obrazul curat, mai ales dacă intervine diversiunea.

— Scoateţi-vă cărţile. Ce mai aşteptaţi?... Ce-avem pe mâne?

— Nu ştii că n'avem şcoală? zice Miţu.

— Dar ce e mâne?

Triumfător, Baruţu zmulge foaia din calendar. Era Duminică. Baruţu se răzbuna.

— Crezi că nu ştiam eu că e Duminică?

Eu însemnează a toate ştiutorul, fără greşul, infailibilul, impecabilul.

— Te-a ascultat la istorie? întreb pe Baruţu, care confundă pe Radu Negru cu Radu dela Afumaţi.

Trebuie să abandonez terenul istoriei. Baruţu a mai înregistrat o victorie, arătând buletinul săptămânii.

— Nota zece!

— Ştii că un lucru care lasă mult de dorit la tine, e compoziţia, observ ca un autor. Ai putea să-mi arăţi ce-ai mai scris?

Baruţu e armat până'n dinţi. Deschide caetul de compoziţie. Zece. 10 cu creionul roşu. Nemaiavând ce noduri în papură să caut, râd fără să vreau, ca de un lucru comic, de care mi-aş fi adus aminte — şi râdem, fiecare în sensul lui, căteştrei. Eu mă gândesc ce crud am fost bătut şi ei se gândesc că existenţa lui Moş Crăciun e o farsă. Totuş, Miţu aduce vorba din nou.

— Mater Philomela ne-a spus că mai avem o săptămână până la vacanţă.

— Iar vacanţă! Nu v'aţi mai săturat de vacanţă?

— Vacanţa de... Crăciun, tăţuţule, precizează Miţu.

In realitate, între noi mocneşte un litigiu, pe care îl ascundem după puterile noastre. Copiii au descoperit într'un sertar pachetul cu toate scrisorile lor, trimise, de când au învăţat să scrie, lui Moş Crăciun. Poşta funcţiona la uşa dormitorului, dinaintea încălţămintelor. Ei puneau scrisorile seara şi noaptea venea careva, un şoarice, un greiere, un păianjen, le lua şi fugea cu ele departe — şi toate dorinţele lor se împlineau întocmai. Era un loc în lumea asta, unde se îngrămădea toată corespondenţa tuturor copiilor şi unde zilnic simpaticii curieri ai lui Moş Crăciun se aflau în treabă. Fabula s'a isprăvit. Insă, fără consacrare oficială. La prima defecţiune de autoritate, copiii, ştiinţifici şi liber-cugetători, vor spune verde care-i opinia lor sprijinită pe dovezi.

— Să vedem cum o să fie pomul de anul ăsta, sondează Miţu.

— Ce pom? Cine a mai pomenit iarna pomi?

— Pomul de Crăciun... Ai uitat?

— Pe care îl aducea altădată Moş Crăciun?

— Da, seara după ce ne culcam.

— Păi, dacă i-a spus lui Baruţu un băiat că nu există Moş Crăciun şi dacă voi v'aţi chibzuit împreună, ce rost mai are Unchiaşul să vie la voi? Se duce la copiii care ştiu că există. Voi sunteţi anarhişti.

— Băiatul ăla a fost un prost, defineşte cu promptitudine Baruţu. Când vine la lecţie, scoate limba. Are 3 la conduită.

— Foarte frumos! Dar mai era un prost lângă el, când zicea aşa.

— Nu ţi-am spus eu? confirmă Miţu. Cum să nu existe Moş Crăciun! Ba există.

— Desigur că există... confirmă Baruţu. Eu l-am şi văzut.

— Mai las-o, Popescule! zice Miţu. Nu l-am văzut eu şi l-ai văzut dumneata. Există dar nu l-a văzut nimeni.

— Vai, Miţule. De unde ai învăţat vorba asta, cu Popescule? Poate că mai ştii şi altele. Ia spune-mi-le pe toate, ca să le lichidăm până la Crăciun...

Miţu se ruşinează. I-a scăpat. Dar e clar că ştie şi altele şi mai şi.

Moş Crăciun nu există dar poate că există şi chiar atunci când nu ar exista Miţu şi Baruţu îl aşteaptă să vie. Ei vor să ştie că nu există însă ţin să creadă că există. Câtă vreme afirmă ei inexistenţa lui Moş Crăciun, le rămâne o speranţă şi dacă aş cădea de acord asupra acestei inexistenţe, aş fi cel mai combătut în săptămâna ce precede Crăciunul. Toată problema se închide într'un milimetru pătrat de subiectivitate şi o afirmare categorică din proprie iniţiativă şi împotriva sentimentului lor secret ar însemna un dezastru.

— Sunt sigur că şi anul ăsta vine Moş Crăciun, zic.

— Ce ţi-am spus? zice Miţu.

— Nu m'ai crezut, răspunde Baruţu.

T. ARGHEZI

Juliette Orăşianu — Naşterea Domnului

G H I G H I Ţ A

de Mihail Sadoveanu

După trecere de patruzeci şi cinci de ani, m'am întâlnit iar cu Ghighiţă Darie.

„Intâlnit" nu-i bine spus. După patruzeci şi cinci de ani, Ghighiţă Darie mi-a reapărut. Căci nu m'am întâlnit c'un om de vârsta mea, cărunt şi cu fruntea brăzdată, ci cu copilul dedemult, cu care mă aflam subt soare când eram amândoi de şapte ani. In acea epocă Ghighiţă dispăruse deodată depe faţa pământului, caşicum ar fi fost un fulg de păpădie suflat de vânt. Deci reapariţia lui, în ipostaza de atunci, ar părea să fie din domeniul minunilor. O minune are înţeles de ceva imposibil, deşi-i numai un fenomen a cărui demonstraţie fizică ne scapă. Deci vreau să vă povestesc numai o întâmplare fără explicaţie.

Atunci, de mult, când eram şi eu de vârsta copilului acestuia, amândoi începusem a deslega alfabetul la învăţătorul nostru dela Paşcani, domnu Trandafir. La şcoală stăteam în bancă alături şi Ghighiţă avea ochi rotunzi şi negri care se uitau la mine totdeauna c'un fel de mirare. Deasupra ochilor avea o tufă de păr totdeauna zbârlit. Nasul, Ghighiţă şi-l ştergea cu mânica stângă a unui mintean de şieac. Cu mâna dreaptă, Ghighiţă cerceta, ca să-mi facă plăcere, în buzunarul aceluiaşi mintean, şi scotea „un bulicher", cum îi spunea el, adică un briceag, cu care cresta flori în lemnul băncii noastre, subt gura-i făcută boţişor.

— Măi domnule! măi răule! îl mustrase domnu-Trandafir; când te-oi mai prinde că strici lucrul şcolii, să ştii că-ţi iau custura şi trimit pe Matei s'o zvârlă în Siret; iar pe tine te anin într'un cuiu de cheutoarea minteanului. (Matei era monitorul nostru).

Ghighiţă se încruntase şi se zbârlise dintr'odată, parcă i-ar fi ieşit ţepi de arici. Atuncea am început eu să am pentru dânsul admiraţie. A răspuns întâiu printr'un fel de exclamaţie îndesată:

— Ihî!

— Cum „ihî", măi domnule? care „ihî"? a întrebat, cu mirare şi zâmbind deodată, domnu Trandafir.

— Ihî! parcă Matei îl zvârle în Siret? îl prinde bunicu şi-i puşcă o bătaie ca aceia. Doar pe bulicheru ista bunicu a dat cincisprezece bani şi l-a cumpărat tocmai dela Roman.

— Cum se poate? tocmai de la Roman?

— Da. La iarmarocul dela Probajeni.

— Ei, dacă-i aşa, s'a îmblânzit domnu Trandafir, atunci pune-l în buzunar şi nu mai strica banca.

— N'o stric; o fac mai frumoasă.

— Ei, atuncea tot am să te anin în cuiu de cheutoarea minteanului.

— Ihî! vine bunicu şi mă scoate. Minteanul ista costă trei franci de parale.

— Cum se poate? Şi de unde-i cumpărat?

— Tot dela Roman.

— Şi tot dela iarmarocul de la Probajeni?

— Da.

— Ei atuncea n'am ce-ţi face. Trebuie să pedepsesc numai mâna. Intinde palma să-ţi dau trei linii.

Ghighiţă Darie a întins palma, a simţit usturătura loviturilor, n'a putut opune niciun argument; s'a strâns în locul lui privind chiorâş şi posomorât într'o parte şi, dela acea experienţă, nu şi-a mai repetat decât pe furiş lucrarea artistică. Avea o plăcere să adâncească florile începute şi mă pălea cu cotul, cârnind spre ele nasu-i ascuţit.

Ghighiţă Darie îmi făcea plăcere şi 'n alte chipuri. Işi ţuguia buzele şi le mişca întocmai ca un iepure. Inchidea palmele în anumit fel, sufla în ele şi răspundea întocmai gangurului din nucul cel mare din fundul grădinii dela şcoală. Ştia să latre şi să miaune. Din când în când fura de-acasă dela bunică-su o carte de zodii şi mi-o împrumuta, s'o răsfoesc. Nu mi-o lăsa prea mult, ca să nu se întâmple vreo nenorocire acelui obiect preţios.

— Când a muri bunicul, îmi explica Ghighiţă, am să mă fac eu zodier, în locul lui.

Dar soarele a continuat să lucească pentru bătrân şi s'a stâns pentru copil. Ca după o bătaie de vânt, m'am uitat în jurul meu şi nu l-am mai văzut pe Ghighiţă.

A venit la şcoală un moşneag urât, care se uita strâmb c'un ochiu. Bătea cu cârja în pământ şi-şi pipăia taşca dela şoldul stâng. Şi-a scos cuşma din cap în faţa lui domnu Trandafir şi i-a spus ceva cu glas trudit. Am văzut cu mirare că lăcrămează. S'a întors în loc şi s'a uitat posomorât la noi.

— De-acu gata, a zis el către domnu Trandafir; am rămas singur.

— Cum se poate, moş Darie? atâta nepoţel ţi-a mai fost rămas?

— Atâta. Se chiamă, cucoane, că eu am avut patru feciori. Trei mi-au murit în războl. Tare bine. Adică nu-i tocmai bine, dar ce să fac? Aşa că mi-a rămas cel mezin, care s'a însurat şi mi-a făcut acest nepot. Când a fost boliştea aceia pe care o ştiţi, mi-au murit şi feciorul şi nora. Tare bine. Adică nu-i bine, dar cel puţin am rămas cu Ghighiţă. Acuma s'a prăpădit şi Ghighiţă. Tare bine.

— Ce să faci, moş Darie? Aşa a fost voia lui Dumnezeu.

(Continuare în pag. II-a)

Amintirea ta

Prin gând mai trece amintirea ta
Ca un fum iluminat, pe care
Boarea sării îl transfigurează
Intr'o rugăciune cu icoane.

Visul meu de-odinioară,
Mort,
Trece'n serile de vară
Intr'o navă-a unui nor de-aramă
Spre Apus, —
Cel din urmă nor...

Tot ce-a fost e dincolo de lume,
Numai umbre şi lumini,
Fâlfâiri neînţelese pe de-asupra mea.
Singur eu am mai rămas.

Uneori şi-acuma amintirea ta
Tot mai stărue în mine, luminoasă,
Ca un clar de lună ce'n cadrul ferestrei
S'ar mişca încet,
Ireal de straniu, de tăcut şi de discret

Noaptea'ntreagă pe covorul din odaia mea,
Şi-ar dispare, cu strigoii, dimineaţa,
Eu atunci, în nopţile acele
Spiritele toate le'nţeleg
Şi te ştiu pe tine pe aproape.

In mine, ca subt ceruri cenuşii de toamnă,
De cum înserează
Umblă stafiile de fum
De parcă eu aş fi murit şi tu mă cauţi.

Eşti undeva
Aşa precum te-am cunoscut
Cu veselia ta
Şi cu-ale tale tristeţi mute
Poate altul îţi alintă capul,
Altul simte desnădejdea clipei care trece...

Tu mai eşti şi-acuma undeva
Şi în sara asta când mi-i dor
Şi când cel din urmă nor
Işi mai duce nava cu-amintirea ta...

DEMOSTENE BOTEZ

Din viaţă... şi din cărţi

Consolare

In zilele de Crăciun, când soţii sînt câteva zile acasă, explicaţiile fatale între bărbat şi nevastă au loc cu o deosebită amploare.

Drept consolare, recomandăm cititorilor lectura... Iliadei.

Thetis, zeiţa Mării — mama lui Achile, — se duse în Olimp să-l implore pe Zevs a şterge afensa făcută de Agamemnon fiului său. Zevs o luă mai deoparte (ca să nu-l vadă Junona, soţia lui). Pe-o stâncă, Thetis puse o mână pe genunchiul lui Zevs, iar cu alta îi atinse bărbia — în semn de implorare... Ii ceru ajutor. Zevs clătină aprobativ din cap; apoi o expedie: — Vezi să nu te vadă Junona.

Se adună consiliul zeilor.

Cea dintâi, luă cuvântul Junona. I se adresă, acră, lui Zevs.

— Mi se pare că am zărit-o aici pe Thetis. Ce complotaţi? Veşnic urziţi câte ceva în umbră. Nu spui nici zeilor — dar nici mie... Ce însemnează asta?

Incurcat, Zevs se scuză: Că el îi ţine în curent pe toţi cu intenţiile lui... dar că sînt, totuşi, lucruri secrete...

— Ce-mi umbli cu secrete? îl întrerupse Junona. Pe mine nu mă înşeli cu una cu două...

Atunci Zevs se înfurie. Ridică pumnul, iar Junona îşi strânse pliscul — numai subt ameninţarea cu bătaia.

Scene de acest fel abundă în Iliada.

De multe ori Junona îşi tratează soţul cu expresii energice. El caută să iasă cu bine din încurcătură. Şi când nici un argument logic nu o convinge — intră în funcţiune pumnul...

In aceste condiţii, dacă însuşi Zevs n'are pace în casă... dacă şi el se teme de Junona... dacă linişte în Olimp nu se restabileşte decât cu răcnete şi cu pumnul, — atunci ce să spună bieţii oameni de cicălelile nevestelor, cicăleli continui în tot cursul anului, dar acentuate în timpul sărbătorilor... când soţul stă câteva zile la dispoziţia elocvenţei descendentelor din Junona?

Jertfa

Cum sărbătorile vin din trecut, cum tradiţia legăturilor de familie prezidează aceste zile, — credem că nu-i deplasată citarea unui fapt, consemnat în Xenophon (Anabasis).

Armata grecească captură în mers doi localnici.

Unul, întrebat asupra drumului — nu dădu nici o lămurire, cu toate ameninţările. Atunci prizonierul fu gâtuit în faţa celuilalt prins, care furniză toate informaţiile — explicând tăcerea camaradului, care avea o fiică într'un sat pe drumul căutat de armată. Nu vroia s'o expună batjocorii trupelor ocupante. Deaceia preferă moartea — decât să aibă fiica lui vre-o umilinţă sau vre-o durere...

Aceste lucruri s'au petrecut cu patru sute de ani înainte de naşterea lui Hristos.

Au trecut secole şi milenii.

Din satul acela — din drumul celor Zece-Mii — n'a rămas nimic. N'a rămas nimic nici din lungul şir de generaţii care s'au născut, au trăit şi au murit în căsuţele satului sărac.

Nici o urmă istorică — nici măcar numele satului.

Persistă însă gestul unui om care — pentru dragostea faţă de altă fiinţă omenească — a răbdat torturi. A privit degetele gâdelui, apropiindu-i-se de gât. A văzut moartea în ochii călăului. Şi totuşi părintele n'a şovăit. A murit cu gândul duios la fata lui —din satul pitit între stânci.

Acest sentiment a fost ridicat la rangul de religie de Isus Hristos.

M. SEVASTOS

ŞTIINŢIFICE

Sucurile de fructe conservate

Există persoane, care manifestă o repulsiune marcată împotriva oricărui fel de aliment conservat, în credinţa că acestea sunt — dacă nu vătămătoare sănătăţii — în orice caz prea puţin nutritive.

Cercetările recente ale profesorului german Scheuner, au arătat, dimpotrivă, că proporţia de vitamine în alimente nu scade aproape deloc, dacă operaţia de conservare se efectuiază la o temperatură suficient de redusă.

Astfel se ştie că lămâile şi portocalele în special, sunt foarte bogate în vitamina C. (anti - scorbutică)... Cantităţi minime din sucul acestor fructe (1 centimetru cub şi jumătate pe zi) sunt suficiente pentru a apăra animalele împotriva scorbutului.

Or, s'au făcut acum încercări pentru a se stabili dacă proporţia de vitamine în sucul de portocale scade prin depozitarea lui în încăperi reci. In acest scop, s'a ţinut mai multe zile zeama acestor fructe, la o temperatură de minus 17,8 grade Celsius şi totuş a rămas tot atât de bogat în vitamine ca şi înainte de această operaţie.

Observaţia e valabilă probabil pentru toate sucurile de fructe, conservate în încăperi suficient de reci.

Soba solară

Se ştie că temperaturile, care pot fi obţinute cu ajutorul sobelor încălzite cu gaz sau electricitate, sunt limitate de punctul de topire al materialului din care e construită soba.

E drept că se cunosc astăzi unele materii rezistente la căldură, cu ajutorul cărora se pot obţine temperaturi de vreo 3 mii de grade Celsius, fără ca să ne temem că soba s'ar putea topi.

Pentru a realiza în laborator temperaturi şi mai ridicate, recurgem la aşa numita „soba solară".

Intr'un asemenea dispozitiv, razele soarelui sunt exploatate graţie unei mari oglinzi concave, care urmează automatic mişcarea soarelui.

In focarul acestei oglinzi se obţin astfel, într'un timp relativ scurt, temperaturi de 3500 de grade şi chiar mai mult.

Orice substanţă solidă cunoscută de chimişti poate fi adusă la topire, graţie sobei solare.

Bacteriile au electricitate

Cu ajutorul unor instrumente de măsură extrem de precise, s'a putut stabili că anumite bacterii sunt încărcate cu electricitate. Aceste bacterii se mişcă în lichide, sub impulsul unui câmp electric şi după mişcările lor, se poate recunoaşte mărimea massei lor electrice.

Descoperirea prezintă şi o însemnătate practică, întrucât sarcina electrică diferă, de la o specie de bacterii la alta. Cu alte cuvinte, ni se oferă un criteriu de despărţire a acestor vietăţi, prin măsurarea încărcăturii lor electrice.

Se fabrică diamante!

După cum se ştie, valoarea unui diamant creşte considerabil cu mărimea sa.

Dacă până în prezent s'au putut fabrica pe cale artificială numai diamante foarte mici, se pare că acum, graţie unui ingenios procedeu al savantului vienez doctorul Hans Karacek, vom fi în măsură să realizăm chiar şi pietre preţioase mari.

In acest scop, se foloseşte o scobitură într'un bloc metalic masiv, greu fuzibil şi suportând temperaturi şi presiuni foarte ridicate. Acest spaţiu e închis ermetic printr'un piston de oţel special, care, prin mişcările lui, creiază presiunea necesară.

Materialul pentru „fabricaţia" diamantului constă dintr'un amestec de pilitură de fier, în proporţie de 30—90%, sgură din cuptoarele înalte (5—25%) şi cărbune (5—15%). Se adaugă apoi o mare cantitate de acid carbonic sau de oxid de carbon lichid. Pentru fabricaţie, amestecul acesta este supus unei presiuni de 500 de atmosfere şi încălzit până la 1000 de grade. Odată atinsă această temperatură presiunea trebue să crească în curs de 90 de secunde, până la 1500 de atmosfere, iar după alte 10—13 secunde, temperatura şi presiunea sunt brusc coborîte.

Graţie acestui sistem de călire, se obţin mici diamante. Dacă repetăm însă procedeul menţionat, pietrele cresc din ce în ce mai mult şi devin, în cele din urmă, cristale mari. Cea mai mare piatră, realizată până acum în felul acesta, are un diametru de cinci milimetri şi o greutate de un sfert de carat.

Saliva contra difteriei

Medicina cunoaşte de multă vreme rolul salivei în mecanismul digestiei. De curând însă s'a pus în evidenţă şi proprietatea antiseptică a acestui lichid, care ne apără împotriva unor boli contagioase.

Savantul englez profesorul Dolds a studiat mai deaproape efectul bactericid al salivei, ajungând la unele rezultate interesante.

El a descoperit astfel că o cultură de bacterii la care se adaugă salivă proaspătă nu manifestă nici o desvoltare timp de 24 de ore, spre deosebire de alte culturi care n'au fost supuse acestui tratament.

Numai după o lungă depozitare, se pierde acest efect. Remarcabil e faptul că în saliva proaspătă a multor persoane adulte s'au găsit anumite substanţe extrem de eficace împotriva bacililor tifosului, paratifosului, dalacului şi difteriei.

După părerea doctorului Dolds, prezenţa sau absenţa acestor substanţe au un rol mai important decât substanţele protectoare din sânge şi ţesuturile organice, întrucât acestea din urmă apar ca o ultimă rezervă.

Electricitatea şi muşchii

Experienţele de fiziologie au arătat că orice contracţie muşchiulară provoacă în organismul nostru apariţia unor slabi curenţi electrici. Reciproc, curentul electric infiltrat din afară în corp, produce, la rândul său, o contracţie a muşchilor.

Există în special o strânsă legătură între electricitate şi muşchii inimii. Intr'adevăr, dacă aceşti muşchi sunt străbătuţi de un curent electric, se produce imediat cunoscuta „vibraţie" a ventriculului, în genere mortală.

Cercetările recente în laborator au arătat că persoanele cu muşchiulatura mai desvoltată sunt mult mai expuse pericolului electrocutării, decât cele mai slabe şi osoase.

Deasemenea s'a constatat că primejdia curentului electric este mult mai mare pentru bărbaţi decât pentru femei.

Bacterii de 1000 de ani

Vietăţile inferioare ajung adeseori la o viaţă uimitor de lungă, chiar şi sub cele mai neprielnice condiţiuni.

Aceasta rezultă dintr'o recentă examinare a blocurilor de piatră, ce-au aparţinut unor vechi clădiri. In interiorul acestor blocuri s'au putut descoperi bacterii, care s'au conservat în viaţă, chiar din timpul când au fost confecţionate. Până şi blocurile, ce derivă din vechile construcţii ale Incaşilor din America de Sud, ridicate acum vreo 600—1500 de ani, cuprindeau asemenea bacterii în viaţă.

I. S.

Picături de otravă

Amicului H., care are o soţie foarte cicălitoare.

De-ţi săruţi soaţa pe gură
Nu o faci pentru că-ţi place;
Ci c'atunci ai fericirea —
Că ea... tace!...

SANDU RUSSU

Ghighiţa

(Urmare din pag. I-a)

că trece de şaizeci şi şase, ajunge la optzeci şi unu. Atuncea cum?

— Aşa scrie în cartea dumitale de zodii?

— Da. Atuncea cum?

Domnul Trandafir n'a avut ce-i răspunde. Bătrânul s'a uitat la noi şi la lume cu duşmănie şi s'a dus.

De-atuncea, trecând ani patruzeci şi cinci şi mai bine, şi uitând multe din câte au fost altădată în peisagiul nouros al amintirii, unde zâmbesc flori pe morminte, păream cu totul desfăcut de acest tovarăş al meu dedemult; când deodată, la vânătoarea de anul trecut, dela Corneşti, mi-a apărut.

Mai întâiu trebuie, în puţine cuvinte, să lămuresc unele lucruri ciudate şi necunoscute.

Corneşti e firma unei staţii de cale ferată, adică de drum de fier, cum spun localnicii, dincolo de Prut, în Basarabia. Satul care-i dincolo de staţie, în preajma pădurilor, se chiamă Rădeni.

— Cât e de aici, dela staţia Corneşti, până la pădure? întreb eu pe ţăranul care mă încărcase, cu tot calabalâcul meu vânătoresc, ca să mă transporte subt pădure.

— Aici nu-i stanţia Corneşti, îmi răspunde el privindu-mă c'un ochiu strâmb.

Mi-am înălţat fruntea şi l-am privit cu luare-aminte. Era un moşneag cu înfăţişare necăjită şi răutăcioasă.

— Cum te chiamă, gospodarule?

— Pintilie Mânzu, îmi răspunde el fără prietenie.

— Eşti de-aci din sat?

— De aici din Rădeni.

— Şi zici că staţia nu se chiamă Corneşti?

— Aşa zic eu că stanţia nu se chiamă Corneşti pentrucă-i Rădeni. Iar dacă vrai să găseşti stanţia Corneşti, trebuie să te duci dumneata la Perival.

— Cum? Perivalu nu-i Perival?

— Perivalu nu-i Perival.

— De ce nu-i Perival?

— Pentrucă-i Corneşti.

— Ş'aici la Corneşti, ce-i?

— Aici e Rădeni.

După ce n'am lămurit această afacere destul de încurcată, precum se vede, am avut ideia să-l întreb pe Pintilie Mânzu dacă-s bune drumurile prin partea locului.

— Bune care nu se mai află, mi-a răspuns el.

— Văd că ţi-s potcoviţi caii, am adaos eu.

— Potcoviţi.

— Dar de ce-s potcoviţi numai la picioarele de dinainte?

— D'apoi, domnule, m'a mustrat moşneagul, privindu-mă urât, cine-a mai auzit de cai potcoviţi la patru picioare? Or fi fiind la dumneavoastră; dar la noi nu s'a pomenit de una ca asta de când lumea!

Aveam toată buna dispoziţie să-mi îmbunez căruţaşul. M'am gândit să-i laud caii potcoviţi la picioarele de dinainte. Deoparte şi de alta a oiştii se opinteau însă nişte animale mărunte, teribil de îndârjite şi cu cozile pline de scai. Unul din aceste animale şchiopăta de un picior dindărăt: tocmai pe acela îl ajungea moşneagul mai des cu biciul. Cum simţea arsura, şchiopul se opintea mai tare, aplecându-şi spre pământ botul. Era un căluţ jigărît, dar simpatic şi plin de bunăvoinţă.

Am încercat să mişc inima gospodarului, tânguind pe bietul animal beteag.

— Hm! a răspuns moşneagul, răpezind asupra lui biciul.

— Animalele ar trebui cruţate şi mai bine îngrijite, am adaos eu.

— Da de ce? dobitoacele, domnule, sunt rânduite de Dumnezeu ca să sluiească pe om.

— Ştiu; iar omul are datoria să le îngrijească.

— Apoi le îngrijesc că le dau orz.

— Imi închipui că le dai; dar văd pe căluţul din stânga şchiopătând.

— Care căluţ din stânga?

— Căluţul din stânga, care se vede. E bolnav.

— Aş! da n'are nici pe dracu! S'a bătut pe toloacă, astă noapte, cu alt harmasar.

Ideia mea despre harmasar e asociată cu forţă şi mândrie, aşa încât m'am uitat şi eu pieziş la Pintilie, să văd dacă nu-şi bate joc de mine. Amândoi ne uitam pieziş unul la altul, până ce văzui un zâmbet fin pe obrazul încreţit şi năcăjit al gospodarului.

—Ei, dacă s'a bătut cu alt harmasar, m'am învoit eu, n'ai ce-i face.

— Hei, domnule, oftă Pintilie Mânzu, nici nu ştiţi dumneavoastră cât de tare s'a îngreuiat viaţa la noi în Basarabia şi câte greutăţi sunt pe capul nostru. Mai întâiu şi mai întâiu plătim bir. Asta ar mai merge într'o privinţă, căci stăpânirea are nevoie de copeici, ca să-şi plătească nacealnicii. Dar s'a înmulţit lumea şi s'a împuţinat pământul. Dac'o merge tot aşa, apoi e de pierit. Noi, domnule, suntem învăţaţi să trăim la lărgime.

— Ai copii mulţi?

— Am feciori, şi feciorii mei au prunci. Aşa că pe pământul meu n'au să poată încăpea toţi şi trebuie să-i alung pe unii. Aşa că eu mi-am ales un nepoţel, pe care să-l lăs în locul meu: macar acela s'apuce zile mai bune. Feciori am avut unsprezece; dar doi au murit la războiu.

— Intr'adevăr, războiul mai împuţinează omenirea.

— Te înşeli, domnule, n'o împuţinează cum ar trebui. Iaca, dela noi din sat; în războiul acesta, n'au pierit, în totul lui tot, decât paisprezece gospodari. Iar de când s'a aşezat pace şi până acuma, atâta copil s'a născut, că nu ne mai putem trage sufletele. Sar ca broaştele pe drum, prin sat; nu putem trece cu căruţa de răul lor. Aşa că nu faci nimica cu războiul. Dac'ar fi să deie Dumnezeu o ciumă, ori o holeră, atuncea s'ar mai lărgi iar câmpurile.

— Uiţi că ai un nepoţel, pe care vrai să-l laşi în gospodăria dumitale.

— Nu uit. De-acela n'am grijă. Am fost la mănăstire la Hârjauca, şi am dat pentru sănătatea lui o sfântă icoană de argint, aşa că el e apărat.

— Cum îl chiamă?

— Pe cine?

— Pe nepoţelul dumitale.

— Ghiţă. Ai să-l vezi numaidecât. Imi iese în cale la colţul hudiţei şi se anină şi el de coada căruţei.

Intr'adevăr, la colţul hudiţei, obrazul încreţit şi posomorît al lui Pintilie s'a alinat oarecum şi ochiul cel strâmb s'a luminat de răsăritul soarelui. De după un gard cu streşină de spini s'a repezit un fecioraş de şapte ani şi s'a căţărat în chilna de dinapoi a căruţei. Când Pintilie Mânzu s'a încredinţat că iese deasupra fânului nasul ascuţit şi ochii ca cireşele şi smocul de păr subt căciula săltată pe frunte, mi-a făcut semn de înţelegere cu ochiul cel luminat şi, rămânând aşezat pieziş, ca pentru sfat, a mai dat un biciu harmasarului celui şchiop.

Nepotul sămăna întrucâtva unchesului. Avea în el aceiaşi ascuţime ascunsă. Dar sămăna mai ales cu altcineva. Când îşi făcu limab sul şi strigă de trei ori numele cucului, cunoscui numaidecât pe Ghighiţă. Văzând că-l privesc aşa de stăruitor, noul meu tovarăş îşi întoarse într'o latură privirile, cu sfială. Cercetă în buzunăraşul minteanului şi scoase bulicherul, apoi, văzându-mă că-i zâmbesc cu prietenie, ca unui cunoscut vechiu, îşi mişcă botişorul ca un iepuraş. Râzând cu toţi dinţii, mă privi din trecut; după aceia rămase atârnat de o chemare de păsăruică, de pe o smicea de măr, într'o margine de livadă. Ii răspunse tot aşa de subţirel.

— Invaţă la şcoală? am întrebat eu, emoţionat, întorcându-mă spre bătrân.

— Cum nu? răspunse Pintilie Mânzu. Acuma învaţă glasu întâiu. Dar am avut o leacă de năcaz cu dânsul. S'a cam supărat pe el domnişoara învăţătoare.

— De ce? taie cu cuţitul banca?

— Lasă asta. Să vedeţi dumneavoastră alta. Aicea eşti, Ghiţă?

— Aicea, tătuţă bătrân.

— Apoi dacă eşti aici, dă fuga înainte la crâşmă şi cumpără ţigări pentru boier. Din zece mi-a da şi mie două. Ia copeicile şi du-te. Te-ai dus?

— M'am dus numa o fugă, tătuţă bătrân. Când treci, iar mă caţăr în căruţă. Dar de ce baţi pe şchiop?

— Il bat, că-i rău şi bătăuş. Aşa că iaca ce i s'a întâmplat acestuia nepoţel, domnule. Se chiamă că sta în clas cu ceilalţi băieţi, rânduiţi în bănci, după obiceiul tagmei, şi domnişoara le dădea învăţătură. Spunea una spunea alta, — ce-a fi spus dumneaei: eu n'am ştiinţă şi nu mă pricep; da nepotu ista pe care l-ai văzut asculta cucu din poiană. Pădurea e la o zvârlitură de băţ de şcoală. Era primăvară; fereastra deschisă; el cu gândul la ale lui zburdăciuni, ca un copil ce se găseşte, în vârstă numai de şapte ani. — Bagă de samă, Ghiţă, îl probozeşte domnişoara, fii atent (ce-a fi asta?) că altfel îţi dau matale pedeapsă. Băiatu se scutură şi se holbează la dânsa cu ochişorii lui; pe urmă iar ascultă ce zice poiana. Acolo-i raiul lui, cu caii şi cu alţi draci de o seamă cu el.

— Nu vrai mata să fii cuminte, Ghiţă Mânzu? îl mustră domnişoara. Eu vorbesc la păreţi?— Da, domnişoară, vreau să fiu cuminte. Atuncea ascultă aici; altfel te bat pe mata cu varga la palmă. Ce ştie Ghiţă Mânzu de vargă la palmă? Neam de neamul nostru n'a ştiut de vargă la palmă. Aşa că lui nu-i pasă de aşa vorbe; — aşa că ochiul şi mintea lui iar fug pe fereastră, în poiană. Atuncea domnişoara vine, îl apucă de moţ şi-l întoarnă cu ochii la ea; îi înşfacă, domnule, mâna dreaptă şi-i arde două vergi. Ii cuprinde mâna stângă, domnule, şi-i arde alte două vergi. S'a făcut băiatul cârlig. S'a înroşit până în albul ochilor de aşa ruşine, crâşcând: Tu-i pământu ei de muiere! parcă-i nebună!

Am avut ce râde. I-am dat pentru asta domnişoarei cinci puduri de păpuşoiu, ca să-l ierte.

De atuncea şi el s'a mai îmblânzit; dar banca tot o cresteaza cu cuţitul; de asta nu-l putem dezbăra. Ai venit, Ghiţă?

— Aici-s, tătuţă bătrân.

Am tresărit întorcându-mă spre copil, care sărise din fugă lângă mine; i-am pus mâna pe umăr şi l-am mângâiat pe obraz recunoscând în el fără de nicio îndoială pe prietinul meu de altădată.

MIHAIL SADOVEANU

Citiţi toţi azi:

- Nr. special de Crăciun -

în „LECTURA"

—Floarea literaturilor străine—

ACTRIŢA

de ANDRÉ MAUROIS

Romanul inspirat şi dramatic al unei femei, pe care elixirul magic al artei o ajută să biruie crudele încecrări ale vieţii.

Lei 4, Romanul complect.

La chioşcar. şi librari,

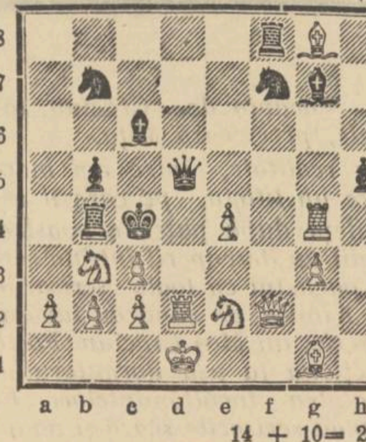
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 835

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Ianovcic cu Schiffmann II — (96)

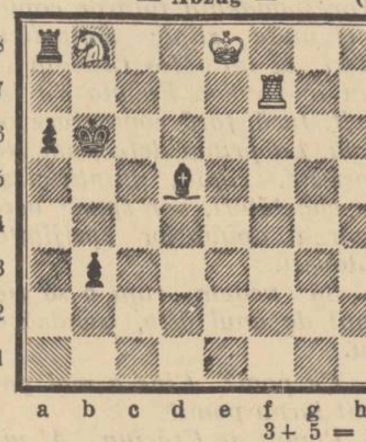
14 + 10 = 24

2 ‡

PROBLEMA No. 836

— Din concursul internaţional in memoriam **W. Pauly"** —

— Abzug — (97)

3 + 5 = 8

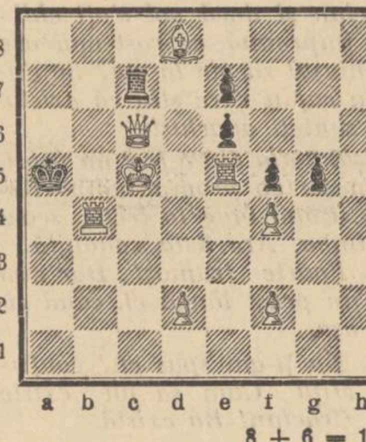
Maximal invers 7 ‡.

Längstzüger—Selbstmatt 7-er.

PROBLEMA No. 837

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Re — (98)

8 + 6 = 14

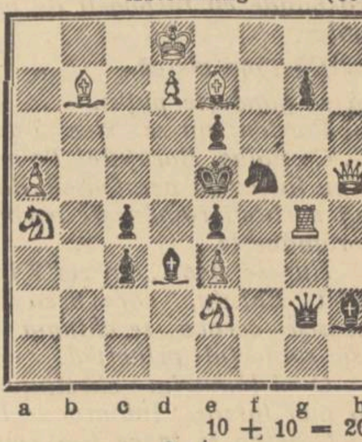
Invers 5 ‡.

Selbstmatt 5-er.

PROBLEMA No. 838

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Annabella — (99)

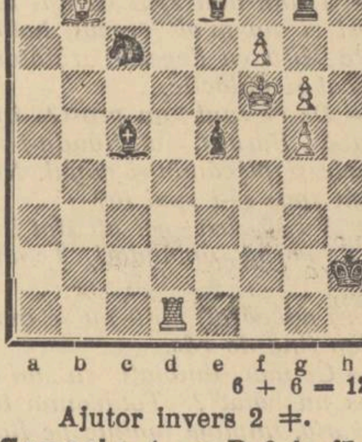
11 + 6 = 17

2 ‡

PROBLEMA No. 839

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Ablenkung — (100)

10 + 10 = 20

3 ‡

PROBLEMA No. 840

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Oco — (101)

6 + 6 = 12

Ajutor invers 2 ‡.

Gemeni: *A.* cu Pg6 în f5.
B. cu Pg6 în f5 şi Pe5 la d4.
Hilfszüger-Selbstmatt 2-er.
Zwillinge: *A. mit Bg6 nach f5.*
B. mit Bg6 nach f5 und Be5 nach d4.

Concursul nostru special

PROBLEMA II-A SINTETICĂ

O problemă directă în două mutări are următoarea soluţie:

1. e4, ameninţă 2, Cf7 mat. 1... d×e3 e. p.; 2. d4 mat. 1... f×e3 e. p., 2. Dh2 mat. 1... d×e4; 2. Da5 mat. Care este poziţia problemei?

PROBLEMA III-A SINTETICĂ

O problemă directă în două mutări are următoarea soluţie: 1. Ce4 Re3; 2. Df3 mat şi 1. Re5; 2. De6 mat. Care este poziţia problemei? Ultima variantă este şi jocul aparent.

Umorul în şah

Inaugurăm un colţ al rubricei noastre rezervat umorului. Sperăm că diversitatea cronicei şahului din „Adevĕrul Literar" va mulţumi pe cititori, în urma inovaţiunilor noastre: Curiozităţi şahiste, din trecutul şahului, Probleme sintetice, cugetări şi acum puţin umor...

VENI, VIDI VICI...

După un simultan de partide oarbe dat de Monphy la Boston, simultan încununat de un strălucit succes s'a organizat în onoarea marelui maestru un banchet. La acesta Quincey, un cunoscut şahist american făcu următiarea spirituală observaţie: „Morphy este mai mare ca Cezar, deoarece a venit şi a învins, fără să vadă!".

SIMULTAN DE PARTIDE OARBE
de *A. Takacs*

In 1922 am dat un simultan într'o mică localitate şi am jucat la 12 table înconjurat de un public privitor numeros obţinui un succes destul de mare. După terminarea simultanului, şeful redactor al ziarului local mă întreabă cum pot să fac o capod'operă aşa de misterioasă pentru el. L'am făcut să-şi închipuie că vorbeşte cu mai mulţi prieteni deodată la telefon. Imediat ce aude vocea unuia, îi apare figura; îndată ce s'a fixat asupra celor cu care vorbea îşi mai putea aminti despre ce-a discutat cu fiecare. Aşa şi jucătorul de partide oarbe are în faţa sa fotografia imaginară a tuturor partidelor etc....

Cu multă răbdre m'a ascultat redactorul, care îşi luă şi notiţe din când în când.

Când mi-am terminat explicaţiile mele de jumătate de oră, un zâmbet prietenesc se întrezări pe buze şi spuse:

Ei, toate bune şi frumoase, dar — fie vorba între noi — în ce constă trucul?!".

CUGETĂRI ŞAHISTE

Jocul de şah este un lac, în care o musculiţă poate face baie, iar un elefant poate să se înnece.
(Indiană)

Nu este ceva mai greu decât a câştiga o partidă câştigată.
(Dr. Em. Lasker)

Şahul este piatra de încercare a inteligenţii.
(Goethe)

In lipsa de plan se ascunde adesea un plan profund.
(Dr. Tartakower)

In viaţă este ca în şah: concepem un plan, care totuşi este condiţionat în joc de ceeace va face adversarul, în viaţă, de ce ne rezervă destinul.
(Schopenhauer)

* * *

Cu prilejul Crăciunului, urăm tuturor cititorilor noştri „Sărbători fericite".

PAUL NEGREANU
DINU NEGREANU

A apărut

Intr'un cămin de domnişoare

ROMAN de Anişoara Odeanu

Editura Adeverul Lei 60

CRIN ȘI EDERA

Baladă

La tulpina unui crin
A căzut — ca din senin —
Un grăunte-adus de vânt
Și se'nfipse în pământ.
Intr'o zi a încolțit,
La vre-o trei zeci de tulpine,
Se târau, ca verzi jivine,
Pe pământul cotropit.
Crinul, ce căta la soare
Și'n spre el se tot lungea,
Nu făcuse încă floare,
— Doar îmbobocise-abea —
Ce să știe de venirea
Musafirului hai-hui.
Dar mare-i fu uimirea,
Când văzu, că singur nu-i.
Dar uimirea nu-i nimica,
Pe cât îl pălise frica,
Observând pe cel de jos,
Caracatiță verzue,
Că-și întinde fioros
Brațele-i, ca să se sue,
Tocmai pe tulpina lui
Fragedă și subțirică.

— Ce vrei tu? grăi de frică
Floarea, și, te rog, să-mi spui,
Cine ești, întâi de toate?
Te-aș ruga, dacă se poate,
Să te duci... Pe locul meu
Și așa trăesc din greu.
Am un petic de moșie
Și dintr'însul mă hrănesc,
Doar așa ca să trăesc.
Numai rădăcina-mi știe,
Cu vieața, cum o duc!!
Nu mai dă pământul suc.
Pomi-l sug, crescând năprasnic,
Cerul să privească-obraznic
Pe când jos în umbra lor,
Florile, pălesc și mor!!"

— Aș! De mine n'ai vre-o teamă,
Edera, să știi, mă cheamă,
Și-am venit, hai, să ți-o spun,
Spre a-ți fi prieten bun.
Te așteaptă vremuri grele!
Dar să nu te temi de ele,
Căci asupra-ți voi veghea.
Deci ascultă ruga mea.
Pe tulpina ta mă lasă,
Să mă urc. Ți-oi face-o casă
Din frunzișul meu cel des.
Intre alte mai ales
Te-oi adăposti de ploaie.
Vântu-apoi să nu te'ndoaie,
Din cinci părți te voi propti.
Vei sta drept. Iar într'o zi
Te voi apăra de soare,
— Vara soarele dogoare, —
Și cum ești tu de plăpând,
Te vei ofili curând.

Dragostea neașteptată
Ispiti pe crin ușor
Și primi... Doar un fior
Il cuprinse deodată
La întâia 'mbrățișare.
— Doar atât nu-i lucru mare!
Și-a zis crinul și-a tăcut,
Dar mult timp nu a trecut
Și de rându-acesta crinul
Nu-și înăbuși suspinul
Și îi spuse lămurit:
— Edero, m'ai năbușit!
Ești prea grea, mă strângi prea tare.
Ea-i răspunse: — Ți se pare...
— Dar nu vezi, că mă usuc?
N-am nici soare, n'am nici suc.
Du-te, lasă-mă în pace!!
— Numai asta n'oi mai face!
Zi mai bine c'ai noroc.
Soarele e numai foc,
Arde tot ce-i stă în cale,
In grădină-i mare jale,
Doar tu singur ai rămas!!
Pradă lui n'am să te las,
De aș ști, iubite crine,
Că mă voi jertfi pe mine!

Vrând-nevrând crezu și iată,
Crinul, deveni harac,
Și mai-mai cât un copac
Edera crescu pe dată.
Totuși mai presus de crin
Nu săltă cât de puțin.
Dar și asta-i prinse bine,
Buruiană cu noroc,
— Cam l'așa norocul vine —
Tocma'n vârf, un mic boboc,
A scăpat de-a ei strânsoare
Și la razele de soare
S'a deschis ca un pocal,
Alb ca spuma unui val,
Alb ca fulgul de zăpadă
Ce plutește făr'să cadă,
Răspândind pe-alei și drum,
O cascadă de parfum.

— Ia, priviți grăi uimită
Micșunica... M'am prostit?
Edera e înflorită!?!"
— Dar ce floare!!
— Ce miros!!
— Te crucești, parol!
— Minune!
— Edero, te rog, ne spune,
Lumea s'a întors pe dos?
— Plopii 'ncep să facă mere?
Edera strigă: — Tăcere!
Semn de cinste, cer să-mi dați!
Florile vi le plecați,
Eu vă sunt de-acum regină
Vai de-acel ce nu se'nchină!!
— Ne'nchinăm!.. Și'ntr'un avânt
Se-aplecară la pământ
Florile, întreg buchetul,
Pe când se stingea cu'ncetul
— Neștiut, făr' de suspin —
Cel cu floarea, bietul crin!

MIHAIL SORBUL

MOMENTE

Madó

Grădina orașului, vara, aproape de miezul zilei.

Mado târa de mâner, în urma ei, o umbrelă veche, sfâșiată ca un smeu dat jos invalid din sârmele telegrafului.

Primblarea se făcea în zigzag în fața băncii pe care ședea servitoarea, trimisă „la grădină" cu copila, punctele de întoarcere fiind la capetele șirului de scaune cu spetează.

Tot schimbând de sens, urma pașilor ezitători ai fetiței devia ușor, însemnând pe nisip rezultatul depărtării — pe nesimțite — de îngrijitoare.

Când a ridicat Maria ochii s'o regăsească, Mado se oprise la semicercul de bănci dintre boschete, dincolo de avuz. Umbrela se odihnea pe jos, abandonată ca un trofeu decăzut în timp. Mado, nemișcată, privea cu interes un zugrav bătrân dormitând ghem, cu brațele și capul strâns de genunchii slabi, numai cu picioarele atârnate depărtat, cașicând n'ar fi fost ale lui.

Ridicată leneș, Maria porni spre masă, luând copilița de mână fără vorbă, așa cum înșfăcase și umbrela de mâner.

Joacă

Ștefi se joacă în grădină cu Bébé; șase ani cu trei ani. Ștefi e îmbrăcată în verde — și o prinde. Sare sprintenă pe bancă, depe bancă încalecă speteaza, răstoarnă căruțul păpușii, frământă nisip — și se șterge pe batistă. E delicată, are ten întins, mat și ochi de catifea brună cu reflexe verzui. Vorbește nemțește, și românește afectat ca o cucoană.

Bébé, bucălat și bonom, vorbește altfel... și tare. Poartă costum de iarnă combinezon. Pantalonul are la spate chiar buzunar. Bébé scoate deacolo — cam greu! — un fluer cu „ceas" (Ceasul nu e decât o busolă). Se plimbă important încoace și încolo și perorează în propozițiuni simple, unele eliptice.

— Eu șunt bărbat. Eu șunt domn. Am ceaș. Cât e ceașul? Două făr'un șfert!... Nouă făr' un șfert... Unu făr 'un șfert...

Așa, un timp nebun, fără oprire. „Șfertul" e ce e!

Ștefi a băgat de seamă:

— Bébé, nu ți-am spus? Dă ora exactă!

Dar Bébé nu ține socoteală de imperativul reminiscenței radiofonice; își urmează șirul:

— Tu ai păpușă. Păpușa are *părărină*...

— Bébé, nu ți-am spun? Nu se zice părărină. Se zice pardesiu sau palton! *Când plouă, se zice pe-le-ri-nă.*

Bébé, documentat acum asupra nomenclaturii exteriorului, s'a apucat să desbrace păpușa Ștefaniei. Dânsa privește fără supărare când mânile încă nedeprinse ale frățiorului brutalizează rochița, sfâșie pantalonii.

Capul păpușii e răsucit și un picior demontat, în treacăt...

Se întunecă. S'au aprins lumini la ferestrele care dau în parc.

Copiii se ridică să plece. Bébé are grijă de păpușa făcută ghem în căruț — și goală. Fluerul cu „ceas" e în buzunar, uitat.

— Pune-i părărină! Ș'a făcut *tuneric* și o plouă.

De acord, au plecat împingând amândoi căruțul.

Nisipul foșnește și parcă tot se mai aude:

— ...Eu am ceaș... unu făr 'un șfert...

C. GR. GRIGORESCU

Expoziția Tache Soroceanu

Sunt unii artiști a căror evoluție urmează o cale dreaptă, realizările lor desăvârșindu-se treptat, odată cu trecerea vremii.

La alții, dimpotrivă, evoluția se produce prin salturi, opera lor fiind străbătută de neliniște, de opriri și reluări, de technică și viziuni cu totul diferite.

Pictorul *Tache Soroceanu* face parte dintre aceștia din urmă. Deși încă tânăr, cu fiecare an, cu fiecare expoziție, el s'a îndreptat mereu spre alte căutări, spre alte probleme, încât opera sa o recunoști numai prin acel suflu de nobilă atitudine artistică, de înaltă distincție sufletească, imprimată în fiecare lucrare.

D-l Soroceanu este un artist de surpriză, de neașteptat, de inepuizabile rezerve creatoare.

După portretele expresive, care au contribuit în bună măsură la succesul atâtor saloane și expoziții colective, d. Tache Soroceanu a expus acum doi ani la Hasefer desene colorate, isbutind în acest gen dificil rezolvări de mult elan artistic.

In expoziția actuală, deschisă la Ateneul Român, artistul prezintă o nouă serie de desene colorate dar cu totul deosebite de technica celor precedente. Linia a ajuns la o siguranță și la o mlădiere rară; iar culoarea e de un rafinament și de o spontaneitate cu adevărat revelatoare.

O lume nouă este cuprinsă în expoziția dela Ateneu — o lume proaspătă și pură, care se realizează printr'o frumusețe nesilită, de spectacol natural.

Femei, copii și flori — toate aceste pretexte aparente, sunt văzute delicat, discret, fără eforturi, fără stridențe.

Nu e numai virtuozitate în tratarea lor, ci vibrarea sufletului unui vizionar, al unui artist care și-l închide în câteva linii, — dăruire lumii pe care o vrea mai bună și mai aproape de cer.

Este lucru proaspăt și primăvăratec în noile realizări ale d-lui Tache Soroceanu; — o

T. Soroceanu — Autoportret

frumusețe topită în soare mult, care cântă imnuri de umanitate.

Ce dificil e să prinzi viața în formație și'n mișcare a copiilor! Trebue pe lângă metșeșug, răbdare și dragoste ca să-i surprinzi în intimitățile lor atât de fugitive.

Nudurile d-lui Soroceanu nu-și rețin niciodată poza; nu sunt aranjate pentru o anumită pudicitate rău înțeleasă; — ele stau firești, fără jenă, oricum, pentrucă au liniștea și conștiința frumuseții lor, care nu poate să le apropie niciodată de gândul mărunt, — de instinctul turmei. Sentimentul frumuseții formale sau al maternității simbolice — e tot ce se desprinde.

Expoziția dela Ateneu iese din cadrul obișnuit al acelorași neschimbate preocupări și se situiază pe temeinic plan de artă.

Cuvintele cu greu pot să măsoare acel imponderabil care nu e nici linie nici culoare, acea tresărire care însuflețește materia și înseamnă creație de reală încântare.

Singura caracterizare pe care o credem valabilă și pentru azi și pentru viitor, este că Tache Soroceanu știe să se mențină *în artă*.

H. BLAZIAN

Jean David — Portret

Julietta Orășianu: Nașterea Domnului

Clișeul nostru din pagina întâia reprezintă o frescă din biserica dela Maltezi, proprietatea d-nei și d-lui Maltezeanu.

După cât se poate spune până acum, din schițele pe care le-am văzut, noua operă a d-nei Julietta Orașianu va fi una din surprizele picturii noastre bisericești.

Deși tânără, excesiv de discretă, artista a făcut totuși o carieră de rapidă ascensiune. O primă expoziție la Viena, în galeriile Würthle *a fost mai mult decât un debut obișnuit, interesând toată critica vieneză.*

Expozițiile d-nei Orășianu care au urmat la București, cea dela Mozart de acum doi ani mai ales, au consolidat o reputație atât de frumos câștigată.

Recent, d-na Julietta Orășianu s'a distins la expoziția internațională dela Varșovia.

In arta d-nei Julietta Orășianu omul trăește intens, cu funcțiunea lui proprie, pentruca peisagiul să devină mai mult un accesoriu.

Astfel, e foarte probabil ca pictura bisericească a d-nei Julietta Orașianu, să fie o nouă biruință a acestei artiste de singurătate, de exaltare și de melancolie.

Paralelă italo-japoneză

Charles Loiseau arată în „Le Monde Slave" o curioasă apropiere între Japonia și Italia, care caută să-și desvolte acțiunea în Asia:

„Noua Italie și noua Japonie și-au făcut în teatrul mondial o intrare tardivă și aproape simultană.

Aproape în aceeași epocă au luat un loc de cinste printre marile puteri și în multe privințe în aceleași condițiuni.

Națiuni prolifice, ele s'au simțit strâmtorate în cadrul frontierelor naturale. Nevoia de a emigra le-a pricinuit mari greutăți și oricine se întreabă dacă amintirea lor, atâta timp cât nu va fi uitată, nu va întreține xenofobia de azi, care de altfel se împacă cu imperialismul.

Italianul e mândru în vederea revanșei față de cel ce nu l-a cunoscut; japonezul are, fără îndoială, o mare satisfacție în fața surprinderii celor ce l-au ignorat.

Vitalitatea celor două popoare e formată în acelaș timp din elemente juvenile și ancestrale. Niciodată nu vei putea scoate din mintea italianului, că e succesorul poporului roman și că seva de care e pătruns, își are origina din acel august trunchiu. Niciodată nu va putea spune japonezul în ce măsură e mândru de civilizația sa cu totul particulară: o tradiție nestrămutată îi asigură fondul, iar progresul material o ridică la nivelul civilizației rasei albe...

O lege secretă pare că prezidează destinele acestor națiuni, dintre care una caută să-și găsească fericirea în Asia; iar cealaltă să încarneze renovarea asiatică în tot ce e defensiv și la nevoie ofensiv contra străinătății... (Le Mois).

UN OASPETE DE CRACIUN

Tânăra se opri gâfâind lângă stația de tramvai și cu o privire întunecată, plină de mânie și deziluzie, urmări ochiul de foc al mașinii care dispărea încet în ceața argintie și ușoară a dimineții de iarnă.

Pentru o clipă de întârziere, ea trebuia acum să aștepte mașina următoare — neputincioasă față de mângâierea rece a frigului, care-i mușca urechile, obrajii, degetele, îi acoperea pielea cu dungi violete, îi desfigura nasul cu o mare pată roșie și făcea ca picioarele-i fine să danseze un charleston bizar în tovărășia unui jazz de patru grade sub zero. Dece întârziase? Poate acea întârziere inutilă a cochetăriei în fața oglinzii?

Acea cochetărie idioată, care visează întâmplări neașteptate și întâlniri ciudate în vagon.

Fata își ridică geamantanul și privi în jurul ei. Dar, socotind că taximetrul ar fi prea incomod pentru micile-i bancnote șifonate pitite în geantă, își lăsă din nou geamantanul jos și așteptă cu răbdare.

Ce neplăcere. Dacă s'ar fi dus mai de vreme, și-ar fi găsit un loc comod, lângă fereastră. Și astfel, lipindu-și fruntea de geam — vrăjită de basmul nesfârșit de iarnă i-ar fi trecut pe nesimțite timpul pe drumul Sofia-Varna.

Numai dorul de prințul cel etern, care — vai! nu mai călătorea pe calu-i alb, ci pe un monstru negru, înfricoșător, lumina neliniștea așteptării cu o licărire fragedă a tinereții fără griji. Al doilea tramvai sosi.

Când fata scobori în piața gării, mai erau șapte minute până la pornirea trenului. Aproape toate compartimentele de clasa III-a fuseseră ocupate. Numai în antepenultimul între o pereche tânără lângă fereastră și o femee bătrână lângă ușă, era loc liber. Iluzia „prințului" dispăru brusc, și pentrucă nu era timp de pierdut, fata suspină și-și ridică geamantanul spre a-l așeza în plasă.

Tânărul soț dori să fie gentil dar privirea poruncitoare a soției, îl făcu să se răsgândească. Studenta își așeză valiza pe o piramidă de legături și șezu în locul neîndestulător, între bătrână și tânăra căsătorită (care găsi locul de lângă fereastră prea incomod și rece), își scoase șapca, își așeză buclele și privi înainte în celălalt colț al vagonului pe necunoscutul cu mustăți negre. I se păru că ceva o lovise în frunte.

Voi să sară, să fugă, dar rămase.

Rămase așa, parcă paralizată, cu ochii coborîți și tremurători, cu privirile rigide.

Bărbatul își întoarse fața palidă spre fereastră și întimidat, își pipăi hainele, căutând un buzunar inexistent, își șterse fără pricină nasul și în cele din urmă începu să răsfoiască un ziar în dosul căruia se ascunse.

— Cât a crescut și cât s'a făcut de frumoasă. De mirat. Cum n'am recunoscut-o îndată, — gândea bărbatul.

— Cât a îmbătrânit și cât de timid a devenit. Mă mir că nu l-am recunoscut imediat, —gândea fata.

Iși ridică privirea nehotărîtă, dar curiozitatea arzătoare o învinse și ochii ei negri reușiră să arunce o privire fugară spre colțul vagonului. Bărbatul dăduse ziarul în lături și o privea fix. Apoi ziarul îi acoperi din nou fața. O neliniște grozavă sfâșia inima fetei; gânduri sălbatice o munceau în mii de dorinți contrarii. Să sară, să dispară. Unde? Sau nu: să stea; să rămână până ce el, intimidat și disperat, își va aduna lucrurile și va dispărea. Dar se poate răbda ceasuri întregi această suferință crudă, apăsătoare?

Undeva, în adâncul inimii ei, clocotea o simțire ciudată și necunoscută, și-i mâna necontenit privirea spre fund.

Cât de bătrân pare, cu toată tinerețea falsă a mustăților și a părului colorat. Și ce privire tristă și timidă de animal bătut.

O milă fără margini îi strânse inima.

Nu, nu. Ea știa că trebue, că are datoria să-l urască până în ultima clipă, să-l blesteme în fiecare moment pe acela care distrusese viața mamei ei, care-i distrusese familia.

Dar sângele clocotea.

Oare nu purta ea numele lui? Nu bătea oare în coardele inimii ei voința fermă a legilor eterne? Oare ușurința ei sburdalnică nu amintea boala familiei lui? Câte legături scumpe și necunoscute o apropiau de acela pe care îl ura și pe care totuși nu putea să-l urască.

Chema în zadar în imaginație gropițele din obrajii maică-sii, lacrămile ascunse, anii lungi de lipsă, ura neclintită a fratelui pentru fugar.

De mică o învățaseră să-l urască. Numele lui nu-l pronuntau niciodată în casă. Murise pentru ei. Dar când se ducea în vizită la rude, fetița scormonea lung fotografiile albite ale familiei și purta în inimă chipul unui bărbat frumos, care-i fusese tată și care o uitase.

Dar el n'o uitase, Și de aceia îi privea acum așa de doritor și nesigur chipul fraged, care înfățișa înaintea ochilor lui, imaginea unui timp frumos și îndepărtat.

Câtă bucurie curată, nesfârșită când ea a făcut primii pași, înșelată de păpușa pe care i-o cumpărase el din Sofia, sau când mica sburdalnică îl trăgea de păr și cerea să-i povestească basmul cu făt-frumos!

După aceia își ascultase sângele bunicilor și făcuse, ceiace făcuse și fratele lui și unchiul lui și străbunicul lui. Dar niciodată nu i s'a șters din inimă suferința arzătoare pentru cel mai mic, cel mai drag dintre cei trei copii ai lui. Numai odată o văzuse. La teatru. Și fugise ca un criminal. Știa că-i la Sofia, că e studentă, și niciodată nu trecea prin fața Universității. O teamă inexplicabilă îl ținea departe de ea, ca pe un animal sălbatec, ca pe un criminal.

Locomotiva lovea ritmic osiile și purta două ființe nefericite așezate una în fața alteia.

Tânăra pereche și cele trei învățătoare scoborîră la Plevna. In ultimul moment tânărul soț, gentil, oferi locul de lângă fereastră și, fără să aștepte răspuns, mută geamantanul studentei acolo. Cea dintâi mișcare a fetei fu să-și ia geamantanul și să-și caute alt compartiment.

Atunci se întâmplă ceva straniu.

Supus unui impuls inexplicabil, tatăl întinse mâna și o opri.

— Nu! Rămâi, Boianca.

Rugăminte și teamă se întrezăriră în glasul lui surd. Il privi învinsă și șezu. Ce clipă înfricoșătoare și în acelaș timp plăcută. In sfârșit, va afla. Se va apăra sau poate o să se acuze? Va regreta sau se va desvinovăți?

Dar el tăcea!

Numai privirea lui obosită se oprise cu bunătate fără margini pe chipul fetei.

Trenul desemna umbre stranii pe mătasa albă, orbitoare, a iernii și urla lung și asurzitor în mijlocul tăcerii.

Atunci el începu să vorbească. Și când glasul lui încet și obosit se opri, ea știa tot: păcatul spre care îl împinsese sângele lui strămoșesc, deziluzia, regretul, împăcarea. Viața lui se sfârșise. Și dacă mai avea vreun rost, acela era să caute și să pedepsească pe fugara trădătoare, care îi distrusese întreaga fericire.

Fata îl asculta înfiorată. O bunătate arzătoare îi strângea inima, care, înțelegând tot, îl iertase.

— Ai vreo fotografie a Lalcei? — întrebă deodată tatăl.

Ea îl privi mirată.

— Dar de unde știi?

El râse încet.

— Crezi că nu știam tot ce se petrecea acasă... la voi? Când Nadya s'a măritat, când i-au făcut operație mamei voastre, când s'a născut Lalca.

Fata căută în geantă și-i întinse o fotografie. El privi lung surâsul trist al soției sale, ochii severi ai lui Vladimir — primul născut, fața înfloritoare a Nadiei, fiica lui mai mare, privirea sclipitoare a nepoatei...

După aceasta, își întoarse ochii spre colțul vagonului și u-

...rii lui se cutremurară într'un plâns surd.

Fata intimidată, întoarse capul. Bătrâna se mutase lângă o mătuşe îndepărtată, în compartimentul alăturat.

Atunci ea se sculă, se aşeză încet lângă tatăl ei şi, nehotărîtă, îi puse mâna pe umăr.

— Nu plânge... Nu trebue să plângi.

Ceva o strângea de gât.

Controlorul ceru biletele pentru Lewsky. Tatăl sări îngrozit, îşi şterse ochii, îşi scormoni îndelung buzunarele, găsi biletul şi privi mirat pe fiica sa.

— Oare am sosit? Şi începu să-şi strângă cascheta, paltonul, ziarele.

Locomotiva îşi încetinea mersul cu răsuflări grele şi măsurate.

Ninsoarea încetase.

Ce-i drept, el arăta mai bătrân şi abătut— aşa de gârbovit, slăbit, cu sufletul ros de remuşcare. Şi unde se ducea? Să caute pe acea femeie odioasă, să se răzbune, să-şi distrugă viaţa. I se păru că observă în buzunar forma unui revolver...

Trenul se opri. Imbrăcă paltonul. Intinse fetei mâna, căutând să n'o privească în ochi.

— Adio. Salutări tuturora... Şi mamei tale.

Deodată ea sări:

— Nu te duce acolo.

El surîse amar:

— Unde să mă duc?

Fără să se gândească ea strigă:

— Vino cu mine, vino acasă..

Şi tăcu înspăimântată de propriile-i cuvinte.

El o măsură cu privirea. Clătină capul.

— Ştii că-i imposibil.

— Pentruce? Vom uita totul.

— Mama ta, niciodată nu-mi va ierta... Vladimir...

— Vlady va primi, iar mama te iubeşte, încă... Ea te-a iubit întotdeauna.

— Nu-i adevărat. Ştiu că nu vrea să audă de numele meu.

— Nu. Eu ştiu că ea păstrează în cutia cu inele un mic portret al tău şi am văzut-o adesea plângând.

— Adio!

Sună de plecare.

Dar fata clătină capul cu hotărâre. Ii prinse mâinile:

— Nu trebuie să te duci acolo!

— Am fost şi voiu rămânea mort pentru voi. Acesta e ultimul bine, pe care pot să vi-l fac — şi el se smuci, începând să fugă pe coridor.

Fata îl ajunse. Intreaga-i nelinişte. întreaga-i bunătate vibrară într'un murmur uşor de stăruinţă.

— Vino. Noi toţi te iubim.

Tatăl păli, închise ochii. Atât de aproape, atât de neaşteptată e fericirea pe care niciodată nu îndrăznise s'o viseze, cuibul liniştit, inimile credincioase, iubitoare, iertarea...

Noi te iubim... zise ea.

Trenul porni încet.

Ca în vis, el se întoarse, îşi ascunse faţa în mâni. Se sfârşise. Oare nu era o nebunie, să asculte cuvintele naive ale unui copil? Se putea ca el, dispreţuitul, să asculte chemarea unei inimi curate şi nevinovate? Putea el singur să-şi ierte întregul rău, tot ce săvârşise pe nedrept?...

Spre seară, amândoi coborîră în gara din Varna, turburaţi. Ce are să se întâmple?

— Bine că n'am telegrafiat, — zise copila, — le voiu face o surpriză de Crăciun.

Şi surâse ca să-şi ascundă teama.

Pentru ultima dată tatăl încercă să se sustragă.

— Mâne voiu lua trenul înapoi şi nimeni nu va mai auzi de mine.

Dar fata stărui, iar speranţa imposibilă, mângâia inima singuratecului. Tot una. Tot una. Să-l mustre, să-l gonească. Ştia ce i se cuvine.

Mama o primi pe fată cu ochii strălucitori, plini de lacrămi de fericire. Indată o surprinse neliniştea ei.

—Ce ai, Boianca? Ce ţi s'a întâmplat?

— Vlady e aici?

— N'a venit încă. De ce?

— Vă aduc musafir.

Mama încremeni. Ii mângâe fruntea. Degetele îi tremurau.

— Logodnic?, — murmură ea.

— Nu! Ghiceşte...

— Nu pot, — şi se aşeză pe scaun, galbenă ca chihlimbarul.

Inima îi tremura şi în minte i se strecura un gând nebun, în care nu îndrăznea să creadă.

— Tata.

Boianca văzu bucuria fulgerătoare, care-i strălucea în ochi şi alergă spre poartă.

— Stai, — strigă femeia acoperindu-şi ochii. Dar, copila ajunsese afară şi, de pe scară strigă ceva.

Pe prag apăruse tatăl. Copleşit, umil, zdrobit de durere.

Femeia îl privi încremenită. Revenise. După atâţia ani? Oare nu era vis? Nu! Revenise într'adevăr, acela pe care îl urîse şi-l blestemase atâţia ani.

Inţelese că îl iubise, că îl aştepta.

Şi fără să-l întrebe, fără să-l mustre, sări spre el, şi-i întinse braţele.

In ochii ei curaţi vibra minunea iertării şi a uitării.

Afară, sus, în albastrul cerului, strălucea o stea mare de briliant.

Poate aceiaşi, stea, care, cu mulţi ani înainte, luminase leagănul aceluia care ne învăţase să fim iubitori şi să iertăm.

D. PETROV

VORBELE DE DUH LA MASA

Să fie numai un obiceiu urît? Ori e vorba de o crudă realitate? Greu de spus. In orice caz, un lucru e sigur: deplângem cu toţii ceasul de faţă şi ne place să evocăm, în suspine nostalgice, vremile apuse.

Cred şi eu că trecutul e mai frumos: e doar trecut. N'a mai rămas din el decât cele bune şi cele dulci la amintit.

Parcă de Crăciunul acesta, moara iernii, cu frig şi viscol, n'o să macine ca în toţi anii steluţe de zăpadă? Totuşi, vom suspina şi noi, caşi poetul de acum vreo cinci sute de ani: *Mais où sont les neiges d'antan* (dar unde e ninsoarea de mai an)? Căci în trecut, până şi ninsoarea era *altfel*.

Iată o vorbă a lui Ludovic al XIV-lea, regele cu apetitul pantagruelic: „Nu mai mâncăm aşa cum mâncau strămoşii noştri; nu facem altceva decât să ne hrănim".

Oftatul acesta, plin şi el de vibrantă nostalgie după trecute vremuri — de data asta, vremi de glorie gastronomică — va suna în urechile istoricului bine informat ca o notă falsă, nelalocul ei. Căci pe vremea lui Ludovic al XIV-lea, încă se mânca mult şi bine, cu *menu*-uri alcătuite după toate regulele artei culinare şi vinicole.

Drept este că vorba Regelui Soare ne apare foarte puţin plauzibilă numai dacă vom compara vremea lui cu vremea noastră. Vremea noastră în care ospăţurile îndelungi, îmbelşugate şi fine au murit de mult. Dar cuvântul regesc este plin de dreptate, pe cât e plin de melancolie, dacă punem faţă în faţă epoca franceză a monarhiei absolute cu — de pildă — împărăţia latină, de pe vremea lui Petroniu. Se vede că Regele Soare ofta după *le vieux bon temps*, pentrucă atunci arătătorul apăsat cu pricepere pe rădăcina limbei şi pe omuşor producea deşertarea stomahului şi înlesnea purcederea la ospăţ *da capo*.

L'esprit de table

Oricum, cele grăite de marele Vodă al Franţei sunt numai o constatare. Despre pricinile jalnicei stări de lucruri, nu ne spun nimic. Şi e păcat. Fiindcă, după câte ştim şi vom vedea îndată, nu exista nicio cauză puternică şi vădită a decadenţei ospăţului pe vremea lui Ludovic al XIV-lea.

Intr'adevăr, pe acea vreme, se mai făceau încă spirite la masă. Şi dovada decadenţei apetitului, a competinţei culinare şi a ospeţelor, stă în decadenţa spiritului, acel spirit pe care Francezii l-au numit *l'esprit de table*. Căci, vă întreb, ce preţ, ce savoare poate avea ospăţul ori măcar dacă se poate numi ospăţ, acela la care comesenii stau încruntaţi, cu privirile holbate numai în farfurie şi preocupaţi numai să înfulece şi să morfolească?

Intr'o carte relativ recentă, anume *Sufletul vinului*, d. Constantin-Weyer stabilea încă odată, după Brillat-Savarin, deosebirea dintre „gourmand" şi „gourmet", adică dintre hămesitul grăbit să se îndoape şi mâncăul subtil, plin de apetit, dar şi de tact şi de gust. Acestei deosebiri, d. Maurice des Ombiaux i-a venit în ajutor zicând: *Ceiace deosebeşte pe „gourmet" de „gourmand" este spiritul*. Şi — adevăr grăesc vouă — aşa este!

Un „parazit" celebru

Prin urmare, să ne întoarcem de unde am pornit. Regele Soare n'avea motiv să se plângă că contimporanii lui mai mult se hrănesc lacomi decât mănâncă, deoarece pe vremea lui existau încă oameni subtili, care să preţuiască taifasul la masă şi care să aibă darul de-a înflori în colţul gurii comesenilor un zâmbet uşor sau chiar de-a stârni hohotul prin vorbele lor de duh la ospeţe.

Să deschidem la pag. 1548 vestitul „Petit Larousse illustré" şi să ne oprim la al 24-lea cuvânt: *Montmaur (Pierre de), spirituel et célèbre parasite (1576-1648).*

Acest Pierre de Montmaur — spiritual şi celebru parazit, adică om care nu se jena să mănânce la masa şi pe socoteala altuia —, deşi n'a trăit decât cinci ani sub domnia lui Ludovic al XIV-lea, poate fi socotit ca om al vremii vestitului rege, fiindcă timpul nu poate fi împărţit în epoci transante.

Cât priveşte pentru obiceiul de-a mânca pe socoteala prietenilor, celebrul nostru parazit nu trebue dojenit deloc. Acest obiceiu îşi are frumuseţea lui, pe care o întăreşte adevărul zicalei italiene: *Il miglior vino è quello che si beve in casa d'altri.*

Pierre de Montmaur a fost profesorul de greceşte al lui Ludovic al XIII-lea şi, fiind mare mâncău şi băutor, mai era şi plin de duh. Contimporanii săi se întreceau care de care să-l aibă la masa lor. Astfel a ajuns să participe cinci ani şi la ospeţele Regelui Soare.

Cancelarul Ségnier, unul din fondatorii Academiei Franceze , pe când îl avea într'o zi ca oaspe şi vorbind mereu în timpul mesei despre legi şi legislaţie, Montmaur îl întrerupse:

— Domnul meu, nu te osteni atâta; după părerea mea, o singură lege merită să fie studiată: aceia a celor *Douăsprece table*. E cea mai bine ticluită.

Se ştie că pe franţuzeşte *table* înseamnă masă. Şi cum se mai ştie că la sos se spune *jus*, putem istorisi ce-a răspuns d. de Montmaur, când un valet l-a stropit cu sos pe plastronul tunicii şi când gazda a voit să-şi admonesteze sluga:

— Lasă, Monseniore, nu ştiţi că *summum JUS, summa injuria?*

In privinţa aceasta, d. de Montmaur este, într'un fel, de părerea lui Jean Richepin, care îi declara prietenului său de beţie, Raoul Ponchon: *J'aime ton plastron d'habit bardé de tâches.*

Acum, dacă ne amintim că *marée* înseamnă şi valurile mării şi peşte proaspăt de mare, e lesne să reproducem un alt calambur de-al lui Montmaur.

Profesorul de greceşte avea musafiri şi, pentru asta, pusese în vedere bucătăresei sale să prepare „marée". La masă, bucatele erau altele. Montmaur se supără.

— Era prea scumpă mareia, se explică bucătăreasa.

— Ia te uită, dobitoaca — răspunse el — *Mare vidit et fugit.*

Un catren şi-un epitaf

D. Maurice des Ombiaux, care ne informează despre aceste lucruri, pretinde că „pisica lui Montmaur, mâncând un pui de potârniche, profesorul mâncă pisica, ca să nu piardă potârnichea", şi că „profesorul nu se ridica niciodată dela masă; aştepta să i se ia tacâmul dinnainte".

Despre acelaş Montmaur se spune că „dacă nu răspundea ironiilor adresate lui, era pentrucă avea gura plină". Şi în privinţa aceasta, i s'a făcut celebrului gastronom un catren tot atât de celebru. In acest catren, Montmaur apare subt numele de Gomor. Dăm mai jos catrenul în liberă traducere românească.

Nişte pedanţi, la masă, cu
glasul grav, adânc,
Vorbiau în gura mare de
vinuri şi de vii.
Gomor, doar de mâncare
preocupat, grăi:
— Tăcere, hei, tăcere! că nu
ştiu ce mănînc!

Pierre de Montmaur era conştient de darurile lui fireşti. Deaceia şi-a permis să spună:

— Daţi-mi carnea şi vinul, şi vă dau eu sarea.

Erau în adevăr atît de pline de sare vorbele lui de duh, încât şi după moarte, a transmis ceva din spiritul său celor ce aveau să-i facă epitaful.

I s'au făcut câteva. Iată unul:

Aicea zace un mâncău de soi.
Ştim toţi că treaba lui cotidiană
Era să tot mănânce, nu să lase.
Aflându-se în ceasul de apoi,
Ar fi mâncat şi Moartea în
persoană,
Dar, bietul! nu dădu decât de
oase!

Cu această bună dispoziţie, transmisă şi dincolo de mormânt, fireşte că mesele fine de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea şi al XIV-lea aveau o savoare în plus.

■

Dar noi? Unde-i buna noastră dispoziţie? Cine mai are astăzi *l'esprit de table? Ubi sunt* calambururile care înveseleau fără scopuri didactice, ci aşa, ca să înveselească? Noi suntem aceia care trebue să oftăm după trecut, după vremurile când se deslănţuiau vorbele de duh la masă. Şi adevărul e că noi, nu numai nu mâncăm ca strămoşii noştri, dar nici măcar nu ne hrănim ca ei.

Nouă, celor hărţuiţi de criză şi şomaj, nu ne este dat să putem brava Moartea, cum a făcut-o Maurice Bouchor în „Moartea pusă la punct":

Când Moartea groaznică şi rea,
Rânjind cu gura ei de noapte,
Se va ivi la masa mea,
Spunându-mi în sinistre
şoapte:
— Urmează-mă 'n întunecime!
Cât ai clipi, am să te iau! —
Ii voi răspunde cu asprime:
— Ia lasă-mă în pace. Beau!

Nu putem să bravăm moartea, fiindcă nu mai avem cum bea, când abia avem ce înfuleca, dacă avem şi atâta.

E o melancolie. Şi îndreptăţeşte să te gândeşti la trecut.

LASCAR SEBASTIAN

PREGATIRI DE CRACIUN

„Nemai fiind necesar, Reg. 122 Inf. vinde un dulap-bufet de stejar 2,5 m.×1.5 m. Are 2 uşi, 4 sertare mari, 2 sertare mici, 2 geamuri mari de cristal şlefuit, 4 mânere nichelate dintre care unul stricat. Se mai vinde o canapea de piele, cu două oglinzi 0.5 m.×0.2 m. şi 4 fotolii pluşate".

Locotenentul Stoian a citit hârtia de două ori şi-a îndreptat nodul la cravată şi-a ciocănit la uşa maiorului, solemn, de două ori.

— Am onoare să vă salut...

— Sal'tare... Ce-i Stoiene?

— Domnule maior am venit pentru bufet şi pentru... Am auzit că d. colonel doreşte să fie cumpărate tot de-un ofiţer din regiment, unul însurat... care are nevoie... Eu, ştiţi, m'am gândit să le cumpăr şi de asta vreau să ştiu cât aţi hotărît pe ele... Că eu, ştiţi, nu prea am mobilă acasă...

— Dacă te-ai grăbit cu însuratul...

Pauză.

— Chi!... Am vorbit cu ceilalţi camarazi. Dacă vreau eu să le cumpăr. ei nu s'amestecă. Aşa că eu aş fi singurul cumpărător. Nevasta curăţă pe acasă, pregăteşte pentru Crăciun şi ar fi tocmai la timp, când termină să sosesc şi eu cu astea de-aici...

— Eşti grăbit?

— Chi! Iiii... cum ziceţi d-voastră...

— Eu zic să mai aştepţi... Săptămâna asta pleacă d. colonel în concediu şi vorbim noi. Se hotărîse minimum 7000... Trebue să scape d. colonel de ele, ştii şi d-ta ce tămbălău a fost...

— Am onoare...

In adevăr a fost tămbălău. Dulapul, canapeaua şi fotoliile erau la popotă. Colonelul dăduse ordin să le cumpere: „Să fie dom'le mai frumos aici, să 'ncânte ochiul. Să le placă la băieţi, să mai stea pe-aici că prea bat străzile şi rod mesele localurilor... In Germania, dom'le când am fost eu, ehe! să fi văzut acolo organizaţie, în cel mai mic oraş aveau ofiţerii la regiment o popotă elegantă... încânta ochiul... nu băteau străzile. Ca la.. mă'nţelegeţi, nu? De-asta dom'lor, vreau să'ntroduc metoda germană, să vedeţi 'mneavoastră... Ştiţi de ce Germania merge rău? A schimbat metoda bună de-atunci... O să facem popota să'ncânte ochiul... ca să staţi aici. 'Mneavoastră trebuie să fiţi lângă soldat...

Plecând, le-a şoptit amical:

— ...Şi păstraţi metoda, dac'o schimbi, gata...

...Colonelul a fost satisfăcut. S'a cumpărat mobilă nouă, lăcuită, cu oglinzi, cristal şi nichel. Ofiţerilor le plăcea. Beau cafele, citeau ziarele şi jucau table.

— Vedeţi c'am avut dreptate? Parc'aţi fi la Bucureşti... Nu mai aud acuma scandaluri de-ale dumneavoastră prin oraş. Am văzut ce vă lipsea. Trebue puţin fler şi prinzi imediat... Metoda...

A privit ţanţoş spre porţile de cristal, după care se vedeau aşezate frumos sticle, pahare, tacâmuri. S'a aşezat întâi pe canapea apoi într'un fotoliu, picior peste picior:

— Aşaaa. Ştiţi ce-ar mai trebui?

Un locotenent a zâmbit şi-a şoptit neauzit: Femei...

— Vedeţi că nu ştiţi? Ne trebuie un radio...

... A venit un general în inspecţie, pe neaşteptate, aşa cum vine furtuna sau grindina vara. Nu găsea nimic după gustul lui. Când a intrat în popotă şi-a vărsat tot focul. Era surd, vorbea rar, sufocat.

— Ce-i aici, mă rog!? Aud??... Cafenea, varieteu... Nu-mi închipuiam... Aud? Asta dovedeşte neseriozitate... ne-se-ri-o-zi-ta-te... Aud? Tocmai la d-ta, colonele, care ai cultură nemţească, serioasă... Aşa ai văzut în Germania?!... Soldaţii n'au mese pe care să mănânce... Cine-a adus astea aici? Aud?

A pipăit pe rând cristalele, canapeaua, fotoliile...

Colonelul fusese întâi vânăt ca huma, pe urmă se făcuse roşu. Erau de faţă toţi ofiţerii regimentului.

— Colonele, cine le-a cumpărat?

— Eu am dat ordin şi ajutorul, maiorul...

— Nu eu, căpitanul...

— Eu am delegat ofiţerul cu aprovizionarea, locotenentul... el, nu eu...

— Unde-i ?

— Să vie imediat, strigă colonelul.

— E plecat în oraş, după cumpărături.

— Colonele, să le scoţi imediat astea, să le vinzi şi cu banii să faci mese la soldaţi... Să văd lucruri se-ri-oa-se... Aud ?

Douăzeci de guri încleştate şi amare au murmurat — Să trăiţi.... — patruzeci de călcâie au ţăcănit şi s'au lipit, ca magnetizate...

■

— Ce-i, Stoiene ?

— D-le maior, mobila aceia, vreau s'o iau...

— Tot grăbit ?

— Nu... dar, ştiţi, mă 'ntreabă nevasta mereu: Când aduci, frate, mobila aceia, că nu pot aranja casa, vine Crăciunul?!

— Poimâne, Stoiene, s'a isprăvit... Dar să ştii că nu prea face, e veche...

Peste două zile locotenentul a citit o hârtie care l-a lăsat cu gura căscată...

„Proces-Verbal — No. 27 din 24. XII 1933. Scoţându-se în vânzare un bufet, o canapea şi 4 fotolii proprietatea regimentului şi cumpărătorul locot. Stoian care se anunţase neprezentându-se la timpul cerut şi având în vedere că sânt necesari bani de urgenţă pentru confecţionarea meselor la trupă, susnumitele obiecte au fost cumpărate şi devenite proprietatea d-lui maior Morcov pentru suma de lei 2500".

Doamna Stoian fierbea, ca un cazan de povidlă toamna, în grădină:

— Aşa eşti tu, moale...

— Ce vroiai, mă rog, să mă pun rău cu el? Le-a luat, face borş cu ele... Trebue să tac...

— Sigur... Of! Te calcă toţi pe coadă şi tu... moale...

— De ce m'ai luat dacă sunt moale ?

— Pentrucă... m'am încrezut... şi tu ai profitat...

— De ce nu spui adevărul ?

— Adevărul... Of! Of!

A plâns cu sughiţuri. Şi-a blestemat părinţii şi soarta...

D. locotenent şi-a fumat toate ţigările, a găsit într'un sertar tutun şi nu găsea foiţă. Ştia dumnealui că avea...

— Ce-mi răscoleşti aşa lucrurile, ce cauţi ?

— Treaba mea.

Dela chioşc nu putea trimite ordonanţa să cumpere, că era trecut de miezul nopţii. Vroia să fumeze măcar o ţigare, şi nu mare, mică şi subţire. Nu putea dormi. A răscolit iar sertarele. Nimic... Dacă ar fi fumat, era sigur că-i va mai trece necazul...

...D-na Stoian şi-a pus batista dela ochi sub pernă, s'a dus la un dulap, a ridicat o cutie, a pus-o la loc şi-a venit c'un pachet de foiţe de ţigară... Un pachet întreg...

— Cine ţi-a spus că-mi trebue foiţă ?

A sărutat-o lung, pe gură.

D-na a întors capul, s'a smuncit serioasă. Pe urmă a zâmbit şi i s'a lipit de umăr.

— Să nu mă faci să râd, că nu râd, stimabile!...

DAN. O. BOLDUR

CĂRŢI

Româneşti şi Străine

Cel mai bogat asortiment

Cărţi de artă pentru cadouri

Cărţi pentru copii de toate vârstele

PAPETĂRIE DE LUX

Tocuri rezervoare — Agende

Cadouri pentru intelectuali şi elevi de şcoală

Librăria „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

100.000 LEI

veţi câştiga în baza bonului publicat în revista „RADIO" (radiofonie şi ştiinţă popularizată).

40 pagini 5 lei

O lectură captivantă şi instructivă!

ALMANAHUL Ziarelor Adevĕrul şi DIMINEAŢA. 1 Ianuarie 1935

100 pagini, cu sute de clişee fotografice şi ilustraţiuni pe hârtie cromo, 40 lei.

SFARŞIT DE VACANŢA

Desişul de brazi se deschise şi o poiană albă, sclipitoare de zăpadă, îşi aşternu rochia în faţa ochilor uimiţi al d-lui Eftimie, ca o fată semeaţă şi sălbatecă din pustietăţi neclintite.

Luna îşi trimetea şi ea ploaia de raze iscoditoare şi cum nu şi le-ar fi trimis când cunoştea doar pe sentimentalul domn Eftimie?

Nu era frig, deşi era iarnă Şi nici o umbră de frică nu întunecase măcar sufletul năpădit de lumină al domnului Eftimie, rătăcit de ai săi, în mijlocul nopţii, în inima pădurii.

Era atât de strălucitoare zăpada! Erau atât de strălucitoare cele două skiuri, noui, nouţe ale domnului Eftimie! Un foc de tinereţe îi încălzea simţirea. El îşi aprinse o ţigare şi gândi în linişte la posibilitatea de a ajunge grupul de skiori de care se depărtase pe când admira un desiş prin care picura luna. Şi acum, în inundaţia de lumină, parcă îi era chiar lene să pornească pe urmele tovarăşilor şi ar fi vrut să rămâie acolo.

Dar cine e lângă el în pustietatea aceea? „Ah, duduiţă, pardon, nici nu vă zărisem. Aţi rămas şi d-voastră în urmă?"

E domnişoara Lia, din banda de skiori. Nici nu vă închipuiţi ce drăguţă e! Costumul albastru o prinde de minune. Cum se 'nvârte într'un picior în poeniţa albă, pare un drăcuşor căzut din ceruri.

„Dar ştii pentru ce am rămas în urmă, domnule Eftimie?"

Pe sub tichiuţa de sport, acesta îşi mângâie chelia. E un obicei care i-a rămas dela biurou, atunci când are de rezolvat chestiuni mai dificile, sau pe care nu le pricepe.

Liuţa e un înger. Dă chiar ea răspunsul: „pentru că am văzut că ai rămas singur în urmă şi am vrut să fiu şi eu cu d-ta" (şi apăsă tonul pe această din urmă dorinţă).

Chiar când eşti trecut de 50 de ani, e aşa de greu să săruţi o fetiţă noaptea, când te afli în inima pădurii?

O, adorabil neprevăzut! Domnul Eftimie vrea să uite că e omul care ani dearândul a împletit monotonia ordinei în viaţă cum îşi împleteşte nevasta-sa cozile în fiecare seară înainte de a se culca. Şi acum înţelege dece sunt oameni care dau ani de muncă pentru o clipă de fantezie. Clipe goale şi clipe trăite... Dar ce e aceea timp? Nici el nu mai contează acum... Domnul Eftimie a devenit dintr'odată îndrăgostit şi filosof. Ia seama, domnule Eftimie, nu cugeta la prea multe dintr'odată... Mai bine ascultă: auzi vocile din pădure? Sunt probabil skiorii care observându-vă lipsa s'au întors să vă caute...

▬

Domnul Eftimie ridică brusc capul depe biurou. Skior?

Nu: era un băiat de la contabilitate care şedea smerit în faţa lui cu un teanc de hârtii. Pădure de brazi? Dar de unde ar fi avut el atâtea parale când din leafa lui abia putuse să cumpere un brad mic, acasă, pentru nepoţi?! Şi costum de ski! Domnul Eftimie roşi: cum putuse el, om ordonat şi în toată firea, să viseze asemenea fleacuri. Dar de aceasta, vitrinele trebue să fie de vină: te impresionează cu atâtea skiuri şi prostii câte le vezi înşirate, mai ales în timpul sărbătorilor.

Domnul Eftimie îşi culege ochelarii care i-au căzut pe jos, apoi cercetează hârtiile cu o gravitate de parcă şi până atuncia ar fi făcut cine ştie ce lucru important şi după aceea prinde să se gândească din nou la visul lui.

„In definitiv, îşi zice, a fost nostim. Stând aici în biuroul meu m'am plimbat prin munţi şi nu m'a costat nici un ban. Apoi vezi, tot sunt un om modern şi nu o rablă bătrână, căci puteam să visez o zână a pădurii dintr'o rază de lună, dar mie mi-a plăcut mai bine o fetişcană în carne şi 'n oase. Dar pe domnişoara Lia de unde oi fi recrutat-o? Stai, domnule, că parcă seamănă puţin cu dactilografa din camera a doua din dreapta...

„Ei, fleacuri, visuri... un om aşezat şi cu mintea la locul ei nici nu mai trebue să-şi bată capul cu asemenea copilării", îşi zice apoi tot el.

E ora unu. Domnul Eftimie simte puţin gol la stomac. Işi aşează toate lucrurile la locul lor, îşi îmbracă galoşii, îşi ia umbrela. Acasă îl aşteaptă probabil ultimele sărmăluţe şi cârnaţi rămaşi de la sărbători. Şi mai ales sărmăluţele, micuţe colo şi cu mămăliguţă fierbinte, ce gustoase mai sunt! O porneşte spre uşă.

Dar la jumătatea drumului se opreşte. Pe sub căciulă, îşi mângâie chelia. Işi aduce aminte că mai este o eşire şi aşa, fără nici o intenţie, vă rog să mă credeţi, o porneşte prin camera a doua din dreapta.

LUCIA SCURTU

Grivei

Ziua de toamnă târzie era pe sfârşite. Soarele se grăbea spre culcuşul bine meritat după o zi de arşiţă.

Flăcăi şi fete începeau să vină cântând dela muncă. Ion, ciobanul satului, trecu cu turma răscolind praful din drum.

Aşezat pe prispa casei, moş Constantin îşi fuma liniştit pipa. Lângă el. Grivei, aşezat pe labele dinnapoi îl privea cu ochii lui mari.

— A îmbătrânit săracul — gândi moş Constantin.

Ca şi cum ar fi înţeles gândul bătrânului, cânele se întinse şi îşi puse botul pe labele dinainte.

Moş Constantin începu să zâmbească. Işi amintea cum l-a găsit într'o seară în poartă, zgribulit şi murdar, cum l-a luat înăuntru şi i-a dat demâncare. Apoi cânele nu a mai vrut să plece. Ii deteră numele de Grivei şi-l ţinură pe lângă casă. Era bucuria copiilor.

Doi copii avusese moş Constantin. Mihai, cel mai mare, murise în războiu. Gheorghe plecase la oraş şi nu se mai ştia de dânsul. Rămăsese cu baba Ilinca. Dar de când — acum sunt cinci ani — baba Ilinca plecase pe cea lume, moş Constantin rămăsese singur cu Grivei.

Imbătrânise şi cânele. Dinţii nu-l mai ajutau. Nu se mai repezea ca altădată după păsări sau după mâţele vecinilor. Vederea-i slăbise, iar de auzit nu mai auzea de loc.

Era singurul prieten al bătrânului. Toţi îl părăsiseră, doar Grivei mai rămăsese.

— Tot noi doi, măi Grivei — şopti moş Constantin mângâind capul cânelui.

Apoi se pierdu din nou în noianul amintirilor.

Intr'un târziu, când soarele dispăruse după coamele dealurilor, când luceafărul începea să tremure pe cerul senin şi seara să se aşterne răcoroasă peste sat, se trezi şi bătrânul.

— Hai, măi Grivei — murmură el — hai în casă că ne-o prinde vre-un junghiu.

VASILE DUMITRESCU

DE VORBA CU O CITITOARE

„Adevĕrul Literar" a primit o scrisoare, din partea domnişoarei (sau doamnei) M. P. în care, după ce sus numita domnişoară (sau doamnă) începe prin a mărturisi că e o fiinţă enervant de ordonată, pe care fiecare schimbare o adânceşte într'o neagră tristeţe, se revoltă împotriva cochetăriei „Adevĕrului Literar", care mereu tinde să se înoiască, ba cu un titlu de rubrică scris altfel, ba cu câte o rubrică nouă. N'am nici un drept să mă ocup de observaţiile pe care domnişoara (sau doamna) M. P. le face în scrisoarea d-sale, referindu-se la forma revistei. Există însă un pasaj care priveşte cronica feminină. Il voi cita, pentru evitarea oricărei confuzii.

„Acum această pagină s'a transformat în chip de revistă de modă unde se dau lecţii de îngrijit genele şi sprâncenele, ce pălării sunt en vogue şi ce rochii.

„Credeţi că foloseşte la ceva spaţiul acela ocupat de informaţii inutile şi puerile, când sunt atâtea alte lucruri demne de cetit. Şi apoi o revistă literară — de talia „Adevĕrului Literar" — n'o cumpărăm dela depozitul de ziare din staţia tramwayului s'o foiletăm în cele câteva minute de călătorie, să ne iniţiem pur şi simplu în ale modei. Impresia asta am avut-o eri — şi nu m'am înşelat — văzând o vendeuse-ă cumpărând revista. Din curiozitate şi poate presimţire am urmărit-o să văd ce-o interesează pe ea mai mult. Unde credeţi că a deschis? Tocmai la „Despre pălării", a citit grăbită articolul şi cu o mulţumire ce i se citea în ochi, a închis nonşalantă revista şi a început să privească pe geam. Radia de fericirea de a fi iniţiată în arta nouă a modei. Nu mi-am putut reţine un zâmbet sardonic. Eu fac abstracţii că există o asemenea rubrică în revistă şi citesc restul. Nu-mi stric niciodată ochii pe lucruri de nimic şi nu-mi risipesc timpul — time is money".

Mai departe:

„Nădăjduesc, domnule director, că măcar în parte mă veţi satisface, renunţaţi de a mai da informaţii despre ce se poartă şi le stă bine femeilor, asta e singura artă ce nu se învaţă şi nici măcar nu se desăvârşeşte, cu asta te naşti şi mori".

Iar, domnul director va fi bun ca de obicei şi mă va ierta dacă voi continua să citez din textul adresat „Adevărului Literar":

„Trăim într'un ev nou. Vrem lucruri noi.

Sunt destule reviste în care se scrie despre modă, să dăm Cesarului ce e al Cesarului — să lăsăm „Adevĕrul Literar", literaturii".

Mărturisesc că scrisoarea de mai sus, e o expresie atât de făţişă a unui anumit fel de a vedea lucrurile, încât am nevoe de multă concentrare pentru ca să nu fac un portret psichologic, ci să mă limitez la o obiectivă examinare a fiecărui punct.

In primul rând cred că şi domnişoara (sau doamna) M. P. e de acord cu noi, că o revistă ca „Adevĕrul Literar" ţine să satisfacă pe cât posibil gustul tuturor cititorilor şi că nu toţi aceşti cititori sunt enervant de ordonaţi aşa cum se caracterizează singură d-sa. Avem dealtfel dovezi vii că inovaţiile „Adevĕrului Literar" au fost bine primite. Tocmai pentrucă „trăim într'un ev nou" şi „vrem lucruri noi", după cum şi domnia sa aşa de înţelept o spune — tocmai pentru a fi în ritmul acestei vremi (cum rămâne mărturisirea dela începutul scrisorii cu păstrarea obiceiurilor vechi?) s'a îmbogăţit revista cu atâtea rubrici noi.

Dealtfel, un fapt se poate verifica: domnişoara (sau doamna) M. P. are dreptate când afirmă că nu citeşte cronica feminină. Pentrucă, dacă ar fi citit-o, ar fi constatat că această rubrică e departe de a indica precis liniile şi culorile care se poartă. E mai mult un fel de literarizare a modei. Nu ştim ce înţelege devotata cititoare a „Adevĕrului Literar" prin „lucruri demne de citit". E oare necesar pentru ca să fie demn de citit, ca un articol să trateze o gravă problemă metafizică, mari tragedii umane, sau în fine lucruri mici şi amuzante dar toate cu tâlc? Atunci ce spune domnia-sa de Cronica gastronomică, semnată de d. Al. O. Teodoreanu? Nu vreau să afirm că descrierea unei rochii sau o reţetă de plăcintă e literatură, dar mă asociez d-lui Lascar Sebastian care într'un articol recent apărut în „Dimineaţa", a mărturisit că are oroare de oameni puri, de oameni care refuză experienţa şi se mărginesc la un anumit spaţiu cuprins geometric între două linii, complect nereceptiv ori cărei inovaţii. Refuz să recunosc că e o adevărată femee, aceea pe care capitolul rochiilor n'o interesează în primul plan. Estetica exteriorului pentru o femee este tot atât de necesară ca şi inteligenţa pentru un bărbat. Şi cum, un mare procent dintre cititorii „Adevărului Literar" aparţine sexului frumos, se putea să ignorăm tocmai această literatură a modei, care pe noi, da, ne pasionează mai mult decât neliniştitele metafizice?

De altfel, stimată domnişoară (sau doamnă) M. P. vă mulţumesc pentru exemplul cu vendeuse-a. Şi dacă rândurile acestea îi vor cădea în mână acelei mici femeiuşte de care dv. aţi râs „sardonic", îi mulţumesc şi ei.

A fost cel mai frumos omagiu adus rubricii pe care o redactez. E omagiul femeii nealterate de cultură, omagiul femeii căreia nu-i e ruşine să fie femee şi care nu pretinde numai literatură gravă şi ne-puerilă.

Dar, dv. afirmaţi mai departe că asta e singura artă ce nici măcar nu se desăvârşeşte. Atunci, dece a zâmbit mulţumită mica vendeuse-ă? Nu pentrucă a găsit ceva nou?

Imi aduc aminte bine de articolul citat de dv. Nu era nici un fel de indicaţie de pălării la modă, acolo. Era cu totul altceva. Dar cum dv. n'aveţi obiceiul să vă pierdeţi timpul, pentrucă „time is money"!!?!

De altfel, dece aţi ales — ironic — drept eroină a acestei scene tocmai o vendeuse-ă? Doar „Adevĕrul Literar" nu e o revistă rezervată numai unui anumit public. Nu trăim doar, într'o ţară cu caste. Foarte frumos dacă şi un anumit public care în definitiv munceşte cinstit şi prin nefalsificarea lui e mai agreabil decât mulţi alţii — a ajuns să se iniţieze în tainele „literaturii" citind revista noastră. Iar, dacă numai „Cronica feminină" a determinat-o pe vendeuse-a, de care dv. aţi râs sardonic, să-l cumpere — cu atât mai flatant pentru subsemnata.

Am toată încrederea în bunăvoinţa cititoarelor acestei cronici. Dacă scrisoarea domnişoarei (sau doamnei) M. P. n'ar fi fost singura pe care am primit-o, în acest gen, aş fi fost cea dintâi care aş fi recunoscut inutilitatea acestei rubrici.

Dar pentrucă nu e aşa, nu putem decât să-i recomandăm domnişoarei (sau doamnei) M. P. să rămână mai departe aceiaşi devotată cititoare a „Adevĕrului Literar" şi să ignoreze şi de acum înainte cronica feminină.

E aşa de simplu — nu?

ANIŞOARA ODEANU

Rilke şi Valéry

O conferinţă a poetului Ion Pillat a întrunit sub acelaş pavilion — acel al poeziei pure — pe doi reprezentanţi ai liricei moderne care par să se excludă unul pe altul prin atitudine: Rilke şi Valéry. Auditoriul a fost ridicat într'o atmosferă de şezătoare chinezească unde vin prietenii să vorbească graiul înţelepciunii, cu surâsul pe buze, în perfectă detaşare de tot ce e patimă pământească. Bucuria lui Ion Pillat de a vorbi despre poezia pură, vorbind despre cei doi maeştri ai liricii contimporane — germane şi franceze —, euphoria evocărilor şi a lecturilor în traducere proprie s'a transmis tineretului universitar venit în mare număr, ca şi intelectualilor, deobicei refractari la dizertaţii documentate despre capodoperele genului literar care se cere mai de grabă simţit decât gândit.

Aşa dar: Rilke şi Valéry. Unul cu ochi mari de copil, înţelepteşte aţintiţi asupra lucrurilor şi animalelor, adorând pe Dumnezeu în revelaţiile lui cele mai umile, celălalt scrutând realităţile cu monoclul, construind în clasică limbă muzicală simboluri fugitive mitologice, lapidar conturate. Unul umanist francez clar, celălalt umanitarist german mistic. Totuşi, d-l Pillat a avut dreptate invocând simultan pe cei doi poeţi. Poezia pură îi cuprinde într'adevăr: pe cei doi pontifi ai poeziei franceze şi germane şi pe poetul român care i-a tradus. Şi Rilke tradusese din Valéry. Acesta din urmă singur rămâne cu deficitul de a nu fi cunoscut graiul lui Goethe căci ne amintim de frumoasa sa scrisoare la moartea traducătorului său: „Rilke, cher Rilkè qui m'avez fait sonner dans une langue que j'ignore!"

RAINER MARIA RILKE

D-l Pillat a dat în primul rând cuvântul celor doi poeţi contimporani. A citat, a redat din convorbirile sale cu Valéry. A citit din scrisorile lui Rilke către traducătorul său român, Ion Pillat.

Valéry după celebritatea consemnării versurilor sale din tinereţe în antologii, printr'un act de voinţă, tace aproape 20 de ani. Reapare cu o capodoperă, poema „La jeune Parque".

In timpul unei „oisiveté pleine de pouvoir" compusese acel „exerciţiu", cum îi spune poetul în dedicaţia către André Gide. O anchetă din 1921, când majoritatea poeziilor din volumul „Charmes" (1922) apăruse, îl consacră drept cel mai mare poet francez de atunci. Mulţi socoteau totuş pe Valéry mai mare eseist şi poet, prin bucăţile în proză dialogată ca „L'âme de la danse". Alţii l'au calificat drept poet filozofic — calificare de care n'a scăpat nici Eminescu.

E desigur incomod când poetul te obligă la gândire. Şi mai ales ca Valéry, care supralicitează filozofia printr'o elegantă reducere „la cinci sau şase probleme, precise în aparenţă, nedeterminate în fond, „niables à volonté, toujours réductibles à des querelles linguistiques et dont la solution dépend de la manière de les écrire".

In realitate cum remarcase şi Thibaudet în cartea sa asupra lui Valéry (1923), autorul poemei „Cimetière marin" continua tradiţia clasică a versului francez, sonorizat de arta lui Mallarmé şi dus prin originalele creaţii de o rară muzicalitate şi plastică formulare la o nouă culme a liricei mondiale moderne.

Spre deosebire de Valéry care avea să scrie o introducere la metoda lui Leonardo da Vinci şi trăia într'un climat de abstractă spiritualitate, Rilke avea să ia drumul Rusiei creştineşti a lui Tolstoi în tovărăşia căruia îl reprezintă o fotografie la Iasnaia Poliana. Atunci când patriarhul romanului rusesc luase haina de mujic şi ara pământul cu ţăranii. De acolo s'a întors în 1900 cu minunatul său „Ceaslov" (Das Stundenbuch) în care şi titlurile vestesc destul conţinutul de creştinească şi iubitoare poezie: „Viaţa călugărească", „Pelerinaj", „Sărăcia şi moartea". Accentele de durere în admirabile viziuni plastice aveau să fie firul roşu conducător până la ultimul său volum cu cele mai înalte tânguiri ale sufletului modern „Elegiile duineze". Şi, ca tot ce e înalt şi viu totodată, opera maestrului german avea să fie citată, ca în conferinţa d-lui Ion Pillat, drept culme de poezie pură ca şi cea a lui Valéry.

E. R.

HELADA

FRUMOASA ELENA

Elena încă tremura de voluptatea
De-a fi văzut din vârful turnului cetatea
Rostogolindu-se ca'n spumă o vâlcea
In toiul flăcărilor luptei pentru ea.

Se da, din camerele de culcare jos
Şi portul ei strălucitor şi majestos
Se legăna'n turburătoarea lui ispită
Ca o corabie pe-o mare liniştită.

Cădeau de-alungul trupului ca nişte salb
De chiparoşi în aur braţele ei albe
Şi'n fundul ochilor ei arzători în gol,
Plăcerile-şi făcuseră'n lumină stol.

Bătrâni'n stradă vorbăreţi ca nişte greeri
Au respirat de-odată'n inimă şi'n creeri
Mireasma de tămâe şi de ghiocei
Rămasă'n urma trecerii de-argint a ei.

„Ar fi nedrept, pe Zews — a spus unul — da
„Ar fi o inimă în faţa ei să tacă,
„Şi dacă Greci şi cu Troeni n'ar fi ştiut
„Să moară, pentru frumuseţa ei, pe scut!"

N. DAVIDESCU

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Palatul justiţiei îşi închide porţile — şi cele laterale rezervate magistraţilor şi avocaţilor, ca şi uşa principală rezervată justiţiabililor cu 2 lei la garderobă — intrând în vacanţa de Crăciun. Popas atât de necesar pentru nervii istoviţi ai tuturor.

Nici avocaţi, nici magistraţi, nu se vor mai trezi speriaţi din somn, pentru a nota în agende un detaliu uitat de procedură, sau o soluţie juridică adusă de apa liniştită a primului ceas de odihnă, între vis şi viaţă. Vacanţa Crăciunului, a sosit. Vacanţa cu fulgi de zăpadă, cu mese prelungite, cu felicitări... şi cu poveşti.

Să ne executăm pe ultimul punct din program, povestind. Poveştile în lumea Dreptăţii, sunt tot cu procese, cu dosare, grefieri, avocaţi şi negreşit şi cu judecători.

Aşa dar, a fost odată... a fost pe vremea când regretatul şi marele nostru tenor I. Bejenaru, cânta în grădina Oteteleşanu, acolo unde astăzi e loc de patinaj în umbra palatului telefoanelor. In fundul grădinei erau mese la care se servea bere şi gustări, iar la una din aceste mese, în fiecare seară aproape, aşteptau pe răsfăţatul tenor, prietenii lui, judecătorul V. R. Nicolaescu, avocaţii Mircea Petrescu, Costică Solomonescu şi alţii. Nopţi de vară petrecute în voe bună cu glume, bere şi cântec.

Intr'una din seri însă, judecătorul V. R. Nicolaescu de la ocolul din str. Visarion, povestea un incident pe care îl avusese în şedinţa din dimineaţa acelei zile, cu un martor mincinos; că faţă de îndrăzneala acelui martor de-a nega adevărul, a fost silit să-l facă măgar, obraznic, mincinos, *etc.*

— L-ai insultat tu, în şedinţă publică? se miră Bejenaru.

— Ba bine că nu; răspunse cu autoritate judecătorul.

— Ei, bine, cu mine nu ţi-ar fi mers.

De unde ai tu dreptul acesta?

— De unde am, de unde n'am să te ferească D-zeu să-mi cazi în mână.

— Eu, mă?

— Bejenarule, nu te pune cu el... fii prudent; interveni şiret şi făcând judecătorului din ochiu, Mircea Petrescu.

— Ce tot spuneţi? Cu mine, dragă, ţi se înfundă... Hm! Nu mă cunoşti.

Aceiaşi idee a trecut în clipa asta, prin mintea tuturor, iar când marele tenor a plecat — cinci minute mai târziu — să-şi închidă cabina, ideea a izbucnit prin graiul lui Mircea Petrescu:

— I-o facem.

— I-o facem, a confirmat judecătorul şi Costică Solomonescu.

O reclamaţie fantezistă s'a produs la Ocolul din str. Visarion, o reclamaţie neînregistrată, urmată de un dosar fictiv cu termen de judecată urgent şi Ion Bejenaru a primit citaţia ca inculpat.

In aceiaşi seară, îngrijorat, Bejenaru ne mai putând aştepta sfârşitul spectacolului, a chemat între culise pe Costică Solomonescu, arătându-i citaţia:

— Ce e asta, Costică?

— De! dragă Bejenarule, văd că eşti inculpat... Nu cunosc dosarul.

Ştiu şi eu... Să-l studiez...

— E grav, dragă Costică?

— Poate să fie, poate să nu fie...

Depinde de ce-ai făcut. Tu nu ştii nimic?

— Nimic Costică! Jur că n'am făcut nimic.

— Bine, lasă citaţia la mine să pot vedea dosarul. Dac'o fi grav îl rugăm şi pe Mircea Petrescu să ne ajute. In sfârşit, să vedem.

Avocaţii au studiat aşa zisul „dosar" şi au găsit că chestiunea nu e de loc uşoară, deşi Bejenaru nega cu încăpăţânare faptele ce i se imputau.

La termen erau cu toţi prezenţi şi aşteptau procesul — anunţat ultimul pe listă, afară — încercând pe rând să'l încurajeze, cu vicleană afecţiune pe inculpatul-cântăreţ.

— Ai noroc, dacă intră Nicolaescu.

— Ori cine ar intra, nu ştiu, domnule, nimic. Dar absolut nimic. Jur.

—Să nu răspunzi chiar aşa, că s'ar putea să se supere. Fii precaut.

Aproape de ora 12, când toate pricinele au fost judecate, şedinţa s'a suspendat pentru evacuarea sălei şi s'a redeschis sub preşidenţia severă a lui Vasile Nicolaescu.

— Care e Ion Bejenaru?

— Eu, a zâmbit apropiindu-se tenorul.

— Cui zâmbeşti? Unde te trezeşti aici, inculpat?

— Domnule judecător...

—Vorba! Nu da cu gura... Nu da cu gura... Ţi-e dor de închisoare?

Privirilor năuce şi întrebătoare ale falsului inculpat, avocaţii — abia ţinându-şi râsul, — le răspundeau cu ridicări din umeri şi cu semne din mâni şi ochi, că-l rugau să fie cuminte şi precaut.

— Grefier, ceteşte reclamaţia. Era vorba de o doamnă acostată pe stradă, de vorbe jignitoare şi alte fantezii de acest gen.

— Aşa, măgarule...

— Domnule judecător, vă rog...

— Nimic. Măgarule, mai ai şi curajul de-a înfrunta Justiţia...

— Domnule judecător... eu...

— Dacă mai scoţi o vorbă te arestez.

Şi a urmat un fel de moralădiscurs, în contra acelor ce acostează femeile pe stradă, pigmentată din loc în loc cu adjective ca „măgar", „obraznici" iar în faţa Justiţiei „mincinoşi".

Bietul Ion Bejenaru asculta cu resemnare, aiurit cu desăvârşire, mai mult de atitudinile respectuoase ale apărătorilor lui, de cât de discursul judecătorului, care însfârşit termină astfel:

— Judecata, sperând că te vei corija în viitor, te achită. Eşi afară!

In izbucnirea zgomotoasă a râsului tuturor — cu grefier cu tot — care a urmat hotărîrei Justiţiei, Bejenaru înţelegând în fine, ceia ce nici nu îndrăznise să bănuiască, supărat mai mult pe avocaţi de cât pe Nicolaescu, a plecat grăbit până la uşă, iar de acolo le-a strigat cu copilăroasă mânie:

— Să vă ia dracu pe toţi.

Seara, după spectacol, la aceiaşi masă, cei 4—5 prieteni şi-au povestit pe rând impresiile de la „proces" afară de Ion Bejenaru care repeta stereotip:

— Aţi avut voi noroc, că n'am făcut eu pe nebunul.

Azi odihnesc în lumea drepţilor şi judecătorul Nicolaescu şi inculpatul Bejenaru, ca şi apărătorul lui, Mircea Petrescu.

G. COSTACHESCU

Noaptea sfântă

Ard candele pe ape şi pe cer
Şi clopoţei s'aprind la geam buche
Se-aude 'n linişte cum cad încet,
Cuvintele ce-au înflorit de ger.

Pe strada albă, fără felinare,
S'au coborît la rugăciune norii,
Şi au pornit cântând colindătorii
Căci glasul lor s'aude tot mai tare...

La porţi aşteaptă braţe'ncrucişate
Şi frunţi bătrâne strâng în jur lumină.
— Ingenunchiaţi stau magii şi se 'nchină
Că fierbe tot norodul în cetate.

Plutesc în gând miresmele uşor
Cu anii strecuraţi ca un tumult,
Şi 'n noaptea care urcă tot mai mult,
Doar sufletu-a rămas colindător...

CONST. SALCIA

Pagini din trecut

MOȘ-AJUNUL

Moș-ajunul nu este un personagiu. El nu are poveste și nu este nici apariție legendară. De aceea nu-i putem da o înfățișare. Numele lui a apărut prima oară în versetele colindelor de Crăciun.

Despre datina aceasta redăm un pasagiu scris de un autor anonim în „Albina" (I, p. 386-7):

„In noaptea de 23 spre 24 Decembrie copiii umblă cu bună-dimineața. Cu o săptămână mai înainte ei încep a se pregăti. Așa încep a-și face bețe, cioplind câte un lemn; și dacă-i întrebi ce fac, îți răspund veseli:

— Imi fac măciucă pentru bună-dimineața!

Asemenea pun pe foc pe mamele lor ca să le facă trăiști, în cari să pună ce vor căpăta în acea noapte. Cu câtă dragoste fac ei ce le zic părinții, numai ca să-i lase să se ducă cu bună-dimineața.

Indată ce s'a lăsat sec de postul Crăciunului, ei încep a-și căuta tovarăși, formând cete dela 10-20 copii, iar în noaptea ajunului se adună toți la o casă unde șed până după miezul nopții, spunând la basme și ghicitori, și după aceia o iau din casă în casă zicând:

— Bună dimineața la moș-ajun!

Stăpânii casei le dau nuci, prune și covrigi. Așa până la ziuă cutreieră tot satul și se întorc acasă cu traistele pline".

■

In literatura noastră foarte puțini sunt aceia cari s'au ocupat — mai ales în *roman* — de această datină.

Iată un fragment caracteristic, datorit regretatului scriitor C. Sandu-Aldea *:

„In acestea, Sărbătorile Crăciunului se apropiau. Băieții se prinseseră tovarăși pentru colind și pentru pluguleț. Flăcăii puneau la cale *Brezaia* și se prinseseră și ei tovarăși pentru colind, căci prin partea locului băieții colindă la orice fereastră de rumân, dar flăcăii intră numai în casele unde sunt flăcăi și fete...

Ajunul Crăciunului sosi. De noapte, tare de noapte, începură a fierbe băieții. Ii vedeai curgând pe uliță cete-cete, cu săculețele pe după gât, cu bețe în mâini. Intrau în curți și câinii tăbărau pe ei. Ei se apărau cum puteau mai bine, se apropiau de ferești și strigau cu glasuri subțirele:

— Bună dimineața la moș-ajun...

Iar femeile eșeau în pragul caselor, cu sufletul vesel de bucuria darurilor, cu șorțurile pline de mere, de nuci și de covrigi.

Uneori se întâlneau cete vrăjmașe. Cei mai slabi stăteau de socotiau ce-i de făcut: să dea piept, ori s'o tulească la fugă și să-și scape nucile strânse cu atâta alergătură.

Iar când se luminase de ziuă, alt rând de vestitori ai Crăciunului ieși de prin case. Erau copilașii de câte trei, patru, mult cinci ani, cari plânseseră la mamele lor, să le facă și lor săculețe spre a striga și ei. Și îi vedeai mergând domol, ținându-se de mână, cu câte un frățior mai mare, care-i apăra de câini. Și glasul lor răsuna subțire și sfios pe la ferestre".

Sunt motive de un caracter cu totul specific, care, mai ales astăzi, nu mai atrag decât pe puținii dintre scriitorii noștri.

AL. CAR.

* Din romanul său *„Două Neamuri"*.

VISUL

Subt depărtat-străinul cer
Splendoare albă și mister,
Clipesc lumini, cântări s'aud
La Hollywood...

Prin noaptea plină de scântei
Aleargă 'n taină gândul ei
De lângă trupu-i cald și nud,
Spre Hollywood!

Ofrandă vie pe altar
Și-ar duce sângele de jar
Și coapsa mică, sânul crud,
La Hollywood...

. . . .

Așa, de-alungul nopții reci,
Trec sboruri lungi de lilieci,
Și de la nord, și de la sud, —
Spre Hollywood!...

X. Z.

Moș-ajunul Maicilor

Luna-și trage — ca o plasă grea
Negura din brazii plini de nea.
Casele și-au tras căciuli de oaie
Din zăpezi pe ochi. Sosește-o droaie

De măicuțe ca un cârd de ciori
Prin omăt. Pe moarta din pridvor
O sărută rând pe rând. Se'nchină.
Dela căpătâi aprind lumină.

Ard stufișe'n albe lumânări,
Șerpi de fum se mușcă'n alungări
Și minunea Nașterii se'ntâmplă
In tropar cântat pe după tâmplă

De altar. Și urcă'n fiecare
Inimă — ca vinul în pahare —
Cântecul călugărului. Lesne
— Ca și Magdalena —, tălpi și glesne

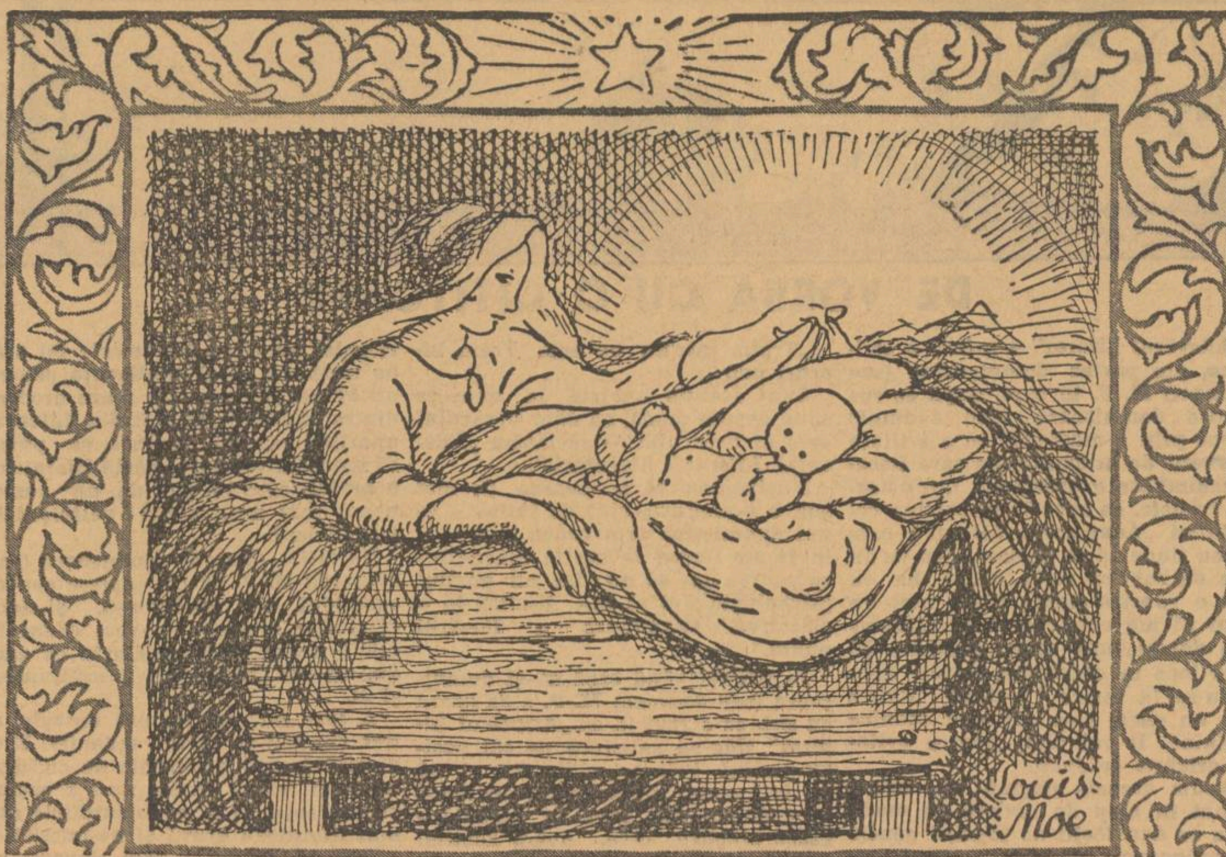
I-ar spăla să fie un Christos.
Din sătuc de leagăn cu ponos
— Ca'ntr'o poză veche — iată magii
Cum sosesc cu steaua și dăsagii.

Naște'n ieslele din Bethleem
Precista și de durere gem
Maicile, de par'că se destramă
Trupul de fecioară și de mamă.

Și când solul minunatei vești
— Nalt, pletos, din uși împărătești —
Cu aghiasma'n bici de busuioc,
Șfichiuește-obraji din loc în loc.

Ca sub cârja de profet, se crapă
Stânci de inimi, fulgerate'n dor,
Plâng. Și ca'nsetații din isvor,
Mâneci largi din guri de ochi se-adapă.

EMIL RIEGLER

„IISUS, NECUNOSCUTUL"

...„Din celace știm despre El, reiesă că Iisus niciodată nu s'a gândit dacă e rotundă sau nu — forma Pământului nostru, dacă mitul despre crearea lumii corespunde exact realității, dacă ceva mai mult decât cinci mii de ani au trecut de atunci, dacă nu cumva dobitoacele ne sunt frați inferiori, dacă soarele, luna și stelele se mișcă într'adevăr în jurul Pământului"...

N'are nici o importanță dacă Iisus s'a gândit la aceste lucruri sau nu s'a gândit. Important, și chiar grav, este faptul, că Steaua cea mare de argint strălucește și astăzi la Betleem, în subteranul templului Nașterii, și luminează podeaua de marmoră roasă de timp, și polița de marmoră roasă de nenumăratele perechi de buze ale creștinilor...

E foarte important, și chiar grav, că în jurul acestei Stele se desprinde o scurtă și fermă inscripție latină:

„Aici Fecioara Maria L-a născut pe Hristos".

In subteran e sărăcie — cum și se cuvine unei peștere. Focul însă e puternic și omnicolor deasupra Stelei: candele peste candele, care nu se sting nicidată, întâmpină pe pelerini cu razele lor, oprindu-le privirile asupra Stelei și inscripției. Oricine ar fi pelerinul intrat aici, orice religie ar profesa el sau orice nuanță de ateism i-ar povățui mișcările, — aici, reținându-și respirația, el se lasă în genunchi.

Așadar, aici L-au înfășurat pe Noul Născut în veștminte regești! Aici, s'a poruncit regilor și magilor, conduși de Stea, să-I aducă Lui, culcat în iesle, coroanele lor, odată cu aurul, aromele și mirodeniile. Aici, apoi, I-au împodobit, cu legendele cele mai frumoase de pe pământ, poemul cel mai poetic dintre toate poemele: poemul Nașterii Sale...

Și mai departe — Nazaretul copilăriei lui. Acolo, în liniște și necunoaștere, copilăria lui curgea atât de umană, atât de pământească. Acolo se juca el cu copiii, pe când o mamă bună îi cârpea cămășuțele. Acolo pogorea în sufletul lui înțelepciunea nu tocmai copilărească. Acolo, cerul senin al Galileii se oglindise în ochii lui gânditori îndreptați în albăstrimea văilor verzi ale Erezelonului.

Iar și mai departe — țara Genisaretului, unde își trecuse toată tinerețea, toți anii buneivestiri. Atunci, în mijlocul unei populații foarte numeroase a orașelor și satelor, trecea el, un june inspirat, neobosit, înconjurat și de iubitori și de dușmani.

■

Primul volum al operei lui Dimitrie Merejcovschi, intitulat „Iisus, Necunoscutul", zugrăvește viața lui Iisus ca o „soartă" a unui om oarecare, fără să lovească în dogma firii metafizice a lui Hristos. In volumul al doilea sunt povestite evenimentele evanghelice dela Cana Galileii până la ultima lui călătorie la Ierusalim.

In soarta lui Iisus, ca în a oricărui om, Merejcovschi vede și recunoștința viitorului, și ciocnirea voinței lui libere cu voința liberă a altora, și contrapunerea libertății și necesității, și legătura interioară a liberului arbitru cu predestinarea...

„Umanizându-l" pe Hristos până la această limită, Merejcovschi nu s'a temut nici de ultima concluzie la care duce asemenea pricepere a Evangheliei: *„Golgotha ar fi putut să nu fie; împărăția dumnezeiască ar fi putut să se întroneze pe pământ chiar atunci, pe timpul lui Tiberiu, dacă oamenii ar fi vrut-o. Dar ei n'au vrut"*...

In acest „vrut-nevrut" se cuprinde ideia de bază a cărții și, teologicește, cel mai vulnerabil loc din opera lui Merejcovschi.

Minunile, Eucharistia, infiintarea Bisericii n'au fost nici ele tălmăcite de Merejcovschi conform cu datinile bisericești, deși el n'a fost ispitit să le expună nici în spiritul criticii raționaliste, protestante, „de stânga". El interpretează minunile lui Iisus, ca fiind acte de suprarealism ale misterelor, ceiace îi dă posibilitatea, — fără să nege minunile, — să le creieze acestora o nouă metafizică de bază.

Nu mai puțin însemnată e la Merejcovschi și revelarea noțiunii timpului — în spiritul ideilor lui Bergson asupra convenționalismului percepțiunii timpului. Autorul utilizează larg aceste idei când ne „explică" minunile lui Iisus...

Toate aceste particularități ale lui „Iisus Necunoscutul" plasează opera lui Merejcovschi într'un loc absolut separat în bibliotecă. Ar fi extrem de greu să i-se găsească vecini, secții corespunzătoare. Cititorul și criticul, deopotrivă, se vor fi întrebat: ce gen literar reprezintă „Iisus, Necunoscutul?" — Poezie pură? Lucrare teologică pe bazele date de o exegeză modernă a Noului Testament? Descriere artistică a vieții celui mai mare erou din istoria umanității, din lumea tragediei antice, dacă vom judeca după profunzimea problemelor religioase atinse? Nici-o definiție nu e nimerită, dar toate definițiile intră oarecum în unitatea foarte originală a credinței, științei și poeziei, numită „Iisus, Necunoscutul"...

■

Asemeni „Gândurilor" lui Pascal, care nu sunt decât însemnări răzlețite ale apologiei creștinismului, neisprăvite de gânditorul francez, opera lui Merejcovschi e impregnată de spiritul apologetic, iar voința lui se îndreaptă asupra aceluiași scop: a-l apropia pe „Necunoscutul" și „Neiubitul", a-i înviora memoria, a emoționa inimile indiferente, de vreme ce sunt zădărnice sforțările de a impune sufletelor credința cu ajutorul rațiunii.

Dar scopul acesta, Merejcovschi îl urmărește altfel decât Pascal. El atrage pe cititor spre Hristos, introducându-l în viața însăși a lui Iisus, făcându-l să treacă cu Iisus tot drumul său pământesc. Pe când Pascal creiază în favoarea ideii sale finețe de sentimente și considerațiuni religioase-filozofice, Merejcovschi reconstituie „Istoria" lui Iisus cu forța impunătoare a veridicului ei, cu puterea de convingere pe care o capătă numai poeții religioși, care, în urma vastei experiențe religioase, obțin o profundă încredere în ceiace spun — adică în adevărul intuiției lor mistice. Grație acestei încrederi, el nu alunecă nicăeri nici pe vre-o declamație mistică ca Lamennais, nici pe lirismul religios al lui Lamartine, Vigny sau Victor Hugo...

Nu toți cititorii vor crede că „tocmai așa a fost" cum povestește Merejcovschi, dar asta nu-i scade din valoarea lucrării. Entuziasmând pe unii, revoltând pe alții, provocând discuții și nedumeriri, „Iisus Necunoscutul" e menit să excite neliniștea binefăcătoare a minților și inimilor.

Pentru amatorii cuvântului artistic „Iisus, Necunoscutul" e un model de stil. Ideile, chiar cele mai abstracte, sunt exprimate cu acea claritate transparentă, când ele sunt însușite de cititor fără ca acesta să-și dea seamă de forma lor verbală, precisă și puternică.

„Iisus, Necunoscutul" nu va găsi partizani bigoți. Și asta nu fiindcă Merepcovischi are sau n'are dreptate în interpretarea Evangheliei, ci pentru că însuși dreptul de tălmăcire liberă, și din punctul de vedere laic, a sfintei Scripturi — nu se admite.

Dar „Iisus, Necunoscutul" nu e opera unui scriitor bisericesc, ci a unui laic care are tot dreptul a căuta adevărul în regiunea infinită a spiritului. Oricum ar fi privită aceasta lucrare din punctul de vedere creștin-ortodox, însemnătatea ei religioasă rămâne în afară de orice îndoială.

■

Puterea credinței vii și farmecul îndrăgostirii autorului de „Necunoscutul" impregnează fiecare rând al volumelor și, prin autenticitatea lor — emoționează profund pe cititor.

Nu este oare acest farmec — o limită a influenței exercitate de apologia creștină laică asupra necredinței?

Și nu cumva a și trecut cititorul, antrenat de Merejcovschi, tot drumul până la pragul însuși al credinței, de vreme ce acest farmec îi cuprinsese sufletul?

Ajuns la sfârșitul volumelor, atunci, acest cititor s'ar întoarce neapărat la primele lor rânduri pentru a striga:

— Hristos se naște: proslăviți-L!...

ALEXIS NOUR

c. stere
a apărut
al 5-lea volum din romanul
în preajma revoluției
editura adevĕrul
prețul 80 lei
nostalgii

Poezia populară românească

Pentru cunoașterea și înțelegerea unui popor, producția literară populară este cel dintâi isvor de care trebue să ținem seamă. Cunoști un popor după faptele lui istorice, după progresul technic și economic, după viața politică și cetățenească, dar adevărata înțelegere organică a lui nu începe decât odată cu înțelegerea vieții lui interioare. Il înțelegi atunci când îi trăești viața lui; iar viața lui este tocmai producția literară în genere și mai ales poezia. Poezia populară poate să fie artă, dar ea nu voește să fie aceasta. Ea este întru întâi viață, creație organică pornită din necesitatea de a exterioriza în cântec și vorbă, necazuri și bucurii. Creația poeziei populare este o ușurare sufletească. Când dureri profunde apasă sufletul unui sătean, el cântă „ca să-și mai verse focul". Dar nu e mai puțin adevărat că și în cazul bucuriilor, se poate vorbi de o apăsare sufletească, în sensul că cel care le încearcă simte nevoia să le exteriorizeze. Sunt bucurii copleșitoare care-ți depășesc conținutul sufletesc și se cer împărtășite.

Creația poeziei populare este o revărsare a prisosului de viață interioară care nu mai încape în sufletul cuiva. De aci vine desăvârșita ei spontaneitate. Poporul nu creiază, nu cântă decât atunci când simte nevoia. El cântă pentru ușurarea lui și nu de dragul cântecului, de dragul creației însăși.

Sinceritatea poeziei populare vine tocmai din faptul că ea este o activitate eteronomă, pusă în slujba unor necesități organice aproape, și nu este o activitate voită, săvârșită pentru ea însăși. De aci superioritatea ei față de literatura și poezia cultă care voesc totdeauna să fie *artă* și uită adeseori să fie *viață*.

Literatura cultă este, evident, o prelungire a producțiilor populare, dar o prelungire de multe ori artificială și rareori organică. Artificialitatea ei vine desigur din faptul că e creată pentru a fi creată; și de cele mai multe ori, nu din necesități lăuntrice.

Apoi producția populară este veșnic supusă unui proces de selecție automată. Ea se elaborează și se cizelează necontenit: nu se transmite decât ceiace în adevăr reprezintă o valoare de viață.

Nici un fecior ori fată nu învață un cântec care nu-i place, care nu contribue cu nimic la intensificarea vieții sale, la îmbogățirea sa sufletească.

O producție mediocră dispare pur și simplu pentrucă nu poate să circule. In materie de valori sociale, cum sunt producțiile poetice populare, circulația răspândindu-le în timp și spațiu, le intensifică și le eternizează.

Lucrurile se petrec tocmai pe dos decât în domeniul monetar, unde circulația maximă o dețin monedele uzate. Aci uzajul scoate din funcție anumite monede: este un uzaj consumator. In poezia populară uzajul ridică valoarea, generalizând-o în timp și spațiu: este un uzaj creator, însoțit, ca un „pendant" al lui, de un proces de regenerare a valorilor.

Printr'un asemenea proces, petrecut, am spune, în subconștientul social, producțiile populare prind rădăcini în structura sufletească a unui popor și devin parte organică din viața lui.

O poezie populară, creată colectiv sau numai individual și generalizată treptat, — oricum ar fi, — este supusă cu necesitate procesului de selecție socială de care vorbeam.

Cântecul Mioriței este un exemplu elocvent în această privință. Creiat cândva, în jurul unei stâne, pe o noapte stropită cu stele, de un cioban „ortoman" și dușmănit de alții, a găsit răsunet în sufletul românilor de pretutindeni, s'a răspândit și s'a transmis, cizelându-se treptat.

Vorbeam mai sus de menirea poeziei populare de a ușura sufletește pe cel care o creiază, ca și pe cel ce-o repetă, cântându-o. Dovadă că este așa, vine faptul că ea nu se spune nici o dată, ci se cântă întotdeauna. Elementul muzical este o dovadă că ea purcede din necesitatea sufletească de ușurare, eliberare dintr'o suferință. Muzica este întrebuințată pretutindeni și în toate împrejurările când bucuriile ori necazurile depășesc, cum spuneam, conținutul sufletesc obișnuit: la naștere, nuntă, moarte, etc.

In al doilea rând muzica nu este numai un mijloc de transmitere. Ceva mai mult: este un imbold și un sprijin al creației, un factor favorabil invenției poetice.

Este o banală constatare de psihologie a invenției observația că ideile se ivesc și se organizează mai bine atunci când cineva gândește, scriind. Cine a asistat la șezătorile dela sate, a văzut cum o fată ne mai știind șirul unui cântec îl complectează, improvizând la moment.

Că poezia populară este un produs al vieții de păstori și plugari a poporului nostru, și că ea a avut un rol însemnat în viața lui istorică, este o problemă îndeajuns de mult discutată și aproape în întregime lămurită. In orice caz ea nu intră în cadrul acestor rânduri cari urmăresc mai mult un punct de vedere sociologic.

Sunt deasemenea îndeajuns de cunoscute caracterele esențiale ale poeziei noastre populare: predominarea lirismului nu numai în doine dar chiar și în bucățile epice; încadrarea stărilor sufletești în viața naturii sub formele ei cele mai poetice: cerul cu stele, codrul cu frunza, pământul cu iarba, vântul cu adierea, cântecul păsărilor, etc.; nota satirică pronunțată în strigături (mustrări, chiuituri) etc.

Pentru a da pildă de cadrul natural, în afară de cunoscuta *Miorița*, vom cita în întregime un cântec mai puțin cunoscut, dar aproape deopotrivă de frumos, cules de d. prof. Densușianu (Viața nouă, și reprodus în *Flori alese*, 1929):

CIOBANAȘUL

Foale verde de trei flori,
Ciobănaș dela miori,
Un'ți-a fost moartea să mori?
— Sus în vârful muntelui,
In bătaia vântului.
La cetina bradului.
— Și de ce moarte-ai murit?
— De trăznet când a trăznit.
— De jelit cin'te-a jelit?
— Păsările-au ciripit,
Pe mine că m'au jelit.
— De scăldat cin'te-a scăldat?
— Ploile când au plouat
Pe mine că m'au scăldat.
— De'mpânzit cin'te-a 'mpânzit?
— Luna când a răsărit.
Pe mine că m'a'mpânzit.
— Lumânare cin'ți-a pus?
— Soarele când a fost sus!
— De'ngropat cin'te-a îngropat?
— Trei brazi mari s'au răsturnat,
Pe mine că m'a'ngropat.
— Fluerașul un'l-ai pus ?
— In craca bradului sus.
Și când vântul mi-o bătea
Fluerașul mi-o cânta.
Oile s'or aduna
Pe mine că m'or căta.

Și numeroase pilde se pot alege din diferitele colecții de poezii populare. Lucrurile acestea însă sunt în bună parte cunoscute. De aceea trecem la ultima parte a articolului nostru pe care am consacrat-o producțiunii poetice actuale.

Odată cu schimbarea într'o bună măsură a condițiilor sociale, economice, politice, culturale, etc., cari au dat și tind să dea o altă viață săteanului, se pune întrebarea dacă se mai creiază în domeniul poeziei populare. Este în adevăr o problemă de sociologie a folklorului, pe care noi o vom rezolva numai în ce privește momentul de față, sprijiniți pe material inedit și de origine recentă.

Am întâlnit, de pildă, în regiunea țării Oltului, cântecul banditului Bălan, care va trece de bună seamă printre cele mai frumoase cântece bătrânești. Din aceiaș regiune, menționăm următoarele fragmente:

Cât e muntele de sus
Toată zăpada s'a dus
Numai la inima mea,
Ce s'a pus nu se mai ia,
Că s'a pus dorul badii,
Nu se ia cât îi trăi
Și s'a pus numai pe-o parte
Și nu se ia pân'la moarte.

Cântă puiul cucului
Pe coarnele plugului,
Și se mută pe teleagă
Și strigă la boi să meargă.
Rămâi brazdă după plug,
Astăzi plec mâine mă duc
Cine știe vin mai mult.
Și de-oi mai veni vre-odată
N'oi găsi mamă, nici tată
Și-oi găsi ușă 'ncuiată.

In regiunea de care vorbim, cântecul de înstrăinare are o deosebită rezonanță, pentrucă sătenii obișnuesc să plece și să stea multă vreme în America sau în vechiul regat.

Iată, după aceeea, balada unor îndrăgostiți cari n'au putut să se ia din pricina părinților cari nu s'au putut înțelege la „tocmeală".

Frunză verde de doi fagi
S'o avut doi tineri dragi
Când o fost la logodit
Părinții nu i-o voit.
Când o fost la cununat
Părinții nu i-o lăsat.
Ei de mână tot s'o luat
Și s'o dus și s'o 'necat.
La măr cu frunza rotundă,
Unde-o fost apa afundă.
Părinții dac'o aflat,
Ei s'o dus și i-o cătat,
Și pe-amândoi i-o luat.
Și i-o dus și i-o 'ngropat
Pe ficioru lângă drum,
Pe fetiță peste drum.
Din ficior o răsărit
Un brad mare aurit
Din fetiță crac de viță.
Vița tare că creștea
Peste drum că se'ntindea
Și pe brad îl coprindea
Câți drumari pe drum trecea.
Sta în loc și cugeta:
Asta-i dragoste curată
De-un fecior june și-o fată
Asta-i dragoste cu dor
De-o fată și de-un ficior.

Sau ce poate fi mai frumos că aceste rânduri :

De-ar fi doru' ca pădurea
Eu l-aș tăia cu săcurea;
De-ar fi doru' ca holda
L-aș tăia cu secera,
Și l-aș face stog la prag
Și l-aș împleti cu drag
Și l-aș cerne prin sprincene
Și l-aș frământa'n inele
Și l-aș da inimii mele!

(Culese de d. *Zamfir Constantinescu*).

Și ultimul :

La fântânița din Lotru
Se ceartă cucu cu corbu:
Care să rămâie 'n codru !
Cucul e cu pene verzi
Intră 'n codru nu-l mai vezi
Corbul e cu pene negre
Intră 'n codru și se vede.
Neagră-i neagră pădurea,
Mai neagră-i inima mea:
Plânge inimioara 'n mine
Ca un copil de trei zile.
Copilul plânge și tace
Inima mea n'am ce-i face

Inimă de putregai
N'am un cuțit să te tai
Ca să vedem tot ce ai,
In mine tot tristă stai.
Inimioară cu dor mult
Când să te mai văd râzând
Căci tu mă bagi în pământ.

Iată producțiuni populare noi cari dacă nu stau la înălțimea celor mai frumoase pe care le avem, ne îndreptățesc să credem că sufletul românesc este un isvor inepuizabil de poezie.

DIACONU NICOLAE

Pufuşor

Selma Lagerlöf

Par'că-i văd plecând. Văd desluşit jobenul lui cu marginele întoarse, cum se purta pe atunci, vesta de culoare deschisă şi jaboul. Mai văd figura lui cu trăsături frumoase, rasă proaspăt, cu favoriţi scurţi şi guler înalt şi ţapăn; văd demnitatea şi graţia măsurată a mişcărilor lui. Stă la dreapta în căruţă şi a luat hăţurile în mână. Alături de el stă o fetiţă. D-zeu să-i dea sănătate! Pe ea o văd încă şi mai desluşit. Am şi acum dinaintea ochilor căpuşorul îngust şi delicat, în cadrul unei pălării cu bride, legate sub bărbie; văd părul castaniu închis şi un şal mare brodat cu flori de mătase. Căruţa e prevăzută cu o bancă mică şi cu gratii verzi, iar calul hangiului care o să-i ducă prima leghe este un cal roib durduliu. Din cea dintâi clipă am îndrăgit-o pe fetiţă, — aşa netam-nesam, — căci este cel mai uşor, mai plutitor şi mai neînsemnat puf mititel. Mi-a fost deajuns să văd toate privirile care o urmăreau; asta mi-a robit inima cu totul. Mai întâi tată-său şi maică-sa, din pragul brutăriei, o privesc îndelung. Tată-său are lacrămi în ochi, mamă-sa n'are vreme să plângă. Ii trebuesc ochii s'o vadă pe fetiţă cât mai poate să-i facă semne cu mâna. Apoi sunt saluturile vesele ale copiilor dealungul străduţei — şi ochiadele visătoare ale ucenicilor şi lucrătorilor tineri care trec. Şi toţi îi fac semne prietenoase şi-i urează „pe curând"! Apoi mai sunt privirile grijulii ale bătrânelor nevoiaşe, care au ieşit din case şi-i fac plecăciuni şi-şi scot ochelarii ca să o admire în toată splendoarea ei.

Nu văd o singură privire răuvoitoare în calea ei, niciuna măcar dealungul străzii întregi. Acum căruţa nu se mai zăreşte. Tata îşi şterge repede lacrămile cu mâneca şi spune:

— Nu te mâhni, măicuţo. Se va descurca ea . Pufuşorul nostru ştie să iasă din încurcătură, măcar că e aşa de micuţ!

— Da'ce vorbă e şi asta!... se răţoeşte mama cu mândrie. De ce n'ar şti şi „Anmari" a noastră să se descurce? Cred doar că nu-i mai proastă ca ori care alta!.

— De sigur, de sigur!... da vezi... n'aş vrea să fiu în locul ei şi să mă duc unde se duce. Pe legea mea, asta n'aş vrea-o!

— Cine-ţi cere D-tale, mă rog, să te duci vreundeva, — brutar bătrân şi urât ce eşti, — zice mama care simte nevoia să risipească, glumind, neliniştea tăticului.

Şi totuşi începe să râdă, căci râde tot aşa de uşor cum şi plânge.

Apoi amândoi bătrânii se urnesc din prag şi intră în prăvălie. In timpul acesta Pufuşor, micuţa floare de mătase plină de curaj, se tot duce pe drum... E ceva cam sfioasă şi cam cu teamă lângă frumosul său logodnic. Dar, ce-i drept, cam de toţi se teme ea puţin, — şi tocmai de acea toată lumea e bună faţă de ea şi încearcă să-i arate că n'are de ce se teme.

Insă niciodată „Moris" nu i-a inspirat mai mult respect ca astăzi.

De când au lăsat în urmă strada şi prietenii, i se pare că Moris a mai crescut. S'ar zice că pălăria, gulerul, favoritele devin mai înţepate şi că fundele cravatei se înfoaie. Vocea-i capătă o adâncime cavernoasă. AnMari se simte şi mai micşorată, dar ce lucru minunat să vezi pe Moris aşa de grandios. Moris e adânc înţelept, o ţine de rău şi o sfătueşte, Nu vă vine să credeţi, poate, dar Moris predică tot lungul drumului. O întreabă pe Pufuşor dacă s'a pătruns adânc de importanţa ce-o are această călătorie pentru el. Doar nu şi-o închipui că fac o excursie de plăcere? Câteva leghe într'o căruţă bună, alături de un logodnic, ce-i drept c'ar semăna cu o excursie de plăcere. Mai ales că vor vizita o casă mare şi un unchiu bogat. Da, dar aci fiţi cu băgare de seamă: asta nu e jucărie!

Oh, dacă ar şti Moris cât s'a pregătit ea de călătoria asta, cu mamă-sa, nopţi întregi de sfaturi prelungite şi de somn neliniştit cu vise urâte! Dar Pufuşor tace chitic şi face pe proasta numai şi numai ca să se bucure pe de-a întregul de înalta înţelepciune a lui Moris. Lui Moris îi place să-şi desfăşoare judecata cea înţeleaptă şi Pufuşor îi înlesneşte cu dragă inimă această plăcere.

— E absurd, spune el, să fii aşa de drăgălaşe.

In adevăr, dacă n'ar fi fost atât de drăgălaşe, el n'ar fi comis nebunia să se îndrăgostească de ea. Tatăl lui Moris nu era deloc mulţumit de alegerea fiului său. Mama? Moris nici nu vrea să-şi mai amintească de scenele şi tămbălăul pe care l-a făcut când i-a anunţat logodna lui cu o fetiţă săracă, dintr'o stradelă dosnică, o fetiţă care n'avea învăţătură, nici vreun talent deosebit şi care nu era nici măcar frumoasă, care nu era decât drăgălaşe.

In ochii lui Moris fata unui brutar putea sta în cumpănă cu băiatul unui primar, dar nu toţi aveau spiritul lui larg şi liberal. Şi dacă Moris n'ar fi avut un unchiu bogat, proectul lor de căsătorie s'ar fi dus pe gârlă. Cu ce se întreţinea el ca student nu-i era îngăduit să clădească un cămin. Noroc că-l avea pe unchiu-său. Dacă izbuteau să-i fie pe plac, toate ieşeau de minune.

Ii văd pe amândoi în căruţă pe drumul larg. Ea are o mutricică plouată ascultând înalta lui înţelepciune; dar în inima ei se simte mulţumită. Cât e Moris de filosof şi plin de judecată! Moris simte plăcere să înşire sacrificiile făcute pentru ea: e un fel de a-i spune cât de mult o iubeşte. Ea, se cam gândeşte că poate într'o zi ca asta, cum sunt singuri-singurei, s'ar cuveni să nu fie atât de rezervaţi ca sub supravegherea mamei. Nu! n'ar fi frumos din partea lui. Ea poate cu drept cuvânt să fie mândră de el. Iată-l că începe să vorbească de unchiu-său. Dacă omul ăsta vrea să-i ia sub protecţia lui, fericirea lor e asigurată. Unchiu Teodor e imens de bogat. E stăpânul a unsprezece fabrici, lăsând la o parte acareturile, loturile de mine. N'are decât un singur moştenitor legal: pe Moris. Dar e om foarte ciudat. Să nu-i fie aleasa nepotului pe plac, şi e în stare să-şi caute alt moştenitor. Mutricica speriată devine mai palidă şi mai prelungă. Moris se înţepeneşte şi se înfoaie mai grozav.

Să nu ne facem iluzii! AnMari nu va suci capul unchiului Teodor cum l-a sucit pe al lui Moris. Unchiul e o altă speţă de om şi Moris n'are multă încredere în gustul lui; i-ar place desigur ceva gras şi roşcovan şi cu voce sdravănă. De altfel acest celibatar convins crede că femeile încurcă viaţa. Moris ar fi prea mulţumit dacă AnMari n'ar displace cu totul unchiului Teodor, restul îl priveşte. Şi mai ales, ea să nu-şi ia mutra asta nătângă şi să nu facă pe proasta! Poftim! uite-o că plânge! Dacă ăsta i-e tot curajul, unchiul o să le dea repede răvaş de drum.

Ea speră — slavă Domnului — că unchiul n'o fi atât de înţelept cât nepotul! Nu că-l crede aşa de rău pe Moris, dar dacă Moris ar fi unchiul cel bogat, şi doi sărmani tineri ar veni să-i ceară de mâncare, Moris care e cuminţenia însăşi, i-ar pofti desigur să se întoarcă acasă şi să aştepte nunta până ar avea cu ce să o facă.

Unchiul ăsta, după spusele lui Moris, era un om îngrozitor! Bea, petrecea, ducea o viaţă înspăimântătoare. Şi câtuşi de puţin econom, acest unchi Teodor. Puteai să-l înşeli şi să-i arăţi că-l înşeli, nici nu se sinchisea. Primarul dase în grija fiului să-i strecoare nişte acţiuni fără nici o valoare. Sigur că unchiul le va cumpăra. Işi cheltuia banii fără rost şi socoteală. Intr'o zi, în piaţă, l-au văzut toţi cum asvârlea bani de argint copiilor. Cât despre pierderea câtorva mii de rixdaler la cărţi, într'o noapte, sau aprinsul pipei cu hârtii de bancă, asta era la el lucru obişnuit.

De-astea multe sporovăiră ei urmându-şi drumul.

Ajunseră de abia spre seară,

„Reşedinţa" unchiului, cum i se spunea nu era o uzină. Departe de fum şi de vuetul maşinelor, ea se înalţă de o muchie de deal şi stăpânea un ţinut de lacuri şi de lanţuri deluroase. Casa era o clădire superbă, înconjurată de pajişti înverzite şi de pădurici de mesteacăni.

Tinerii suiră o alee de ulmi şi de brazi stufoşi. Când să cotească spre curte, se treziră în faţa unui arc de triumf, şi, sub acest arc de triumf, unchiul îi aştepta cu lucrătorii şi servitorii lui. Niciodată Pufuşor n'ar fi crezut că va avea o astfel de primire depe urma lui Moris. Işi simţi inima foarte uşurată.

In fruntea tuturor sta omul puternic, stăpânul atâtor uzini, Teodor Fristäd, înalt şi puternic, râzând cu bună voinţă în barba-i neagră. Işi vântură pălăria şi striga: „Ura!" iar mulţimea striga după el: „Ura!" AnMari avu în acelaş timp lacrămi în ochi şi surâs pe buze. Şi bineînţeles că toţi o iubiră din prima clipă numai pentru felul cum se uita la Moris. Ea îşi zicea că toată mulţimea aceea pentru el venise, şi se dete mai la o parte pentru ca să-l admire cum îşi scotea pălăria cu un gest măreţ şi saluta ca un rege. Oh! cu ce privire frumoasă îl învălui! Dar unchiul Teodor fu cât p'aci să-şi întrerupă urările şi să tragă o înjurătură. De sigur că Pufuşor nu dorise nimănui răul vreodată; dar dacă soarta ar fi vrut ca acest domeniu să fie al lui Moros, Moris ar fi fost nu se poate mai la locul lui. Era plin de măreţie când mulţumi oamenilor, drept în picioare, în capul scării. Şi gazda era un om destul de bine, dar nu avea eleganţa lui Moris. Se mulţumise să o ajute să coboare din căruţă, să-i ia şalul şi pălăria ca un servitor, — pe câtă vreme Moris îşi ridica pălăria de mai multe ori şi zicea: „Mulţumesc, dragii mei". O, nu! unchiul Teodor nu avea creşterea lui Moris! Se folosise de drepturile-i de unchiu, o luase în braţe, o sărutase şi când băgă de seamă că aruncase o privire furişe spre Moris, înjură şi chiar blestemă. Pufuşor n'avea obiceiul să găsească pe oameni nesuferiţi, dar îşi zise că va fi grozav de greu să placă unchiului Teodor.

—Mâne, zise unchiul, voiu da cină şi bal, dar, azi, tinerii mei oaspeţi, vă veţi odihni după călătoria voastră. O să luăm masa îndată şi apoi la culcare!

Ii duse într'un salon unde-i lăsă singuri, iar el ieşi pe uşe ca o furtună. După cinci minute, cobora aleea în trăsura de gală, în goana cailor. După alte cinci minute, se întorcea însoţit de o cucoană bătrână. Intră în salon cu această doamnă la braţ. Şi, doamna, foarte amabilă şi guralivă, o sărută numaidecât pe AnMari; atât că salutul ce-l adresă lui Moris fu cam rece. Dar cine-şi permitea prea multă familiaritate cu Moris?

După masă, AnMari e condusă în camera ei. Dar acolo ceva foarte neplăcut o aştepta. Sub fereastră, unchiul şi Moris se plimbă în grădină şi ea nu se poate sili să n'asculte ce vorbesc. Moris desfăşoară planuri de viitor, unchiul tace şi decapitează iarba şi florile cu bastonul. Fără îndoială că Moris îl va convinge îndată că nimic nu-i mai potrivit ca un loc de intendent într'una din uzinele sale. Moris şi-a descoperit însuşiri remarcabile pentru munca practică decând e îndrăgostit. Adesea i-a spus logodnicei: „Deoarece sunt destinat să devin mare proprietar, ca ce să-mi mai trec examenele la drept? Nu ar fi mai bine să mă iniţiez depe acum în grijile marei proprietăţi?".

Deodată unchiul Teodor se opreşte din mers: pare supărat. Ba e chiar furios. Pufuşor ar

SELMA LAGERLÖF

vrea să-i strige lui Moris să ia seama. E prea târziu; unchiul Teodor a înşfăcat pe Moris de piept; îi striveşte jaboul, îl scutură, îl învârteşte şi-l aruncă aşa de violent, că bietul băiat se împleticeşte şi fără reazămul unui pom ar cădea jos.

Dar Moris e neîntrecut. Nici nu răspunde acestei violenţe. Nu vrea să piardă roadele călătoriei lor. Se gândeşte, desigur la logodnica lui şi se stăpâneşte. Repetă doar politicos: „Cum? Cum?" Pufuşor admiră liniştea lui superioară şi stăpânirea ce o are asupră-şi. Bietul Moris, — se pare că din pricina ei s'a supărat unchiul pe el. De ce nu s'a gândit că vine cu o fată în casa unui celibatar?... Dar atunci de ce n'a adus-o pe mama lui? Ori e prea mândră ca să poată face fiului un asemenea serviciu! In cazul ăsta de ce au mai venit!... Ce ar fi fost dacă nu voia nici bătrâna vecină să vie să locuiască aci? Şi de când, mă rog, logodnicii bat drumurile singuri? Natural că Moris nu e primejdios, — dar în schimb primejdioase gurile rele!... şi căruţa aia!... Unde naiba au găsit-o aşa de caraghioasă? Auzi colo, să scuturi, zece leghe, o biată fată în căruţă. Şi el care pregătise arcuri de triumf ca să primească o asemenea hodorogitură!

Până să adoarmă, se gândeşte la tot ce ar fi spus pentru apărarea lui Moris. N'apucă să aţipească şi sare speriată. O cimilitură veche îi răsună în ureche. „Erea un câne dela munte. Lătra tot lungul ţării. Şi se numea ca tine, şi se numea ca mine şi se numea ca orişicine! Cum îi zicea? Ii zicea „Cum". Cât o necăjise adineaurea ghicitoarea asta! Ce prost trebuie să fi fost cânele acela! Şi iată că în somnolenţa ei confundă cânele, cu Moris şi i se pare că are fruntea lui palidă. Şi râzi — şi râzi! — căci râde tot aşa de uşor şi plânge, ca tatăl ei...

II.

Cum s'a strecurat în ea „acel ceva" pe care nu îndrăzneşte să-l numească?

„Acel ceva" i-a venit ca roua pe floare, ca parfumul în corolă, ca mierea în potir, — încet, pe neştiute pe nesimţite. Şi dece am şti cum a venit şi ce este? Dulce sau amar, rău sau bun, e lucru neîngăduit şi n'ar fi trebuit să fie. O turbură, o chinueşte, se simte criminală şi nenorocită. Trebuie smuls „acel ceva" din inimă, din nefericire „acel ceva" nu se poate pipăi şi nici cuprinde; dar goneşte sângele în vine, se plimbă şi domneşte în toată fiinţa, joacă de-alungul nervilor şi tresaltă până în vârful degetelor. Il simte pretutindeni în ea. De i-ar smulge corpul, e sigură că „acel ceva" ar păstra forma ei întreagă. Şi totuşi acel ceva nu e nimic. Nu vrea să se gândească la asta şi se gândeşte mereu. Cum a devenit dintr'odată aşa de infamă?... Se cercetează, se spovedeşte, se întreabă încă odată cum i-a venit acel ceva? Nu la masa de prânz, asta-i sigur. Când s'a coborât la masă, nu era în sufragerie decât unchiul şi doamna cea bătrână. Şi Moris? Ştiu că a speriat-o lipsa lui! Dar, la drept vorbind, Moris făcuse bine să plece la vânătoare, deşi doamna bătrână nu cam pricepea ce vânătoare e asta în ajunul sfântului Ion. Desigur că Moris dispăruse ca să 'ngădue unchiului să-şi recapete buna dispoziţie. Şi apoi, Moris, care nu cunoaşte timiditatea, nu-şi putea închipui că unei fetiţe i-ar putea veni rău când a constatat lipsa lui şi s'ar afla deodată singură cu doamna bătrână şi unchiul Teodor. Ce masă îngrozitoare! Mai întâi unchiul s'a apucat să întrebe pe cucoană dacă cunoaşte povestea frumoasei Sigrid. *

AnMari îşi aminti că Moris luase în râs pe unchiul său care n'avea în toată casa decât două cărţi: „*Legendele istorice suedeze*" de Ofzelius şi *Istoria Generală* pentru trebuinţa femeilor de Mosselt.

Povestea lui Sigrid păru foarte interesantă AnMariei, mai ales acolo unde Seneşalul Beng pune să acopere cu perle tivul de aba.

Il şi vede pe Moris, îl şi auzea cum porunceşte să i se aducă perle! Acest rol îl prindea nu se poate mai bine. Dar când unchiul ajunse la partea unde Beng fuge în pădure şi lasă pe tânăra-i soţie să înfrunte mânia fratelui său, AnMari se înroşi toată; cuţitul şi furculiţa îi scăpară din mâni şi planul ce-l făcuseră în căruţă, de a cuceri pe unchiul Teodor, se risipi în conştiinţa neîndemânării ei prosteşti. Dar unchiul fu neîndurat. Urmă povestea până la locul unde exclamase: „Dacă n'o lua fratele meu, o luam eu însumi".

Şi imprima acestor cuvinte o intenţie aşa de comică, încât o făcuse să ridice ochii din farfurie şi să întâlnească privirea ghiduşe a ochilor lui castanii.

Unchiul îi înţelese spaima şi porni să râdă ca un copil. Şi cu cât îşi pierdea ea capul, cu atât unchiul râdea mai cu poftă, cu atât ochii lui spuneau mai lămurit „Dacă n'o lua fratele meu"... Dar nu spuneau ei oare? „Dacă n'o lua nepotul meu?" Atunci ea nu mai putuse răbda, isbucnise în lacrămi şi o sbughise pe uşe afară...

Nu — „acel ceva" nu venise atunci.

Şi nici în timpul plimbării dinaintea cinei. Prea multe atracţii o chemau, toate din toate colţurile. Ce plăcere să cutreeri un domeniu aşa frumos şi să te simţi aşa aproape de natură. I se părea că regăseşte ceva pierdut de multă vreme. Domnişoara maistrului brutar, fetiţă dela oraş, iată ce fusese până acum, dar de cum a pus piciorul pe nisipul curţii, ţăranca s'a deşteptat în ea. Pufuşor înţelese că aparţinea vieţii de la ţară. Se preumblase în faţa peronului şi din ce în ce îşi simţea mersul mai liber şi mai uşor. Se desbrăcase de şal şi trecuse panglicele pălăriei pe braţ. Cu mânile în şold aspira aer mult şi îndelung şi chiar începu să fluere.

Oh, cât se simţea de vrednică şi îndrăzneaţă. Vru să coboare în grădină cu pas cuminte şi cuviincios, dar de odată părăsi aleea şi pătrunse în curţile mari ale dependinţelor. Intâlni păzitoarea vacilor şi schimbă câteva vorbe cu ea. AnMari se minuna singură de vocea hotărâtă pe care o căpătase: voce de căpitan în faţa şirului de soldaţi. Şi i se păru că are o înfăţişare foarte ţanţoşe când pătrunse în staul, cu capul sus şi cu o nuia mlădioasă în mână.

Staulul nu era cum şi-l închipuise: un şir lung de animale cornute peste care să poată stăpâni, căci toate vitele erau la păşune. Un singur viţeluş parcă aştepta să aibă cineva grije de el. Ea se apropie, se înălţă în vârful picioarelor şi, ţinându-şi rochia cu o mână, atinse cu cealaltă fruntea viţeluşului. Cum acesta nu prea se arăta satisfăcut numai cu atâta şi întindea limba lui lată, ea îi încredinţă graţios degetul cel mic ca să i-l lingă.

Involuntar, cercetă cu ochii să dea peste vre-un admirator al eroismului ei. Şi pe cine zări? Pe unchiul Teodor, râzând în prag. Apoi o întovărăşise la plimbare, prin curţi. Dar nici atunci nu venise „acel ceva". Doar un lucru ciudat se petrecuse: nu-i mai era frică de unchiul Teodor. Regăsea lângă el aceiaşi linişte ca lângă mamă-sa; s'ar fi zis că-i ştia toate slăbiciunile şi defectele. N'avea nevoie să se arate altfel de cum era. Unchiul îi făgădui să o ducă în grădină şi pe terasa eleşteului; dar astea nu o atrăgeau. Pufuşor vroia să vadă dependinţele cu deamănuntul. Şi el o duse, cu multă răbdare, în lăptărie şi gheţărie, în pivniţa de vin şi cea de cartofi şi în cămările de provizii, în magazia de lemne, hangarul de trăsuri şi în călcătorie. Apoi cutreerară grajdurile, cel de cai de muncă şi cel de cai de lux; odaia cu hamuri, locuinţele servitorilor şi ale grăjdarilor şi, în sfârşit, atelierul de dulgherie. Se cam zăpăcise ea în atâtea încăperi felurite, dar inima-i clocoti de bucurie la gândul stăpânirii peste un astfel de imperiu. Şi nu simţea deloc oboseală, deşi mai trecură încă pe la cocina de porci, prin staulul de oi şi văzură în fugă curtea de păsări şi cea de iepuri de casă. Nu uitară nici ţesătoria şi nici coliba unde se afumau şuncile. Mergea din uimire în uimire. Trecură prin poduri vaste, prin hambare nesfârşite, prin uscătorii pline de fân şi de frunze pentru capre. In mijlocul acestor minuni practice, Pufuşor devenea conştientă de gospodina care dormea în ea. Ce o atrase mai mult fu văpsitoria cea vastă şi cele două odăiţe curate pentru coacerea pânii, cu gurile căscate ale cuptoarelor şi cele două mese mari de frământat.

— Oh, asta ar trebui să vadă mama! exclamă ea.

Se odihnise puţin şi apoi vorbise de familia şi de casa ei. Povestea fără înconjur şi nestingherită unchiului Teodor, ca unui vechi pieten, deşi ochii lui castanii păreau că râd de tot ce spune.

Intre ai săi ducea viaţă tihnită, fără sgomot, fără schimbări. Copil, fusese bolnăvicioasă, de aceea părinţii n'au vrut niciodată s'o înveţe trebile brutăriei...

Tot povestind, ajunse de mărturisi că tatăl său o poreclise Pufuşor, şi adaogă:

— Acasă toţi mă răsfaţă afară de Moris; de aceia îl şi iubesc atât de mult. E aşa de înţelept! Nu-mi zice niciodată Pufuşor, ci AnMari. Moris e perfect. O, cum a râs şi a jucat în ochii unchiului o scântee ghiduşe. L'ar fi bătut cu nueluşa! Repetă aproape plângând: Moris e perfect!

— Da, ştiu, ştiu, răspunse unchiul. El va fi moştenitorul meu.

Atunci ea exclamă:

— Dar d-ta dece nu te însori, unchiule Teodor? Ce fericită ar fi stăpâna unei astfel de gospodării!

—i Şi moştenirea lui Moris? Ce ar deveni? şoptise unchiul Teodor încetinel!

...Cuvintele acestea o amuţiseră pentru un moment. Nu putea spune că nici Moris nici ea nu se sinchiseau de moştenire, căci tocmai asta era ţinta lor. Se întrebă dacă nu era lucru josnic şi murdar; şi deodată simţi că ar trebui să-l roage pe unchiul Teodor să-i ierte de răul pe care i-l făceau.

Pe când se'ntorceau spre casă, cânele unchiului le ieşi înainte. Era o căţeluşe cu picioarele subţiri, cu urechile blegi şi ochii de căprioară, — un fleac de căţeluş cu glas subţirel.

— Nu te miri că am un câne aşa mic, zise unchiul Teodor.

— Ba chiar!

— N'am ales-o eu pe Jenny, ea m'a ales pe mine. Vrei să auzi povestea ei, Pufuşor?

Se şi făcuse numaidecât stăpân pe numele acesta. Voia bucuros s'audă povestea, deşi bănuia şi 'n asta vre-o ghiduşie de-a unchiului.

— Când a venit Jenny prima oară aci, o ducea în braţe o doamnă frumoasă dela oraş. Şi avea un paltonaş în spinare şi o boneţică pe cap. Taci, Jenny, că le aveai! — Mi-am zis: Ce javră pirpirie! Dar închipue-ţi că de abia s'a văzut jos şi lighioana mică trebuia să fi simţit că se deşteaptă în ea amintirile copilăriei, sau ceva asemănător. Că se scărpina, se răsucea şi se tăvălea de zor ca să-şi lepede paltonaşul. Apoi îşi luă nişte aere de câne mare, ceeace ne făcu să bănuim că Jenny se născuse desigur la ţară. Se lăţi pe scara peronului şi nici nu se uita la canapeaua din salon; alergă după găini, fură laptele pisicilor, lătră la cerşetori şi se aruncă în picioarelor cailor. Şi iată că în momentul plecării, Jenny nu voi să plece. Scheuna jalnic şi sărea pe mine. Nu mai rămânea îndoială: Jenny ţinea să rămâie. Cine ar fi bănuit că'n această căţeluşe cu paltonaş se ascundea vocaţia unui câne de ţară? Şi iată cum se face că am o căţea ridiculă! Nu-mi lipseşte decât o doamnă nostimă!

Oh, ce rău e să fii timid şi fără educaţie! Unchiul s'o fi mirat văzând cum o şterge frumuşel în mijlocul povestirii. Dar prea i s'a părut că vorbeşte de ea când vorbea de Jenny. Unchiul poate nici gând n'avea de asta, — şi totuşi?... de ce se simţea strâmtorată? Pentru nimic în lume n'ar fi ascultat mai departe.

De sigur, nu atunci a simţit „acel ceva".

Mai curând seara, în timpul dansului. Niciodată n'a petrecut mai bine la vre-un bal! Şi nici n'a prea dansat. A fost

(Continuare din pag. X-a)

* Seneşalul Beng Magnusson luase în căsătorie, contra voinţei familiei, pe o fată săracă şi de familie umilă, dar foarte frumoasă. cu numele Sigrid. Fratele său, — guvernatorul, — trimise miresei o rochie splendidă cu un tiv de aba. Seneşalul porunci numaidecât ca tivul să fie acoperit cu perle din cele mai fine. Mai târziu, când guvernatorul veni în casa fratelui său, şi-şi văzu cumnata, i se păru aşa de frumoasă şi găsi căsătoria aceasta aşa de potrivită încât spuse — şi cuvântul a rămas în isorie —: „Dacă n'o lua fratele meu, o luam eu însu-mi".

...băgată în seamă. Dar se ... așa de bine, încât nu s'a ...t la asta. Mai întâi Moris i ...ă părut mai frumos ca oricând și superior sub toate raporturile. Lipsa lui dela dejun o cam jicnise puţin; și cum în ajun îl simţise puţin ridicul și zâmbise pe socoteala lui, fu fericită că are ocazia să-l admire din nou. El, la rândul lui, se temuse o clipă să nu o vadă mâhnită că nu se putea ocupa numai de ea. Nu! așa de proastă nu era să-i pretindă *afișarea* dragostei lor. Și-i făcea plăcere să vadă cum toată lumea iubea pe nepotul unchiului Teodor. Il văzuse dansând de mai multe ori cu frumoasa Elisabeta Westhing. Și nu s'a posomorât deloc din cauza asta, mai ales că Moris îi șoptise la ureche: „Vezi, nu pot să mă scap de ea suntem prieteni din copilărie. Și la ţară se găsește așa de rar câte un tânăr din lumea bună care să știe să danseze și să discute. Trebuie să mă lași în seara asta acestor domnișoare, AnMari". Și Moris era în toate părţile: conducea cadrilul, servea băuturile, ţinea toasturi în cinstea ţinutului și a doamnelor. Era superb! Unchiul și ea nu-l pierdeau din ochi. Și privirile lor se întâlniră: unchiul îi surâse și făcu din cap un semn prietenos. Până atunci Pufușor fusese mâhnită că unchiul nu preţuise meritele lui Moris. Acum era liniștită. Unchiul era mândru de nepotul său. Dar spre ziuă, unchiul Teodor începuse să fie prea gălăgios și turburat. Avea chef să danseze și toate fetele fugeau când vrea să le invite, sau spuneau c'au făgăduit unui alt cavaler.

— Dansează cu AnMari, l-a sfătuit Moris cam de sus. AnMari s'a speriat așa de rău când a mai auzit asta, c'a tresărit. Și unchiul jignit, s'a retras în fumoar. Moris s'a apropiat de ea și i-a spus cu voce foarte aspră:

— Ai să pierzi tot, AnMari, cu mutra ce o faci când te unvită unchiul să dansezi. Mai dă-ţi și tu puţină osteneală, nu e drept să mă lași numai pe mine să mă străduesc!

— Dar ce vrei să fac, Moris?

— O, acum e prea târziu! Și ce-am câștigat eu astă-seară nu va mai folosi la nimic.

— Voiu cere iertare unchiului tău, Moris, dacă vrei...

Se simţea adânc vinovată și tristă că mâhnise pe unchiul Teodor.

— Asta ar fi singurul lucru de făcut. Dar când e cineva așa ridicul de timidă cum ești tu!...

Ea nu răspunse nimic și se duse drept în fumoar, care era gol, și unde unchiul se trântise pe un fotoliu...

— Pentru ce, unchiule, nu vrei să dansezi cu mine? spuse ea.

Unchiul Teodor deschise ochii și o privi îndelung.

Niciodată nu mai văzuse ea o privire atât de nefericită.

Doar ocnașul care se gândește la cătușele lui mai poate avea o astfel de privire. I se păru deodată că unchiul era foarte de plâns și că avea mai multă nevoe de ea decât Moris, căci Moris n'avea nevoie de nimeni. Era perfect!... Atunci puse mâna ei ușoară și mângâietoare pe braţul unchiului Teodor, a cărui privire se însufleţi deodată. Și cu mâna lui mare începu să-i mângâie părul încetinel.

— Mamă bună, șopti el.

Și atunci a venit „acel ceva" în timp ce el îi mângâia părul.

A venit pe furiș, s'a strecurat, a lunecat în ea ca un fior, ca un foșnet, ca un fâlfâit de pricolici care străbat întunericul pădurilor adânci...

III

Norișori fulgurii acopereau cerul, seara era liniștită și blândă; pufuri de salcie și de plop pluteau în aer. Singur, la această oră târzie, unchiul Teodor cutreeră grădina în lung și'n lat și cugetă la mijlocul de a o despărţi pe fetiţă de băiat. Căci niciodată și în ruptul capului nu vor pleca împreună, în timp ce el, din capul scării, le va ura drum bun. Și cum ar fi cu putinţă ca să plece, când de trei zile a umplut casa cu ciripitul ei înveselitor, când toţi au simţit în preajma lor această fiinţă plină de graţie și mlădiere, drăgălașe și prevenitoare. Asta nu se poate. Unchiul Teodor nu va renunţa la ea.

Noaptea e molcomă. Căldura s'a păstrat sub așternutul cenușiu de nori. Vânturile milostive stau ascunse în palatele lor. Unchiul Teodor are dinaintea ochilor pe Pufușor care plânge că Moris a părăsit-o. Iar el o strânge la piept și-i șterge lacrimile cu sărutări.

Din nucșoarele coapte ale pomilor, pufușori albi se desprind, așa mici, ușori și fini că deabia se lasă prin aer și de abia se zăresc pe pământ. Unchiul Teodor râde singur când se gândește la Moris. Mâne se va duce în camera lui: Ascultă Moris, are să-i zică, nu vreau să-ţi dau falșe speranţe. Dacă te însori cu fetiţa asta, să nu te mai aștepţi la nici un gologan de la mine. Nu vreau să te ajut să-ţi strici viitorul.

— Iţi displace așa mult? va întreba Moris.

— Din potrivă, e o fetiţă de treabă, dar care nu ţi se potrivește de loc. Tu trebuie să te însori cu o femee și jumătate, ca Elisabeta Westhing. Fii serios, Moris, și nu-ţi întrerupe studiile pentru fetiţa asta. Nu ești tu făcut să conduci fabrici și uzine. Nu e destul să te pricepi cum se ridică pălăria cu graţie și să spui: „Mulţumesc, dragii mei!". Nu! tu ești croit să devii funcţionar și poate ministru!

— Dacă ai o părere așa de bună de mine, unchiule, — va

răspunde Moris, ajută-mă să-mi trec examenele și pe urmă dă-mi voe să mă însor cu AnMari.

— Nici decum, nici decum! Ce s'ar alege din cariera ta dacă ţi-ai lega o astfel de piatră de picior? Calul care duce căruţa încărcată nu aleargă. Ţi-o închipui pe fetiţa asta de brutar ministreasă? Dacă te-aș lăsa să faci prostia asta, ce s'ar întâmpla? Aţi veni în fiecare an să-mi cereţi bani. Și, crede-mă. v'aţi plictisi și voi și eu.

— Dar, unchiule, sunt un om de onoare și mi-am dat cuvântul.

— Ascultă, Moris. Ce crezi că-i mai bine? Să te aștepte zece ani ca la capătul lor să n'o mai vrei, sau să o rupi de acum?

Haide, fii hotărît. Scoală-te, zi să înhame și pleacă înainte ca ea să se deștepte. De altfel nici nu e cuviincios ca logodnicii să bată drumurile în „tête-à-tête". Am eu grijă de fată, dacă renunţi la nebunia ta. Vecina mea o s'o ducă acasă în trăsura cu doi cai, sau în trăsura închisă, dacă vrei. Și eu mă însărcinez să te ţiu la Universitate în așa fel încât să n'ai a te îngriji de viitor. Fii cuminte și ascultă-mă. Părinţii tăi vor fi foarte mulţumiţi. Pleacă, îi voiu vorbi eu fetii și sunt convins că nu va vrea să fie o piedică a fericirii tale. Pleacă. Nu încerca s'o vezi. E de prisos. Și poate că ţi s'ar muia inima, căci prea e drăgălașe".

Acestea spuse, Moris ia hotărîrea eroică și pleacă.

Și după plecarea lui ce va urma?

„Canalie!" se aude o voce în grădină, o voce puternică și ameninţătoare, în stare să înspăimânte un tâlhar. Unchiul Teodor privește în jurul lui. Cine e? Cine vorbește? Sau și-a vorbit el singur? Ce se va întâmpla?

O va pregăti pentru vestea plecării lui Moris. Ea va plânge, de sigur, dar când va istovi toate lacrămile pe umărul unchiului, el o va face să înțeleagă încet, blând, cu multă băgare de seamă, ce simte pentru ea; o va iubi și o va câștiga.

...Pufuri de plopi sboară și cad mereu...

Unchiul Teodor întinde mâna lui vânjoasă și prinde unul ușor, delicat, fragil și-l privește îndelung.

Fulgușorii cad. Ce se va întâmpla? Vântul îi va împrăștia, pământul îi va murdări, picioare greoaie îi vor strivi.

Fulgușorii care cad pe umerii unchiului Teodor îi par acum mai grei ca plumbul. Cine ar primi să fie vântul, noroiul sau călcâiul nemilos? Ca mare cititor al *Istoriei Universale* de Mosselt, își aduce deodată aminte de episodul care se potrivește cu închipuirile lui de adineaurea.

E în zori: Ariana doarme în grota din Naxos, și zeul Bacus, cu o piele de panteră svârlită pe umeri, privește cum fug spre orizont pânzele negre ale lui Teseu. L'a amenințat, în vis, cu multe rele dacă nu va părăsi pe fată și Teseu a ridicat ancora înainte ca ea să se deștepte. Divinul Bacus e fericit și mândru. Va ști să consoleze pe Ariana. Dar iat-o că vine, iese din grotă rumenă și radioasă: ochii săi caută pe Teseu, împrejur, aproape, și apoi departe pe valuri, la orizont, unde se pierd pânzele negre. Scoate un ţipăt asurzitor și fără să stea în cumpănă, s'aruncă drept în unde, spre moarte și uitare. Și zeul Bacus, frumosul consolator, rămase singur. Iată cum s'au petrecut lucrurile. Mosselt mai spune el că unii poeţi din vechime scorniră, din milă, că Ariana s'a lăsat consolată. Dar poeţii milostivi s'au înșelat. Bacus n'a consolat-o. Nu poate fi consolată o Ariană...

Durerea de a-și pierde logodnicul va fi deci răsplata zâmbirilor ei dulci, a mângâerilor mânuţii fine lăsată candid pe braţul lui, și a veseliei cu care-i întâmpină glumele lui. Și de ce s'o condamne? Pentru că i-a desvăluit un colţișor de inimă încă neprihănit și gol, care aștepta o fiinţă duioasă și maternelă, sau pentru că a pus pe el atâta stăpânire încât s'a lăsat de înjurat în faţa ei? Unchiul Teodor turbează de soarta lui cea rea.

AnMari asta! ce nu e și ea mai zdravănă, cu faţa roșcovanăși părul aspru! Că zău e nespus de greu să ai a face cu astfel de fiinţe fragile și delicate ca niște pufușori!

Tocmai cade un puf și puful îi vorbește:

„Te-ași fi întovărășit în toate zilele tale. Mi-ai fi auzit mustrarea spusă la ureche când te-ai fi așezat la masa de joc; aș fi dat la o parte paharul prea deseori umplut. Și de la mine ai fi primit.

— Da, șoptește el, de la tine aș fi primit...

Un alt pufușor cade și rostește:

— Aș fi stăpânit casa ta cea mare și aș fi sporit căldura ei plăcută. Te-aș fi însoţit pe drumurile pustii ale bătrâneţii. Aș fi înfiripat focul vetrei tale. Ţi-aș fi fost sprijin și veghie. Nu crezi?

— Ba, da, Pufușor, te cred.... răspunde el, te cred...

Și iată că un alt puf vorbește:

— Sunt foarte nenorocită. Logodnicul mă va părăsi mâne fără să-și ia nici rămas bun. Mâne voiu plânge toată ziua. Voiu plânge de rușine, crezând că n'am fost demnă de Moris. Și când mă voi întoarce acasă, nu știu cum voi avea curajul să trec pragul tatălui meu. Dealungul străduţii, toţi vor șopti când voiu trece; se vor întreba: ce am făcut ca să fiu astfel izgonită? Sunt eu vinovată dacă tu mă iubești?

Și el răspunde, stăpânindu-și lacrămile:

— Nu vorbi așa!...

Și din nou cutreeră grădina. Târziu, se lasă un întuneric greu. Inima i se strânge, aerul acesta greu și înăbușitor parcă stă neclintit în așteptarea unei crime ce se va înfăptui în zori. Ar vrea să liniștească firea, spunând cu voce tare:

— Asta n'am s'o fac!...

Și atunci se întâmplă cel mai ciudat lucru din lume.

Fiori de groază străbat întunericul. Acum nu mai plouă cu fulgi și pufușori. In jurul lui se aud fâlfâiri de aripi. Ceva necunoscut se desprinde și fuge nu știe încotro. lovindu-i faţa, prelingându-i-se pe mâni și dealungul hainelor. Sunt frunze de pomi, aripi de fluturi și cântece de păsări. Inţelege că până în zori grădina îi va rămânea pustie, mută și rece. Zorile scapără. Uimirea îl cuprinde când vede pomii tot înfrunziţi și tot firul de iarbă la locul lui. Nu s'a pustiit grădina, ci el. A intrat în iarna vieţii și curajul de a trăi îl părăsește...

— Eh, zice el, o să treacă și asta ca toate. Ce atâta tevatură pentru un moft de fată.

IV

Acel lucru straniu pe care nu și-l deslușește a frământat-o toată dimineaţa. Două zile după bal, i-a fost ca un stimulent, un izvor de însufleţire; dar acum că trebue să plece, acum când e lucru hotărât că „acel ceva" nu va juca nici un rol în viaţa ei, „acel ceva" se preschimbă într'o povară rece ca moartea. Când se coboară, la masa de prânz, i se pare că-și târăște un trup de paralitică. Intinde o mână rece de plumb; vorbește cu o limbă de plumb și surâde cu buze de piatră. I se pare o cazna de uriaș. Și ar trebui să se bucure că totul s'a hotărât după vechia cuviinţă și cuvântul dat.

Unchiul Teodor se întoarce spre AnMari și declară, cu o voce ciudat de aspră, că a hotărât să dea locul de intendent al Lavahytamului nepotului Moris. Dar cum tânărul nostru, urmează el, silindu-se să-și regăsească vocea firească, nu prea se pricepe în asemenea treburi, nu va ocupa acest loc decât în ziua când va fi însurat. Domnișoara Pufușor și-a îngrijit lămâiţa din fereastră astfel ca să poată culege coroniţa de mireasă în luna Septembrie?

Ea simte că ochii unchiului Teodor îi sfredelesc privirea și cer un semn de recunoștinţă; dar ea pleacă fruntea repede, Moris sare în picioare. Sărută pe unchiu și face mare tărăboi.

— Ce stai, AnMari? nu mulţumești unchiului? Trebuie să-l săruţi, AnMari. Lavahytam e cel mai frumos colţ de pe lume. Haide, AnMari!

Ea ridică ochii. Sunt plini de lacrămi și privirea care se îndreaptă prin acel văl umed, spre Moris, e plină de tăcute mustrări. Apoi se întoarce spre unchiul Teodor; dar nu în felul ei timid și copilăros de odinioară. E în ea ceva din măreţia aceea pe care o dă suferinţa.

— Unchiul e mult prea bun faţă de noi, răspunde ea cu simplicitate.

Așa e bine. Unchiul Teodor nu i-a știrbit încrederea sa în cel pe care-l iubește, AnMari nu și-a trădat simţirile. Rămâne credincioasă celui care și-a ales-o de logodnică, măcar că nu e decât o fetiţă săracă de brutar, dintr'o stradelă necunoscută.

Căruţa poate să tragă la scară; cuferele sunt gata; se pregătește coșul cu de-ale mâncării. Unchiul Teodor se scoală de la masă și se înţepenește în pragul unei ferestre. Decând a ridicat ochii ei plini de lacrămi spre el. de-abia se mai stăpânește. Ar fi în stare să se repeadă la ea s'o cuprindă în braţe și să-i strige lui Moris: „Vino de-o ia!"...

Indeasă numai mânile în buzunare și e scuturat de fiori. Va suferi oare ea să-și puie pălăria? De ce n'ar veni spre ei și n'ar spune: „Ascultă Moris, sunt rivalul tău. Logodnica ta să aleagă între noi doi! Nu sunteţi încă luaţi... E oare o crimă să lupţi pentru a cuceri?... Iși strânge pumnii de-i trosnesc încheeturile.

Oh, ce-ar mai râde Moris de unchiul bătrân și amorezat! Și cu ce s'ar alege? Ar speria-o doar pe AnMari și ar face-o să nu-i primească nici ajutorul de bani când s'ar mărita.

Stă neclintit în pervazul ferestrei. In spatele lui se fac ultimele pregătiri, lumea se îmbracă.

N'au să mai plece odată? A trăit de o mie de ori momentul despărţirii. I-a strâns mâna, i-a urat multă fericire... O va avea oare lângă Moris? Nu prea părea fericită azi dimineaţă. Și de ce nu? Sigur că de bucurie plângea adineauri.

Dar iată că aude pe Moris spunându-i:

— Da' zăpăcit mai sunt! era să uit de acţiunile tatii.

— Ai face mai bine să nu-i vorbești, răspunde ea; cred că n'ar fi frumos.

— Ce prostie, AnMari! Acţiunile nu dau nimic acum, dar cine știe? Poate se vor urca. Și asta e o nimica toată pentru unchiu.

Ea-l întrerupe cu o căldură nemaipomenită, aproape cu groază.

— Te rog, Moris, să nu faci asta! Ascultă-mă și pe mine măcar odată.

El o privește, atinse.

— Măcar odată!... S'ar zice că sunt un tiran. Ai spus un cuvânt de prisos și n'am să cedez.

— Nu te uita la vorbe, Moris. Nu e timpul să facem fraze. Găsesc că nu-i frumos să înșeli pe unchiu tocmai acum când se arată așa bun cu noi.

— Să taci, AnMari, taci din gură! Tu nu te pricepi în afaceri!

E liniștit, de o liniște exasperantă și imperturbabilă. O privește ca un profesor pe elevul care tocmai în ziua de examen spune prostii.

— Oh, dar tu nu simţi că asta ar fi un lucru... exclamă ea și face un gest cu mâna parc'ar depărta ceva urât.

— Ba am să-i vorbesc chiar acum unchiului, spune Moris, tocmai ca să-i arăt că nimeni n'a avut vreodată gândul să-l înșele. Cine te-ar auzi, ar crede că tatăl meu și cu mine suntem niște tâlhari!

Se apropie de unchiul Teodor și-i vorbește de acţiunile pe care vrea să i le vândă tatăsău. Unchiul Teodor îl ascultă doar c'o ureche. A prins numai decât că frate-său, primarul, a făcut o speculaţiune proastă și vrea să acopere o pierdere sigură. Ce mare lucru? Servicii de astea a făcut la toată lumea. Nu mai dă atenţie la asta. Il preocupă numai AnMari. I-a surprins privirea mânioasă pe care a aruncat-o lui Moris: asta nu mai era deloc privire de dragoste! In desnădejdea lui, o luminiţă cât un bob începe să răsară. Seamănă ca un om într'o cameră bântuită și care ar vedea înălţându-se dintre scânduri o boare luminoasă, din ce în ce mai mare. mai palpabilă.

— Urmează-mă în odaia mea de lucru, Moris, zice unchiul. Iţi voiu da banii!

Spunând vorbele acestea, se uită ţintă la Pufușor. Fantoma luminoasă se va hotărî să vorbească? Deocamdată nu exprimă decât desnădejde mută.

Dar de-abia ajung în birou și ușa se dă la o parte: AnMari a intrat.

— Unchiule Teodor, spune ea cu hotărâre și apăsat, să nu cumperi hârtiile astea.

Cine ar fi crezut, Pufușor, că vei avea atâta curaj, când nu sunt decât trei zile, steteai în căruţă lângă Moris, și la fiecare vorbă a lui, te făceai mai mică și mai ștearsă? Moris se supără. Ii aruncă un „Taci!" șuerător dar șoptit, apoi strigă tare în vreme ce unchiul Teodor numără hârtiile de bancă.

— Ce te-apucă? Acţiunile nu aduc nici un venit acum, și i-am spus-o unchiului, dar el știe ca și mine că ele au s'aducă ceva într'o bună zi. Crezi că unchiul s'ar lăsa înșelat? Se pricepe el, în lucrurile astea, mult mai bine ca mine și ca tine. I-am spus eu că acţiunile astea sunt bune?... Dar pot deveni bune pentru acela care poate să aștepte!

Unchiul Teodor nu zice nimic, întinde doar un teanc de hârtii lui Moris.

— Unchiule, glăsuește necruţătorul mic apostol al adevărului, — căci nu e nimic mai îndârjit și mai necruţător ca aceste fiinţe delicate odată scoase din sărite, — unchiule, aceste acţiuni nu fac doi bani și nu vor valora niciodată nimic. Cei de acasă știu asta cu toţii!

— AnMari, atunci eu sunt un pungaș?

Ochii fetii sunt tăișuri de cuţit; îl ciopârţesc bucată cu bucată și-l despoae de toate podoabele cu care l'a îmbrăcat. Și, când îl vede în sfârșit în toată goliciunea prostiei și egoismului lui, gura ei micuţă și severă pronunţă ultima sentinţă.

— Și ce ești altceva?

— AnMari!

— Da, ce suntem amândoi? urmează gura necruţătoare.

Pufușor a lepădat întreaga ei sfială; simte nevoia să dea la iveală toate gândurile nedeslușite care i-au frământat conștiinţa din clipa când a bănuit că omul bogat și puternic putea să aibă o inimă, o inimă îndurerată și tandră.

— Da, urmează ea, ce suntem? Și ce gânduri aveam când ne-am urcat în căruţă? De ce vorbeam pe drum? Imi ziceai: să fii hotărîtă și gravă! Și eu îţi ziceam: să fii șiret și prevăzător! Vroiam să câștigăm mult și să nu dăm nimic. Nu veneam să spunem: ajută-ne, că suntem săraci și ne iubim! Nu! aveam numai dorinţa să lingușim și să câștigăm încrederea unchiului Teodor. Dar nu socoteam că s'ar cuveni să-i dăm și noi, în schimb, puţină dragoste, stimă, sau cel puţin recunoștinţă. Și de ce n'ai venit singur? Pentru ce ai vrut să te'nsoţesc? Voiai să mă arăţi și eu să slujesc de...

Unchiul Teodor se scoală, căci Moris a ridicat mâna asupra ei. A urmărit scena plin de speranţe. I se pare că inima lui și-a dat obloanele la o parte ca s'o primească în clipa când ea scoate un ţipăt și sboară drept în braţele lui, fără să cugete, fără să stea în cumpănă, ca și când n'ar avea alt refugiu în lume.

— Unchiule, vrea să mă bată!

Și se strânge tare la pieptul lui.

Dar Moris și-a recăpătat tot calmul.

— Iartă-mi violenţa, AnMari, spune el. Mi-a venit greu să te aud vorbind astfel înaintea unchiului. Noroc că unchiul va înţelege că nu ești decât un copil. Mărturisesc însă că mânia, oricât de îndreptăţită, nu dă niciodată dreptul unui bărbat să lovească o femee. Vino aci și mă sărută; n'ai nevoie să cauţi în altă parte protecţie și ajutor împotriva mea.

Ea nu mișcă, nu se întoarce se agaţă mai tare de unchiul Teodor.

— Pufușor, să las să te ia? îi șoptește acesta.

Ea răspunde printr'un cutremur care-l înfioară, dar niciodată nu s'a simţit mai tare, mai vesel și mai curajos. Simte plăcere să glumească.

— Mă uimești, Moris; iubirea ta înmoaie prea de tot. Cum, ai putea s'o ierţi că te-a făcut pungaș? Gândește-te la onoarea ta și rupe cu ea numai decât. Urcă în trăsură, băiatule, și pleacă singur. Asta i se cuvine după o asemenea insultă.

Ia între mâni capul AnMariei, îl înalţă puţin și o sărută pe frunte.

— Părăsește pe această vinovată! repetă el.

Moris începe să înţeleagă. Vede lucirea ironică din ochii unchiului Teodor și surâsul care-i joacă pe buze.

— Vino, AnMari!

Ea tresare. O chiamă!... și ea aparţine celui căruia i s'a făgăduit. Trebue să asculte. Dă drumul din strânsoare unchiului Teodor, dar nu poate face un pas și se prăvălește pe un scaun, plângând cu hohote.

— Intoarce-te în căruţă. Moris, spune unchiul Teodor cu asprime. Fata asta e în casa mea și socotesc s'o apăr împotriva voinţei tale.

Nu se mai gândește decât cum s'o ridice, să-i șteargă ochii și să-i șoptească vorbe de iubire.

— O, exclamă Moris, asta-i curată uneltire! Sunt trădat. Mi s'a furat logodnica și mi se râde în nas. Ești în câștig, AnMari, te felicit! Și năvălind spre ușă îi mai aruncă insulta:

— Căutătoare de avere!

Unchiul Teodor face un gest ca de-a se repezi în urma lui, dar ea îl oprește:

— Nu, nu, lasă-l pe Moris. Să aibă el ultimul cuvânt. Moris are totdeauna dreptate. Nu sunt decât o căutătoare de fericire...

. . . .

Ah. Pufușor, floare de mătase! Nu erai numai o căutătoare de fericire, ci erai și o împărţitoare de bucurii. Asta se simte și acum când cutreeră cineva casa pe care ai locuit-o. Curtea e tot așa de umbrită de arţari stufoși, iar trunchiurile mesteacănilor se înalţă tot așa de albe, fără o pată, de la pământ până la creștet. Astăzi ca și altădată, năpârca se încolăcește liniștită la soare, pe zidul de piatră, și în elesteul din grădină înoată crapi așa bătrâni, așa bătrâni, că pe nimeni nu-l lasă inima să-i pescuiască.

Și când viu aci, respir acelaș aer de sărbătoare și Duminică — și mi se pare că păsările și florile cântă ușor amintirea ta.

trad. de Z. V.

LEGENDA GOTICA

Infanta a murit ca o poemă
Şi'n catedrala gotică din Burg
Au plâns în taină orgile tăcerii
Prin seara cu aripile de-amurg.

Ascultă cum tresare prin cupole
Ecoul plâns ca un violoncel.
Infanta a trecut pe lângă vise,
Ca o pavană tristă de Ravel.

Acolo sus lângă capela veche
Ard jalnic policandre de-amintiri ;
Iar îngerii uitărilor presară
Cenușe peste pleoapele-i subţiri.

Te uită cum în degetele-i fine
Ard diamante — visele dintâi;
Copilăria — jerbă de verbine,
Se odihnește trist la căpătâi.

...Şi'n timp ce jalnic pastorul capelei
Inchide pleoapele pe ochi-i mici, —
Suflarea ei cu aripi nevăzute
A mai trecut odată pe aici.

GEORGE FONEA

Scrisoarea unui prieten bolnav

Prietene, mai treci şi pe la mine.
Prezenţa ta îmi face-aşa de bine.
De ce n'ai mai venit de-atâta vreme?
Sau poate-acum, amicul meu se teme?
Ai veşti urâte, ştiu, dar n'am nimic
Şi, dacă treci pe-aici, am să-ţi explic;
Am să-ţi explic puţin, căci mult mai mult
Ai să vezi tu când am să te ascult
Cu ochi lucizi şi minte sănătoasă.
Prietene, stau toată ziua'n casă.
Citesc... fumez,... mănânc puţin... slăbesc...
Scriu multe versuri, multe, şi vorbesc....
Vorbesc fireşte singur, le recit
Şi lucrul ăsta i-a neliniştit
Pe-ai mei acum şi sufletul le-a strâns
Când intră mama, eu o văd c'a plâns.
„Băiatul ei ăl mai deştept, păcat!, —
„Pe când al Frosei este deputat
„Şi'n şcoală ce era? O haimana
„Şi nu'nvăţa nimic" etcetera
Glumesc şi-acum, n'am devenit un gâde,
Şi-aşi vrea să râd, dar singur dac-aşi râde.
Prietene, ar fi o tragedie;
Căci ce fac eu, în casă tot se ştie
Prin borta cheii foarte indiscretă
Sânt pus în permanenţă sub anchetă
Din când în când — cum aşi putea să'npiedic?
Mă vizitează, foarte grav, un medic
Şi lui aşi vrea să-i spun, dar ştie tot
Şi nu mă lasă un cuvânt să scot.
Mă ciocăne pe piept şi-şi zice!... Bun...
Şi-aşi vrea să strig atunci: Nu sunt nebun
Nu sunt nebun, sunt numai trist — atât.
Şi de la voi eu nu vă cer decât
Ce cer şi ce pretind de la oricine:
Să nu v'amestecaţi deloc în mine.
Când am iubit şi eu, de mult o fată,
Voi aţi sărit cu toţi : „Nu e bogată,
„Nu e de neam şi nici nu e frumoasă.
„Tu eşti sărac. Cu ce-ai să ţii o casă?
„Şi dela sărăcie toate pleacă;
„Ascultă-ne pe noi n'o lua săracă".
Şi eu v'am ascultat şi mi-am ucis
Copil cuminte — nu? — întâiul vis.
Când mi-am ales în viaţă drumul meu,
Voi v'aţi opus şi-atunci şi-aţi zis „E greu;
„E greu şi lung; ia-ţi unul mai uşor.
„Noi nu suntem bogaţi" aţi zis în cor,
„Atâta timp să te putem susţine"...
Şi iar am omorît ceva în mine...
Şi-aşa pe rând le-am omorît pe toate.
Azi sunt o blândă mediocritate.
Exact, adică, ce-aţi voit să fiu:
Sunt cel mai bun şi mai cuminte fiu.
Aşa am vrut să strig, dar n'am putut;
Şi am rămas ca 'ntotdeauna, mut.
Şi acum, vezi tu, aşi vrea să mă răzbun,
Am fost cuminte, vreau să fiu nebun.
Deci să n'ai teamă, vino pe la mine.
Prezenţa ta îmi face-aşa de bine...

TUDOR MAINESCU

Biblioteca Publiciştilor
Pasagiul Victoria, No. 25
OFERA O ALEASA ŞI VARIATA COLECŢIE DE OPERE LITERARE MODERNE
Abonamente lunare
CARTI NOUI ŞI DE OCAZIE
PRETURI REDUSE

José Germain

Noaptea blestemată

Poveste de Crăciun

In fundul Ukrainei, în districtul Cernigof, prin pustietatea tristă a stepei, câteva cocioabe presărate ici şi colo, poartă numele de cătunul Nikolaef. O pată mică, pierdută în albul câmpiei fără margini!... Câţiva sărmani „Kustari" aruncaţi de vitregia soartei acolo, îşi duc amarul neştiuţi de nimeni, trăind din umilul produs al meseriei lor casnice...

Tupilaţi în dărâmăturile lor, ei nu prea se văd decât de două-trei ori pe zi, atunci când merg la han ca să deşerte un pahar cu „vodka", otrava alinătoare care este toată viaţa lor.

Dar, în ziua aceia blestemată când vântul îşi plimbă pe câmpie plânsetul jalnic al morţilor, când iureşul furtunei trânteşte la pământ căsuţe şi copaci înalţi, când zăpada viscoleşte neîntrerupt, trimiţând până la ei mugetul înfiorător al Dniprului revărsat, ţăranii n'au eşit din casă.

Şi în hanul tăcut şi gol, bătrânul Boris Magarew oftează şi se vaetă:

— Femee, zise el la un moment dat, mâne vom fi alungaţi ca nişte câni din casa asta care a fost a noastră mai bine de treizeci de ani!...

— Boris, nu te mai necăji, răspunde glasul tremurând al nevestei, tovarăşa lui de trudă şi suferinţă... Am credinţa că Tătucul se mai gândeşte la noi şi ne va trimite, astăseară, un ajutor de undeva... Zău, nu te mai frământa!...

„Tătucul" e D-zeul lor.

Dar Boris nu crede în amestecul Providenţei.

— Aşteptând, ar face mai bine să ne trimeată muşterii. Fără ei, nu vom avea nici o rublă cu care să plătim datoria... Ah! nenorocire!... Să te istoveşti muncind o viaţă întreagă, ca să sfârşeşti aşa!...

— Sergiu o să ne ajute...

— Sergiu? fiul tău! fiul nostru! La ora asta, el cutreeră cabaretele din Triensk... Lui îi pasă prea puţin de strâmtorarea noastră...

Furtuna zguduie uşa, acoperind ultimele cuvinte ale bătrânului.

— Ah, mizerie! mizerie!... Poate ar fi mai bine dacă ar pieri omenirea asta toată!...

La blestemul acesta, răspunse un strigăt de afară:

— Hei, deschideţi!

Glasul nu-i cunoscut. E un străin, un călător. Boris întredeschise uşa.

O matahală albă, asemenea lui moş Crăciun, intră în odăiţa înecată de fum.

— Aici este un han?

— Sigur că da, răspunse Magarew, mândru. Ce-ţi trebue?

— Mâncare, băutură, dormit şi să mă adăpostesc până mâne dimineaţă...

Necunoscutul e un bătrân scund, cu profilul ascuţit. In mână ţine o cutie din lemn de trandafir, încercuită cu fier.

— Dar ce poţi să faci afară pe o vreme ca asta? îl întrebă hangiţa, pe când se străduia să aprindă lampa agăţată în părete.

— Pentru comerţ, nu-i timp rău niciodată, răspunse străinul. Când ninge, oamenii stau în casă şi eu le vând...

— Şi ce le vinzi, barinule? întrebă la rându-i Magarew.

— Juvaere... diamante...

— False?

— Câteodată... Am de tot felul şi pe gustul fiecăruia...

— Atunci, vinde-mi şi mie ceva...

— Ai bani?

Pe când pronunţă vorbele acestea, călătorul, neîncrezător, scormoneşte cu privirea căptuşala de scândură a pereţilor cari stau să se dărâme şi mobilierul murdar, jerpelit, în mijlocul căruia cele două sărmane fiinţe nu mai făceau nici un contrast.

— Ai să ne plăteşti cu ele şederea ta aci, îşi dă cu părerea Magarew.

Pofta de-a avea un culcuş cât mai eftin, îl ispiteşte pe negustor să primească.

El întredeschise, bănuitor, cutia în care se amestecau la olaltă obiectele de sticlă ordinară cu bijuteriile mai de preţ.

Boris şi femeia lui s'au apropiat, lacomi; ea ţine într'o mână lampa, ca să vadă mai bine, iar cu cealaltă strânge braţul bărbatului care se simte vrăjit de momeala aceia strălucitoare.

Degetele hangiului se crispează, iar cu unghiile sgârie nervos lemnul putred al mesei ude. Ochii lui, întărîtaţi de farmecul atâtor bogăţii, scapără priviri înflăcărate, neobişnuite. Negustorul îi vede şi, după o clipă, închide cu repeziciune obiectul acelor primejdioase ispite, înainte de a fi încheiat ceva, şi rămâne în aşteptare...

Dar răul s'a făcut!...

Zadarnic îşi ascunde el averea, căci ochii gazdelor sale nu se deslipesc de locul unde zace comoara; şi noaptea se anunţă tot mai fioroasă în liniştea nesigură a celor trei inşi care se pândesc cu privirile.

Afară, vântul se tânguie jalnic, sinistru.

Către ceasurile nouă, streinul obosit, simte îngreuindu-i-se pleoapele. Prevăzător, el cere să i se pregătească odaia şi se urcă sus, strângându-şi cutia sub braţ.

Acolo, erau două odăi.

Una, lăsată în părăsire, mirosind a mucigai: este a călătorilor, în trecere pe acolo; dar aceştia se abat atât de rar prin partea locului!

Cealaltă, simplă, sărăcăcioasă chiar, dar confortabilă, căci fusese locuită de curând.

— Este camera fiului nostru care nu-i aci, în momentul acesta, lămureşte Magarew, împingându-l pe voiajor înăuntru: e cea mai bună din amândouă...

Abia plecase hangiul şi negustorul caută să se încredinţeze de buna funcţionare a broaştei; dar nu vede nici un cârlig de siguranţă, ci numai o biată clampă care se mânueşte din afară.

Aceasta îl va sili să nu închidă ochii, cu nici un chip, toată noaptea.

Se întinde aşa dar într'un fotoliu pe jumătate desfundat şi aşteaptă cu pipa între dinţi...

Jos, Boris şi nevastă-sa nu s'au culcat.

— Ai văzut?

— Da, am văzut!

— Ei, atunci...?

— Ei, trebue!... Trebue neapărat!

— La ce oră?

— Pe la trei... atunci cred că doarme dus!...

Şi dialogul acela, tainic şi înfiorător, în care s'au întâlnit două suflete, se pierde în tăcerea nopţii complice fără ca cuvântul aşteptat să fi pornit de pe buzele lor tremurânde.

Pe la miezul nopţii, un sgomot straniu îi făcu să tresară.

Duşumeaua putredă şi rău încheiată a scârţâit o clipă, pe când un mormăit slab le ajunse până la ureche.

Dar, prea adânciţi în gândul crimei apropiate şi al miilor de planuri cari le împovărează creerul simplu, cinstit până în ziua aceia, ei nu dau nicio atenţie.

Pe la două, sunt în picioare, grăbiţi să sfârşească. El ia un cuţit lat, după care se urcă sus, cu paşi de lup.

După câteva minute se coboară.

— Ce e?

— Foarte bine. N'a zis nici „uf"!

— Eşti sigur că a murit?

— Inima nici nu-i mai bătea!

— Eşti plin de sânge!

— Nu-i nimic! Am să mă spăl mâne...

— Dacă vom fi bănuiţi?

— De cine? Doar nu l-a văzut nimeni intrând la noi!

— Şi cutia?

— Am lăsat-o sus; vom vedea-o la ziuă...

... Şi bătrânii adorm, visând la mica avere care le va salva cinstea compromisă şi traiul lor primejduit.

Dis de dimineaţă se deşteptară.

Viscolul se potolise; o făşie din lumina zilei răzbate prin ferestruia din tavan.

— Să mergem sus, grăi femeia.

— Da, răspunse bărbatul.

Dar în aceiaşi clipă uşa se deschide. Negustorul de-aseară apare zâmbind, ţinând cutia în mână, aproape triumfător.

Iar bieţii oameni se uită năuciţi la apariţia aceia de pe altă lume, la fantoma poznaşă care le vorbeşte:

— Ce noapte afurisită!... Ştii, abia adormisem, când deodată intră un beţiv şi se trânteşte, nepoftit, în pat. Eu mă opun. El bolboroseşte ceva şi în cele din urmă înţeleg că omul e acasă la el... „Sunt fiul lor"... îmi spuse....

— Şi atunci? întrebară părinţii încremeniţi, cu vocea sugrumată.

— Atunci? Ei, bine, atunci l-am lăsat în pat, iar eu m'am dus să mă culc în odaia de-alături: a călătorilor...

Peste două zile, Sergiu Magarew era dus la cimitir, iar Boris şi nevastă-sa la ospiciul din Ekaterinoslaw: amândoi înebuniseră!...

. . . .

Era la 25 Decembrie 1907.

La Nikolaef, în serile târzii de iarnă când vântul şi zăpada pustiesc fără milă ţinutul acesta uitat din fundul Ukrainei, se vorbeşte şi astăzi cu groază de hanul sângeros şi noaptea blestemată!...

In rom. de G. Rădulescu

DICK URSITORUL

Intr'un sat mohorît, plin de salcâmi şi de praf, oblăduit sub coasta unui deal, paravanul tuturor vânturilor din Nord, am fost numit agent fiscal după intervenţia lui Moş Iordache, fratele tatei şi mare elector al partidului la putere.

Am sosit la postul meu într'o zi întunecoasă şi răsvrătită. Tot drumul mă plouase. Am tras la Onofrei, într'o cămăruţă scundă, cu ferestrele cât un plic ministerial şi cu oglindă încununată de un ştergar alb vărgat cu roşu ca un imens fluture aşezat pe odihnă.

O laviţă îmi servea drept pat. Aşternutul de acasă era jilav. Câteva zile până s'a uscat, am dormit pe scândura tare şi frigorifică a laviţei, dar nu aceasta e curios ci faptul că am rămas în slujbă chiar după căderea regimului care mă adusese acolo.

Cu viaţa m'am obişnuit repede pentrucă eram tot băiat de ţară, trecut pe la oraş doar trei ani cât am stat la liceu unde m'am ales cu o solidă cunoaştere a scrisului caligrafic şi a citirii curente, precum şi cu obiceiul de a mă îmbrăca nemţeşte în zilele de sărbătoare sau în timpul cât nu eşeam la câmp. Până la armată m'am întors iarăşi la coarnele plugului. M'am liberat sergent spre bucuria mamei care acum vroia cu orice chip să mă însoare. Era preocuparea ei de căpetenie. Doi fraţi mai mari şi o soră erau deja gospodari la casele lor, plugari cinstiţi şi muncitori, pentru mine însă, mama pretindea ceva mai mult. Pusese ea ochii pe Maria a lui Ariciuc, cel mai chiabur din sat, dar fata nu-mi plăcea cu toată zestrea ei de pomină şi cu toate peţitoarele care o lăudau şi o vrăjeau pentru mine.

Slujba care mi-o procurase moş Iordache a fost salvatoare şi de asta, toate câte le-am îndurat în Hâlceni îmi păreau simple motive de distracţie faţă de urzeala babelor din Costuleni.

Casa lui Onofrei era peste drum de ocolul în care poposeau căruţele venite la judecătorie cu împricinaţii din toate satele din jur.

Intr'o zi, una din fostele mele peţitoare, la vreun an de la plecarea mea de acasă, îmi dădu vestea cu glas plin de amărăciune că Maria lui Ariciuc se măritase. Am răsuflat atunci uşurat. Puteam să mă duc şi eu liniştit pe la Costuleni.

Slujba mea mă dusese prin multe case şi multe nevoi văzusem; atât de multe că m'am hotărît să devin econom şi să rămân burlac.

Imi aranjasem viaţa cu socoteală.

Toate încercările altor peţitoare care şi aici se repeziseră asupra mea, le-am respins energic dela prima tentativă.

Singurul meu tovarăş nedespărţit era Dick, un câne galben-roşcat, pe care mi-l dăruise de căţel, un avocat. Căţelul îl îngrijisem cu un fel de patimă ce umplea toată singurătatea mea.

El era singura mea avere şi mândrie; hrana lui singurul lux ce mi-l permiteau. Crescuse fără măsură, alintat nu numai de mine, dar şi de vecini. Işi făcuse o popularitate de care eram gelos. Toată lumea îl chema drăgăstos să-i dea de mâncare, căci în ciuda dimensiunilor sale înfricoşetoare, ascundea un suflet prietenos la culme faţă de oricine îl striga pe nume.

Dick era tovarăşul care îmi ţinea de urât când mă întorceam seara prin uliţele cufundate în întunerec, ori în ceasurile libere în care lâncezeam pe prispă. El era familia mea, el era prietenul, el era distracţia şi bucuria. Era afectuos, ascultător şi jucăuş.

Judecătorul, mare prieten al cânilor, propusese să mi-l cumpere pentru o sumă care reprezenta mai mult decât mizera mea leafă sau decât sărmanele mele economii, totuşi nici nu m'am gândit un moment să-l dau.

Simţeam că nici o răsplată şi mai puţin un preţ, n'ar fi putut înlocui prietenia acestui animal surâzător când mă pregăteam de plecare ori încruntat când mă privea mâncând, aşteptându-şi porţia cu resemnare.

Lătratul gros şi timbrat mă trezea în puterea nopţii şi îmi vestea prezenţa lui dându-mi siguranţă şi linişte.

Eram aproape de trei ani agent de percepţie la Hâlceni şi mă obişnuisem cu ideia aceasta, cu slujba mea şi cu felul meu de viaţă, dar iată că întâmplarea cu ghinion apăru într'o bună dimineaţă.

— Dick! — măi prostule — aşa îl alintam eu — unde eşti? Diiick!

Nici un răspuns.

Am căutat prin vecini, în tot satul, am aşteptat vreo trei zile crezând că plecase „cu nunta", dar bănuiala mea lua tot mai temeinic forme precise de fapt împlinit. Mi-l furase pe Dick.

Rugasem pe şeful de post să cerceteze prin împrejurimi. Eu însumi angajasem o căruţă cu care cutreeram satele învecinate, fără folos.

Intr'o Marţi, zi de iarmaroc, un om din Dănuleşti pe care îl cunoşteam de multă vreme, se apropie de mine misterios destăinuindu-mi bănuiala lui, cum că Dick s'ar afla la Drăcşani la o învăţătoare de acolo.

N'am mai aşteptat vreo altă lămurire. am luat căruţa şi după două ceasuri am ajuns la Drăcşani înfuriat pe nemernica învăţătoare care mă lipsise de Dick.

Imi eşi în poartă o femee şi după prima întrebare se arătă şi domnişoara învăţătoare cu pricina.

Nu schimbasem amândoi vre-o vorbă când după nişte şoproane, jigărit şi slab, târându-se legat în lanţ dealungul unei sârme prinsă între două coteţe, se iţi Dick. M'am repezit spre el nebun de bucurie, dar indignat de halul în care îl găseam: slab şi în lanţ.

Nici nu bănuise el până atunci asemenea tortură. Mă chinuiam să-i desfac zgarda, dar domnişoara învăţătoare mă smunci într'o parte.

— Te rog, domnule, să nu te apropii de cânele meu.

— Cânele dumitale? — strigai eu. — Nu ţi-e ruşine?

— Leibiş — îi schimbase numele nenorocita — şo pe el.

Dick al meu însă se gudura bucuros pe lângă mine făcând şi mai ridiculă comanda închipuitei stăpâne.

— Dacă îmi iei cânele să ştii că ţip. Ii cânele meu. L-am cumpărat.

Infuriat peste măsură de această rezistenţă ne la locul ei, voiam să-mi iau prietenul şi să plec ignorând prezenţa învăţătoarei, dar scandalul stârnit de ea adunase vre-o câţiva oameni din jurul nostru.

Unul din ei se repezi spre mine împreună cu ea să-mi zmulgă zgarda din mână.

Prea înalt nu sunt, în schimb sânt legat şi vânjos. Dintr'o lovitură cu mâna liberă am repezit peste nişte lemne pe ţăran, iar cu cotul celălalt i-am făcut un vânt învăţătoarei de s'a dus şi a căzut lângă coteţ.

— Hoaţo! Mi-ai furat cânele şi mai sari şi la bătae. Iţi arât eu ţie, spurcăciune.

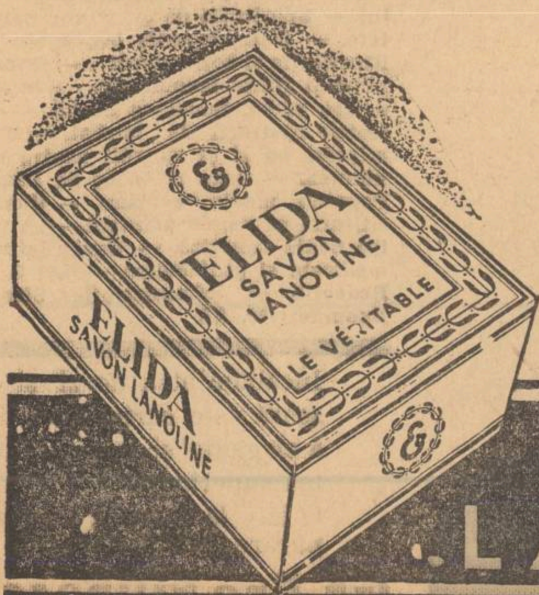
Dacă ar fi îndrăznit să pună cineva mâna pe mine, cred că azi săpam sare în fundul ocnei. Nu-i vorbă că nici aşa n'am scăpat.

Am plecat majestuos cu Dick după mine. Ceilalţi rămăseseră intimidaţi de acuzaţia ce aruncasem belferiţei lor.

Două săptămâni după această întâmplare eram în faţa

(Continuare în pag. X-a)

LANOLINA
mijlocul clasic de înfrumuseţare conţinut în săpunul modern ELIDA LANOLIN
Spuma sa fină acoperă pielea cu un strat protector de lanolină ferind-o de intemperii

ELIDA
SAVON
LANOLINE

nr. de crăciun
al cunoscutei reviste
rebus-magazin
va apare în ziua de 20 Decembrie cu un variat conţinut. — 20 pagini în culori

judecății, acuzat de insulte și loviri. N'aveam de partea mea decât pe Dick și aparențele unei nedreptăți, pe când Sevastia Dumitraș avea martori cu duiumul și faptul consumat pe care eu nu-l puteam nega în părțile sale esențiale.

Am fost condamnat la o lună închisoare cu toată îngăduința judecătorului care psihologicește și din simpatie pentru Dick, era alături de cauza mea.

Din tot procesul, am aflat că omul care îmi denunțase ascunzătoarea lui Dick, cunoscutul meu din Dănulești de multă vreme în urmă, era acela care îl vânduse pe Dick pentru o sută de lei.

Necăjit și fără parale, am scăpat termenul de apel din care cauză condamnarea a rămas definitivă. Dealtfel judecătorul în persoană mă asigurase că tribunalul nu va fi mai indulgent.

Intr'o bună zi — așa vine vorba — m'am trezit la închisoare.

Nu știu dece, dar îmi venea să râd de prostia mea și de asprimea legilor.

E poate paradoxal, dar vizita ce mi-a făcut Sevastia Dumitraș la penitenciar, m'a impresionat.

Privită printre gratii, nu mai era ciuma dela Drăcșani, hoața și spurcăciunea ci o fetiță cu ochii mari, blânzi, cu trăsături frumoase, cu vorba caldă.

— Domnule Damian, am venit să-ți cer iertare. Când te-am dat în judecată n'am știut că vei sta aici... o lună de zile...

— Nu-i nimic, domnișoară. Așa e viața!

Ce era să-i spun? Era inutil să o mai batjocoresc acum când venise să-și ceară iertare că mă băgase la dubă.

— Nu ești supărat?

Ei, nu! Pretindea prea mult. Să nu fiu nici măcar supărat, asta întrecea posibilitățile mele.

— Păi, supărat tot sunt eu, dar ce să fac?

Deodată, ca și cum n'ar fi ținut seama de răspunsul meu întinse mâna spre mine și mă atinse pe haină mângâietor:

— Te rog să-l lași pe Dick la mine până eși dumneata de aici.

Asta chiar îmi convenea.

I-am dat imediat un bilet pentru Onofrei să-i lase cânele în păstrare.

Până să ispășesc întreaga pedeapsă, învățătoarea venită pe la târg după treburi, mă mai vizită de două ori.

Am ieșit de acolo într'o zi ploioasă de toamnă ca ziua în care mă dusesem prima dată la Hălceni unde acum nu mai aveam ce căuta pentrucă mă scoseseră din slujbă.

In drum spre casă m'am oprit la Drăcșeni să-mi iau cânele.

Sevastia stătea ghemuită în fundul patului, sprijinită de sobă și citea cu atenție o carte.

Intrarea mea neașteptată îi produse mare bucurie după câte am înțeles, căci sbughi din pat, mlădioasă ca o pisică, gâlgâind un râs fraged ce îmi încălzea oasele amorțite și trupul zgribulit.

Luat probabil de căldura din casă și de farmecul fetei care mă făcuse să stau la pușcărie, am uitat de grijile și de drumul meu.

Privirea catifelată mă învăluia în vrajă. M'am trezit într'un târziu îngăimând timid și emoționat:

— Sevastia, îmi ești dragă.

— Da? Da? O! Ce fericită sunt.

Și așa, din cauza lui Dick, s'au năruit toate vizele mele de libertate și de economie...

CESAR BUDA

A apărut
Steaua Robilor
Roman de Henriette Ivonne Stahl
Editura Adeverul Lei 60

GRATIS
O RAITĂ IN DOI PRIN LUMEA LARGĂ!

Pare de necrezut și totuși este ceva real! Parisul, Veneția, Viena, Constantinopolul, Budapesta, vă așteaptă. Desigur că asemenea excursii sunt costisitoare și nu la îndemâna oricui. In cazul de față însă toate cheltuelile sunt suportate de CASA LEGRAIN care își serbează în curând jubileul de 20 ani de existență. Cu ocazia acestei serbări,

LEGRAIN organizează pentru clienții săi, excursii în străinătate,

excursii care par a fi din domeniul visurilor. In acest scop renumitele produse APA DE COLONIA:

ROYALE AMBRÉE • GUIRLANDE DE FLEURS • FLEURS D'AVRIL
NAIADA • TULIPE NOIRE • RUSSE și noua creațiune NIL VERT, etc.,

vor fi puse în vânzare într'un flacon special, artistic „de jubileu", cu capsulă de bakelită, fără nici o majorare de preț. Ambalajul este deci absolut gratuit. FIECARE CUMPĂRĂTOR AL UNUI FLACON DE 1/4 LITRU „ORIGINAL LEGRAIN", AL EDIȚIEI JUBILIARE, VA GĂSI UN CUPON DE PREMII. Acest cupon îi dă dreptul să participe la tragerea unică ce va avea loc în prezența unor personalități marcante. La cumpărarea unui flacon de 1/2 litru sau de 1 litru cuponul poartă DOUĂ respectiv PATRU numere, ceiace mărește corespunzător șansele Dvs. de câștig. Și dacă norocul vă surâde, atunci faceți un voiaj în lume, într'un compartiment confortabil de clasa doua, cu găzduire și pensiune de primul rang. ȘI TOATE ACESTEA PENTRU DOUĂ PERSOANE ȘI FĂRĂ SĂ VĂ COSTE UN BAN!

Premiul I: Budapesta - Viena - Paris - Veneția (2 persoane, 14 zile)
Premiul II: Budapesta - Viena .... (2 persoane, 8 zile)
Premiul III: Constantinopole .... (2 persoane, 5 zile)

Câștigătorul premiului întâi are dreptul să'l preschimbe într'un aranjament de mobilă confortabilă pentru 2 camere. Afară de acestea mai oferim 100 PREMII DE CONSOLARE, constând din câte zece produse originale LEGRAIN, într'un etui de lux, fiecare în valoare minimă de Lei 600.— La aceste din urmă premii, participă și cumpărătorii unui flacon jubiliar de apă de colonia chiar numai de 100 grame.

APA DE COLONIA LEGRAIN este pură și veritabilă numai în ambalajul original LEGRAIN sigilat.

Cine mai ezită oare? Cine lasă norocul din mână?
Cereți la furnizorul Dvs. prospectul LEGRAIN privitor la premiile de mai sus

Legrain

Cinematograful

Paramont muzical

Am asistat săptămâna aceasta la un „Paramount" muzical. O succesiune de executanți, care cântă fiecare maximum două minute. Executanți de mâna întâi și extrem de variați. Intre două numere —, nimic. Nici intrigă, nici măcar „speaker" sau „conferențiar" introducător al virtuozilor. Ce benedicție. Numai așa — dar numai așa music-hall-ul muzical e suportabil, ba chiar foarte, foarte plăcut. De îndată ce intervine o poveste cu dialoguri pasionate sau intenționat spirituale, ni se duce tot cheful, înnecat în lungime, artificialitate și anosteală.

Am mai văzut și altă dată complectări Paramount purmuzicale. Paramount e chiar singura casă care le prezintă așa. Și este o foarte bună și artistică idee.

„Bal la Hollywood"

Dacă „producer"-ii filmului „Bal la Hollywood" procedau la fel, ar fi făcut ceva extrem de amuzant. Dar au vrut să croiască un film „adevărat", cu anecdotă, cu intrigă, cu eroi, unde episoadele poveștii să fie întretăiate cu dansuri de amor, cântece cu „but you" și „its's you", cu „Silly Symphonies", și cu partide de „gags"-uri executate de Stan și Bran. Majoritatea acestor numere erau excelente. Dar între ele se intercalau evenimente reclamate de intriga filmului; și până să trecem la numărul următor — în ipoteza când acesta era bun — ne trecea tot cheful.

„Prizonierul"

Privind fotografiile de pe trotuar, și observând că filmul, în întregime, se petrece pe vremea războiului, am fost cuprins de disperare. Când oare — îmi ziceam eu — se va renunța la acest interminabil și monoton subiect? Am fost însă plăcut surprins când am constatat că acest film de războiu nu seamănă cu nici-un altul. Se poate? Iată cum. Totul se petrece într'un lagăr de prizonieri. Aci eroismul e altfel conceput. Și nicăeri ca acolo ideea pacifistă nu apare mai limpede, mai obligatorie. Este de pildă o foarte frumoasă scenă în care un căpitan englez, fost prizonier evadat, este, pentru anumite motive, restituit lagărului german de către autoritățile britanice. Minunat lucru să vezi cum pocnetul neîntrerupt al puștilor încetează subit la simpla ridicare a unui drapel alb improvizat dintr'un băț și o jumătate de cămașe. Cum patru soldați, doi englezi și doi nemți, se suie peste tranșee, pe terenul dintre cele două linii inamice; cum germanii și britanii încep a se uita cu amor unii la alții, își oferă țigări, simt o enormă nevoie de a glumi, de a fraterniza. Și toate astea pentru că și unul și altul din ei ține în mână o cârpă într'un vârf de băț. Apoi, după ce se despart și intră fiecare în tranșeea respectivă, încep iar să se întreucidă ca cânii; adică nu: ca oamenii, adică prostește, fără motiv, fără ură, pentru foarte intelectualul motiv că bățul acela cu zdreanța înfiptă în el a fost lepădat din mână!

Douglas Fairbanks joacă în filmul acesta tot atât de bine ca și în celelalte. Inutil să-i aducem laude. Această chestiune e definitiv tranșată. Iar Leslie Howard este omul care vorbește cel mai frumos englezește din câți există — nu zic pe lume, dar sigur pe ecran.

„Scandal la Roma"

Nici-odată n'am înțeles hazul care se face de acest Eddy Cantor, care, desigur, nu-i total neamuzant, nu-i în mod absolut exasperant, ba chiar, foarte rar, ne face să și râdem, — dar care dispune de un humor de, în cel mai bun caz, calitatea treia. In sensul unei parodii bufe a vieții antice am văzut, anul trecut, un film mult mai reușit: este filmul Fox întitulat mi se pare Regatul Femeilor (cu Elissa Landy). Acolo într'adevăr găsiam idei de o ironie cu adevărat fină, începând cu ideea principală, anume imaginarea unei țări unde femeile fac trebile cele mai aspre iar bărbatul e ființa de lux menită să iubească, să fie alintat și pus numai la munci delicate.

Singurul lucru cu adevărat amuzant și fotogenic în filmul lui Eddy Cantor a fost cursa cu carele romane.

„Când se sfârșește iubirea"

După o lungă eclipsă reapare pe ecran Willy Forst. In ultimul timp se apucase de regisură. Făcuse „Maskerade" care a fost un foarte plăcut film și, mai de mult, „Leise Flehen meine Lieder", film cu totul original care dovedește din partea lui Forst un remarcabil talent de director de producție, în care ar trebui să persevereze. Acum îl vedem iarăși jucând, subt comanda altora, și alături de excelenta tragediană Paula Vessely. E vorba de un episod din epopeea napoleoniană, poate nu cel mai epic din toate, cel puțin din punctul de vedere al lui Napoleon. Este momentul când Impăratul, considerând că scumpa lui soție e bătrână și infecundă, deci incapabilă să mai dea Istoriei Universale un Napoleon al II-lea, hotărăște să o repudieze și să-și ia o nevastă tânără și prolifică. După cum știm, alegerea se va face în persoana Arhiducesei Luiza, fiica Impăratului Austriei. Scenaristul a presupus, probabil fără prea multe riscuri de a se înșela, că foarte tânăra prințesă iubea pe un tânăr frumos și căsătoribil, și i-a încredințat lui Willy Forst acest nobil și nefericit destin. Căci se știe că finalmente Luiza nu se va căsători cu Ducele de Modena, ci va fi expediată Impăratului Francezilor măritată-gata cu acesta din urmă. Pentru ca situația Ducelui de Modena, frate al Impărătesei și iubit de arhiducesa Luiza să fie și mai ironică, el ne apare ca însărcinat de Metternich să pledeze cauza lui Napoleon și aproape să pețească pentru el.

Talleyrand, în acest film, are un rol șters; Metternich unul mai accentuat; și trebue să recunoaștem că este destul de corect prezentată iscusința lui diplomatică și diferitele trucuri profesionale destinate să învingă obstacolele de ordin psihologic pe care i le pun Impăratul, Impărăteasa și Arhiducesa.

Atmosfera din familia Habsburg ne este arătată așa cum cere tradiția populară (care probabil că nu se înșeală), și anume ca o viață unde ritualul împărătesc nu sugrumă o oarecare bonomie și intimitate aproape burgheză.

Paula Vessely și Willy Forst, amândoi actori de mâna întâi, joacă, ca de obiceiu, fără nici-o greșală și reușesc, în decorul acela de foarte „gemühtlich", să ne dea adesea reale emoțiuni. De altfel, în general, filmul e extrem de agreabil. Nu are, desigur nimic care să ne facă să-l reținem într'o antologie a ecranului sau într'o Istorie a Cinematografului; dar e curat făcut și redă cu fidelitate atmosfera timpului.

In tot cazul, preferăm asemenea producții comediilor muzicale cu Szöke Szakall și Marta Eggert, precum și suprarevistelor cu tam-tam infernal și cu crizanteme omenești înmulțite la infinit în timp și în spațiu. Cel puțin, un film ca cel de care ne-am ocupat nu conține nimic fals, este plăcut de văzut, și când mai este jucat de fini artiști ca Forst și Vessely ne fac să petrecem în mod agreabil o după o amiază.

D. I. SUCHIANU

COLINDELE LA SLAVI

Savantul ceh Jan Machal descrie astfel colindele la Slavi:

„In tradiția populară se țin multe obiceiuri și se fac multe ceremonii care sunt urme din epoca anticreștină. Dintre acestea fac parte în special datinele străvechi care se păstrează până astăzi la Crăciun, adică Colindele.

„Numele de colind, *koleda* derivă din numirea latinească Kalendae. Sărbătoarea Colindelor se făcea în Evul Mediu, aproape în toată Europa, la începutul Anului Nou, prin procesiuni vesele, jocuri, cântece și deghizări în diferite animale. Și până astăzi colindele sunt păstrate de popor sub forma aceasta.

„La Slavi, în afară de numirea „koleda", se găsesc multe alte numiri interesante care desemnează zilele mai importante ale sărbătorilor de Crăciun.

„La Ruși, ajunul Crăciunului este numit *Kutija, Kutja, Kuccja*, iar ajunul Anului Nou se numește „bohata Kutija" și al Bobotezii *„flămânda"* (adică zi de post). In ziua de Kutja bogată se mănâncă mai ales carne, iar la cea flămândă se mănâncă post sau se ajunează.

„Numirea de Kutja, Kuccia a ajunului de Crăciun, vine de la numele mâncărei tradiționale și ceremonioase care se pregătește în acea zi, pe lângă celelalte feluri. La Bialo Ruși (Rușii albi) este un fel de piurea din făină de ovăz, mac pisat și miere; la Letoni, e din mazăre, grâu și fasole, iar la Lituani din mazăre și miere. Deasemenea și la alți Slavi există tot felul de numiri ca acestea dat mâncărilor tradiționale ajunului de Crăciun. La Sloveni în ziua aceasta se pregătește un fel de colac, *kuckruh*, din făină, mazăre și fasole și căruia i se atribue o putere tainică. Cehii vechi cunoșteau un fel special *kucina* și la țăranii săraci, până astăzi, acea piurea cu ciuperci uscate, numită *kuba* (poate în loc de *kuca*), este primul fel și cel mai de seamă la masa ajunului.

„*Kutia*, odată pregătită, se așează într'un chip ceremonios într'un colț al camerei, sub icoană. Copilul casei sau păstorul, uneori chiar gospodarul, culege din mijlocul claiei o mână de fân curată, îl așterne într'un unghiu al odăii și pune pe el oala cu kutia care e acoperită cu pâine. Cine îndeplinește aceasta trebuie să codcodăcească ca o cloșcă, după cum se spune ca să reușească găina. Inainte de a însera, gospodarul înconjoară casa cu kutja și se învârtește cu ea în jurul gospodinei, care, după ce a făcut curățenie prin odaie, ajutată de celelalte femei, încă de dimineață, întinde pe un colț al mesei puțin fân și deasupra lui un șervet curat și deasupra așează mâncarea pregătită pentru seară. După apusul soarelui, toată familia gătită în vestiminte de sărbătoare, se adună la cină. Gospodarul e în capul mesei și înainte de toate face o rugăciune și amintește pe membrii absenți și pe strămoșii morți, apoi toți se așează la masă, șeful familiei în colțul de sub icoană. Inainte de a începe să mănânce, el își umple un pahar cu rachiu, varsă puțin din el pe șervet și apoi bea; după el, toți ceilalți fac la fel. Mâncând, fiecare din ei pune la o parte pe masă, din fiecare fel câte puțin — pentru cei morți. Ultimul fel este *kutia*. După cină, toți se ridică și numai gospodarul, ascunzându-se după oala cu kutie sau friptură își întreabă pe nevastă dacă îl vede... Tot atunci se fac tot felul de profeții referitoare la viitoarea recoltă și creștere a vitelor. Fetele își cercetează destinul.

„La toate aceste profeții Kutia are un rol important. Fânul care a fost așternut sub ea sau sub șervet, este dat vitelor casei.

„La kutja bogată în loc de fân se așterne paie pe masă și sub șervet. După cină lovesc cu pumnii pe șervet și grăunțele bătute astfel le amestecă cu grăunțele pentru semințe. Cu paele leagă pomii fructiferi. Inainte de a începe să mănânce kutja gospodarul bate cu pumnul în masă și strigă: „ghiață, ghiață, vino să mănânci kutjia înainte de a îngheța orzul, grâul, mazărea și lintea" Gospodina bate la fereastră și strângând ghiața o aduce lângă kutjie și o roagă să nu înghețe castraveții, dovleacul și morcovul!

„La Anul Nou, gospodarul se scoală foarte de vreme, adună în castron cereale, înconjoară locuința și presară grăunțele din loc în loc, pentru ca noul an să aducă roade multe.

„Despre kutia de post — pe lângă alte datini, gospodarul face pe uși, pe pereți câte trei cruci mari, desenând lângă ele un om călare și în jurul lui gospodăria: pomi, păsări, animale.

„In tot timpul cât durează Colindele, focul nu se stinge în vatră și nici muncă grea nu se face. La colind colindătorii se duc deghizați în diferite feluri, dar mai mult ca animale — domestice și sălbatece. Seara, cei tineri se duc la joc, dansează și cântă până în zori.

„La jugoslavi ajunul se numește *badnji dan, badnjek. Badjakem* se numește de asemenea bușteanul care arde în vatră. Gospodarul se pregătește astfel ca să ajungă în pădure înainte de răsăritul soarelui, încarcă buturuga și o aduce în fața casei. Seara o aduce cu ceremonie în odaie, purtând-o din colț în colț, apoi o pune în vatră și o aprinde. In acelaș timp se îndeplinesc tot felul de alte datine și obiceiuri, prin cari să se asigure belșugul și pacea gospodăriei".

ELENA EFTIMIU

CITIȚI DE SĂRBĂTORI

ULTIMELE NOUTĂȚI APARUTE IN
Editura Adevěrul

Povestea vieții mele de MARIA REGINA ROMANIEI
Nostalgii vol. V din romanul „In preajma revoluției". de C. STERE
Numy Roman de MARGARETA MOLDOVAN
Spovedanie în miez de noapte de GEORGES DUHAMEL
Steaua robilor Roman de HENRIETTE IVONNE STAHL
Intr'un cămin de domnișoare Roman de ANIȘOARA ODEANU
Foc în hanul cu tei Roman de I. PELTZ
Tragedia lui Lassalle de M. FAUCHIER DELAVIGNE
Prima aventură de SERA FURPA
Mite Roman de EUGEN LOVINESCU
Mângâerile Panterei Roman de MIHAIL SORBUL
Delta (Pământul ispitelor) Roman de B. JORDAN
Sângele Roman de DAN PETRAȘINCU
Rumba Dragostei Roman de M. TONEGHIN și AL. BILCIURESCU

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

In numărul trecut al „Adevărului Literar" dintr'o eroare tipografică articolul „Fair-Play" al d-nei Izabela Sadoveanu a apărut semnat I. Teodoreanu.

Gazeta Medicală

Crăciunul, sărbătoarea stomacului. — Sporturile de iarnă dau sănătate. — Neînțelegerile conjugale. — Prostituție și boli venerice. — Intâmplări și ființe fenomenale. Gemeni, uriași, pitici, femei cu barbă. — Efectele castrării la bărbat. — Trei mișcări pe zi și vă veți păstra sănătatea. — Gura și bolile de Irimia Popescu, medic veerinar. — Gustul cititului în școala primară. — A patra boală venerică. — Consultațiuni medicale și grafologice. — Lei 7. — Redacția și administrația: Strada Doamnei No. 27.

Incălțămintea de zi și de seară este cartea de vizită a eleganței și numai calitatea superioară.
O face la puterea de cumpărare a clienților săi
Gh. Ene Filipescu
Cal. Victoriei No. 26

Reviste românești

Pagini Literare

(Nov.-Dec. 1934)

Scriind despre *Critica impresionistă*, d. Romulus Demetrescu face următoarele observațiuni:

„Arta este prin esență ideoplastică, spunea așa de nimerit nu știu care gânditor. Acesta e și motivul pentru care ea nu se poate mărgini la imitarea sau fotografierea realității, precum și pricina din care ea trebuie considerată ca un scop în sine, ca o finalitate fără scop...

„Dar dacă arta în genere și deci arta literară cere această rezonanță spirituală acelora cărora ea se adresează, ce siguranță avem noi că ecourile ce ea le înfiripează în sufletele noastre corespund cu adevărat artisticului și frumosului, ce garanție avem noi că cutare creație literară e artă sau surogat? Cum trebuie să interpretăm cuprinsul și expresia acestor producții, pentru a ne convinge de valoarea lor artistică?

„Din trebuința acestei orientări, din necesitatea acestei alegeri s'a născut critica de artă în genere precum și critica literară.

„Dacă creația literară în celelalte domenii cere talent, în critică, talentului trebuie să i se mai adaoge o temeinică cultură filosofică și o vastă informație despre producția literară. Probleme de estetică nu pot fi lăsate, într'adevăr pe seama inspirației și a improvizației momentului. Criticului literar i se pretinde deasemeni cunoașterea problemelor artei în genere precum și puterea de pătrundere a sufletului omenesc. Critica literară nu este numai un gen de creație literară, numai artă literară, în acelaș sens ca romanul, poema, drama; ci, atunci când își împlinește rosturile ei adevărate, ea devine caracterizare și judecare estetică a operelor literare. Criticul „interpretează" romanul, poezia, drama, le explică potrivit legilor vieții simbolizate în aceste creațiuni de artă".

Din restul colaboratorilor cităm numele d-lor: T. Murășanu, Em. Cioran, Radu I. Paul, Olga Caba, Yvonne Rossignon, etc.

Viața Literară

(1-15 Decembrie 1934)

D. Dan Petrașincu ridică o problemă a cărei importanță este cu atât mai mare, prin tristul ei adevăr:

„Este poate ridicol să mai pui chestiunea dependenței literaturii de spiritualitate. E ceva prea dela sine înțeles că fenomenul spiritualității este inerent înlăuntrul celuia de literatură. Dar e sortit ca la noi să se necesite mereu o reluare de la elementar a noțiunilor de cultură — a repeta anumite lucruri care în alte părți nu ar putea constitui cu nici un chip obiectul unui articol.

„Fără spiritualitate (care este, după cum s'a spus și în „Criterion" trăire profundă și intensă, prin toate posibilitățile de existență umană, a realităților înconjurătoare — trăire care să dea naștere unor valori imuabile) nu poți trăi „profund și intens" și nu poți, de asemenea, crea artă — deoarece totul rămâne la date sensoriale, primare, la fotografie și „original" — fără nici un sens transfigurat. Nu cunosc opere de artă care să nu fie și un simbol spiritual. Iată dar că transfigurarea necesită mai mult decât talent, tecnică și „artă". Altfel literatura rămâne ceva foarte inferior și foarte jalnic... O literatură fără un sens metafizic al vieții, nu este artă decât în înțelesul de meșteșug, de talent care își arată existența, ca obiect".

Mai colaborează: Anton Holban, I. Dongorozi, Eugen Ionescu, Radu Gyr, Camil Baltazar, etc.

Familia

(Sept. Oct. 1934)

D. I. Brucăr scrie despre *Fenomenul filosofic românesc*: „Comparată cu activitatea filosofică din trecut, redusă până pela 1924 la apariția câtorva rare cărți sau la publicarea unor studii de mici proporții, mișcarea filosofică românească de astăzi pare să fi depășit orice așteptări. E vorba într'adevăr de un fenomen filosofic românesc, asupra căruia trebue să ne oprim neapărat toată atenția. Cu atât mai mult cu cât fără a exagera, la mulțimea lucrărilor filosofice apărute în ultimul timp, se adaogă indubitabil valoarea în sine a acestora însăși.

„Filosofia românească trebuia să ajungă la acel stadiu de desvoltare, care să ne facă a o încadra în mersul gândirii apusene".

Noi avem înscrise numele d-lor C. R. Motru, Lucian Blaga, N. Bagdasar, P. P. Negulescu, a căror contribuție d. Brucăr o recunoaște ș-i dă o justă interpretare.

La acest număr mai colaborează: Claudia Millian, R. Dianu, A. de Herz, P. Comarnescu, El. Farago, M. G. Samarineanu, etc.

Anthistius: In genul... tinerilor

Un scriitor tânăr care se ascunde sub pseudonimul *Antisthius*, a scris o carte cu titlul „*In genul... tinerilor*" în care, alegând autorii ridicoli din „tânăra generație", reușește în chip foarte inteligent și distractiv să-și râdă de ei. Mulți tineri de meserie și publiciști originali sunt și vor fi totdeauna nesecate izvoare de veselie.

Dar Antisthius ne spune din primele rânduri ce motive l'au hotărît s'o facă. Beția de cuvinte în 1934 e mult mai gravă decât în vremea lui Titu Maiorescu. Din ce-a scris marele critic asupra diformărilor limbii, împleticirii gândului și beția de cuvinte, „pagină cu pagină, rând cu rând, cuvânt cu cuvânt, totul își găsește rostul acum, ba chiar constatările aspre și triste ale criticului neîntrecut par a fi mai curând îndreptățite prin cele ce se scriu astăzi, decât prin cele ce el le avea în fața lui atunci". Oricât de banale, seci și pline de erori erau exemplele lui Maiorescu citate în celebrele lui articole „Limba română în jurnalele din Austria", „In contra direcției de astăzi" și „Beția de cuvinte", ele aveau totuși un înțeles. „Or, astăzi neobrăzarea stilistică e întrecută cu mult de îndrăzneala bolnăvicioasă a cugetării. Mai mult: înainte bolnavul era compătimit, incultul disprețuit și ținut la locul lui, nebunul închis. Astăzi omul normal e privit de sus, nebunia își proclamă dreptul la conducere, inteligența e lucru de rușine.

„Imperechieri ciudate și nefirești de cuvinte, împleticiri și rostogoliri bețive de idei își găsesc apologeți prin faptul că sunt scrise de *tineri*, că dovedesc concepții *tinerești*, moderne. Tânăr! In fața acestui cuvânt fermecat orice lege trebue să cadă, sintaxa să se lase călcată în picioare, bunul simț să se ascundă pe unde poate. Și *tinerii*, indiferent de vârstă și sex, se reped asupra limbii, asupra gramaticei, asupra logicei. Dar mai ales asupra sintaxei. Și lucrul e însemnat, a spus-o un medic, care e totodată un scriitor mare și un critic genial, Léon Daudet. Nebunia sintactică e un semn al nebuniei adevărate".

Cele scrise de Maiorescu abia acum își au locul, pentrucă „de la un timp încoace neobrăzarea prinde și se întinde", iar „stăpânirea frazei încetează". Maiorescu arăta că limba germană cuprinde noțiuni compuse „a căror abstracțiune este cu neputință de reprodus în limbile romane". Adevărul acesta cât se poate de simplu e astăzi cu totul nesocotit, și putem vedea cum „în numele filozofiei germane moderne apar cuvinte nemai auzite și nemaipomenite, monștri filologici, dansând nebunește în Noaptea Valpurgiei gramaticale".

„O sintaxă bolnavă, este semnul unui gând bolnav". Adevărul acesta este din belșug ilustrat de numeroasele cazuri din ziua de azi, care toate țin de domeniul și competința patologiei literare. Barbarismele, anacronismele și provincialismele se îmbulzesc fără măsură în scrisul tinerilor de azi, al căror talent și geniu se rezumă în... tinerete. „Alături de o expresiune filosofică pe care abstracțiunea și forma o fac de neînțeles urmează un cuvânt desgropat din cine știe ce colț de provincie. Intr'un cuvânt, exagerație într'un sens și în altul, orice numai drumul drept al judecății sănătoase nu".

Exemplele alese de *Antisthius* sunt destul de convingătoare pentru a se vedea că în adevăr boala denunțată de Maiorescu și-a atins apogeul în vremea noastră.

„Astăzi ca și la 1872 cultura română e la o răscruce; astăzi cași atunci o *direcție nouă* își face apariția. Boala se prezintă sub acelaș aspect, cu aceleași simptome, numai că sunt mai grele, mai îngrijorătoare. Inapoia verbalismului deslănțuit stă prostia triumfătoare"...

Ni se pare că singura formă compatibilă cu aceste exibiții și caricaturi desgustătoare, este cea aleasă de autorul acestei cărți: luarea în bătaie de joc. Și fără îndoială că o face cu mult talent și foarte reușit. Cine a citit cartea aceasta cu eroii cei mai tipici ai „tinerei generații" acela nu va mai citi un rând din producția acestora fără a râde cu hohote.

Taina mare a Universului

Gravitatea explicată prin radiopresiunea undelor ultra microscopice (Edit. Hachette 1934)

Cartea publicată de Laumbi Campbell, eminentul Ambasador al Republicii Argentinei deschide o eră nouă pentru publicul cel mare pe care-l pasionează enigmele fizicei planetare și ale astrelor. Cu vreo două sute de ani în urmă Newton, iar astronomii de când lumea, au studiat astrele și planetele recunoscând existența unei forțe oculte, dar nu s'au oprit să controverseze dacă acea forță e atracțiune sau impulsiune. Lăsând în urmă vechile concepții în mod cu totul personal Campbell crează o teorie aparte. In cartea „Taina cea mare a Universului" totul e nou începând cu forța creatoare pe care o numește „Cosmogenă" și pe care o opune „Atracțiunii". Razele cosmogene străbat întregul univers, vin și se îndreaptă în toate direcțiile; Campbell se întreabă dacă nu am putea admite că în diversele centre de convergență ale razelor cosmogene, adică ale centrelor de energie, s'au format corpurile astronomice; și dacă nu e mai logic ca constituirea prealabilă a acestor centre sau focare de energie să fi fost cauza primordială și directă a formării lor și nu cataclismele provocate de întâlnirile accidentale și ciocnirile dintre astre.

Cu o serie întreagă de exemple și experiențe el ne demonstrează cum acea forță e alfa și omega; îi simțim efectele peste tot, se transformă în tot felul după „mediul și circumstanțele speciale" ce le întâlnește, dând naștere vibrațiunilor care se manifestă în toate domeniile biologiei și fizicei. O bucată de radium, un fer magnetic, o umilă celulă vie — protozoarul — e un „mediu în circumstanțe speciale" provocând transformări ale energiei „cosmogene" care-l traversează în toate sensurile.

Rezultatul principal al acestei energii astfel explicată desigur va deslănțui aprigi discuții și critici.

„Și totuși se mișcă" a spus Galileu — „și totuși există" spune d-l Campbell când energia „cosmogenă" deschide orizonturi noui de cercetări științei de mâne.

Reviste streine

La Nouvelle Revue Française

(1 Décembre, 1934)

Iată ce scrie Marcel Arland cu prilejul apariției romanului „*Destinele sentimentului*", al lui *Jacques Chardonne:*

„Se regăsesc în Destinele Sentimentale teme cari au chinuit pe Chardonne încă în prima sa carte, nu numai teme, dar chiar conflicte și personagii. Cu toate acestea nu este mai puțin adevărat că, în prezent, în *Destinele sentimentale*, opera lui Chardonne ar părea incompletă. Această nouă carte îi aduce o amploare, o justețe și în acelaș timp o armonie pe care nu o poseda încă în acest grad.

„In această carte se întrunesc într'o culme gânduri și emoții cari l-au tentat până acum pe Chardonne. Este o culme prin diferențierea personagiilor, prin înlănțuirea intrigilor și corespondențelor lor, prin suprapunerea elementelor romanesc, moral și social, în fine prin abondența și valoarea comentarului. Faptul că această reunire (de elemente) a știut să păstreze atât farmec în descriere, atâta spontaneitate în episoduri, atâta frăgezime chiar în meditație, este cea mai rară virtute.

„Cuvântul armonie este acela care obsedează mereu când gândești la Destinele Sentimentale. Căci această carte, în amploarea ei, este un cântec. Elementele cele mai diferite se găsesc aci și se confundă. Și materia cea mai banală în aparență, trafic comercial, fabricație de cognac sau de porcelan, se află aci filtrată, elaborată, prefăcută în esențial: în adevăr poetic".

La Revue de L'Art

(Novembre 1934)

In acest număr găsim un interesant desen datorit lui *Victor Hugo:* Farul dela Eddystone.

Farul dela Eddystone este într'adevăr o apariție originală: de poveste. „La Hugo, care a făcut desenul în câteva ceasuri matinale răpite muncii sale de poet, torsiunea desenului în fugă pare că face să treacă în edificiu toată rumoarea aerului marin. Farul ondulează pe postamentul său. Parcă-l auzi pârâind; cupola, gata să-l dărâme, îl face să geamă. Totul trăește, dela scara spălată de lamele valurilor, până la drapelul care flutură în vânt".

Insuși Victor Hugo a scris unele detalii asupra acestui desen: „*Pax in Bello* (era inscripția farului) spunea farul dela Eddystone. Să observăm în trecere, că această declarațiune de pace nu dezarma totdeauna Oceanul. Winstanley a repetat această deviză pe un far, care îl construi pe cheltuiala sa într'un loc sălbatic în fața portului Plymouth. Turnul farului odată terminat, el se urcă înăuntru și-l încercă în timpul unei furtuni. Furtuna veni și luă cu ea farul lui Winstanley".

Și — înfățișarea desenului lui Victor Hugo, mărturisește adevărul dispariției acelui far din legendă.

Articole despre istoria generală a artei, cronici, etc., semnează d-nii R. Crozet, G. Isarlov, Louis Memonts, R. Dussaud, etc.

Revue Philosophique

(Nov.-Déc. 1934)

Scriind despre cartea lui *Raymond Bayer*, „*Estetica Grației*", d-l Lionel Landry face următoarele observațiuni:

„Autorul începe prin a rezuma și a critica teoriile formulate anterior, acelea cari tind să confunde Grația cu Amorul, ale lui Schelling, sau acelea cari îi leagă apariția cu aceea a sufletului, (Home), sau care vede în aceasta o manifestare propriu humanistă, cum face Spencer, sau aceia cari caută secretul în economia eforturilor: Schiller.

„Dacă în artele statice grația se afirmă printr'o tendință spre mișcare, ea trebue să se găsească liberă în artele mișcării: poezie, muzică, dans.

„Poezia (ale cărei caracteristice le analizează amplu autorul) conduce la muzică unde grația se afirmă, dela început, prin atenuarea tempo-urilor forte... Aci grația se mai exprimă și prin desintegrarea ritmurilor, succesiunilor sau combinațiunilor de diferite măsuri.

„Dansul ne oferă două aspecte: un aspect mecanic și un aspect expresiv".

Revue Bleue

(17 Nov. 1934)

Analizând adâncurile sufletești ale lui Cehov, cu subtilele-i ascunzișuri, d-l Maryan Kurdunov caută să-i precizeze locul în literatura rusă:

„La baza operei lui Cehov, stau, ca și la aceea a lui Dostoevski și Tolstoi, chestiunile eterne. Ele nu sunt însă formulate cu precizie; ci mai totdeauna acoperite, înăbușite de micile nimicuri ale vieții; căci banalitatea existenței umple primul plan și atrage atenția autorului și lectorilor spre altceva; aceste chestiuni formează totuși esențialul relațiunilor lui Cehov cu universul și ființele creiate.

„...Alături de intelectualul liber-gânditor, trăia Cehov un artist de o forță uriașă, având vederile sale proprii, auzul său personal, o receptivitate particulară, iar datele acestor sentimente nu se împăcau deloc cu preciziunile seci ale concepției lumei științifice cari îl satisfăceau din ce în ce mai puțin. Confruntat cu aceste dogme, destinul omului, care îl preocupa în deosebi, îi apărea tragic; îi păreau lipsite de merit toate concepțiile asupra progresului, victoriile technice și științifice și viitorul umanității. Mai mult chiar, toate acestea duceau — după vederile sale — către un dureros non-sens care îl făcea să pună chestiunea utilității tuturor acestor cuceriri".

SYR.

E X P O Z I Ț I I

In palmă gama tristă înoadă-o lavalieră
Și te atinge fină, ca un genunchiu de plantă
La ora când pendula e-o doamnă elegantă
Mișcând un evantaliu de pene la premieră.

Sezoane trec prin geana surpată și enumeri
Fiolele de apă din curbele penițîi,
Sufletul 'nalt în seară deschide expozițîi
Pe crinii albi de liniști și goi ca niște umeri.

MIRCEA PAVELESCU

Cronica literară

Henriette Yvonne Stahl, Steaua robilor, roman

In Decameronul lui Boccacio (giornata seconda, novella settima) se află o povestire de o substanță foarte modernă și care ar face deliciile psihanaliștilor unde e vorba de Alatiel, fata lui Beminedab ,sultan al Babilonului. Aceasta tânără fată fiind trimisă la mirele ei, rătăcește patru ani în urma unui naufragiu, și în tot acest timp își uită necazul trecând prin patul a nouă inși, care îi șterg lacrimile și-i folosesc grațiile. In cele din urmă, fata nemerește la soțul ei și, primită cu bucurie mare ,intră în patul conjugal „fecioară". Morala? „Bocca baciata non perde ventura; anzi, rinnuova come fa la luna" sau cum spune La Fontaine care a adaptat în franțuzește nuvela lui Boccacio (*Contes, II-e partie, XIV, La fiancée du Roi de Garbe)*

Il est bon de garder sa fleur;
Mais, pour l'avoir perdue, il ne se faut pas pendre.

Deși problema pe care d-ra Henriette Yvonne Stahl o pune în romanul său s'ar păreea de esență tragică și ieșită din condițiile speciale în care societatea pune pe femee, în fond, Maria ,eroina cărții, e o Alatiel care se ia în tragic fără ca situații ei să se deosebească profund de aceea a străbunei ei boccacești. Căci Maria dintr'o slăbiciune firască, cedează înainte de vreme tânărului Sașa, care ți promite s'o ia în căsătorie, dar n'o ia. Eroina cade într'o deprimare grozavă, alarmează toată familia, face niște demonstrații impresionante, sgâriindu-se de pildă în lungul mânii cu un ac, dar... nu se spânzură. Și aceasta e esențialul. După aceea un june ofițer, care așa cum ne e înfățișat de autoare, merită ironia femeii, izbutește totuș într'un chip ne mai pomenit de rapid să cunoască trupește pe Maria. Penibilă întâmplare, căci ofițerul va deveni în curând cumnatul eroinii. Și de astă dată sufletul Mariei se repară *come fa la luna*. Curând însă necesitățile fiziologice o aruncă în brațele pictorului Veroniade, pe care nu-l iubește, precum i-o și spune:

— „Am venit... — spunea între hohote... am venit... că nu mai pot singură... nu pot,

— Bine, bine.

— Să nu te superi pe mine...

— Nu, nu...

— Trebue să știi — și Maria hohoti mai tare — trebue să știi... că nu te iubesc"...

Deși e silită să coabiteze cu un om pentru care nu are nici o afecțiune, făcând și mai mare prăpastia între ea și bărbatul care a părăsit-o dar pe care continuă să-l iubească, Maria nu se spânzură. Ea are norocul nesperat ca Sașa să revie asupra deciziunii lui și s'o ia în căsătorie ștergând cu buretele toate infidelitățile ei involuntare. Căsnicia le devine însă intolerabilă din cauza unor suspiciuni reciproce. Maria își părăsește soțul dar găsește în curând un al patrulea bărbat consolator. In felul acesta structura sufletească a eroinii este demonstrată și peregrinațiile ei erotice pot continua în infinit cu prospețimea lunii.

D-ra Stahl a întrevăzut latura patologică a chestiunii, căci oricâtă inconștiență clasică am atribui femeii, cazul Mariei intră puțin în pshihopatie. Simțurile ei ațâțate slăbesc axa morală sau poate invers, desorientarea morală aduce o exacerbare a simțurilor. Familia o numește „isterică" iar pictorul Veroniade îi dă unele consilii cu totul pline de bun simț:

„ — Poate că ar fi bine să te stăpânești mai mult.

. . . .

— Nimic nu garantează că nu vei duce boala asta toată viața Sunt unele firi predispuse".

Nu se poate însă tăgădui că romanul are și o semnificație în general umană și anume constatarea disocierii libidinei de afecțiune.

Dacă am judeca romanul d-rei Sthal sub aspectul creației obiective, poate că am avea unele lucruri de observat. Bunăoară revenirea lui Sașa, cu toată împrejurarea morții mamei sale, nu e în linia psihologiei comune, deși empiric faptul e posibil. Tot astfel gelozia Mariei atât de intemperantă ea însăși e de domeniul intoleranței. Dragostea tuturor bărbaților pentru o femee mai de grabă bolnavă și care nu prezintă suficiente chezășii de fidelitate rămâne neexplicabilă înainte de prezentarea eroinei pe un plan cu totul obiectiv, nu analitic-subiectiv ca în acest roman. Și în sfârșit alături de acest romantism mai aflăm o anume incomprehensibilitate față de bărbat pe care, când autoarea voește să-l caracterizeze, îl caracterizează oarecum. Dar sâmburele cărții nu stă aici. Totul trebue privit prin ochiul femeii care își analizează propriile sale stări și prin ele, universul. *Steaua Robilor* e o operă de analiză și dacă eternele soliloguri cu care e presărată nu dau o imagină spațială a lumii, dau însă o acută uneori priveliște în sine, mai cu seamă când e vorba de a evidenția o obsesie. Caracterizările situațiilor și persoanelor sunt făcute aproape întotdeauna cu această metodă:

Maria:

„Stela e în salon cu el. Mama e la bucătărie cu servitoarea, tata e la birou cu funcționarele. Dacă eu nu vorbesc, nimeni nu o să știe niciodată nimic. „Il iubește" — a spus mama. Dar dacă și el o iubește și ce a făcut cu mine îi e și lui tot atât de neînțeles ca și mie? O simplă clipă de nebunie! Dece să cred că pentru mine există o scuză, o explicație și pentru el niciuna? Acum poate că regretă și el. Știe că nu voi vorbi după cum și eu știu că nici el nu va vorbi. Să iei viața mai ușurel, — mi-a spus chiar mama, ca și când ar bănui și de data asta ceva. Totuși, poate că mă gândesc așa numai ca să-mi dau voe să tac cu lașitate, căci dacă a fost și pentru el numai o clipă de nebunie și dacă într'adevăr o iubește pe Stela, nu trebuia să se întoarcă astfel, ca o batjocură față de mine. Trebuia să-mi vorbească mie mai întâiu. Simt că s'a întors așa ca să-și bată joc de mine. Părea extrem de vesel când m'a văzut intrând în salon. E deci o diferență între mine și el, între noi care am făcut împreună acelaș lucru".

Florin:

„Ce-a mai vrut și asta dela mine, nu înțeleg! Cel puțin cea mică a fost deslușită, a știut precis ce a vrut, dar nebuna cealaltă probabil că este isterică și se dă așa la bărbați, că fată mare nu era. Sper că cea mică nu mi-o face vreo surpriză neplăcută în noaptea nunții! Asta ar mai lipsi! Dar nu cred. Pare cu totul naivă! Dar vezi că cu toată naivitatea ei, tot ea a fost mai șmecheră! Nici prin gând nu i-ar trece cuiva să se culce cu ea înainte de căsătorie. Nu-i vorbă

(Urmare în pag. 12-a)

Lecturile de Crăciun

Sărbătorile de Crăciun dau răgaz oamenilor — hărțuiți de necazuri tot anul — să-și limpezească gândurile și să citească, fără irosirea atenției, câteva cărți dragi..

Biblioteca ne stă la dispoziție.

După lectură, cărțile nu se dau și nu se aruncă, ci se așează în rafturi — din diferite pricini: o carte îți devine prieten, îți stă la dispoziție pentru o învățătură sau pentru un citat, în sprijinul unei argumentări... Dar mai ales te chiamă, la diferite epoci ale vieții, să-ți arate tot alte înțelesuri îndărătul acelorași cuvinte.

Una din cărțile care au făcut cea mai adâncă impresie asupra copilăriei și adolescenței mele, este jurnalul lui Nansen — în călătoria-i spre pol.

In zilele de Sărbători, din odaia încălzită, urmăream urmele de-afară ale saniei cu lemne. Ele duceau parcă până la adăposturile de ghiață ale lui Nansen...

Pe-atunci mă interesau întâmplările spectaculoase ale călătoriei, de care îmi amintesc până în cele mai mici amănunte.

Și totuși, cetind articolul lui Emil Ludwig despre Nansen din volumul „Conducătorii Europei", mi-am dat seama — că eu am cetit și am recitit cu totul altă carte.

Deși trăind o viață aspră de privațiuni împreună cu tovarășul său de călătorie, Nansen nu i-a spus pe nume lui Johansen decât după trei -sferturi de an, în seara revelionului.

Noi care ne tutuim dela prima cunoștință — nu pricepem, desigur, delicateța acestei atitudini.

Ne-a scăpat, la lecturile precedente, scena plecării spre pol:

„Acum — un ultim salut căminului meu, care se află acolo, pe istm. In fața, fiordul lucitor, de jur împrejur — păduri de molifți și de pini; iar îndărăt — țara cu pajiști râzătoare și cu piscuri line, prelungi. Pe banca de subt molift, o figură albă. Aceasta a fost clipa cea mai grea din toată călătoria".

N'am înțeles, demult, lupta lui Nansen între cele două sentimente. Nouă ni se părea călătoria o excursie de plăcere.

Și mai ales n'am priceput hotărîrea bravă a exploratorului de a merge prin torturi, înainte — până la capăt...

Persoana fizică a lui Nansen a fost supusă la chinuri atroce. Numai idealul a putut învinge suferința-i materială și dorul de casă.

Iar cel ce s'a luptat cu natura, s'a războit apoi și cu indiferența oamenilor — pentru repatriarea prizonierilor, pentru salvarea dela moarte a milioane de flămânzi, pentru a da vagabonzilor o situație legală...

Nu-i nimic mai atrăgător și mai plin de sens în același timp, decât recitirea jurnalului lui Nansen — acum, cu alți ochi..

In zilele de Crăciun, când biuroul și atelierul nu ne chiamă de-acasă,— avem ocazia să luăm în mână notele de călătorie ale lui Nansen și, intovărășindu-ne cu exploratorul, să facem și noi același voiaj.

In singurătățile polare, în mijlocul inimiciției naturii și a sălbătăciunilor, — putem găsi un rost în viață. Și, cu perseverență și fermitate, ne simțim destoinici a atinge ținta — chiar dacă idealul nostru ar trece pe la pol...

Cultură și știință

Am asistat deunăzi, în Sala Dalles, la o interesantă conferință a d-lui prof. dr. Fr. Rainer despre „cultură și știință".

Noțiunile : „spiritualitate", „cultură și știință" sânt pe buzele tuturora. Puțini însă le cunosc conținutul.

Conferențiarul a reușit să ne dea o bună definiție a acestor noțiuni — stabilind perfect și raportul dintre ele.

La prima vedere, lumina aruncată de știință asupra culturii ar fi dezolantă: reducerea universului la sisteme de bile, învălite cu mucegai — care produce ființe inteligente...

Dar știința ne trece pe dinainte și alte descoperiri: permanența vieții — subt diferite forme, fiind în fond metamorfoza acelorași elemente...

Omenirea a trăit milenii subt teroarea morții, a nimicirii complecte... Iată că știința proclamă principiul vieții veșnice — ca o antiteză a credinții de până acum, relativă la moartea cea fără de sfârșit...

Și dacă ne gândim la modul de îmbinare a factorilor ereditari, la cele câteva zeci de milioane de posibilități ale întâlnirii diferitelor calități și defecte — parcă o altă perspectivă se deschide asupra lumii, parcă altfel judecăm lucrurile...

Iar citarea sentimentelor — ca primul simptom de cunoaștere... ne face să ne scoborîm dela cifrele științei la profundele regiuni misterioase ale sufletului omenesc.

Robi concepției dualiste: spațiu și timp — știința dă oamenilor noi criterii, unificând aceste două principii de înțelegere a lumii.

D. prof. dr. Rainer ne-a condus prin aceste căi spirituale, cu siguranța unui călăuz—care ne poartă pe potecile codrilor, pe muchi de prăpăstii.

La sfârșitul conferinței, ni se părea că am ajuns pe un pisc — — subt o boltă limpede, în aer pur...

Am avut sentimentul victoriei științifice. — M. Sv.

Nopți de Sânziene

Despre „Nopți de Sînziene", publicația „Gazeta Cărților" scrie următoarele, subt semnătura d-lui Al. Lascarov-Moldovanu:

„Toate: personagiile, priveliștile, intriga, limba, stilul sunt lucruri în subordinea marei personalități a codrului. El, codrul, este eroul principal al acestei cărți. Străvechea lui ființă legendară ,crescută în eresuri și în cântece, în tăceri și'n fatalități, se ridică, măiastră peste locuri și oameni, și ne povestește în „Nopți de Sânziene".

Iar mai departe:

„Să mai vorbim de limba d-lui Mihail Sadoveanu? Cred că nu greșesc afirmând că d-sa a ajuns la o măestrie fără pereche în literatura românească".

Pornografie

Revista „Fruncea" din Timișoara ne acuză de pornografie. Regretăm că nu ni se dă nici un exemplu.

Amintim confratelui din Banat condiția esențială a pornografiei: excitarea simțurilor.

Adevărata operă de artă — oricâte goliciuni din natură ar descoperi — n'are drept efect decât încântarea estetică.

Iată dece d. T. Arghezi, de pildă, nu-i pornograf — cu tot tabloul realității nude, pe care d-sa îl zugrăvește cu culori vii și cu trăsături adesea îndrăznețe.

Acuzație nedreaptă

Revista „Frize" din Brașov, vorbind de publicațiile din București, scrie următoarele:

„Scriitorul tânăr din București nu publică, sau nu i se publică fiindcă are talent, ci fiindcă știe să perie, să perie cu pasiune și să înjure cu aceiași pasiune, când roata norocului s'a întors. Nu se cunoaște aeriana prietenie, calmul unor discuții desbătute sub semnul unei conștiențe și-al unei obiectivități, care să facă din el viitorul îndrumător de suflete".

Acest lucru se petrece, poate, la revistele prevăzute cu cenaclu. Revistele pur și simplu primesc corespondența în majoritate prin poștă sau adusă la redacție de autori ori de un trimis al lor — dar fără lecturi în comun și fără sindrofii.

Aceasta fiind technica adevăratelor reviste, atât „peria" cât și „injuria" nu-și au nici un rost.

Folclor

In „Satul" găsim următoarele cântece poporane, culese în „Bucovina":

Tot mă'ntreabă codrul verde
De ce fața mi se pierde.
Codrule, nu mă'ntreba,
Că tu ți-i pierde și-a ta,
Brumele când te'or bruma
Și frunza când ți-a chica.

■

Cucule cu pană sură,
Putrezi-ți-ar limba'n gură.
Astă-vară mi-ai cântat,
Ca să fiu înstrăinat.
Mi-ai cântat pe-o rămurea,
Să zac de inimă rea.
Mi-ai cântat pe-un vârf de fag,
Să nu văd pe cin'mi-i drag.

Pirandello și pockerul

— Dacă vrei să cunoști omul, — spunea decurând noul laureat al premiului Nobel jurnalistului italian F. Amoretti, — să joci cu el șah sau bridge sau orice alt joc. Nicăeri caracterul uman nu se manifestă atât de complect ca la joc. Perfidia, ambiția, șiretenia, lașitatea, îngâmfarea — toate ies la iveală și nu-ți rămâne decât să le observi și să le clasifici..

Dar există un joc care nu poate fi comparat în această privință cu nici-un altul. Pentru un psiholog, acest joc ar fi egal cu ceiace sunt minele de diamante pentru un om care visează să fie bogat. E — pockerul. Numai o jumătate de ceas să joci pocker cu cineva — și îți cunoști partenerul care devine transparent cu toate trăsăturile lui slabe sau puternice, cu viciile și calitățile lui.

Talentul „bluff"-ului și știința prefacerii joacă în pocker rolul principal; de aceia oamenii relativ cinstiți pierd la pocker mai întotdeauna. Observați cât deliciu încearcă la pocker mincinoșii și truchiștii înăscuți. Mă tem de acei care sunt norocoși în acest joc..

— Și dacă omul nu joacă nici bridge, nici pocker, de loc? Cum poate fi cunoscut?

Pirandello râse.

— O, atunci, n'aveți ce afla despre dânsul. E cu siguranță un om cumsecade.

Deși — cam lipsit de imaginație, — adăugă scriitorul, după o mică pauză.

Tricentenarul „Cenușăresei"

La Roma s'a hotărât sărbătorirea „Jubileului" de 300 de ani al unuia dintre cele mai populare pasme universale — „Cenușăreasa", apărut în 1634, în prima ediție a operelor poetului italian Giovanni Batista Basile.

Despre viața autorului „Cenușăresei" se știe foarte puțin. A fost militar, a luptat contra Turcilor, iar la sfârșitul vieții a fost poetul curții regale, la Neapole.

A murit de ciumă. Sora lui a adunat toate manuscrisele rămase dela dânsul și le-a editat în două volume. Prima ediție, din 1634, e astăzi o mare raritate.

„Cenușăreasa" a fost scrisă de Basile după un autentic și foarte variat material de folclor.

Basmul, la Basile, poartă numele de „Zezolla".

Mai târziu, basmul a fost exploatat de diferiți scriitori fără să se pomenească vreodată origina lui. Numai frații Grimm au încercat să învie numele vechiului poet italian, când au prelucrat basmul în limba germană.

Cea mai bună prelucrare a „Cenușăresei" a fost făcută de scriitorul francez Charles Perrault, care i-a schimbat mult structura inițială, suprimând epizoadele prea grele sau prea tragice pentru priceperea copiilor.

Paul Claudel la Comedia Franceză

Mulțumită zelului inteligentei noastre compatrioate Marioara Ventura, după ani de luptă, cel pe care Francezii îl numesc cel mai mare poet al lor după Victor Hugo, Paul Claudel a pătruns în sfârșit pe scena Comediei Franceze, cu piesa sa „L'Otage".

Comedienii acestui nobil și vechiu for al teatrului au trebuit să fie foarte surprinși în timpul repetițiilor piesei de pasiunea poetului pentru teatru, de experiența sa în acest domeniu și mai ales de puterea cam bruscă, cu care-și impunea această experiență, fie în punerea în scenă, fie în jocul actorilor.

Observațiile sale sincere și prea directe nu erau în obiceiul și în tonul acestei Case a marelui teatru și mai ales față de societari care-l priveau mirați. Se vede însă că și-au zis că acest „Domn cu baston și pălărie", cum zicea Flaubert, este un ambasador, adică ceva ce nu s'a mai pomenit printre autorii ce s'au jucat aci, căci s'au mulțumit să se mire între ei, fără altă manifestație.

PAUL CLAUDEL

„Abonații cu spirite meschine", cum îi caracterizează Maurice Martin du Gard, în cronica sa teatrală din „Nouvelles Littéraires", care se așteptau să găsească plăcerea lor obișnuită, plăcere ușuratecă și cam vulgară, au avut și ei o surpriză foarte displăcută la reprezentația piesei lui Claudel.

Ceia ce, zice finul cronicar, face parte din gloria lui Paul Claudel. Deși trebue să fi fost un moment foarte... neplăcut, când aceste spirite meschine au izbucnit în râs, francamente, în actul al II-lea tocmai „într'un moment de o intensitate prodigioasă și într'o capo d'operă a artei dramatice contemporane", ca să citez tot opinia cronicarului despre care am pomenit.

Bine înțeles nu este piesă veselă și nici un teatru cu subiect din viața reală și naturală.

Dialogul este mereu între doi eroi, într'o atmosferă de orgolioasă măreție, ca în piesele antice, dar fără personagii epizodice și fără confidenții din acele piese.

Tema adevărată a unui fapt romanesc și istoric luat ca subiect, este un imn cântat de o rasă stânsă și altul intonat de una care se ridică în veșnica preînoire a omenirii.

Nu este deci de mirare că o parte din presă a găsit că „Otage" nu este teatru și că, în tot cazul, este un teatru fără viață.

Sygne de Confontaine și vărul său Georges de Confontaire reprezintă lumea care se stinge. Sygne, fecioară tânără, aspră cu ea însăși, nu trăește de cât ca să mențină onoarea numelui și pe Dumnezeu în jurul ei. Georges, vărul ei, ca și dânsa nu vede de cât slujba regelui, în serviciul căreia se pune cu un fanatism încăpățânat și strâmt. El nu e catolic de cât în măsura în care papa stă în serviciul Franței regale. De aceia ia pe papă ostatic al cauzei sale, pe când Napoleon se nămolește în Rusia.

Papa apare deci de odată ca ostatic, cu o înfățișare cam prea îngerească sub chipul său de bătrân pacifist și răbdător, hotărît să nu angajeze catolicismul în vreun război și să fie de partea unuia sau a altuia. Mai ales că stăpân în acest castel este de fapt Toussaint Turelure, prefectul departamentului. Acesta este simbolul lumii care se ridică. Arivist al revoluției, cu oarecare avere, el este fiul bucătăresei familiei și frate de lapte cu Georges Confontaine. El vrea să ia pe Sygne de nevastă, deși aceasta era promisă lui George.

Preotul satului intervine și cu o asprime surprinzătoare, arată lui Sygne că datoria sa de creștină este să-l ia pe Toussaint de soț.

Cu toată durerea, Sygne consimte și o vedem soția baronului Toussaint Turelure, comandant al legiunii de onoare, prefect al Senei și comandant general al armatelor, apărând capitala în 1814 împotriva coalizaților, dar pregătind în ascuns capitularea ei lui Ludovic al XVIII-lea, căci, credincios principiilor sale, acest parvenit nu va servi cauza unei monarhii de drept divin, ci pe acea a unei monarhii constituționale. Mai ales însă el urmărește să facă pe Georges Confontaine să renunțe la drepturile sale, pentru fiul său, care prin Sygne va continua, deși fecior de slugă, rasa eroică a nobililor Confontaine. Sygne atinsă de un glonț rătăcit moare și George de asemenea, după ce și-a cedat drepturile și averea, dar Franța se va continua prin această nouă încrucișare.

Se găsesc deci, aci, amestecate, o serie infinită de drame între toate regimurile, toate clasele, toate concepțiile creștine despre Dumnezeu, care alcătuesc, oricare ar fi criticele ce se fac piesei lui Claudel, o dramă puternică, violentă, învăluită într'o imensă mișcare universală, în legătură cu o putere ce ne depășește, „Dumnezeu construitor", dar cu adânci rădăcini implantate în pământ.

Limba, care e limba claudeliană, este o limbă franceză plină de savoare, construită solid, fără dibuiri, în care familiaritatea și podoaba lirică se armonizează într'un tot desăvârșit.

Montată cu o grijă neasemănată, piesa e jucată la perfecțiune. D-ra Ventura are în Sygne una din creațiunile ei cu adevărat reușite. Asemenea Ledoux izbutește să facă din Turlure personagiul lacom, laș și șiret ca Fouché sau ca Taleyrand, dacă Taleyrand ar fi fost vulgar, însă inteligent ca un diavol, cinic fără de scrupule, totuși fără a fi odios, pentru că dragostea sa pentru Franța îl izbăvește de multe. O piesă care îmbogățește repertoriul tragic al teatrului modern.

Poșta redacției

TESLA. — V'am cetit scrisoarea și n'am înțeles nimic. O publicăm drept exemplu:

„A pătrunde sublimitatea unei vieți inegzistente unde totul e nimica și nimica totul, este însăși suprema fericire metamorfozică ce materia ia prin nuanțe evolutive ușor perceptibile.

„Moartea ce joc sublim, pacea eternă, ce fericire, a te opune ei este a profana legile naturei, a prețui viața mai mult decât însăși neantul haotic care oferă materiei în descompunere chezășia nimicului absolut, este ați intensifica suferințele prin tine însuți. Ah, dacă n'ar fi instinctul conzervator care târâie materia în mocirla vieții,... ah, ce meschină este totul ce pare sublim sub masca frumosului înșelător.

Versurile sînt cași proza...

DVASINDOH.— Schița d-voastră e prea tare. Dăm la întâmplare un pasagiu:

„Sif se miră mult de părul ei bogat și-i spuse asta. Lulu zâmbi, fără a se mai stingheri de ochii lui. Și îi spuse că acolo n'a început de mult".

St. A. — Comuna Patru-Frați (Ialomița). Ne cereți — în caz de publicare — „10 lei de cuvânt pentru versuri și 5 lei de cuvânt pentru proză".

Nu vă putem publica manuscrisele chiar dacă d-voastră ne-ați plăti nouă — și încă după tarif urcat.

Intr'adevăr, ce să zicem de acest terțet?

Mi-e doi și dorurile mele-s
cânturi,
Cântate'n preajma vremilor
umile;
Mi-e dor și dorurile mele-s
vânturi.

Pentru astfel de lucruri — îl dai pe om afară, nu-l plătești.

Manuscrisele de mai jos, redate subt inițiale, nu se publică — neîndeplinind condițiunile:

București. — I. Eg.; A. C.; St. I. L.; E. P.; L. D.; L. P.; D. O.; E. V.; I. Th. I. H.; M. D.; Em. H.; V. Cr.; I. M. T.; I. B.; Al. Al. M.
Botoșani. — R. Gr.
Alba. — I. M.
Aiud. — P. B.
Cluj. — T. A. M.; M. N.
Craiova. — D. D.
Constanța. — Rolly; Lt. I. C.
Dolj. — B. St.
Giurgiu. — Kom.
Iași. — J. F.; C. A.; C. L. K.; M. St.
Oradea. — L. F.
Ploești. — Priculici.
Putna. — S. B.
Râmnicu Sărat. — Zony.

MIZANTROPUL

Bucate bătrânești

Amicul nostru Păstorel ne lipsește de câtăva vreme de luminile sale în domeniul gastronomic. Este o lipsă ireparabilă pe care, am nădejdea că în curând o va împlini, reluându-și postul său. Fiindcă se apropie sărbătorile, găsesc nimerit să dau cititorilor vreo două rețete de bucate bătrânești, scoase dintr'un manuscris din anul 1749, folosit de Gaster în a sa Chrestomație română, carte destul de rară. Mîncările sunt de altfel, precum veți vedea, destul de inoportune și perfect fantastice:

Piftie. Ia racii, pune-i să stea în oțet câteva ceasuri, apoi scoate-i și pune-i într'o tingire, punând o parte de oțet și două părți de apă și o ceapă mare întreagă. Fierbe-i. Pune și cimbru curat și tăiat mărunt, sare și piper. După ce-au fiert bine scoate-i și-i așează pe tipsie, și fierbe din nou zeama, apoi scoate ceapa și strecoară zeama printr'o sită și pune-o la răceală ca să se prindă.

Pătlăgele. Curăță pătlăgelele de coajă, dă-le în undă, după aceea scurge-le bine de apă și taie-le mărunt. Prăjește-le apoi cu undelemn și cu ceapă tocată mărunt într'o tingire, pune-le apă, piper, scorțișoară, o mână de erburi tocate, puțintel lapte de nuci și aguridă sau, de nu le e vremea, zeamă de lămâie tot în tingirea în care le-ai prăjit. Când le vei pune la masă presară pe deasupra scorțișoară.

Mâncare de oae, căpățână. După ce-l vei spăla bine, scoate-i creerul binișor și fierbe-l cu apă și cu sare; lasă-l să se răcească și după aceea toacă-l mărunt, amestecându-l cu foi de pătrunjel tocat, cimbru și izmă, cu toate acestea amestecate bine umple din nou căpățâna și pune-i oasele la loc legându-le cu o sfoară să nu se deslege; apoi pune căpățâna în tingire împreună cu picioarele, turnându-i zeamă de carne să o acopere de cîteva degete. Pune-i și „dresuri" și sare, grăunțe de agriși sau aguridă după anotimp, iar iarna vișine uscate, ceapă prăjită cu unt, ierburi tocate. Fierbe.

Ostropel de ierburi, mirositoare. Ia busuioc, pătrunjel, coconari curați și pisați, felii de pâine prăjite și muiate în oțet de trandafir și stoarse, pisează-le toate în piuliță punând zahăr alb topit cu puțin oțet și cu zeamă de lămâie.

E de la sine înțeles că noi n'am experimentat rețetele, ba chiar suntem siguri că n'am putea lua o bucătură din aceste mâncări, pe care le recomandăm fără să ne luăm nicio răspundere de ordin sanitar.

ARISTARC

---

că dacă mi-aș pune mintea cu ea.. un fleac... dar nu este în obiceiul meu. Ce zestre i-o fi dând bătrânii? Ce față a făcut cea mare când m'a văzut în salon!"

Doctorul Lucian Panu:

„Poate pentrucă sunt îndrăgostit de ea, cu toate că mai curînd aș crede că m'am îndrăgostit tocmai pentrucă lângă ea am simțit din capul locului o emoție pe care nu mi-a dat-o încă niciodată nimeni altcineva. Mi-a fost aproape înaintea oricărui gând. Parcă nu am cunoscut-o ci am recunoscut-o; iar din clipa aceia gândurile mele sunt puternice în posibilitățile lor, și, cu toată exaltarea, rămân sănătoase, clare, naturale aș spune,... eterne.

„Oamenii cari ne dau puterea să credem în iluzii sunt cei cari ne leagă" și un surâs de mulțumire i se strecură pe buze. Am deosebit-o tocmai pentru impresia imediată și clară care mi-a făcut-o. Totul a fost fără calcul, fără așteptare, fără pregătire voită".

Alexandru:

„Să fie oare cu adevărat însărcinată? Sau mi-a pus o astfel de întrebare ca să-și bată joc de mine? Dar cum poate cineva, în asemenea clipe, să găsească astfel de... glume? Intr'adevăr, nu mă așteptam din partea ei la așa ceva! Era și greu să nu te turburi când privea așa. Niciodată nu am văzut-o privind așa. Cred, după câte îmi amintesc, că i-am spus chiar că aș lua-o de nevastă. Ce imbecil! Atunci a găsit prilejul să mă dea afară. Intotdeauna a avut predilecția pentru scene... penibile. Dealtfel o sarcină nu comportă neapărat o căsătorie. E mult mai ușor și mai comod un avort".

Autoarea are predispozițiuni ignorate pentru teatru și întâmplarea ofițerului Florin, care cucerește într'un minut o femeie ca să fie apoi prins în laț de sora acesteia pe care e nevoit s'o ia în căsătorie fiindcă fusese surprins sărutând-o, e materie pentru o bună comedie.

N'am citit romanul Voica. In Mătușa Matilda am remarcat o delicată analiză a memoriei, din care se deducea relativitatea imaginei noastre despre oameni (în speță despre mătușă) într'un ton foarte asemănător cu nuvelistica lui Pirandello. Și Domnișoara Evidichi-Ridiche ne este vie în amintire. Aceste aptitudini de scrutare a subconștientului sunt vizibile și în acest roman, cu o excludere însă a elementului -poetic, contemplativ, pe care autoarea a crezut de cuviință să-l înlăture pentru a păstra scrierii o anume austeritate documentară.

Trebuesc înlăturate anume impurități gramaticale precum: să nu fi mulțumită, să ști că există oameni, să nu fi supărată, te vei descurca cum ști, etc., care întunecă nobila intelectualitate a acestei prea interesante cărți.

G. CALINESCU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU